

ИНВЕСТИТОР:

МИНИСТЕРСТВО ЗА КУЛТУРА

ЛОКАЦИЈА:

ОПШТИНА ОХРИД, ОПШТИНА СТРУГА И ОПШТИНА ДЕБРЦА

ПРЕДМЕТ:

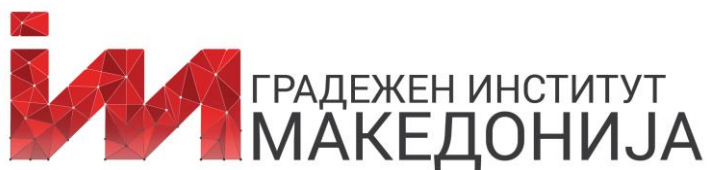
**НАЦРТ ИЗВЕШТАЈ ЗА СТРАТЕГИСКА ОЦЕНА НА ЖИВОТНАТА
СРЕДИНА ЗА ПЛАН ЗА УПРАВУВАЊЕ СО ПРИРОДНО И КУЛТУРНО
НАСЛЕДСТВО ВО ОХРИДСКИОТ РЕГИОН 2019-2028**

ТЕХНИЧКИ БРОЈ:

ГТ-81/10/2019

СКОПЈЕ, ОКТОМВРИ 2019

ул. „Дрезденска“ бр. 52, 1000 Скопје
Република Северна Македонија

тел: 02 3066 816 | 02 3066 833
факс: 02 3066 828

web: www.gim.com.mk
e-mail: gim@gim.com.mk

Нарачател	Министерство за Култура	
Број на договор	наш бр.0902-1790/2 ваш бр.46-12124/17 од 17.12.2018 и Анекс договорот наш бр.0905-917/6 од 18.09.2019 г. и ваш бр.47-10383/1 од 17.09.2019 г.	
Место	ОПШТИНА ОХРИД, ОПШТИНА СТРУГА И ОПШТИНА ДЕБРЦА	
Содржина	НАЦРТ ИЗВЕШТАЈ ЗА СТРАТЕГИСКА ОЦЕНА НА ЖИВОТНАТА СРЕДИНА ЗА ПЛАН ЗА УПРАВУВАЊЕ СО ПРИРОДНО И КУЛТУРНО НАСЛЕДСТВО ВО ОХРИДСКИОТ РЕГИОН 2019-2028	
Изготвувачи на Извештајот	МАРТИНА БЛИНКОВА ДОНЧЕВСКА дипл. еколог <i>Потврда бр. 12-770/4 издадена од МЖСПП на ден 08.02.2017год.</i> М-р СУЗАНА КАСОВСКА ГЕОРГИЕВА дипл. арх. и ист. на уметност	
Внатрешна контрола	М-р ГАБРИЕЛА ДУДАНОВА ЛАЗАРЕВСКА , дипл.инж.технолог <i>Потврда бр. 12-770/8 издадена од МЖСПП на ден 08.02.2017год</i>	
Соработници	АЛЕКСАНДРА ТРАЈКОВСКА , дипл.архитект М-р МАРИО БАТКОСКИ , дипл.архитект Д-р ЛИДИЈА РОБЕВА ЧУКОВСКА , советник конзерватор ИВИЦА АРСОВ , дипл.геолог ВЕСНА МИЛАНОВИЌ дипл.менаџер за еколошки ресурси ЕЛЕНА НИКОЛОВСКА ,дипл.инж.заш.жив.средина	
Завод за Геотехника	Датум:	ОКТОМВРИ 2019
	Технички број на Извештај:	ГТ-81/10/2019

Завод за Геотехника Директор	Генерален директор
Ацо Велевски, дипл.град.инж.	Влатко Иванов, дипл. маш. инж.

Број: 0809-50/150120190044929

Датум и време: 27.8.2019 г. 12:15:17

ПОТВРДА
за регистрирана дејност

ТЕКОВНИ ПОДАТОЦИ ЗА СУБЈЕКТОТ	
ЕМБС:	4067533
Назив:	Градежен институт МАКЕДОНИЈА АД-Скопје
Седиште:	ДРЕЗДЕНСКА бр.52 СКОПЈЕ - КАРПОШ, КАРПОШ

ПОДАТОЦИ ЗА РЕГИСТРИРАНА ДЕЈНОСТ	
Предмет на работење:	Регистрирана е општа клаузула за бизнис
Приоритетна дејност/ главна приходна шифра:	71.12 - Инженерство и со него поврзано техничко советување
Други дејности во внатрешниот промет:	Нема
Евидентирани дејности во надворешниот промет:	Има
Одобренија, дозволи, лиценци, согласности:	<p>Лиценца за вршење на енергетска контрола од Министерство за економија на Република Македонија бр.12-440/2 од 23.01.2015 година.</p> <p>Лиценца А за проектирање на градби од прва категорија од Министерство за транспорт и врски на Република Македонија број П.003/А од 12.02.2016 година, со важност до 12.02.2023 година.</p> <p>Лиценца А за изведувач на градби од прва категорија од Министерство за транспорт и врски на Република Македонија број И.002/А од 12.02.2014 година, со важност до 12.02.2021 година.</p> <p>Лиценца А за ревизија на проектна документација од прва категорија од Министерство за транспорт и врски на Република Македонија број Р.014/А од 26.01.2017 година, со важност до 26.01.2024 година.</p> <p>Лиценца А за надзор на изградбата на градби од прва категорија од Министерство за транспорт и врски на Република Македонија број Н.001/А од 12.02.2016 година, со важност до 12.02.2023 година.</p> <p>Лиценца Б за проектирање на градби од втора категорија од Министерство за транспорт и врски на Република Македонија број П.006/Б од 12.02.2016 година, со важност до 12.02.2023 година.</p>

Лиценца Б за изведувач на градби од втора категорија од Министерство за транспорт и врски на Република Македонија број И.002/Б од 12.02.2014 година, со важност до 12.02.2021 година.

Лиценца Б за надзор на изградбата на градби од втора категорија од Министерство за транспорт и врски на Република Македонија број Н.001/Б од 12.02.2016 година, со важност до 12.02.2023 година.

Лиценца за управител на градба од Министерство за транспорт и врски на Република Македонија број 018 од 05.02.2015 година, со важност до 05.02.2022 година.

Лиценца за изработување на урбанистички планови од Министерство за транспорт и врски на Република Македонија број 0065 од 28.02.2013 година, со важност до 28.02.2023 година.

Овластување за изработка на геолошка документација, изведување и надзор на геолошки истражувања број 11 од Министерство за економија на Република Македонија од 27.03.2015 година.

Овластување за изработка на рударски проекти за површинска и подземна експлоатација, преработка на минерални сировини и други рударски проекти од областа на рударството број 4 од Министерство за економија на Република Македонија од 17.04.2015 година.

Сертификат за акредитација на Лабораторија за испитување на градежни материјали Бр.ЛТ 014 од Институт за акредитација на Република Македонија од 03.07.2017 година, со важност до 02.07.2021 година.

Сертификат за Систем за Управување според ЕН ИСО 9001:2015 од ТИВ АВСТРИЈА ЦЕРТ ГМБХ, Сертификат бр.20100151436369, валиден до 30.06.2018 година.

Сертификат за Систем за Управување според ЕН ИСО 14001:2015 од ТИВ АВСТРИЈА ЦЕРТ ГМБХ, Сертификат бр.20104141412095, валиден до 29.12.2020 година.

Сертификат за Систем за Управување според ОХСАС 18001:2015 за проектирање и надзор на реализација на проекти, вршење на поправка и санирање на различни градежни објекти, проверка на материјали, тестирање и геотехнички и сертификациско тело, од ТИВ АВСТРИЈА ЦЕРТ ГМБХ, Сертификат бр.20116131319723, валиден до 23.05.2019 година.

Решение број 01-975/2 од 19.07.2016 година од Инженерска Комора на Црна Гора за заверување на Лиценца број П.003/А од 12.02.2016 година, издадена од Министерство за транспорт и врски на Република Македонија, за изработка на проекти за архитектура на објекти, проекти за внатрешна архитектура, проекти за внатрешни инсталации на водовод и канализација, проекти за уредување на теренот, проекти за градежни конструкции за објекти на високоградба, објекти за сообраќај, објекти на хидротехника, мостови и тунели и проекти за електро-инсталации со јака струја.

Решение број 01-1204/2 од 28.09.2016 година од Инженерска Комора на Црна Гора за заверување на Лиценца број П.003/А од 12.02.2016 година, издадена од Министерство за транспорт и врски на Република Македонија, за изработка на проекти за машински инсталации, уреди и постројки, проекти за противпожарна заштита и проекти за заштита при работа, објекти од хидротехника и објекти за сообраќај и проекти за заштита на животната средина.

Решение број 01-1280/3 од 19.10.2016 година од Инженерска

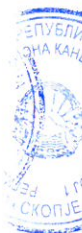

Комора на Црна Гора за заверување на Лиценца број П.003/А од 12.02.2016 година, издадена од Министерство за транспорт и врски на Република Македонија, за изработка на геотехнички проекти. Решение број 01-960/2 од 31.08.2017 година од Инженерска Комора на Црна Гора за заверување на Лиценца број П.003/А од 12.02.2016 година, издадена од Министерство за транспорт и врски на Република Македонија, за изработка на градежни проекти за објекти од хидротехника и објекти за сообраќај и проекти за заштита на животната средина.

-Изведување на градежни,градежно-занаетчиски,рударски,хидротехнички и други слични работи и работи на внатрешно уредување и декорација;-Изведување на инсталациони,монтажни и демонтажни работи на одржување и ремонт на индустриски и други постројки;-Изградба на комплетни објекти и испорака на опрема,делови и материјали и на технолошки линии и други компоненти;-Организација на изградба на комплетни објекти(инженеринг),изведувачки инженеринг и советодавен(консалтинг)инженеринг;-Стручно-технички надзор над изведувањето на инвестиционите работи во странство и над изградба на инвестициони објекти;-Одржување и ремонт на изградени објекти и испитување на опрема;-Обука на работници,пренос на знаење и искуства и организирање на производство во изградени објекти;- Надворешна трговија со прехранбени производи

Надворешна трговија со непрехранбени производи,-Продажба на стики во консигнациони складови-Други работи на изведување на инвестициони работи во странство;- Малограничен промет со Р.Србија,Црна Гора,Бугарија,Албанија и Грција;-Застапување и посредување во прометот на стоки и услуги;- Реекспорт;-Превоз на стоки во меѓународен друмски сообраќај;-Изведување градежни работи во странство;-Застапување на странски фирми.

Изработка на експертиза и студии,инвестициони програми,просторни и урбанистички планови и проекти,идејни главни и детални проекти инвестиционо-техничка документација,инвестициони елборати(тендерска документација)и други инвестициони документи за објекти и работи;-Изведување на геодетски,геолошки и други истражни работи,мелирациони работи и работи на облагородување на земјиште,приведување на земјиште кон култура и комунално уредување на земјиште;изведување на градежни.градежно занаетчиски,рударски,хидротехнички и други слични работи и работи на внатрешно уредување и декорација;изведување на инсталациони,монтажни и демонтажни работина одржување и ремонт на индустриски и други постројки;изградба на комплетни објекти и испорака на опрема,делови и материјали и на технолошки линии и други компоненти;организација на изградба на комплетни објекти (инжинеринг),изведувачки инженеринг и советодавен (консалтинг) инженеринг;стручно-технички надзор над изведувањето на инвестиционите работи во странство и над изградба на инвестициони објекти;одржување и ремонт на изградени објекти и испитување на опрема;обука на работници,пренос на знаења и искуства и организирање на производство во изградени објекти;надворешна трговија со прехранбени производи;надворешна трговија со непрехранбени производи;продажба на стоки во консигнациони складови;други работи на изведување на инвестициони работи во

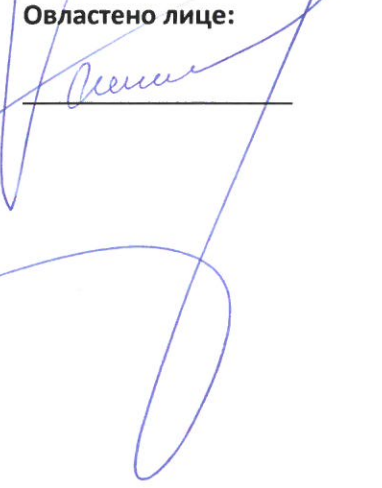
	странство;малограничен промет со Р Србија,Црна Гора,Бугарија,Албанија и Грција;застапување и посредување во прометот на стоки и услуги,реекспорт,превоз на стоки во меѓународен друмски сообраќај;изведување градежни работи во странствои застапување на странски фирми;
--	---

Правна поука: Против овој реален акт може да се изјави приговор до Централниот регистар на Република Северна Македонија во рок од 8 дена од денот на приемот.

Изготвил:

_____

Овластено лице:

_____

Врз основа на член 65 и 67 од Законот за животна средина (Сл. Весник на Р.М. бр. бр53/05, 81/05, 24/07, 159/08, 48/10, 124/10 и 51/11, 123/12, 93/13 и 42/14, 44/15, 129/15, 192/15, 39/16 и 99/18), и склучениот Договор наш бр.0902-1790/2 ваш бр. бр.46-12124/17 од 17.12.2018 и Анекс договорот наш бр.0905-917/6 од 18.09.2019 г. и ваш бр.47-10383/1 од 17.09.2019 г., а согласно член 59 од Статутот на Градежен Институт „Македонија“ А.Д. – Скопје, Генералниот Директор го донесе следното:

РЕШЕНИЕ

За назначување на Одговорни Експерти за стратегиска оцена на животна средина по Договор наш бр.0902-1790/2 ваш бр. бр.46-12124/17 од 17.12.2018 и Анекс договорот наш бр.0905-917/6 од 18.09.2019 г. и ваш бр.47-10383/1 од 17.09.2019 г. за изработка на :

НАЦРТ ИЗВЕШТАЈ ЗА СТРАТЕГИСКА ОЦЕНА НА ЖИВОТНАТА СРЕДИНА ЗА ПЛАН ЗА УПРАВУВАЊЕ СО ПРИРОДНО И КУЛТУРНО НАСЛЕДСТВО ВО ОХРИДСКИОТ РЕГИОН 2019-2028

Документација ќе биде изработена од вработени во Градежен Институт „Македонија“ А.Д. – Скопје, во следниот состав:

Одговорен експерт за стратегиска оцена на животната средина:

- **МАРТИНА БЛИНКОВА ДОНЧЕВСКА**, дипл.еколог *Потврда бр. 12-770/4 од 08.02.2017год.*
- **М-р СУЗАНА КАСОВСКА ГЕОРГИЕВА** дипл.ист.на ум. и археолог

Внатрешна контрола:

- **м-р ГАБРИЕЛА ДУДАНОВА ЛАЗАРЕВСКА**, дипл.инж.технолог *Потврда бр. 12 770/8 од 08.02.2017год.*

Соработници:

- **АЛЕКСАНДРА ТРАЈКОВСКА**, дипл.архитект
- **М-р МАРИО БАТКОСКИ**, дипл.архитект
- **Д-р ЛИДИЈА РОБЕВА ЧУКОВСКА**, советник конзерватор
- **ИВИЦА АРСОВ**, дипл.геолог
- **ВЕСНА МИЛАНОВИЌ** дипл.менаџер за еколошки ресурси
- **ЕЛЕНА НИКОЛОВСКА**,дипл.инж.заш.жив.средина
-

Горе именуваните ќе бидат ангажирани до целосно завршување на документација согласно склучениот договор и проектната задача вид на работа.

Ова решение стапува на сила со денот на неговото донесување и доставување до именуваните.

ОБРАЗЛОЖЕНИЕ

Согласно Законот за животна средина и склучениот Договор бр. наш бр.0902-1790/2 ваш бр. бр.46-12124/17 од 17.12.2018 и Анекс договорот наш бр.0905-917/6 од 18.09.2019 г. и ваш бр.47-10383/1 од 17.09.2019 г консултантите се обврзуваат да го изработат извештајот стручно и квалитетно и се одговорни за усогласеноста на Планот и извештајот , за што се донесе решение како во диспозитивот.

Доставено до:

- Инвеститорот
- Завод за Геотехника
- Именуваните
- Сектор за правни работи и човечки ресурси
- Архива

Градежен Институт „МАКЕДОНИЈА“ А.Д. - Скопје

Генерален Директор
Влатко Иванов, дипл.маш.инж

РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА
МИНИСТЕРСТВО ЗА ЖИВОТНА СРЕДИНА
И ПРОСТОРНО ПЛАНИРАЊЕ

Број 12-770/4
Датум: 08.02.2017 година

У В Е Р Е Н И Е

за положен стручен испит за стекнување на
статус експерт за стратегиска оцена на животната средина

Блинкова Иван Мартина родена на 01.10.1987 година во Скопје, дипломирала на ден 08.03.2011 на Универзитет „Св. Кирил и Методиј“ – Скопје на Природно-математички факултет, го положи стручниот испит за стратегиска оцена на животната средина на ден 31.01.2017 година и се стекна со статус на експерт за стратегиска оцена на животната средина и ги исполнува условите утврдени во член 85 став 2 од Законот за животна средина, а со тоа се стекнува со право да биде вклучена во Листата на експерти за стратегиска оцена на животната средина што ја води Министерството за животна средина и просторно планирање на Република Македонија.

Министерство за животна средина и
просторно планирање

Министер
Bashkim Ameti

М.П

РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА
МИНИСТЕРСТВО ЗА ЖИВОТНА СРЕДИНА
И ПРОСТОРНО ПЛАНИРАЊЕ

Број 12-770/8
Датум: 08.02.2017 година

У В Е Р Е Н И Е

за положен стручен испит за стекнување на
статус експерт за стратегиска оцена на животната средина

Дуданова-Лазаревска Костадин Габриела родена на 11.04.1969 година во Веница, дипломирала на ден 26.03.1993 на Текстилно-технолошкиот факултет во Загреб, го положи стручниот испит за стратегиска оцена на животната средина на ден 31.01.2017 година и се стекна со статус на експерт за стратегиска оцена на животната средина и ги исполнува условите утврдени во член 85 став 2 од Законот за животна средина, а со тоа се стекнува со право да биде вклучена во Листата на експерти за стратегиска оцена на животната средина што ја води Министерството за животна средина и просторно планирање на Република Македонија.

Министерство за животна средина и
просторно планирање

Министер
Bashkim Ameti

М.П

СТРАТЕГИСКА ОЦЕНА НА
ЖИВОТНАТА СРЕДИНА

ЗА

Планот за
управување со
природно и
културно
наследство во

ОХРИДСКИОТ
РЕГИОН

Предговор

Во процесот на донесување на стратешки плански документи, задолжително се изработува извештај за Стратегиската оцена на животната средина чија цел е предвидување на можните влијанија како и превентивни мерки кои овозможуваат заштита на животната средина и здравјето на луѓето.

Оваа нацрт Стратегиска Оцена на животната средина се спроведува врз основа на склучениот Договор помеѓу Градежен Институт “Македонија” АД Скопје со бр.0902-1790/2 и Министерство за култура со бр.46-12124/17 од 17.12.2018 г., како и Анекс договорот со бр.0905-917/6 од 18.09.2019 г. (Градежен Институт “Македонија” АД Скопје) и бр.47-10383/1 од 17.09.2019 г.,(Министерство за култура) за подготовка и изработка на нацрт извештај за Стратегиска Оцена на животната средина од спроведување на Планот за управување со природно и културно наследство на Охридскиот регион 2018-2027 година. Бидејќи временскиот период на носење на Планот се измени од 2018-2027г. на 2019-2028г., затоа и Стратегиска Оцена на животната средина се изработува за Планот за управување со природно и културно наследство на Охридскиот регион 2019-2028 година.

Изработката на извештајот е согласно обврската на Изготвувачот на планскиот документ за спроведување на постапка за стратешка оцена на животната средина и врз животот и здравјето на луѓето, дадена во глава X (Оцена на влијанието на определени стратегии, планови и програми врз животната средина) од Законот за животна средина.

Согласно точка 17 член 3 од Уредбата за стратегии, планови програми, вклучувајќи и нивните промени, за кои задолжително се спроведува постапка за оцена на нивното влијание врз животната средина и врз животот и здравјето на луѓето, Планот за управување со природно и културно наследство на Охридскиот регион за период 2019-2028 година е плански документ за кој задолжително се врши стратешка оцена на влијанија. Целта на овој извештај е да изврши идентификација и анализа на влијанијата врз животната средина од имплементацијата на предвидениот плански документ уште во фазата на неговата подготовка и да предложи соодветни мерки за спречување, контрола и/или компензација на влијанијата. Дополнително, изработка на оваа СОЖС претставува и препорака која произлегува од Извештајот на реактивната мисија на УНЕСКО во Охридскиот Регион во 2017 година.

Извештајот е изработен согласно содржината пропишана во Уредбата за содржина на извештајот за стратешка оцена на животната средина (Сл. весник на РМ бр.153 од 20.12.2007 год.).

Одговорни за изработката на Извештајот за стратешка оцена на животната средина се:

Мартина Блинкова Дончевска, дипл.еколог Експерт за СОЖС со Потврда бр. 12-770/4 издадена од МЖСПП на ден 08.02.2017год.

М-р Сузана Касовска Георгиева, дипл. археолог и историчар на уметност

СОДРЖИНА

1. ВОВЕД	8
1.1 СТРАТЕГИСКА ОЦЕНА НА ЖИВОТНАТА СРЕДИНА - ДЕФИНИЦИЈА И НАМЕНА	8
1.2 КООРДИНАЦИЈА ПОМЕЃУ ПЛАНОТ И СОЖС	8
1.3 ПРОЦЕС НА СОЖС	10
2. РЕЗИМЕ НА СОДРЖИНАТА, ГЛАВНИТЕ ЦЕЛИ И РИЗИЦИ НА ПЛАНСКИОТ ДОКУМЕНТ	12
2.1 ПРЕГЛЕД НА СОДРЖИНАТА НА ПЛАНСКИОТ ДОКУМЕНТ	12
2.1.2 КРИТЕРИУМИ ЗА ВПИШУВАЊЕ НА ОХРИДСКИ РЕГИОН НА ЛИСТАТА НА СВЕТСКОТО НАСЛЕДСТВО	13
2.1.3 ИСКЛУЧИТЕЛНА УНИВЕРЗАЛНА ВРЕДНОСТ	13
2.1.4 ВРЕДНОСТИ	13
2.1.5 ЗОНИРАЊЕ И ЗАШТИТНИ МЕРКИ ВО ГРАНИЦИТЕ НА ПРИРОДНОТО И КУЛТУРНОТО НАСЛЕДСТВО ВО ОХРИДСКИОТ РЕГИОН	15
2.2 ЦЕЛИ НА ПЛАНСКИОТ ДОКУМЕНТ	19
2.3 РИЗИЦИ ДЕФИНИРАНИ ВО ПЛАНСКИОТ ДОКУМЕНТ	20
2.3.1 УТВРДЕНИ РИЗИЦИ И ПРЕПОРАКИ ОД ИЗВЕШТАЈОТ НА РЕАКТИВНАТА МИСИЈА НА УНЕСКО, КАКО И КЛУЧНИ ОДРЕДБИ ОД ОДЛУКАТА НА КОМИТЕТОТ ЗА СВЕТСКО НАСЛЕДСТВО (41СОМ 7В.34, ДОНЕСЕНА ВО КРАКОВ, ПОЛСКА, ВО ЈУЛИ 2017 ГОДИНА)	20
2.3.2 РИЗИЦИ СПОРЕД КЛАСИФИКАЦИЈАТА НА МЕЃУНАРОДНИОТ СОЈУ ЗА ЗАШТИТА НА ПРИРОДАТА (IUCN) И ГЛОБАЛНАТА МЕЃУНАРОДНА ОЦЕНКА НА ВОДИТЕ (GIWA)	23
2.3.3 ФАКТОРИ КОИ ГО ЗАГРОЗУВААТ КУЛТУРНОТО НАСЛЕДСТВО И УРБАНИСТИЧКО АРХИТЕКТОНСКИТЕ ВРЕДНОСТИ	35
2.3.4 УРБАНИЗАЦИЈА, И БЕСПРАВНО ИЗГРАДЕНИ НЕЛЕГАЛНИ ГРАДБИ	36
2.3.5 ИНФРАСТРУКТУРНИ ОБЈЕКТИ	39
2.3.6 НОВО ИЗГРАДЕНИ ОБЈЕКТИ ВО СТАРИТЕ ГРАДСКИ ЈАДРА	45
3. ОСНОВНИ ПОДАТОЦИ ЗА РЕГИОНОТ	47
3.1 МЕСТОПОЛОЖБА	47
3.2 ГРАНИЦИ НА ПОДРАЧЈЕТО	47
3.3 СОЦИЈАЛНО-ЕКОНОМСКА ОСНОВА	49
3.3.1 ОСНОВНИ КАРАКТЕРИСТИКИ НА НАСЕЛЕНИЕТО	49
3.3.2 УРБАНИСТИЧКО И ПРОСТОРНО ПЛАНИРАЊЕ	51
УРБАНИСТИЧКИ ПЛАНОВИ	52
3.2 СОСТОЈБА СО ЖИВОТНАТА СРЕДИНА	54
3.2.1 РЕЛЈЕФ	54
3.2.2 ГЕОЛОШКИ СОСТАВ	54
3.2.3 СЕИЗМИЧКИ КАРАКТЕРИСТИКИ	55
3.2.4 ПЕДОЛОШКИ КАРАКТЕРИСТИКИ	56
3.2.5 КЛИМАТСКИ КАРАКТЕРИСТИКИ	56
3.2.6 ХИДРОГРАФСКИ И ХИДРОБИОЛОШКИ КАРАКТЕРИСТИКИ	59
3.2.7 СОСТОЈБА СО ЛОКАЛИТЕТИ КОИ ПОСЕДУВААТ ИСКЛУЧИТЕЛНА УНИВЕРЗАЛНА ВРЕДНОСТ НА ПРИРОДНОТО НАСЛЕДСТВО	62
3.2.8 СОСТОЈБА СО ЛОКАЛИТЕТИ КОИ ПОСЕДУВААТ ИСКЛУЧИТЕЛНА УНИВЕРЗАЛНА ВРЕДНОСТ НА КУЛТУРНО НАСЛЕДСТВО	65

3.3 УПРАВУВАЊЕ СО ЖИВОТНАТА СРЕДИНА	72
3.3.1 Водни ресурси и управување со водите	72
3.3.2 Управување со квалитет на воздухот.....	73
3.3.3 Управување со отпад	74
3.3.4 Управување со бучава	76
3.3.5 Користење на земјиштето	78
3.3.6 Туризам	79
3.3.7 Управување со природно наследство	80
3.3.8 Управување со културно наследство	82
3.3.9 Комисија за управување со природното и културното наследство во Охридскиот регион	83
4. КАРАКТЕРИСТИКИ НА ЖИВОТНАТА СРЕДИНА ВО ПОДРАЧЈАТА КОИ БИ БИЛЕ ЗНАЧАЈНО ЗАСЕГНАТИ И СОСТОЈБА БЕЗ ИМПЛЕМЕНТАЦИЈА НА ПЛАНОТ	85
3.2.7 Состојба со локалитети кои поседуваат исклучителна универзална вредност на културното наследство	87
5. ОБЛАСТИ КОИ СЕ ОД ПОСЕБНО ЗНАЧЕЊЕ ЗА ЖИВОТНАТА СРЕДИНА, ОД АСПЕКТ НА ЗАШТИТА НА ДИВИТЕ ПТИЦИ И ХАБИТАТИТЕ	91
5.1 Национални заштитени подрачја	91
5.2 Меѓународни заштитени и прогласени подрачја	91
5.2.1 Еколошки мрежи	91
6. ОПРЕДЕЛУВАЊЕ НА ОБЕМ НА СОЖС	99
6.1 Постапување на целите и предизвиците на Планот	99
6.1.1 Анализа на цели на Планот	100
6.2 Постапување на цели на СОЖС	100
6.3 Тестирање на ПД во однос на целите на животната средина	103
6.3.1 Споредба помеѓу целите на Планот и СОЖС	103
6.3.2 Акциски План на планскиот документ	115
7. АНАЛИЗА НА АЛТЕРНАТИВНИТЕ РЕШЕНИЈА	126
7.1 Вовед	126
7.2 Сценарио „Без промени“	126
7.3 Алтернативни решенија за инфраструктурни проекти	127
7.4 Алтернативни приоди за допрецизирање на границите на таканаречената контактна зона ..	132
7.4.1 Алтернатива 1: Граница на контактната зона идентична со границата на преодната зона на биосферниот резерват Охрид-Преспа	134
7.4.2 Алтернатива 2: Граница на контактната зона помала од контактната зона на биосферниот резерват Охрид-Преспа но со вклучено Преспанско Езеро.....	135
7.4.3 Алтернатива 3: Граница на контактната зона помала од контактната зона на биосферниот резерват Охрид-Преспа без да се вклучи Преспанското Езеро	136
8. <u>ВЕРОЈАТНИ ЗНАЧАЈНИ ВЛИЈАНИЈА НА ПЛАНСКИОТ ДОКУМЕНТ ВРЗ ЖИВОТНАТА СРЕДИНА</u>	138
8.1 Влијание врз квалитетот на воздухот	140
8.2 Влијанија врз квалитет и квантитет на водите	141
8.3 Влијание врз почвата.....	142
8.4 Влијание врз пределот	142
8.5 Влијание врз социо-економската состојба	143
8.6 Влијание врз населението и човековото здравје.....	144
8.7 Влијание врз културното наследство	144
8.8 Влијание врз биодиверзитетот (флора и фауна).....	145
8.9 Влијанија поврзани со управување со отпад.....	147
8.10 Влијание од бучава.....	148

8.11 Кумулативни влијанија	148
8.12 Влијанија од несреќи и хаварии	148
8.13 Прекугранични влијанија	149

9. МЕРКИ И ПРЕПОРАКИ ЗА ЗАШТИТА, НАМАЛУВАЊЕ И НЕУТРАЛИЗИРАЊЕ НА НЕГАТИВНИТЕ ВЛИЈАНИЈА 151

9.1 Мерки за заштита, намалување и ублажување на негативното влијание врз квалитетот на воздухот.....	152
9.2 Мерки за заштита, намалување и ублажување на негативното влијание врз квалитетот на водите	152
9.3 Мерки за заштита, намалување и ублажување на негативното влијание врз почвата	153
9.4 Мерки за заштита, намалување и ублажување на негативното влијание врз пределот	153
9.5 Мерки за заштита, намалување и ублажување на негативното влијание врз социо-економските карактеристики	154
9.6 Мерки за заштита, намалување и ублажување на негативното влијание врз населението и човековото здравје	154
9.7 Мерки за заштита, намалување и ублажување на негативното влијание врз културното наследство	155
9.8 Мерки за заштита, намалување и ублажување на негативното влијание врз биодиверзитетот (флора и фауна)	155
9.9 Мерки за заштита, намалување и ублажување на негативното влијание на планскиот документ од управувањето со отпадот	157
9.10 Мерки за заштита, намалување и ублажување на негативното влијание на планскиот документ од бучава	158
9.11 Мерки за заштита, намалување и ублажување на кумулативни и прекугранични влијанија	158
9.12 Мерки за заштита, намалување и ублажување на влијание од од несреќи и хаварии.....	158

10. ПЛАН ЗА МОНИТОРИНГ ВРЗ ЖИВОТНАТА СРЕДИНА..... 160

11. НЕТЕХНИЧКО РЕЗИМЕ 172

12. ИЗВЕШТАЈ ОД ЈАВНИ КОНСУЛТАЦИИ..... 181

Список на слики

Слика 1. Интеграција на процесите на Планот и СОЖС	9
Слика 2. Придобивки од СОЖС	11
Слика 3. Исклучителна универзална вредност на природното и културното наследство на Охридскиот регион	14
Слика 4. Заштитни зони (природно наследство)	16
Слика 5. Заштитни зони (културно наследство)	17
Слика 6. Цели на планскиот документ.....	20
Слика 7. Депониран нанос на вливот на реката Сатеска и примените низ годините (сателитска снимка од Google Earth) ...	26
Слика 8. Водни патеки од Преспанското Езеро и дождовни води кои се сливаат од планината Галичица во	27
Слика 9. Степен на поврзаност на канализациона мрежа со Колекторски систем (извор: Студијата за прибирање на податоци за подобрување на животната средина на Охридското Езеро и техники за рехабилитација на колекторскиот систем, ЦАЈКА, 2015 година)	28

Слика 10. Изглед на Охридското Езеро кога нивото е под минимално дозволената природна kota (лево) и над максимално дозволената природна kota (десно)	30
Слика 11. Хидролошко моделирање на поплавување од површински води.....	31
Слика 12. Хидролошко моделирање на поплавување од подземни води (лево) и поплавување на крајбрежјето од надоѓање на Езерото (десно)	31
Слика 13. Водни патеки по Охридското езеро.....	33
Слика 14. Несоодветно застанување на пловен објект во Трпејца	34
Слика 15. Промена на користење на земјиште (Извор: www.land.copernicus.eu/pan-european/corine-land-cover)	37
Слика 16. Закани за УНЕСКО подрачјето од инфраструктурни проекти.....	40
Слика 17. Местоположба на Охридскиот Регион	47
Слика 18. Граници на УНЕСКО заштитено подрачје.....	48
Слика 19. Главни хидролошки и геолошки карактеристики на сливот на ОХридско Езеро (Хауф и сор. 2011)	55
Слика 20. Локација на Охридското Езеро во Дримскиот слив	59
Слика 21. Топографија на сливното подрачје на Охридското Езеро и највисоките точки	60
Слика 22. Охридско Езеро.....	63
Слика 23. Карстен предел на Галичица.....	63
Слика 24. Локалитети со природни вредности во Охридскиот регион.....	65
Слика 25. Локалитети со културни вредности во Охридскиот регион	66
Слика 26. Културно наследство во градот Охрид според периодот на настанување	68
Слика 27. Старото урбано јадро на Охрид.....	69
Слика 28. Градот Охрид	69
Слика 29. Градот Струга.....	70
Слика 30. Сензор за индикативно следење на еколошки параметри за квалитет на воздухот во Охрид.....	74
Слика 31. Жешки жаришта на бучава во градот Охрид	77
Слика 32. Користење на земјиштето во регионот.....	79
Слика 33. Св. Богородица Калишка	85
Слика 34. Калишта.....	85
Слика 35. Подмоље.....	85
Слика 36. Мазија	86
Слика 37. Студенчишко Блато.....	86
Слика 38. Вели Даб.....	86
Слика 39. Веља Пеш	86
Слика 40. Свети Петар извори.....	87
Слика 41. Светинаумски извори	87
Слика 42. Старо урбано јадро во Охрид.....	88
Слика 43. Град Струга со поединечни објекти	89
Слика 44. Манастирски комплекси	89
Слика 45. Крајбрежни населби Трпејца, Пештани и Радожда	90
Слика 46. Емералд мрежа.....	92
Слика 47. МАК-НЕН мрежа.....	93
слика 48 Примарно подрачје за пеперутки	94
слика 49 значајно растително подрачје	95
слика 50 значајно орнитолошко подрачје.....	95
слика 51 Клучно подрачје за биодиверзитет.....	97
слика 52 Рамсар подрачје	98
Слика 53 Развојни предизвици на планот	99

ЛИСТА НА КРАТЕНКИ :

ИУВ	Исклучителните универзални вредности
ГУП	Генерален урбанистички план
ДУП	Детален урбанистички план
УПВНМ	Урбанистички план вон населено место
СОЖС	Стратегиска оценка на животната средина
ЕУ	Европска унија
ЛЕАП	Локален акционен план за животната средина
МЖСПП	Министерство за животна средина и просторно планирање
МЗШВ	Министерство за земјоделство , шумарство и водостопанство
МК	Министерство за Култура
НЕАП	Национален акционен план за животна средина
ПП	Просторен План
РМ	Република Македонија
ГУП	Генерален Урбанистички план
УП	Урбанистички план
УЗ	Урбана заедница
УБ	Урбан блок
УНЕСКО	Организација на обединети нации за наука, образование и култура
ИУЦН	Интернационална Унија за заштита на природата и природните ресурси
ХБИ	Хидробиолошки институт
НП	Национален парк
ЈП	Јавно претпријатие
ЗЗП	Закон за заштита на природата
ПП	Парк на природата

1. ВОВЕД

1.1 Стратегиска оцена на животната средина - дефиниција и намена

Стратегиска оцена на животната средина (**СОЖС**) е систематски и партиципативен процес што се спроведува за да се анализираат влијанијата врз животната средина, животот и здравјето на луѓето, како и социјалните и економските аспекти поврзани со спроведувањето на одреден плански документ во овој случај “Планот за управување со природното и културното наследство Охридски регион” (во понатамошен текст **Планот**).

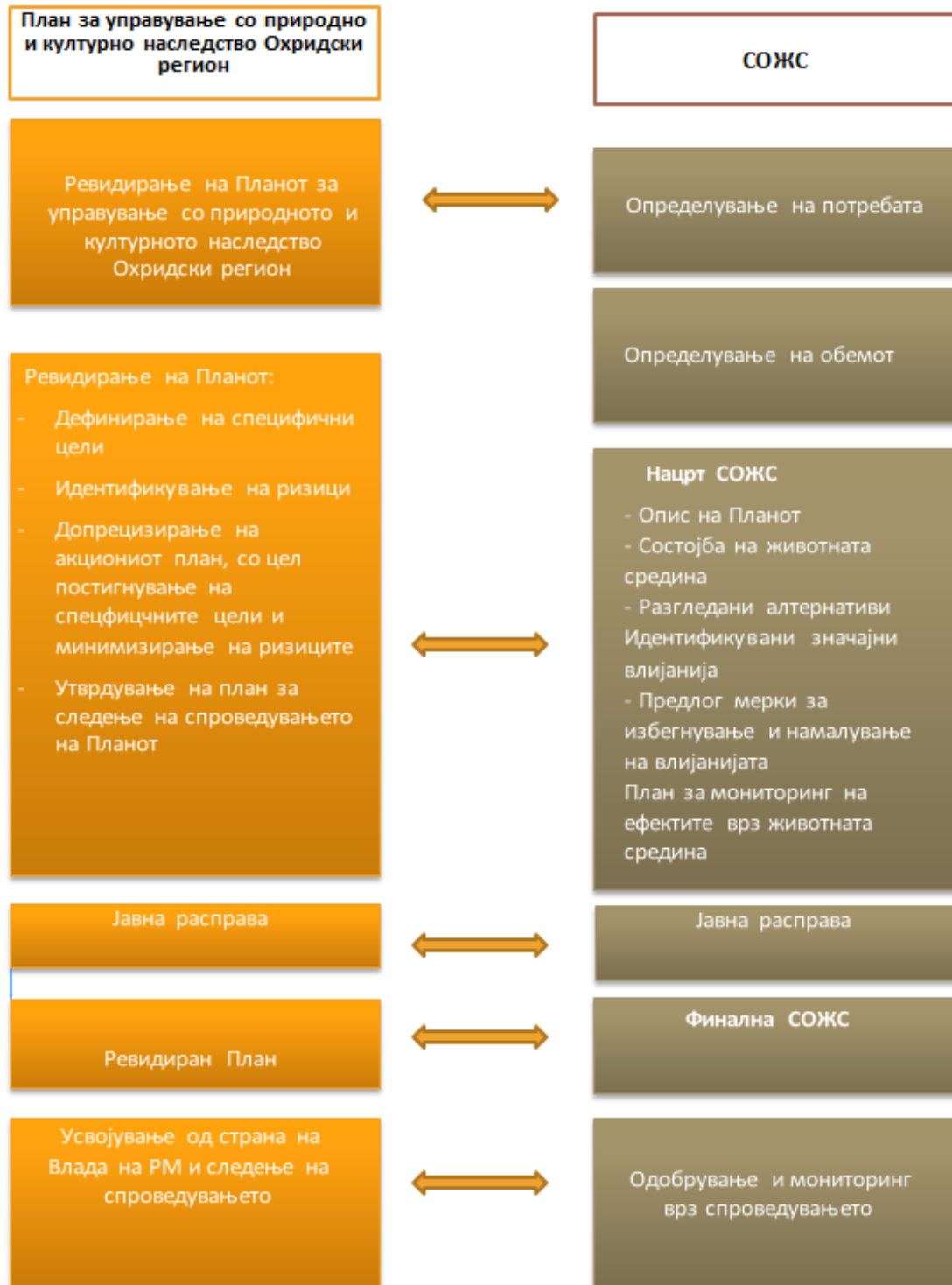
Со постапката за СОЖС се интегрираат прашањата од областа на животната средина при носењето на одлуки за обемот и начинот на спроведување на Планот. Притоа органите (Министерство за култура и Министерство за животна средина и просторно планирање) надлежни за спроведување на Планот, при неговото ревидирање и финализирање, ќе го земаат предвид следното:

- *Состојбите и трендовите на областите и активностите во животната средина, што може да имаат влијание или да бидат засегнати од спроведувањето на Планот ;*
- *Целите на животната средина и индикаторите за нивно постигнување при спроведувањето на Планот ;*
- *Веројатните значајни ефекти врз животната средина што може да настанат како резултат од спроведувањето на Планот;*
- *Мерките за избегнување, намалување или ублажување на негативните влијанија;*
- *Ставовите, потребите и информациите обезбедени од засегнати страни (вклучително и од надлежни органи), во државата и во прекуграничен контекст.*

1.2 Координација помеѓу планот и СОЖС

Стратегиска оцена на животната средина во согласност со Законот за животната средина („Сл. весник на Република Македонија“ бр. 53/05, 81/05, 24/07, 159/08, 83/09, 48/10, 124/10, 51/11, 123/12, 93/13, 187/13, 42/14, 44/15, 129/15, 192/15, 39/16 и 99/18) се изработува напоредно со ревидирањето на Планот (сл.1). Овие два процеси, ќе овозможат соодветно вградување на целите за заштита на животната средина и мерките за намалување на влијанијата врз Исклучителната Универзална Вредност (**ИУВ**) на Охридскиот Регион во рамките на Планот. Истовремено, ќе се овозможи усогласување на плановите за мониторинг на спроведување на Планот и неговите ефекти врз животната средина.

Слика 1. Интеграција на процесите на Планот и СОЖС

(извор: Упатство за поддршка на примената на Протоколот за стратегиска оцена на животната средина, Економска комисија на Обединетите нации за Европа, предлог за разгледување од редакцијата, јануари 2012 година)

Изработката на СОЖС на Планот освен како законска обврска е иницирана и од Реактивна мониторинг мисија од страна на Центарот за светско наследство и

советодавните тела на Црвената листа на Меѓународниот сојуз за заштита на природата (МСЗП или IUCN) и Националниот комитет на меѓународниот совет за споменици и локалитети (НКМССЛ или ICOMOS), на претходно барање на Комитетот на Светското наследство на Организација за образование, наука и култура на ООН (попозната како УНЕСКО) на 40-тиот состанок во Истамбул (2016 година). Целта на мисијата на посета на Охридскиот регион од 9 до 14 април 2017 година, е да се процени состојбата на конзервација на природното и културното наследство, како и да се обезбеди помош за Република Северна Македонија.

Како што е и наведено во извештајот од мисијата со СОЖС би се процениле одделните и кумулативните влијанија од урбанизацијата и реализирањето на планираните проекти од областа на туризмот, патната и железничката инфраструктура како и останатите ризици врз исклучителната универзална вредност на светското природно и културно наследство на Охридскиот регион.

Планот за управување со светското природно и културно наследство во Охридскиот регион кој е предмет на оваа СОЖС се базира на верзијата од 2017 година и истовремено ги вградува коментарите и препораките од Извештајот на реактивната мисија од 9-14 април 2017 година спроведена од Центарот за светско наследство и советодавните тела IUCN и ICOMOS. Дополнително со оваа СОЖС се ревидира Планот и во него се впишуваат сите измени.

Извештајот од мисијата дава препораки што државата треба да ги спроведе, за да се задржи универзалната вредност и исклучителното значење, како и интегритетот на ова природно и културно светско наследство. Главно, препораките се однесуваат на запирање на изградбата или спроведување на дополнителни анализи пред да се донесе одлука за реализирање на

одделни инфраструктурни проекти, мораториум на градби во крајбрежната зона, се со цел да се **спречат неповратни трансформации на поврзаноста помеѓу историското јадро, археолошките остатоци, Националниот парк Галичица и Охридското Езеро.**

1.3 Процес на СОЖС

Процесот на изработка на СОЖС, согласно барањата на Нарачателот (содржани во проектната задача на Консултантот) е поделен во неколку фази и тоа:

Фаза 1: Анализа на Планот за управување со природното и културното наследство Охридскиот регион, неговите општи и специфични цели и на релевантната правна рамка ;

Фаза 2: Анализа на постојната состојба на животната средина и на предизвиците што произлегуваат од постојните активности; воспоставување на целите на животната средина, тестирање на релациите помеѓу целите на животната средина и целите на Планот; анализа на алтернативи, вклучително и нултата алтернатива (сценарио без спроведување на Планот);

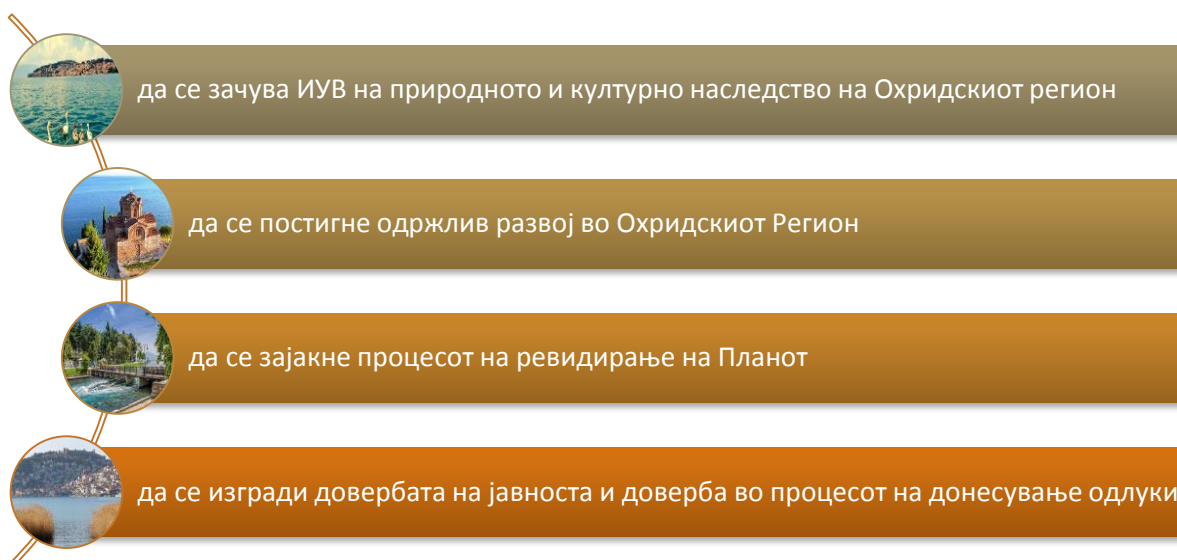
Фаза 3: Спроведување на иницијална јавна расправа со цел дискусија за целите за животната средина, специфичните цели и алтернативите на планот;

Фаза 4: Изработка на нацрт Извештај за СОЖС за Планот за управување со природното и културното наследство во Охридскиот регион (2019-2028);

Фаза 5: Спроведување на јавна расправа со цел дискусија на нацрт Извештајот за СОЖС и на ревидираниот План за управување со природното и културното наследство во Охридскиот регион;

Фаза 6: Вградување на забелешките на засегнатите страни (вклучително и на засегнатите страни во контекст на спроведувањето на Протоколот за стратегиска оценка на животната средина и спроведувањето на постапката за оценка на прекугранични влијанија) и изработка на финален Извештај за СОЖС за Планот за управување со природното и културното наследство во Охридскиот регион (2019-2028).

Целиот процес на СОЖС воден преку директна соработка со Носителите на Планот, води кон подобра заштита и управување со животната средина (со посебен акцент на природното и културно наследство) и промовира одржлив развој во Охридскиот Регион, како и стимулирање на процесот на консултација со јавноста и засегнатите страни. Исто така, го зајакнува процесот на креирање политики, планирање и донесување на Планот, а со тоа обезбедува голем број на моментални и долгорочни придобивки за носителите на одлуките како локална самоуправа, надлежните органи, јавни институции итн. Процедуралните придобивки од СОЖС вклучуваат ефикасност на процесите на планирање и подобро управување во Охридскиот Регион (сл.2). Оттука, овој извештај за СОЖС може да им помогне на носителите на одлуки:

Слика 2. Придобивки од СОЖС

2. РЕЗИМЕ НА СОДРЖИНАТА, ГЛАВНИТЕ ЦЕЛИ И РИЗИЦИ НА ПЛАНСКИОТ ДОКУМЕНТ

2.1 Преглед на содржината на планскиот документ

Процесот на изработка на Планот е темелен на концептот на тимска работа и интердисциплинарниот пристап, што подразбира синхронизирано водење на повеќе истражувачки постапки од страна на работниот тим составен од експерти од различни специјалности, врз база на заедничка методолошка платформа, целите кои треба да се остварат и единствената координација. Во текот на изработката на Планот, спроведена е широка консултација со засегнатите страни. Во процесот вклучени се и надлежни институции и организации од Албанија за да се обезбеди синергија помеѓу националните Планови за управување со природното и културното наследство во Охридскиот регион .

При изработката на Планот за управување користени се компаративни анализи и искуства од други држави кои веќе имаат изработено Планови за управување за Светско наследство, како и препораките на експертите на УНЕСКО и неговите советодавни тела.

Теми кои што се обработени во Планот се :

- 1. Воведен дел: историјат на Охридскиот Регион, исклучителна универзална вредност, Критериуми за впишување на Охридскиот Регион во листата на светско наследство*
- 2. Вредности на регионот (природни, културни, општествени ,научно-образовни), интегритет и автентичност и граници на светското наследство во Охридскиот регион*
- 3. Методологија и процес на изработка на Планот за управување со природно и културно наследство во Охридскиот регион*
- 4. Управување со светското наследство во Охридскиот регион*
- 5. Ризици и оценка на загрозеноста на исклучителните универзални вредности*
- 6. Визија и цели на заштитата*
- 7. Зонирање и заштита во границите на природното и културното наследство во Охридскиот регион*
- 8. Акциски план*
- 9. План за мониторинг*
- 10. План за управување со посети*
- 11. Програма за едукација*
- 12. Прилози*

Во продолжение е даден преглед на главните теми кои се објаснети во Планот:

2.1.2 Критериуми за впишување на Охридски регион на листата на светското наследство

Природното и културното наследство Охридски регион е мешовито светско наследство што е запишано заради своите природни вредности во 1979 година, (според критериумот (iii), којшто е еквивалент на подоцна ревидираниот критериум (vii). Во 1980 година критериумската основа беше проширена за да се вклучат критериумите за културни вредности (i), (iii) и (iv).

2.1.3 Исклучителна универзална вредност

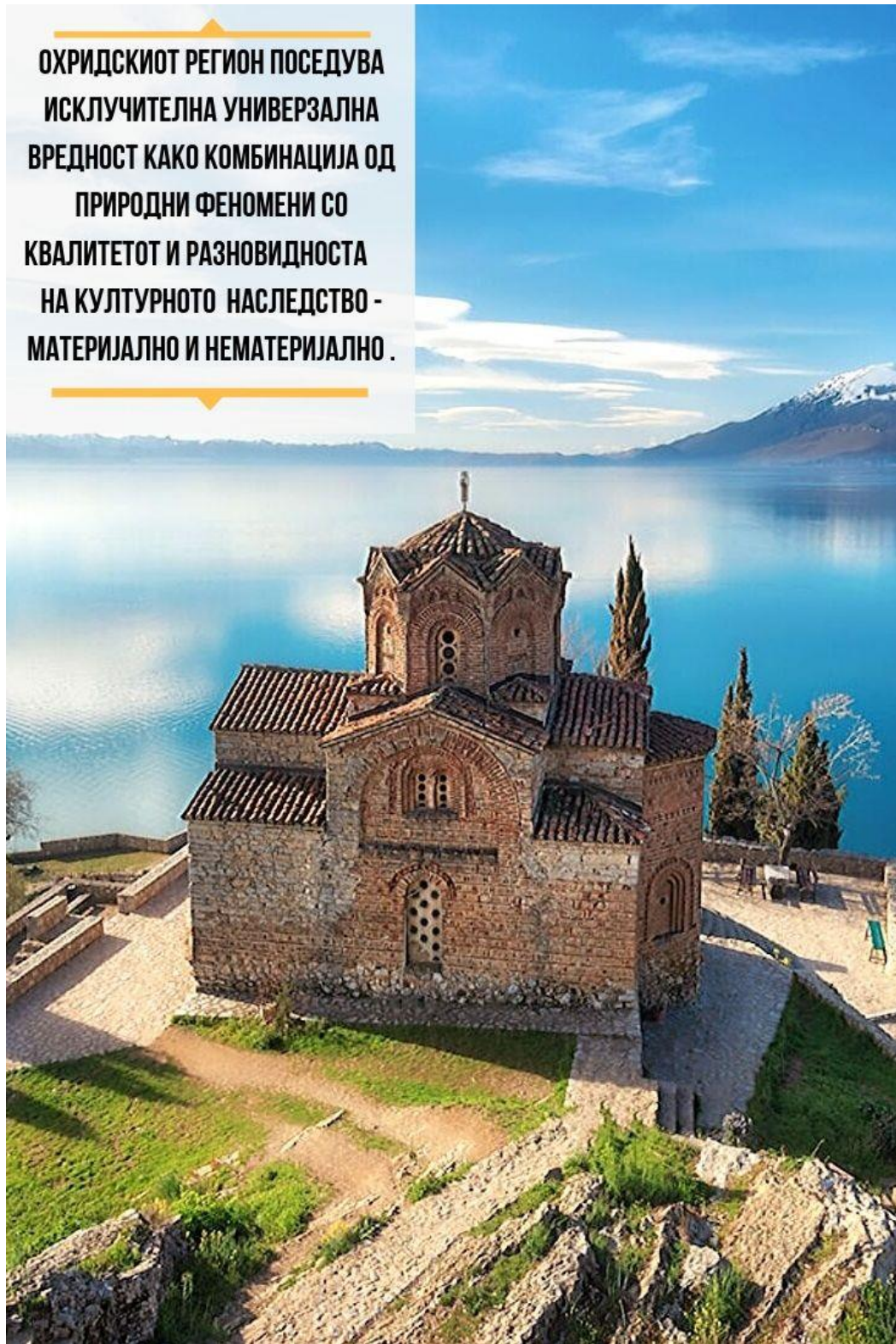
„Исклучителната универзална вредност“ (сл.3) на светското наследство на УНЕСКО се базира на следните три столба:

1. Подрачјето/локалитетот/споменикот/ да задоволува најмалку еден од критериумите утврдени со Оперативниот водич за спроведување на Конвенцијата за светското наследство
2. Подрачјето/локалитетот/споменикот да ги задоволува условите за автентичност и интегритет
3. Подрачјето/локалитетот/споменикот да ги исполнува условите за заштита на и управување со светското наследство

2.1.4 Вредности

Охридското Езеро е едно од најстарите езера во Европа и е опкружено со древни патишта и населби кои се вбројуваат меѓу најстарите во Европа. Природната и културната историја во ова посебно место се испреплетувале низ времето создавајќи навистина исклучително наследство кое мора да се одржи како такво во корист на идните генерации. Регионот освен природни и културни вредности, дополнително поседува научно-образовни и општествени вредности. Она по што е прогласено и се стреми регионот кон подобрување е интегритетот и автентичноста.

Слика 3. Исклучителна универзална вредност на природното и културното наследство на Охридскиот регион¹

¹ Сликата е превземена од интернет, само е додаден текстот

2.1.5 Зонирање и заштитни мерки во границите на природното и културното наследство во Охридскиот регион

Планот предвидува насочување на идниот просторен развој на Охридскиот Регион заради заштита на ИУВ. Притоа, се врши зонирање со дефинирани мерки на заштита на природното и културното наследство. Со примена на системот на вредности и воспоставување на релациите помеѓу еколошката, социјалната и економската рамнотежа, дефинирани се критериуми за зонирање како за природното така и за културното наследство.

Анализа на морфолошко-топографските карактеристики на теренот, висинската разгранетост, користењето на земјиштето согласно Corine Land Cover, заштитените подрачја и просторната застапеност на истите, како и индексот на функционалност на крајбрежјето (shorezone functionality index -SFI), во Охридскиот Регион го дава зонирање на **природното наследство** за кое воспоставени се мерки на заштита. Мерките на заштита содржи зони (сл.4) и стандард на дозволени интервенции односно дејствија што можат да се преземаат врз заштитените природни добра и во нивната блиска околина изразени како мерки на заштита во :

- прва зона
- втора зона
- трета зона

и соодветните подзони.

За секоја од предвидените зони за заштита на природното наследство, во Планот се дадени соодветни мерки за заштита, со детално опишани забранетите активности коишто треба да бидат регулирани со соодветен правен акт.

Имајќи ги предвид комплексноста и разновидноста на **културното наследство**, а со цел соодветна заштита на културното наследство, одржливиот развој и контролираната урбанизација, во Охридскиот регион се дефинираат неколку зони (сл.5) на заштита со свои специфични услови и мерки за зачувување на наведените својства:

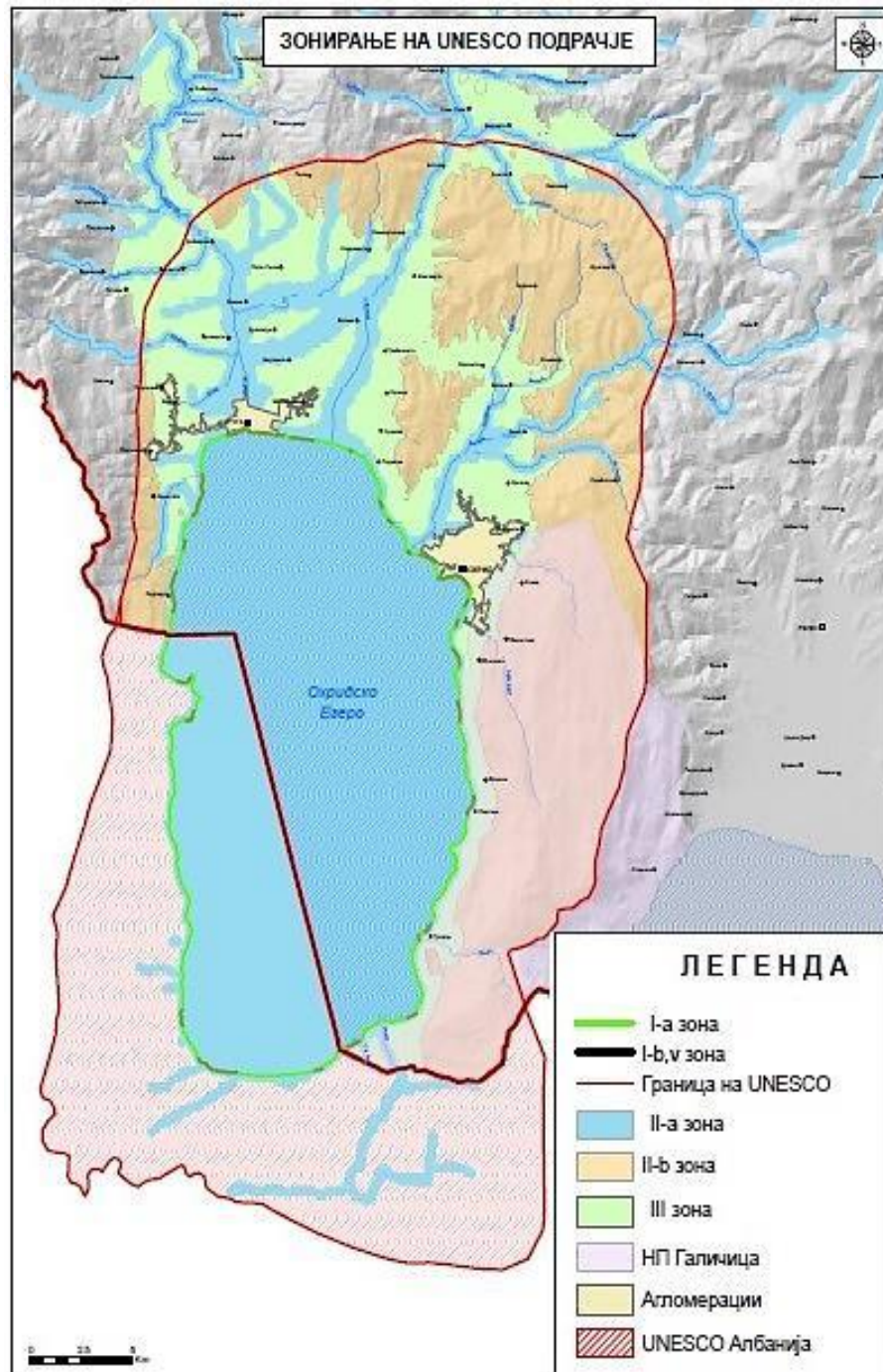
- Градски урбани центри,
- Религиско наследство,
- Крајбрежни и рурални населби,
- Археолошки локалитети

Мерките на заштита содржи зони на заштита (сл.5а и 5б) и стандард на дозволени интервенции односно дејствија што можат да се преземаат врз заштитените културни добра и во нивната блиска околина изразени како мерки на заштита во :

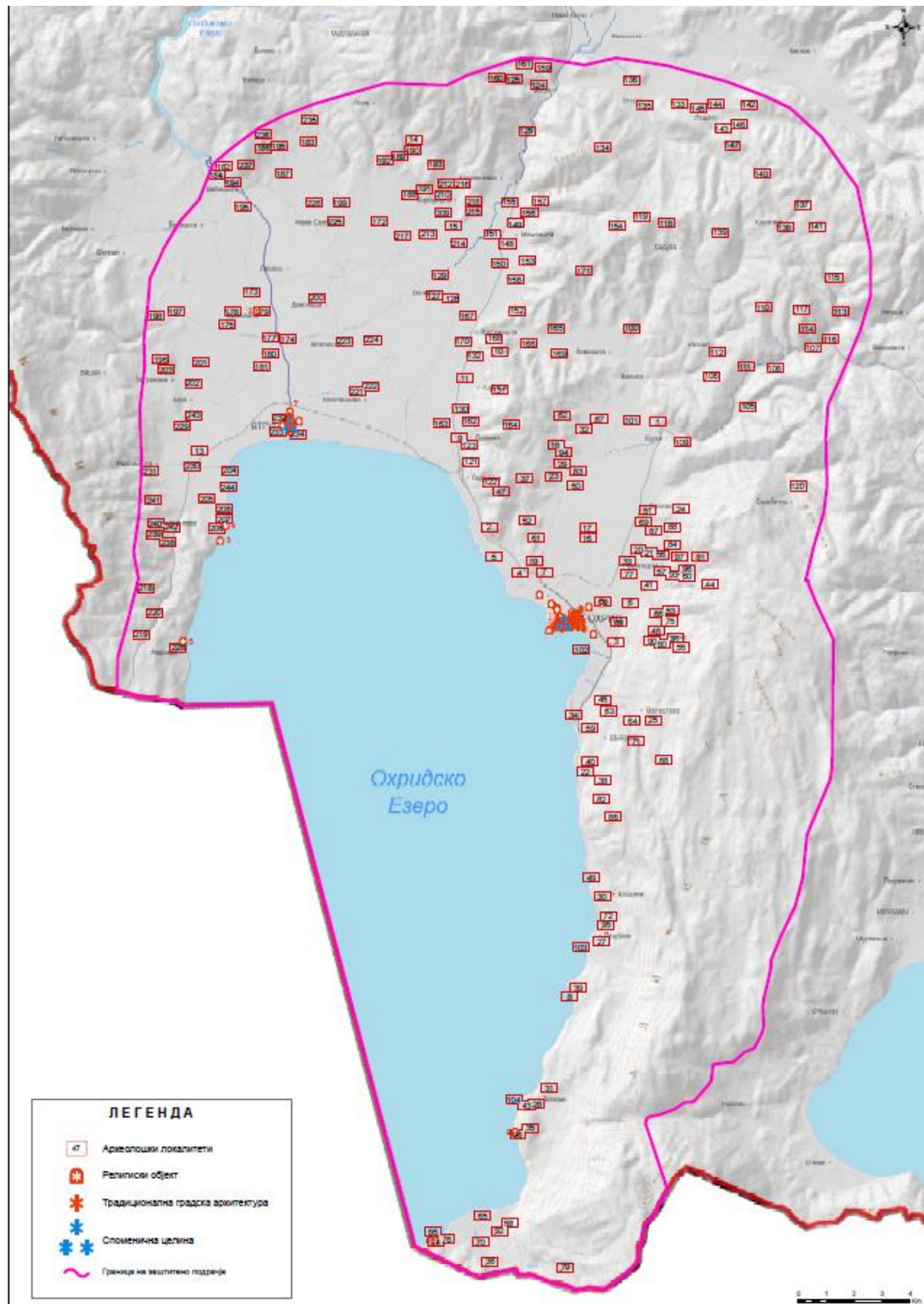
- прва зона
- втора зона
- трета зона

и соодветните подзони.

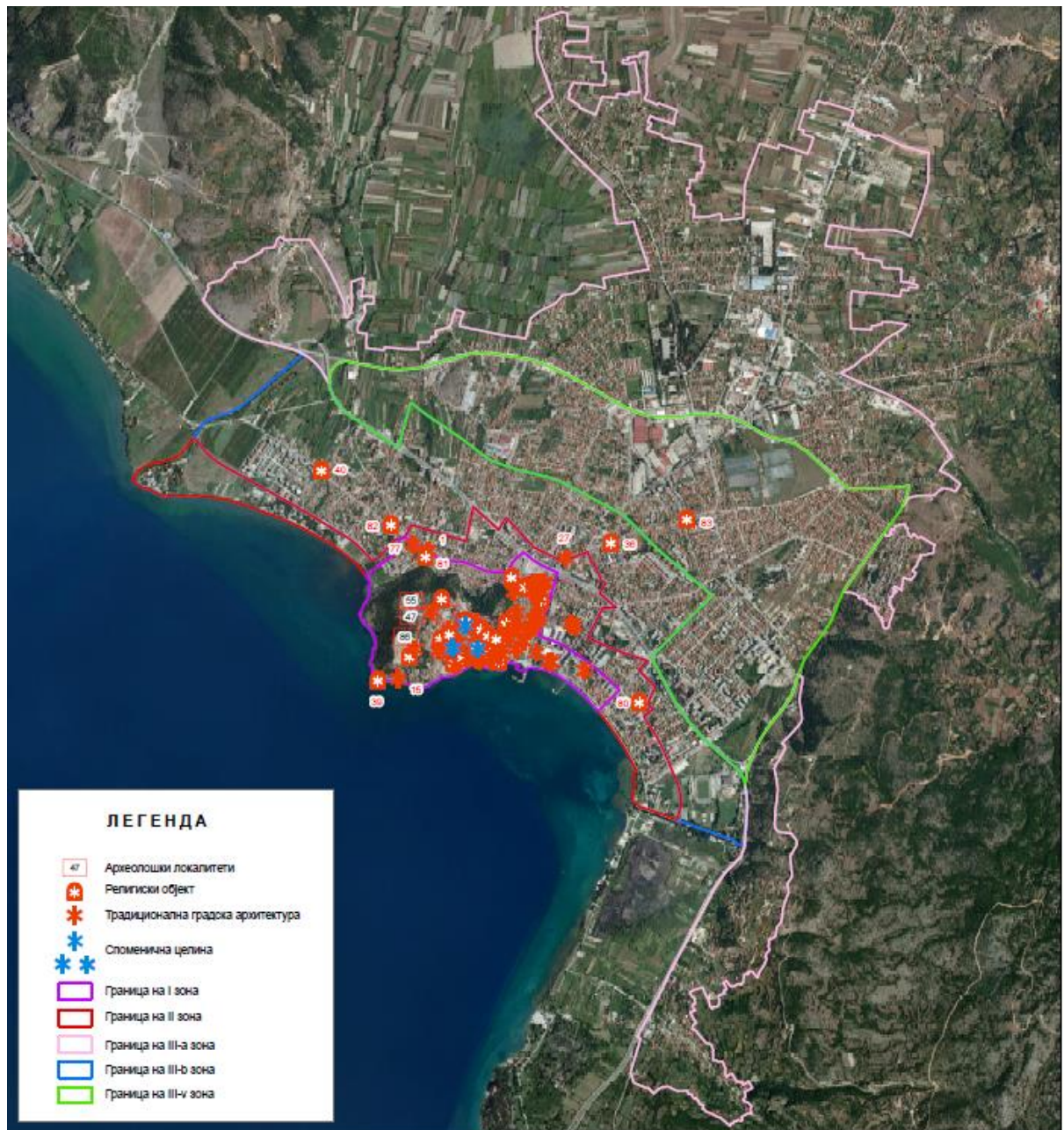

Слика 4. Заштитни зони (природно наследство)

Слика 5. Заштитни зони (културно наследство)

Слика 5-а. Заштитни зони во Старо градско јадро во Охрид (културно наследство)

Слика 5-б. Заштитни зони во Старо Градско јадро во Струга (културно наследство)

2.2 Цели на планскиот документ

Основна цел на Планот за управување со природно и културно наследство во Охридскиот регион (2019-2028) е да ја валоризира, заштити и промовира исклучителната универзална вредност на природното и културно наследство на Охридскиот регион. Планот треба да обезбеди пренесување на исклучителната универзална вредност на природното и културното наследство во Охридскиот регион на идните генерации, како дел од општото наследство на целото човештво.

Анализираниот плански документ основната цел ќе ја постигне преку остварување на специфичните цели (сл.б) дадени во продолжение:

Цел 1. КОНТРОЛИРАНА УРАБАНИЗАЦИЈА

Цел 2. ЗАШТИТА НА ПРИРОДНОТО НАСЛЕДСТВО

Цел 3. ЗАШТИТА НА КУЛТУРНОТО НАСЛЕДСТВО

Цел 4. ОДРЖЛИВ ЕКОНОМСКИ РАЗВОЈ ШТО НЕ Е ВО СПРОТИВНОСТ СО ИСКЛУЧИТЕЛНИТЕ УНИВЕРЗАЛНИ ВРЕДНОСТИ НА ДОБРОТО

Цел 5. ЗАЈАКНУВАЊЕ НА УПРАВУВАЧКИТЕ КАПАЦИТЕТИ НА НАДЛЕЖНИТЕ ИНСТИТУЦИИ

Цел 6. ПОДИГАЊЕ НА СВЕСТА И ЕДУКАЦИЈА

Слика 6. Цели на планскиот документ

Дополнително, Планот дава и Визија за управување со природното и културното наследство на Охридскиот регион за еден подолгорочен период, насоки за негова реализација искажани преку предложени активности. Тој го унапредува разбирањето на регионот, неговото толкување и користење како образовно средство и претставува поткрепа на локалната заедница во нејзиното културно, општествено и економско живеење. Планот за управување со Охридскиот регион има за цел да обезбеди целосна рамка за спроведување на одлуките за заштита, управување и користење на доброто за период од девет години од денот на неговото усвојување. Во суштина, Планот има за цел:

- да го дефинира значењето на ИУВ;
- Да даде краток преглед на актуелните проблеми и предизвици;
- Да дефинира управување врз база на ИУВ на подрачјето согласно напатствијата на УНЕСКО
- Да ги дефинира целите за насочување на политиките и активностите во текот на деветгодишното имплементирање на Планот.

2.3 Ризици дефинирани во планскиот документ

2.3.1 Утврдени ризици и препораки од извештајот на реактивната мисија на УНЕСКО, како и клучни одредби од Одлуката на Комитетот за светско наследство (41COM 7B.34, донесена во Краков, Полска, во јули 2017 година)

Во Планот е даден Извештајот на реактивната мониторинг мисија каде се нотирани ризиците и заканите врз исклучителната универзална вредност на светското природно и културно наследство Охридски регион и тоа:

1. Изградба на железница, европски коридор VIII: препорачано е да се идентификуваат алтернативни траси (вклучително и предложената траса од страна на ICOMOS) што не навлегуваат во границите на светското наследство, односно не се приближуваат премногу до брегот на Охридското Езеро (особено да се избегнува природниот предел на албанско-македонската граница кај населбата Лин) и студијата за алтернативни траси да се достави до Центарот на светското наследство.
2. Изградба на автопат А2, европски коридор VIII: да се обезбедат доволен број на премини на делницата Требениште-Струга (долината на Црн Дрим и Сатеска) за луѓе и животни; да се води сметка за можни археолошки наоѓалишта при изградбата.
3. Кумулативни влијанија од железничката пруга и автопатот, коридор VIII: влијанијата врз животната средина од секој од одделните проекти се анализирани по пат на спроведување на оценка на влијанијата врз животната средина, меѓутоа кумулативните влијанија сеуште не се третирани. Истите треба да се анализираат во текот на спроведувањето на Стратегиската оценка на влијанијата од Планот за управување со природното и културното наследство во Охридскиот регион.
4. Изградба на државен пат АЗ²: влијанијата од реализацијата од овој патен правец се неприфатливи, бидејќи истите ќе нанесат неповратна штета на исклучителната универзална вредност на светското природно и културно наследство.
5. Изградба на скијачки центар Галичица³: во конјункција со другите развојни проекти и досегашните промени во населбите и крајбрежниот појас, проектот ќе предизвика неповратна штета на исклучителната универзална вредност на светското природно и културно наследство.
6. Туристички развојни проекти / зони: туристичките развојни зони Краста, Градиште, Љубаниште 1 и 2, како и туристички објекти од поголем обем со значење за конгресен туризам се сметаат како закани, без претходно да бидат анализирани одделните и кумулативните влијанија од овие проекти. Истите треба да се анализираат во текот на спроведувањето на Стратегиската оценка на влијанијата од Планот за управување со природното и културното наследство во Охридскиот регион.

Промените предизвикани од урбанизацијата претставуваат ризик за загрозување на исклучителната универзалната вредност на светско наследство на Охридскиот регион, како што констатираа Мисиите на УНЕСКО-ИКОМОС-ИУЦН во 1998 год., мисијата на ИКОМОС од декември 2013 година и Реактивната мониторинг мисија на Центарот за светско наследство на УНЕСКО и консултативните тела (ИУЦН и ИКОМОС), која беше одржана од 9 - 14 април 2017 година.

---

² Овој инфраструктурен проект е откажан.

³ Овој инфраструктурен проект е откажан.

Мисијата одржана во 2017 година утврди дека општата состојба на заштитата на мешовитото светско природно и културно наследство Охридски регион е под закана од бројни фактори што може да резултира со примена на алинеите 179 и 180 од Оперативното упатство што ќе значи дека автентичноста и интегритетот на ова наследство може да стане ранливо.

Во 2018 година донесена е одлука од страна на Владата да се откажат проектите за делниците (а) и (е) од патот А3 и за реализација на скијачшкиот центар на Галичица, како и на туристичките развојни зони Краста, Градиште, Љубаниште 1 и 2.

За време на четириесет и третата седница на Комитетот на светското наследство во Баку (30 јуни – 10 јули 2019 година) со Одлуката на Комитетот на светското наследство (43COM 7B.36) препознаен е напредокот во однос на спроведувањето на делот од препораките на Реактивната мисија што се однесуваат на откажување на скијачшкиот центар, туристичките развојни зони и патот А3, како и задолжувањата што Владата ги делегираше на надлежните институции, меѓутоа нотирани се преостанатите обврски што земјата треба да ги исполни и тоа:

- Препораката да се анализираат алтернативи на железничката пруга коридор VIII, ко ќе се водат надвор од границите на заштитеното подрачје во Македонија и кои ќе се надоврзат на предложена траса на пругата во Албанија што минува надвор од заштитеното подрачје во Албанија;

- Да се спроведе оценка на влијанијата врз културното наследство од трасата на автопатот А2 делница Требеништа – Струга;

- Да се воспостави мораториум на урбана и крајбрежна трансформација до усвојувањето на соодветните плански документи и донесувањето на правни и контролни механизми што ќе ја гарантираат потребната заштита;

- Да се изработи инвентар на бесправно изградени објекти; да се спроведе оценка на влијанието врз културното наследство и оценка на влијанието врз животната средина за овие објекти и да се пристапи кон уривање на објектите што вршат негативно влијание;

- Да се спроведува соодветен надзор за да се спречи натамошна појава на бесправно изградени објекти;

- Да се доврши Планот за управување со природното и културното наследство во Охридскиот регион и да се достави нацрт Планот до Центарот на Светското наследство и советодавните тела, пред тој да биде финализиран и усвоен;

- Да се спроведат сите останати препораки на Комитетот на УНЕСКО содржани во Извештајот на реактивната мисија од 2017;

- Да се достави ажуриран Извештај најдоцна до 1 февруари 2020 година за состојбата на заштита на доброто до Центарот на светското наследство што ќе се

разгледува на 44 седница во 2020 година, кога конечно ќе се одлучи за статусот на доброто, односно дали тоа ќе се впише на Листата на светското наследство во опасност.

2.3.2 Ризици според класификацијата на меѓународниот сојуз за заштита на природата (IUCN) и Глобалната меѓународна оценка на водите (GIWA)

Проценката на ризици (сл. 6) е извршена во согласност со упатствата публикувани од страна на IUCN и GIWA. Класификацијата препорачана од IUCN се однесува на ризици врз загрозените видови на флора и фауна, додека ризиците идентификувани од страна на GIWA применуваат екосистемски пристап.

Ризиците што се присутни во сливот на Охридското Езеро опфаќаат:

- влијанија на квалитетот на водите во рамки на сливот на Охридското Езеро,
- дифузно загадување, ерозија и промени во хидрологијата од земјоделство и неодржливо шумарство
- притисок врз заштитените подрачја од неодржлив туризам,
- внесување на алохтони видови ,
- промена на живеалиштата или загуба ,
- неодржливо рибарство и
- климатски промени.

Ефектите од влијанијата / ризиците врз Езерото може да опфатат нарушување на квалитетот, промени во хидрологијата, загуба на живеалишта и биолошка разновидност итн. Овие ефекти може да се одразат и на економските и социјалните аспекти. Особено е важно да се напомене дека овие ризици и ефекти се присутни на двете страни на езерото (Албанија и Северна Македонија).

Во табела 1 се идентификувани влијанијата и ризиците што се присутни во сливот на Охридското Езеро, степенот на истраженост / познавање на причинителите за овие појави и даден е опис на причинителите.

Табела 1 Влијанија/ризици, ниво на познавање на причинителите и опис на причинителите

Влијанија	Главни ризици	Ниво на познавање на причинителите	Пример
1. Влијанија во сливот на Охридско Езеро	Внес на нутриенти	добро познати	Река Сатеска и Преспанско Езеро
	Зголемен внес на седименти	добро познати	Притоците на Охридско Езеро (конкретно реките Сатеска и Коселска)
	Отпадни фекални води	добро познати	Недовршен колекторски систем и пречистителна станица со

			несоодветен капацитет на станицата за пречистување отпадни води
	Загадување од тешки метали	Недоволно познати	Испуштање на отпадни води од индустрии и рудници во прекуграничен контекст
2. Земјоделство и шумарство	Интензивизирано земјоделство	непознати	Биоакумулирани пестициди во рибите
	Наводнување	познати	ХМС Љубаништа - Водата за наводнување кај овој систем се снабдува по пат на испумпување на водата од изворите кај Св. Наум
	Сечење на дрва	непознати	Бесправна сеча на дрва во Велгошти
	Зафаќање на води	познати	Зафати на водата за наводнување од реката Сатеска кои имаат влијание на рибниот фонд
	Пожари	непознати	Антропогено предизвикани пожари на Галичица; Спалување на појас на трска
3. Туризам и раст на населението	Изградба на куќи, вили, хотели	познати	Изградба на викенд куќи во инфраструктура во заштитени зони на НП Галичица и изградба на хотели во крајбрежен појас како и одржување на "Заливот на Коските"
	Уредување на плажи	средно познати	Некомпатибилни градби во крајбрежен појас нарушувајќи го крајоликот
	Водни спортови	Добро познати	Нарушување на местата за мрестење на ципиридни риби; Истекување на нафта
	Загадување	добро познати	Оптоварување на колекторскиот систем и ПС станица
4. Алохтони видови	Конкуренција со автохтони видови	Средно познати	Калифорниската пастрмка е закана за охридската пастрмка
	Популациони промени	Недоволно познати	<i>Elodea canadensis</i> во макрофитските заедници
5 .промени на живеалишта и загуби	Крајбрежна трансформација	добро познати	Фрагментација на Студенчишко блато;урбанизација во крајбрежна зона
	Фрагментација на крајбрежна макрофитска вегетација	средно познати	Макрофитски појас кај Пештани и Трпејца
	Промени и зафаќања изворишта	познати	Узурпација на Светинаумски извори (изградба на угостителски објекти) какои зафаќање а водата од изворите за наводнување
	Каптирање на извори	добро познати	Каптирање на изворот Беј бунар
	Еутрофикација	Недоволно познати	Промена на микробиофилм и алгални заедници особено на карпестите брегови
6. Неодржливо рибарство	Прекумерен риболов	добро познати	Нелегален риболов на Охридска пастрмка
	Испуштање на алохтони и инвазивни видови на риби	Недоволно познати	Детектирани алохтони видови кои се директна закана за автохтоните видови на риба
7. Глобални промени	покачување на просечни температури	Недоволно познати	Засилена еутрофикацијата проследена со аноксија во многу делови од езерото предизвикувајќи помор на рибите

Слика 6. Картографско претставување на влијанија / ризици врз Охридскиот Регион

Реката Сатеска има повеќекратно потврдено негативно влијание врз квалитетот на водата на Охридското Езеро, како и на животинските и растителните заедници кои го населуваат неговиот литорал. 5,28% или 53,96 km² од територијата се зафатени со високо ниво на ерозија (Блинков и сор. 2004) што придонесува реката Сатеска да

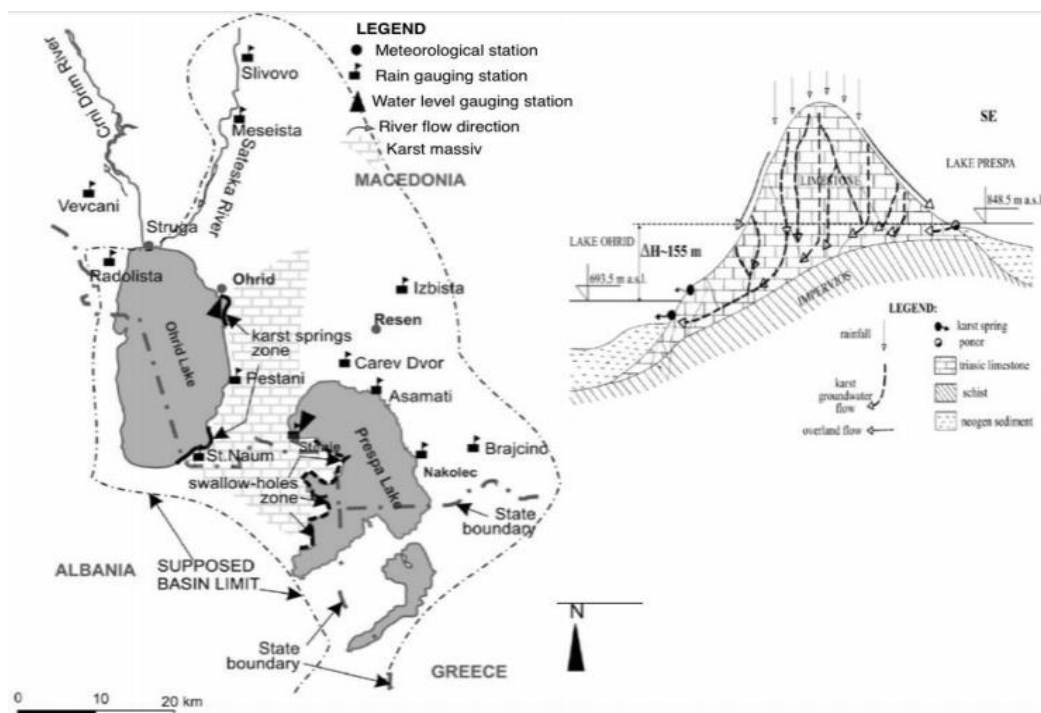
депонира повеќе од 100.000 m³/годишно седимент во езерото. Вкупно 38,1 тон од овој материјал е фосфор, кој се акумулира близу до устието на реката. Наносот кој се депонира во Езерото комплетно го менува обликот на литоралот на влезот на реката (сл.7).

Слика 7. Депониран нанос на вливот на реката Сатеска и примените низ годините (сателитска снимка од Google Earth)

Овие количини на акумулирани седименти од устието до селото Подмоље се голема закана и за рибниот фонд во Езерото, бидејќи рибите не положуваат јајца, а седиментот влегува во жабрите на млади риби и тие угинуваат.

Преспанско Езеро може да влијае на потенцијално внесување на фосфор во Охридското Езеро преку хидрауличната карстна поврзаност помеѓу овие две езера (сл.8); фосфорот транспортиран од еутрофното езеро може да го загрози квалитетот на водата во Охридското Езеро (Matzinger et al., 2006a).

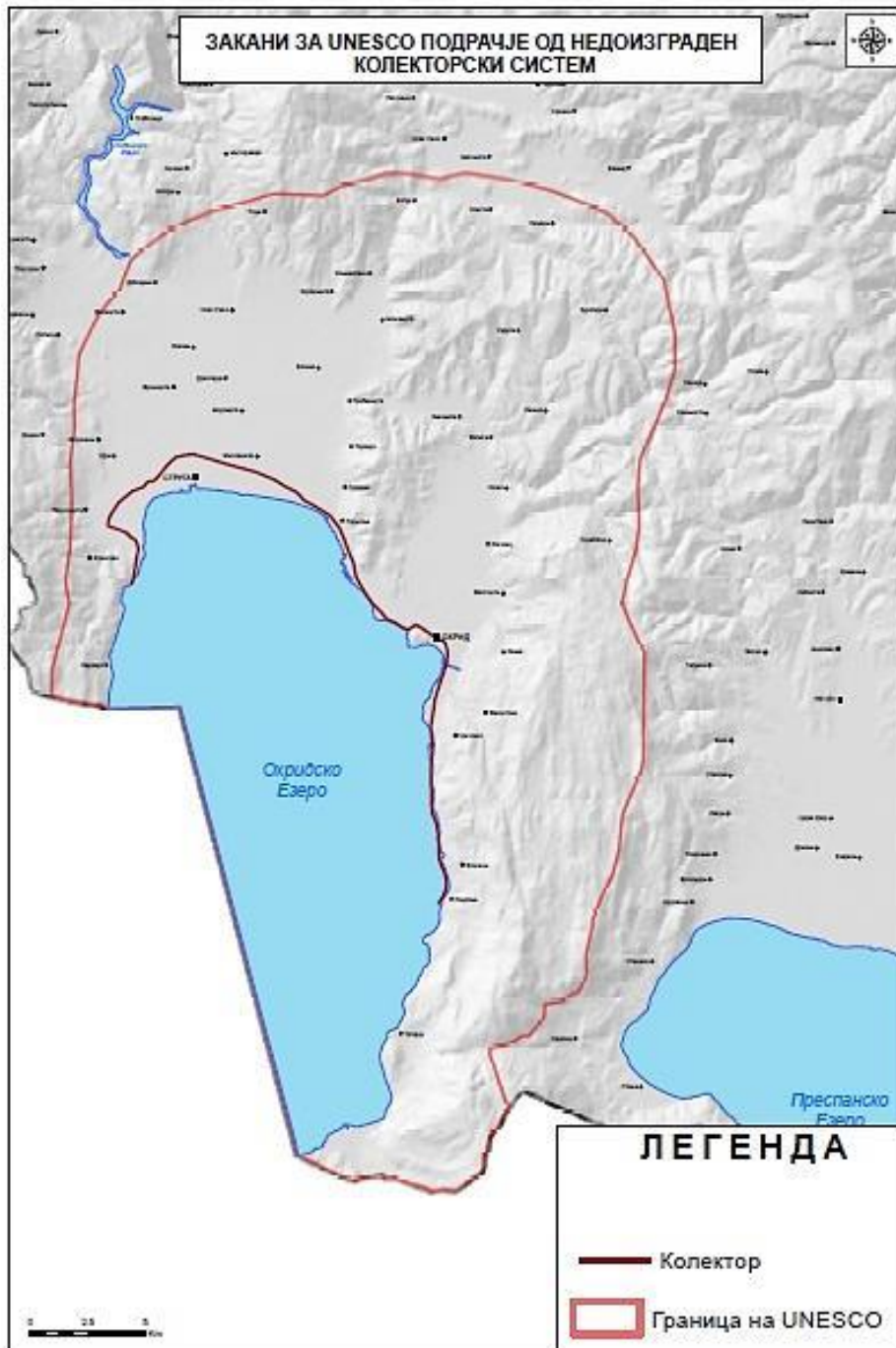

Слика 8. Водни патеки од Преспанското Езеро и дождовни води кои се сливаат од планината Галичица во Охридското Езеро (Поповска и Боначи, 2007)

Земјоделството може да биде извор на дифузно загадување со различни хемиски соединенија и тешки метали. При земјоделското производство се користат различни хемикалии што недоволно се контролираат. Спроведените истражувања укажуваат на траги од забранети пестициди пронајдени во примероци на ткива од риби, што значи дека тие исто така може да го загорзат здравјето на луѓето. Неконтролираната и прекумерната употреба на ѓубрива предизвикува внес на нутриенти, а со тоа и еутрофикација.

Квалитетот на водите на Охридското Езеро е загорзен од директно испуштање на комунални отпадни води, од индустриски отпадни води што се исфрлаат делумно и во р. Грашница, од ерозивен нанос преку реката Сатеска кој содржи и органско загадување од промивање на почвените слоеви што содржат вештачки ѓубрива и хемиски средства за заштита од штетници.

Отпадните води од населбите, индустријата и туристичките објекти главно се собираат со колекторскиот систем и се пречистуваат во станицата за пречистување на отпадни води во Враништа. 35% од отпадните води создадени во областа Охрид - Струга не се третираат односно директно се испуштаат во езерото. Колекторскиот систем не е довршен (сл. 9) и исто така неговото несоодветно одржување довело до оштетувања на цевките и опремата, што дополнително се одразува негативно на неговата функционалност.

Слика 9. Степен на поврзаност на канализациона мрежа со Колекторски систем (извор: Студијата за прибирање на податоци за подобрување на животната средина на Охридското Езеро и техники за рехабилитација на колекторскиот систем, ЦАЈКА, 2015 година)

Станицата за пречистување на отпадните води исто така е во лоша состојба и не може да постигне задоволителен степен на пречистување на отпадните води. Делумно пречистените отпадни води се испушта во реката Црн Дрим Капацитетот на станицата не е доволен и потребна е нејзина итна надградба. Неопходно е да се доизградат 44 км канализација и да се изврши реконструкција на станицата за пречистување на отпадните води.

Во поголем број населени места во руралниот дел на општините околу Езеро, не се изведени фекална и атмосферска канализациска мрежа. При поголеми атмосферски врнежи доаѓа до мешање на фекалните и атмосферските отпадни води при што заради недоволниот капацитет на канализациската мрежа доаѓа до излевање на отпадната вода од шахтите и поплавување на делови од населените места. Исто така, при вакви појави доаѓа до преоптеретување на колекторот од Системот за заштита на Охридското Езеро, заради што отпадните води недоволно пречистени се испуштаат во езерото. Кај Подмоље излевањето на фекални отпадни води го поттикнува растот на трската, но исто така предизвикува загадување на езерото и непријатна миризба.

Отпадот што се собира од правните лица и домаќинствата во Охрид од страна на Јавното претпријатие "Охридски Комунален" се отстранува на нестандартната општинска депонија Буково. Таа функционира уште од 1972 годна; површината изнесува 60,000 m² и истата е оддалечена околу 25 km од центарот на Охрид. Со Националниот план за управување со отпад (2009-2015) оваа депонија е оценета како високо ризична за животната средина и заради тоа треба да биде затворена најдоцна до 2020 година. Реката Коселска може да транспортира загадување во Охридското Езеро што потенцијално би се пренело од депонијата „Буково“ која не ги задоволува стандардите.

Неодржливиот риболов на езерото го намалува рибниот фонд, при што се многу погодени вредни видови, како што е ендемичната охридската пастрмка (*Salmo letnica*).

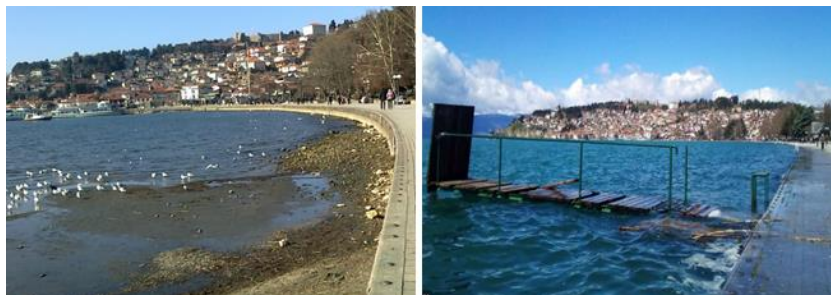
Индустриските капацитети во општините Охрид и Струга не создаваат голема количина на индустриски отпадни води. Генерално отпадните води од овие капацитети се испуштаат во септички јами. Затоа се смета дека отпадните води од индустријата не вршат значителен притисок врз квалитетот на водите на Охридското Езеро.

Годишната хидролошка рамнотежа се постигнува со регулирање на кај истекувањето на реката Црн Дрим и пренасочувањето на реката Сатеска. Испустот на Охридското Езеро се регулира согласно усогласените коти на езерото - природниот минимум од 693 m н.в. и максимум од 694 m н.в.

Иако Охридското Езеро е прогласено за светско природно наследство заштитено од УНЕСКО, тоа со децении се користи како акумулација за производство на електрична енергија од страна на АД ЕЛЕМ врз основа на добиена водостопанска дозвола.

Компанијата за производство и дистрибуција на електрична енергија АД ЕЛЕМ е одговорна за регулација на водостојот на Охридско Езеро во Р. С. Македонија. Регулација на водостојот се врши со испуштање на водата од езерото во реката Црн Дрим кое се уште се изведува рачно со дрвени прегради. По течението на реката Црн Дрим има поставени две хидроелектрани на територија на Р. С. Македонија, ХЕ „Шпилје“ – Општина Дебар и ХЕ „Глобочица“ во близина на Општина Струга, и три хидроелектрани на територија на Република Албанија. Големите осцилации во нивото

на водата во езерото, кои најчесто се резултат на неправилно управување, имаат негативни влијанија на екосистемот на Охридско Езеро заради повлекувањето на водата и соодветните влијанија врз биолошката разновидност, односно излевањето на езерото кое се случува при висок водостој и измивањето на ѓубриво и пестициди од земјоделските површини (сл.10).

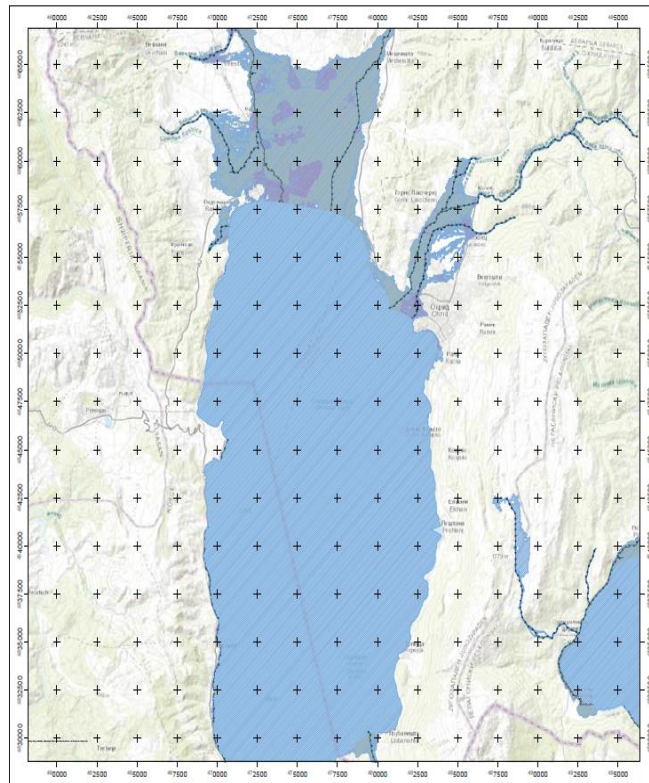
Слика 10. Изглед на Охридското Езеро кога нивото е под минимално дозволената природна kota (лево) и над максимално дозволената природна kota (десно)

Податоци за осцилацијата на нивото на водата во Охридското Езеро за периодот 1951–2000 (Поповска и Боначи, 2007) покажуваат промени на ниво од 1,6 m, при што височината на езерото се движи помеѓу 693,0 m и 694,6 m надморска височина и просечна надморска височина од 693,5 m надморска височина.

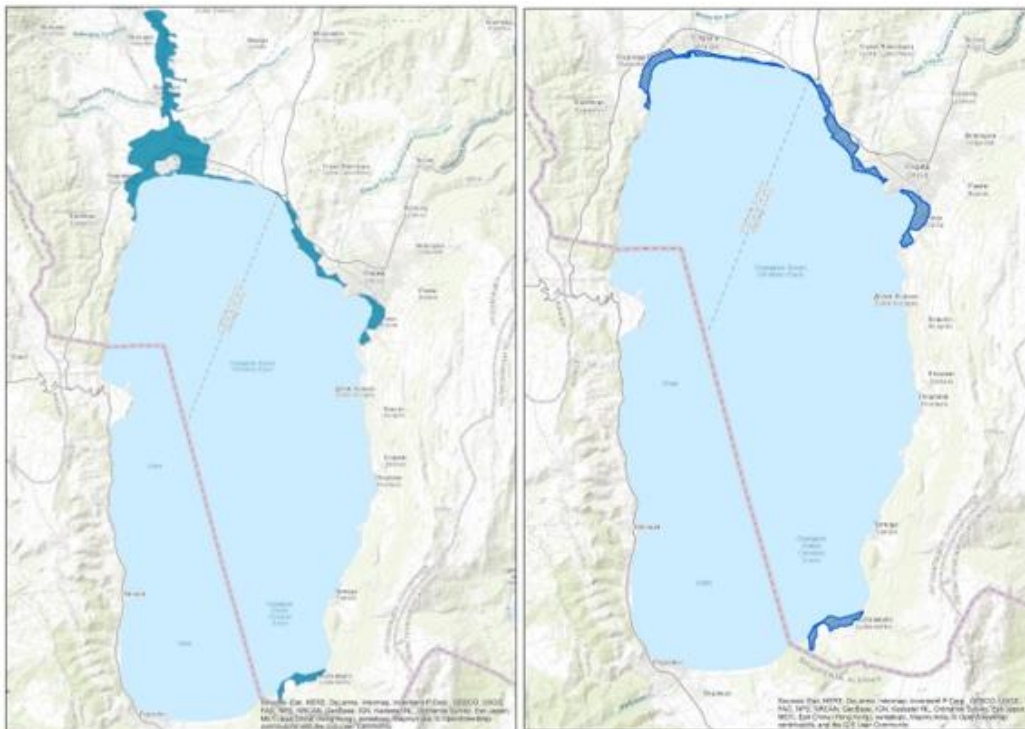
Нивелација на езерото последен пат е правена пред половина век, што јасно укажува на потребата да се направи повторна анализа. Со пренасочување на коритото на реката Сатеска во Охридското езеро, променети се природните осцилации на водите во езерото за околу 50 сантиметри. Котите кои што се определени во почетокот на 1960-тите години потребно е да се ревидираат, бидејќи тие коти може да се померени и не познат ефектот на можните промени. Исто така, потребно е ревидирање и на договорот со Албанија за испуштање на одредена количина вода за нејзините енергетски потреби.

За потребите на *Прелиминарната проценка на ризикот од поплавување за сливот на реката Дрин / Дрим - Буна / Бојана*⁴ (во рамки на проектот: Адаптација на климатските промени во прекуграничното управување со ризикот од поплави за Западен Балкан, GIZ, Eschborn, Germany), направени се хидролошки моделирања на поплавување на регионот од површински води (сл. 11) поплавување од подземни води како и поплавување на крајбрежјето (сл.12).

⁴ Во изработка на ПоинтПро Консталтинг, Скопје.

Слика 11. Хидролошко моделирање на поплавување од површински води

Слика 12. Хидролошко моделирање на поплавување од подземни води (лево) и поплавување на крајбрежјето од надоѓање на Езерото (десно)

Нивото на Езерото претставува основен фактор за состојбата и на **Студенчишкото Блато**. Несомнено е дека водите од Блатото комуницираат со Езерото и токму нивото на Езерото е регулатор на нивото на подземните води во Блатото. Сигурно е дека

високите водостои на Езерото прават поголема бариера на истек на водите кон него и го зголемуваат нивото на подземната вода во Блатото, а при високи водостои, како што беа во 1963 година и во пролетта 2010 година, тоа станува составен дел на Езерото. Одржливиот развој и воопшто опстанокот на Блатото се состои токму од тоа како ќе биде изградена врската со Езерото, односно како ќе биде решена постојаната комуникација на водите од Блатото со водите на Езерото.

Пловни објекти - бродови

Во Регистарот на бродови кој се води во органот Капетанијата на пристаништата со утврдена способност на брод за пловидба има четири патнички бродови и тоа: три со капацитет до 150 патнички места и 1 пловен објект со капацитет до 80 патнички места.

Бродовите во текот на нивниот експлатационен век се неколку пат реконструирани и прилагодени споредпрема потребите. Просечната старост на бродовите е триесет и четири години што преставува показател дека се прилично стари, и дека над истите е неопходено почест технички надзор.

Во постапка на рекласификација – потврдување на способност за пловидба на Охридско Езеро моментално се уште два бродови кои се увезени од ЕУ како користени.

Пловни објекти- чамци

Во Регистарот на чамци кој се води во органот Капетанијата на пристаништата за периодот од 20.07.1999 година, заклучно со прва половина од 2019 година, евидентирани се 2,322 пловни објекти.

Состојба на активни пловни објекти кои се запишани првпат во регистарот на чамци поединечно за последните десет години е даден во табела 2.

Табела 2 Пловни објекти кои се запишани првпат во регистарот на чамци за последните десет години поединечно

Година	Пловни објекти чамци пасара	Пловни објекти гума пластика	Пловни објекти понтон и	Пловни објекти јаhti	Пловни објекти едрилицы	Пловни објекти глисеры	Пловни објекти Скутеры	Вкупно
2009-2019	902	35	52	4	54	676	149	1872

Извор: Министерство за транспорт и врски орган Капетанија на пристаништата

Пловни објекти за стопанска дејност превоз на патници за последните 10 години во евиденција има 182, додека за специјализирани чамци за риболов не се евидентирани. За оваа дејност се користат традиционални охридски чамци – пасара кои ги ангажира концесионерот носител на дозвола за риболов.

Превоз на патници и стока

Најзастапен превоз кој се кој се користи на езерото е превоз за сопствени потреби- спорт и рекреација. Јавниот превоз на патници е застапен со пловни објекти патнички бродови и чамци, се одвива како слободен превоз (превоз по пат на спогодба помеѓу превозникот и корисниците на превозот) .Во одредени случаи се јавува и како комбиниран превоз на патници на слободен и елементи на

редовен.(пристанување на некои помали пристаништа пред хотелските коимплекси, договор на самите даватели на услугата за време на поаѓање на почетната и крајаната дестинација на патување и др.). Јавен линиски превоз на патници и стоки кој се врши на определена релација и по утврден ред на пловидба не е регистриран. Превоз на стоки е незначително застапен само за сопствените потреби на локалното население. Меѓудржавена пловидба е воспоставена само на Охридското езеро со пловени објекти бродови и тоа од сезонски карактер како слободен превоз на патници. Меѓудржавен и меѓународен јавен превоз на патници и стоки не е воспоставен на другите две природни езера Преспанското и Дојранското .

Јавен линиски превоз на патници и стоки кој се врши на определена релација и по утврден ред на пловидба не е регистриран. Меѓудржавен јавен превоз е воспоставен со Република Албанија во периодот од 15-ти Јјуни до 15-ти Септември од сезонски карактер со пловени објекти бродови и тоа како слободен превоз на патници . Најзастапен превоз кој се кој се користи на езерото е индивидуаленот превоз за сопствени потреби- спорт и рекреација. Јавниот превоз на патници е застапен со пловни објекти патнички бродови и чамци, се одвива како слободен превоз (превоз по пат на спогодба помеѓу превозникот и корисниците на превозот) . Во одредени случаи се јавува и како комбиниран превоз на патници на слободен и елементи на редовен.Превоз на стоки е незначително застапен само со пловни објекти чамци и тоа на мали количини за сопствени потреби на локалното население . Јавниот превоз на патници со пловни објекти чамци се одвива до одредени локалитети.Вкупниот број на превезени патници со пловни објекти чамци не е познат бидејќи таква евиденција не се води. Пловните објекти од категорија брод со кој се врши јавен превоз на патници, најчесто тргнуваат од пристаништето во Охрид, пристануваат на локалитетите каде што има патници и најчесто се упатуваат на крајната дестинација локалитетот Св.Наум (сл.13).

Слика 13. Водни патеки по Охридското езеро

Најчести релации на пловидба кој се користат на езерото се повеќето населени места и туристички локалитети по должината на брегот на езерото. Најдолги релации за пловидба се: Охрид - Св. Наум, со должина од 22 km, Охрид – Струга, со должина од 12 km, Струга - Св. Наум - со должина од 30 km. Други помали релации на пловидба се: Охрид - Горица, Охрид - Метропол, Охрид -Десарет, Охрид - Ливадиште, Охрид – Радожда и др.Најчеста релација на пловидба на бродовите кои вршат јавниот превоз на патници се одвива од Охрид до локалитетот Св. Наум со попатни кратки пристанувања во локалитетите: Горица, Метропол,Десарет. Од Охрид кон Струга попатни пристанувања кој се користат се на локалитетите: Радожда, Ливадиште, АС, Калишта, Треска. Пловни објекти од категорија брод со кој се врши јавен превоз на патници во Стуга нема. Ова произлегува од непостоење на инфраструктура, пристаниште или марина. Пловните објекти чамеци со кој се врши јавен превоз на патници во Охрид најчесто се лоцирани по должината на кејот околу пристаништето во Охрид и поголемите локалитети Горица, Метропол, Лагадин, Пештани, Градиште, Трпејца Св. Науми изворите на реката Црни Дрим. Пловните објекти чамеци со кој се врши јавен превоз на патници во Струга најчесто се лоцирани на кејскиот дел од уститието на реката Црн Дрим и поголемите туристички локалитети АС, Ливадиште, Треска, Изгрев, Калишта и Радожда.

Голем проблем е несоодветно застанување на пловните објекти, односно ако застанувањето не е на пристаниште, се загадува квалитетот на водата во Езерото и безбедноста на луѓето како што е прикажано на сл.14.

Слика 14. Несоодветно место за застанување на пловен објект во Трпејца

Наводнување: водите од притоците на Охридското Езеро како и од изворот Св.Наум се користат и за наводнување. Имено, наводнувањето на површините во Охридскиот реон се врши преку следните хидросистеми:

1. Хидромелиоративни системи (ХМС) со природни водотеци и реки
  - ХМС Лескоец
  - ХМС Косел – Лакочереј
  - ХМС Велмеј

- ХМС Лешани
  - ХМС Сатеска (Волино, Мешеишта)
2. Систем со испумпување на вода
    - ХМС Љубаништа
  3. Систем за наводнување со вештачка акумулација
    - ХМС Слатино

ХМС Љубаништа користи вода за наводнување што се снабдува по пат на испумпување на водата од изворите кај Св. Наум. Водата се испула во височина од 15 метри, а потоа наводнување се врши по гравитационен пат. Пумпањето на водата за наводнување претставува ризик за сочувувањето на издашноста, но и на вредностите на овие извори.

2.3.3 Фактори кои го загрозуваат културното наследство и урбанистичко архитектонските вредности

Културното наследство преставува значајна компонента во севкупните вредности на Охридскиот регион. Препознатливите архитектонски градби кои ја сочинуваат урбаната матрица на градските центри, слоевитоста на историските периоди ја потврдуваат улогата на недвижното културно наследство и потребата од негова соодветна заштита. Но, и покрај големиот број градби на кои се извршени неопходните конзерваторско-реставраторски интервенции, сеуште се соочуваме со голем број фактори кои го загрозуваат културното наследство:

- Непотполна стручна валоризација на просторот и непостоење на студии за заштита на градителското наследство за сите населени места (завршена е валоризацијата и ревалоризацијата на поголемиот број профани објекти, религиски објекти на територијата на општините Охрид, Струга и Дебрца.

- Недоволно познавање и проученост на историскиот развој на регионот, односно, карактеристиките на историските епохи кои влијаеле на изгледот и условиле многубројни трансформации на просторот што негативно влијаат на можноста за препознавање на вредностите и потенцијалите;

- Недоволно развиената општа свест за вредностите и потенцијалите на просторот во целина, како и недоволното ниво на свеста за архитектонските и уметничките вредности на градителското и другото културно наследство;

- Градењето на голем број објекти на крајбрежниот појас на Охридското Езеро што доведува до континуирана промена на постојната структура на населбите од крајбрежјето, на самиот пејзаж и на крајбрежјето;

- Неприлагоденоста на концептите за развој на поединечни стопански гранки со просторните потенцијали на Охридскиот регион и со ограничувањата што ги поставуваат критериумите за заштита (сообраќајната и друга инфраструктура, големи туристички комплекси, производствени погони, разни постројки и објекти, станици, магацини, складишта);
- Неприлагоденоста на стандардните инструменти за планирање на унапредувањето на состојбата на градителското наследство со пропишаните критериуми за заштита;
- Недоволна обученост и недоволен број на стручни кадри за вршење на работите околу планирањето, проектирањето и изведувањето на градежни и други работи во Охридскиот регион од аспект на познавање и интегрирање на механизми за заштита на наследството;
- Непостоење на придобивки или некакви олеснувања и помош за сопствениците/корисниците за санација, реставрација и конзервација на нивните објекти;
- Недоволен број стручен кадар за изведување на работите во традиционалните, занаетчиски техники.
- Недоволен број стручен кадар за извршување на работите за проучување, конзервација, реставрација и заштита на културното наследство.
- Непостоењето на постојани и сигурни извори на средства и континуиран начин за финансирање на заштитата и унапредувањето на состојбата на градителското и другото културно наследство.

2.3.4 Урбанизација, и бесправно изградени нелегални градби

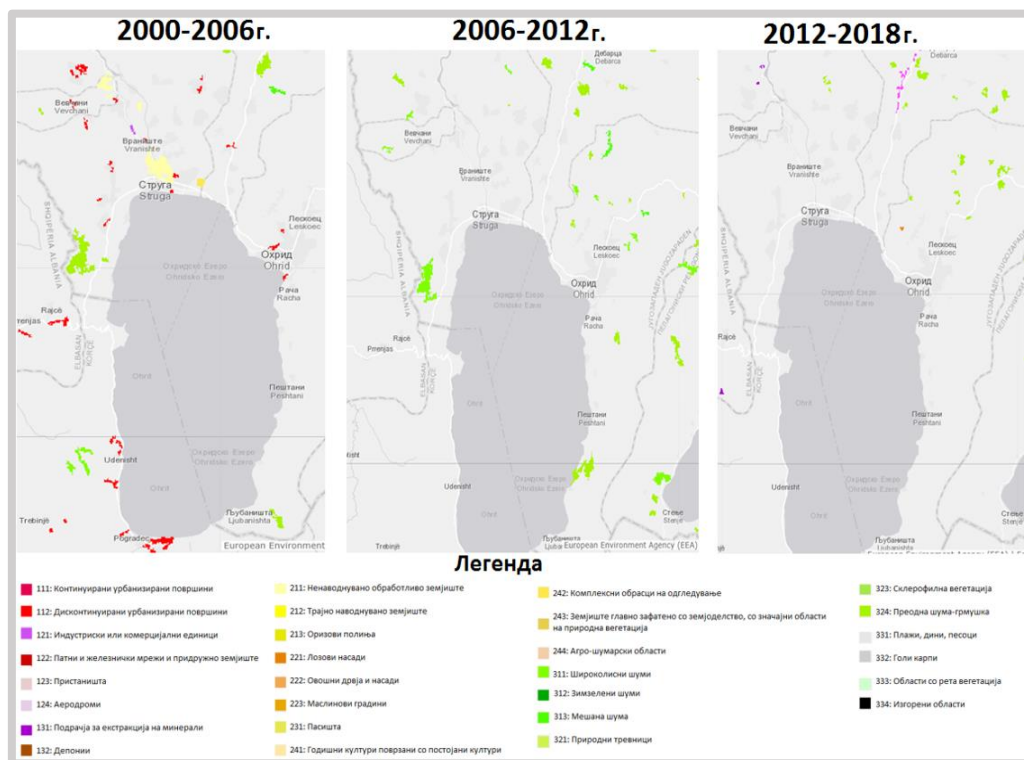
Урбанизацијата на Охридскиот регион е започната во средината на XX век, а особено е интензивна е урбанизацијата на новите делови од градовите и туристичките комплекси во крајбрежниот дел на езерото; историските јадра со поголеми или помали измени се останати во своите историски рамки и постојниот културен пејзаж.

Прекумерната и неконтролирана урбанизација негативно влијае на зачувувањето на: структурата на старите градски јадра на Охрид и Струга со старата градска архитектура, структурата на населбите од крајбрежјето, и останатите простори каде се наоѓаат културни добра.

Промените предизвикани од урбанизацијата претставуваат ризик за загрозување на исклучителната универзалната вредност на Охридскиот регион, констатирано и во извештаите на Мисијата на УНЕСКО-ИКОМОС-ИУЦН во 1998 год., мисијата на ИКОМОС од декември 2013 година и Реактивната мониторинг мисија на Центарот за светско

наследство на УНЕСКО и советодавните тела (ИУЦН и ИКОМОС), од која беше реализирана од 9 - 14 април 2017 година.

Низ различни временски периоди од 2000 година наваму, интензитетот на пренамена на продуктивно во градежно земјиште варира, што зависи од можностите за просторен развој кои пак се во корелација со менувањето на одредбите на Законот за просторно и урбанистичко планирање и соодветните подзаконски акти.

Слика 15. Промена на користење на земјиште (Извор: www.land.copernicus.eu/pan-european/corine-land-cover)

На слика 15 е прикажана промената на користење на земјиштето во Охридскиот регион по периоди, согласно CORINE Land Cover (CLC). Зголемувањето на урбаните опфати по пат на пренамена на продуктивно во градежно земјиште е утврдено за временските серии (2000-2006г.; 2006-2012г.; 2012-2018г.). Имено, во периодот од 2000-2006г. се забележува дека голем процент од земјиштето во општина Струга е пренаменето во дисконтинуирано урбано земјиште (согласно CLC класификацијата обележано со црвена боја) како и во ненаводнувано земјоделско земјиште (обележано со жолта боја).

Освен пренамената на земјиште за целите на урбанизацијата, карактеристична е зголемената густина на населеност, односно коефициентот на изграденост. Се менува катноста и традиционалните обележја на архитектурата во градските средини.

Анализирана е крајбрежната трансформација за периодот 2012-2018 преку следење на промени на сателитски снимки што се однесуваат на изведување на градби на крајбрежјето и поставување на платформи во езерото, како и промени

(намалување) на ареалот на трската. Ови промени се прикажани на слика 17 заедно со останатите ризици.

Евидентираните промени во појасот на трската во тек на 2011 година се должат на сраснувањето на поранешните помали комплекси во поголеми и нивно проширување дури и на копно, а и на тоа што комплексите трска кои порано биле со ретка трска сега се со поголема густина. Затоа вкупниот број комплекси трска во 2011 година (80) е помал во однос на оној евидентиран пред 25 години (105), додека вкупната површина на појасот на трската е зголемена. Имено, според мерењата од 2011 година вкупната површина на појасот на трската од Охридското Езеро изнесува 77,15 ha, што е за 2,8 ha поголема од онаа измерена пред 25 години (и покрај неконтролираното уништување на трската со сечење, палење, корнење, натрупување со земјиште и градежен шут).

Земјаќи ја во предвид сегашната состојба во 2019 година на појасот на трска и извршениот увид од страна на Хидробиолошки завод (ХБЗ) се забележува дека во поедини подрачја трската е неконтролирано уништувана од страна на човекот со сечење, палење, корнење, натрупување со земјиште и градежен шут за добивање на т.н. "корисни површини" за различни цели (обработливи површини, како места за депонирање на земја и градежен шут, плажи, хотелски комплекси, паркиралишта и др.). Некои од локалитетите со природни вредности се исто така под закана (подетално е објаснето во поглавје 4).

Поголемите проблеми со зголемувањето на урбанизација во крајбрежниот простор се јавуваат со престанување на важноста на Генералниот Урбанистички План (ГУП) за Крајбрежниот простор на општина Охрид, кој беше укинат со во 2005 год., со Законот за просторно и урбанистичко планирање („Сл.весник на Република Македонија“ бр. 51/05), каде што за прв пат е дефинирано дека Генерални урбанистички планови се носат само „за Град Скопје и градови кои се седишта на општини“ (член 10). Во преодните и завршните одредби на овој Закон стои дека Генералните урбанистички планови за стопански и други комплекси донесени пред денот на стапување во сила на овој Закон се применуваат како Урбанистички планови вон населено место (и истите ќе се усогласат со одредбите на овој закон во рок од една година од денот на неговото влегување во сила).

Подоцна, со донесување на Законот за просторно и урбанистичко планирање од 2009 год., („Сл.весник на Република Македонија“ бр. 91/2009), дојде до уште поголемо зголемување на урбанизацијата, овозможено со видовите урбанистички документации како: Државна и Локална урбанистичка планска документација, како и со Урбанистичко-планска документација за туристичко развојна зона, Урбанистичко-планска документација за автокамп итн. Со овој вид на плански документации и особено со Урбанистичко-планска документација за градби од посебен интерес, која беше воведена со измените и дополните на законското решение од 2014 год., (Законот за просторно и урбанистичко планирање „Сл.весник на Република Македонија“ бр. 199/14), се фрагментација на планирањето, бидејќи планови можеа да се изработуваат

и донесуваат без претходно да се дефинира рамка на просторниот развој на повисоко ниво. Членот 50 (Урбанистичко-планска документација за градби од посебен интерес) подоцна беше укинат од Уставниот суд, на седница одржана на 5 јули, 2017 год., но урбанистичките документации од типот: локална урбанистичко-планска документација; државна урбанистичко-планска документација; урбанистичко-планска документација за туристичка развојна зона; урбанистичко-планска документација за автокамп и урбанистичко-планска документација за градби од посебен интерес, се уште се во сила, со постојниот Закон за просторно и урбанистичко планирање (“Сл.весник на Република Македонија” бр. 199/14, 44/15, 193/15,31/16, 163/16 и 64/18).

Особено голем проблем создаде и Законот за постапување со бесправно изградени објекти, од 2011 год., („Сл. весник на Република Македонија “ бр. 23/11), со кој не само што беше овозможена легализација на бесправно изградените објекти, туку и единици на локална самоуправа (ЕЛС) беа задолжени за нивно вклопување во соодветни плански документации, а со измените и дополните на овој Закон („Сл.весник на Република Македонија“ бр.ој 23/11, 54/11, 155/12, 53/13, 72/13, 44/14, 115/14, 199/14, 124/15, 129/15, 217/15, 31/16 и 190/17), роковите за легализирање постојано беа продолжувани, така што со последната измена од 2017 год., согласно член 2: имателите на бесправни објекти можеа да поднесат барање за утврдување на правен статус на бесправен објект до 31.12.2018 година.

Услов за легализирање на објектите, согласно овој Закон беше: за објектот што ќе се легализира, заклучно со 3 март 2011 година, да се изведени градежните и инсталационските работи во целост и да претставуваат градежна и функционална целина.

2.3.5 Инфраструктурни објекти

Во границите на природното и културното наследство во Охридскиот регион се планира изведба на линиска инфраструктура и тоа:

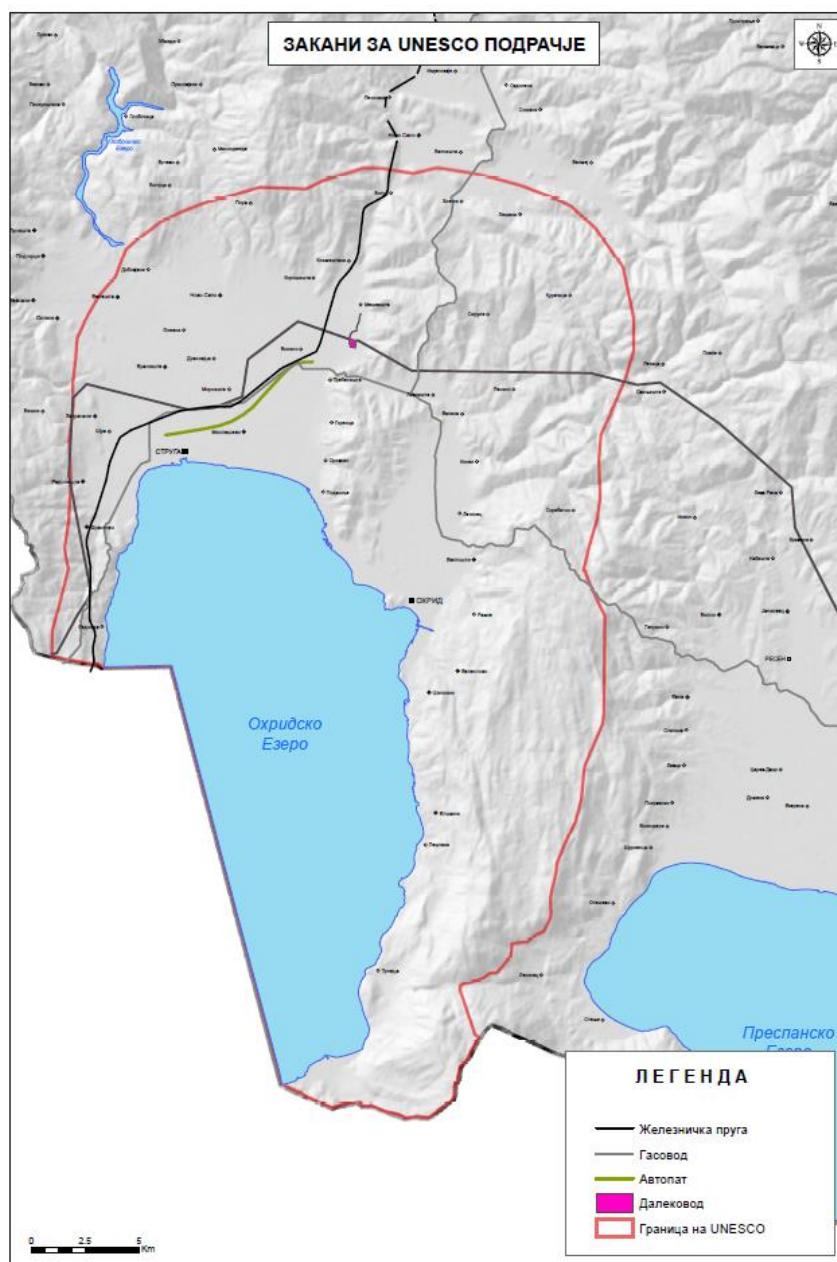
- Железничка пруга Кичево-Лин (граница со Р.Албанија)
- Автопат А2, делница Требениште-Струга
- Интерконективен 400 kV надземен далекувод ТС Битола 2 - македонско-албанска граница и ТС 400/110 kV Охрид
- Национален гасификационен систем во Р. Македонија, делница Охрид- Струга

Иако се очекува реализација на овие проекти да придонесе за зголемување на конкурентноста на националната економија, повисок економски раст и порамномерен регионален развој земајќи го во предвид фактот што Република Северна Македонија се наоѓа на главните патнички и железнички коридори исток-запад (Коридор 8) и север-југ (Коридор 10), сепак основен водител во просторниот развој на Охридскиот регион треба да е зачувувањето на ИУВ според кои е добиен УНЕСКО статусот. Анализа на кумулативни влијанија од железничката пруга и автопатот, преставува и една од

препораките на УНЕСКО. Дополнително во овој извештај за СОЖС се анализирани и кумулативните влијанија на гасоводот и далекуводот кои се планирани во границите на УНЕСКО подрачјето .

За разлика од студиите за ОВЖС (какви што се изработени за секој проект одделно, освен за гасоводот бидејќи е во фаза на идеен проект) каде се очекуваат влијанијата од одделни проекти, СОЖС се фокусира на она што се очекува како влијание на ниво на пејсаж, односно како би се вклопиле сите линеарни инфраструктурни проекти во Охридскиот регион. Токму затоа кумулативните влијанија во оваа СОЖС се разгледувани на регионално ниво и тоа како влијанието на пејсажните вредности. На слика 16 се прикажани потенцијалните ризици врз исклучителните универзални вредности на подрачјето, од инфраструктурните проекти.

Слика 16. Закани за УНЕСКО подрачјето од инфраструктурни проекти

Ефектите врз пределот може да се дефинираат како резултат од физички промени во пределот кои произлегуваат како резултат на новиот развој на Охридскиот Регион или од индиректни ефекти како што е лоша пракса на управување, лоша градежна пракса што резултира со влошување на квалитетот на пределот. Таквите физички промени може да вклучуваат воведување, промена или отстранување на ентитети во просторот како што се објекти или природна вегетација. Ефектите може да бидат резултат од нови елементи кои се вметнуваат во пределот (железничка пруга, автопат, столбови на далекуводи) кои предизвикуваат визуелно нарушување или физички го попречуваат погледот низ пределот.

Во општ контекст, видливоста на објектите во пределот се однесува на голем број на фактори. Тие се: (i) оддалеченост од гледачот до објектот; (ii) степенот до кој релјефната форма, вегетациската покривка или структури како што се објекти може да го прекинат или скријат цел или дел од погледот, (iii) степенот на цврстина на објектот и (iv) степенот до кој објектот се разликува во боја од неговата позадина. Покрај тоа, точката до која објектот го „крши“ хоризонтот исто така влијае на неговата видливост.

Анализирајќи ги кумулативно, планираната линеарна инфраструктурата во Охридскиот регион се очекува да предизвика нарушувања на пределот поради изградбата на автопат, 400 kV далекувод, железничка линија и гасоводот на блиско растојание и во границите на подрачје кое се смета дека поседува ИУВ на светското природно и културно наследство. Овие нарушувања се очекува да предизвикуваат “линеарно отворање” низ живеалиштата или нарушување на поврзувањето на пределот, поради изградбата, но и поради одржување на инфраструктурата (на пример за далекувод потребно е коридор од околу 30m да биде расчистен од вегетација за одржување), за што е познато дека има повеќе еколошки ефекти врз копнените и водните екосистеми. Овие ефекти вклучуваат загуба на живеалиштата и фрагментација, ширење на инвазивни туѓи видови, опасност од пожари, вознемирување на животните и смртност (на пример далекуводите ги пресекуваат миграторните патишта на птиците), промени во однесувањето на животните, загадување, промени во микроклимата и вегетација, губење на екосистемски услуги, зголемени притисоци од развој, туризам, лов, управување со отпад и слично. Иако секој од овие проекти се смета за клучна инфраструктура за економските сектори, како што се транспортот, снабдување со енергија и гас исто така може да имаат негативни социјални влијанија врз локалното население преку изложеност на нови социјални и пазарни притисоци, губење на земјиште и раселување, и незаконско дистрибуирање на трошоци и придобивки од инфраструктурни проекти.

Кумулативни визуелни ефекти се јавуваат во случај на визуелна интеракција на два или повеќе проект од сличен тип, видливи на хоризонтот. Во случајот на Охридскиот регион визуелните ефекти може да се поделат на две подрачја 1. Струшко Поле и 2. Подножје на Јабланица.

Во продолжение (табела 3) се дадени анализираниите влијанија врз пределот одделно за секој проект и во секоја фаза (градежна и функционална). Влијанијата се извадок од студиите за ОВЖС на секој од проектите, а за гасоводот бидејќи сеуште не е изготвена ОВЖС студијата, превземени се влијанија кои би се очекувале од таков вид на градба од друга делница во Северна Македонија за која е изработена ОВЖС.

Табела 3 Влијанија од инфраструктурните проектите по фази

<p>ПРОЕКТ</p> <p>ФАЗА</p>	<p>ИЗГРАДБА</p>	<p>ФУНКЦИЈА</p>
<p><i>ДАЛЕКУВОД</i></p> <p><i>(студија за ОВЖС одобрена 2013/14 г.)</i></p>	<p>Во фаза на градба поради активностите кои ќе се превземаат за расчистување на трасата, движење на работници и механизација ќе дојде до краткотрајна промена на визуелниот ефект на пределот. Главното влијание во текот на изградбата, поврзано и со оперативните аспекти на предложениот далекувод, е резултат на потребата во одредени области каде тој поминува низ шумски предел, да се обезбеди и одржува коридор расчистен од вегетација. Влијанијата врз земјоделското земјиште, овоштарници и лозја, рурални и урбани живеалишта ќе бидат мали и незначителни, иако можно е директно уништување на одредени делови од споменатите живеалишта преку изградба на столбови и изградба на нови пристапни патишта.</p>	<p>Предложениот далекувод ќе биде визуелно изложен и видлив кога неговата траса ќе поминува низ отворен терени како Струшкото поле. Оваа област претставува голем, отворен и рамен предел со бројни антропогени форми на користење на земјиштето и развој, и како такви поседуваат низок пределски квалитет, толерантен на промени. Затоа, предложениот далекувод ќе се доживува како дел од поширокиот предел и ќе предизвика само индиректни визуелни ефекти во врска со постојните карактеристики во истиот. Секцијата на предложениот далекувод која поминува низ пониските делови на планината Јабланица ќе биде изложена на населбите по должината на локалниот пат Долна Белица- Радолишта, во одредени сектори засоленета од топографијата. Поради сценските вредности, пределот во оваа област може да се класифицира со умерена чувствителност, но поради постоечките човечки влијанија и различната инфраструктура, тој би можело да се смета како толерантен на умерени промени.</p>
<p><i>АВТОПАТ</i></p> <p><i>(студија за ОВЖС одобрена 2015 г.)</i></p>	<p>Во фаза на градба поради активностите кои ќе се превземаат за расчистување на трасата, копање на ровови, одлагање на земја, движење на работници и механизација ќе дојде до краткотрајна промена на визуелниот ефект на пределот. За изградбата на</p>	<p>Во фаза на користење се очекува визуелниот ефект на пределот од автопатот да биде променет. Расчистениот земјишен појас долж патот постојано ќе биде заземен од истиот, а за време на целиот функционален век на патниот правец од обете страни ќе се наоѓа зона со вегетација во слободен раст која ќе служи како амортизер. Ова ќе предизвика фрагментирање на природните живеалишта односно нивна поделба на неколку одделни делови.</p>

	<p>автопатот ќе биде потребен градежен материјал за што неопходно ќе биде потребен негов транспорт и складирање во близина на проектната област.</p>	<p>На големи делови од трасата доминира земјоделско земјиште, области на кои се одгледуваат култури и на нив се аплицираат најразлични пестициди и ѓубрива. Станува збор за област со ниско ниво на биодиверзитет, каде веќе постои ефектот фрагментирање, и тоа не само поради присуството на автопатската делница туку поради овие видови деградирани природни живеалишта. Имено и покрај внимателното планирање на трасата, ќе има потреба од расчистување на трасата од вегетација, дрвја и слично, но поради нејзината мала широчина, интервенциите ќе бидат мали, а со тоа и визуелните промени незбележителни.</p>
<p>ЖЕЛЕЗНИЧКА ПРУГА (студија за ОВЖС одобрена 2010 г.)</p>	<p>Пределот, во рамките на градежните зони, воспоставени по должина на трасата на пругата ќе биде видно изменет во текот на изградбата. Бројот на градежни зони, нивната големина и локациите на истите ќе бидат утврдени во техничката документација за градење. Овие зони, заедно со местата на кои ќе бидат складирани градежните материјали и монтажни сегменти за пругата, ќе бидат визуелно забележливи и ќе предизвикаат промени во естетиката на пределот. Сепак, овие промени ќе бидат од краткорочна природа, со времетраење еднакво на времето на изградба. Поради тоа, како и поради фактот дека во поголемиот дел од коридорот, трасата поминува низ шумски предел, овие промени ќе бидат занемарливи. По завршувањето на градежните активности, а согласно обврските вградени во Законот за градење, микро-релјефот и вегетацијата во тие зони ќе бидат предмет на реставрација.</p>	<p>На одредени локалитети, новата пруга ќе предизвика ограничени визуелни промени на постојниот предел и пејзаж. Поради тесниот коридор, кој што го зафаќа пругата, должината и бројноста на тунелите, близината на регионалниот пат Кичево–Охрид–Албанска граница, како и поради оддалеченоста од населените места, се очекува визуелниот ефект од пругата да биде незначителен. Во околина на трасата не се утврдени предели со значајни визуелни вредности, туристички и рекреативни зони, историски и архитектонски споменици, чии естетски вредности би биле во конфликт со истиот. Во Просторниот План на РМ 2002-2020 не се евидентирани прогласени или предлог-заштитени подрачја на пределската разновидност во блиското опкружување на пругата Кичево-Лин. И покрај внимателното планирање на трасата на пругата, ќе има потреба од расчистување на трасата од вегетација, дрвја и дел од шумски стопански единици, но поради малата ширина на пругата интервенциите ќе бидат мали.</p>
	<p>Во фаза на градба поради активностите кои ќе се превземаат за расчистување на трасата, копање на ровови, одлагање на земја, движење на работници и механизација ќе дојде до краткотрајна промена на визуелниот ефект на пределот. Исто така</p>	<p>Дел од влијанијата од фаза на изградба ќе продолжат и во фаза експлоатација. Ова пред се се однесуваат на расчистување на трасата од вегетација, дрвја при што ќе има визуелни ефекти. Поради малата широчина на трасата влијанијата се сметаат за незабележителни.</p>

ГАСОВОД	објектите кои ќе се градат за одржување на гасоводот на одредени места ќе доведат до долгорочно влијание, но нема да има негативен одраз на визуелниот аспекти. Рецептори ќе бидат локалното население.	
---------	---	--

Пределот во Струшко поле не е вреднуван како сценски важен, за него се смета дека е толерантен на промени и вообичаен антропоген предел (како што е и наведено во ОВЖС студијата за далекуводот). Магнитудата на кумулативно влијание кое се очекува во овој дел од сите инфраструктурни проекти е *средно кумулативно влијание*, поради поширокиот простор. Од патната и железничката инфраструктура се очекува кумулативно влијание во оперативна фаза, за што треба усогласување на трасите во просторот и превземање на мерки како озеленување со цел намалување на визуелните влијанија врз пределот на Струшкото поле.

За разлика од Струшко поле, пределот во подножјето на Јабланица е вреднуван предел во поширок контекст и кумулативното влијание од линеарната инфраструктура се смета дека е *големо* токму поради ограниченоста на простор.

Во делот во подножјето на Јабланица се појавува т.н. “тесно грло” на инфраструктурата за кое е потребно алтернативно решение на инфраструктурата која сеуште е во фаза на планирање (гасовод) или за која сеуште постои можност за разгледување на алтернативна траса (железница).

Од гасоводот и далекуводот и во поширокиот дел на Струшко поле и во подножјето на Јабланица се очекува кумулативно влијание во фаза на градба.

Мора да се напомене и дека на автопатот А2, делницата Требениште-Струга во иднина е предвидено надоврзување со делница Струга-Ќафасан (која би се наоѓала во т.н. “тесно грло”). Бидејќи во моментот на подготовка на оваа СОЖС сеуште не е подготвена проектна програма за оваа автопатска делница како и допроектирање на трасата, истата не може да се земе во предвид при анализа на кумулативните влијанија.

За таа цел се препорачува:

- Анализа на алтернативни траси на железничката пруга
- Идентификација на траса на автопатот Струга-Ќафасан што во содејство со железничката пруга ќе има минимални кумулативни влијанија врз исклучителната универзална вредност на доброто
- Идентификација на траса на гасоводот што во содејство со Далноводот кон границата со Албанија ќе има минимални кумулативни влијанија врз Исклучителните универзални вредности на Доброто

2.3.6 Ново изградени објекти во старите градски јадра

Во Охридскиот регион современата урбанизација ги зафаќа слободните простори покрај брегот на езерото како и пополнување на слободните зелени површини во старите градски јадра на Охрид и Струга. Претежно се градат индивидуални семејни куќи кои честопати се со несоодветни габарити и висини и несоодветна архитектонска форма. Со овие градби се менува препознатливата силуета на градовите и се загрозуваат одликите на урбанистичките матрици. Тоа доведува и до нарушување на изворната просторна организација во рамките на традиционалните целини.

Ранливоста на културното наследство е зголемена со трајното губење на оригиналните карактеристики на поединечните елементи, особено со:

1. Замена на таканаречената стара турска ќерамида со други материјали на кровни покривачи;
2. Промена на изгледот на прозорците и вратите, при што дрвената столарија се заменува со пластична или алуминиумска, а со тоа драстично се видоизменува архитектурата на објектите; Употреба на нови градежни материјали при изведба на традиционалното сидано камено приземје на објектите со што се губи автентичниот традиционален изглед на сидовите и се нарушува оригиналниот амбиент;
3. Употреба на разни нијанси при фасадната обработка на објектите (наместо карактеристичната бела боја) од страна на приватните сопственици како и користење на најразлични материјали несоодветни за постојната архитектура без употреба на дрвени хоризонтални и вертикални опшивни елементи;
4. Непочитување на карактеристичната архитектонска форма со разиграни сидни маси каде градбите најчесто завршуваат или со испакната дрвена стреа или со профилирана стреа која ја збогатува архитектурата на објектот и над која непосредно започнува кровната конструкција и кровниот покривач;
5. Промена на поплочувањето на плоштадите и улиците, со нови современи градежни материјали кои не се вклопуваат во оригиналниот амбиент;
6. Рекламните паноа, и други елементи од урбана опрема (вклучително и контејнерите за отпад поставени во старите градска јадра) ги нарушуваат визуелните кон објектите а со самото тоа ги нарушуваат и амбиенталните и естетски вредности на добрата;

Фактори на ризик кои придонесуваат во намалувањето, односно губењето на вредностите на културното наследство се и:

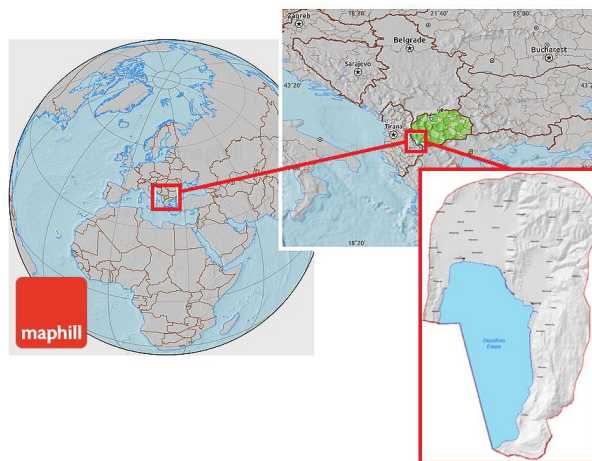
1. демографскиот раст и миграцијата на населението од руралните области кон урбаните центри, што доведува до социјални промени и нарушување на историските центри каде градбите добиваат комерцијална функција, а становите се често пренаселени и нездрави;

2. сè поголема употреба на моторен сообраќај и негово навлегување во делови во кои никогаш не била планирана употреба на возила кои произведуваат атмосферско загадување и деструктивни вибрации;
3. изградба на високи згради кои ги гушат историските урбани центри, менувајќи ја и нивната микроклима;
4. промена на видот и обемот на комерцијалните активности, кои влијаат на економските функции на историското подрачје;
5. неодржување на старите градби и неразбирање на нивните културни и функционални вредности, што ја зголемува опасноста од пропаѓање и уривање;
6. Многубројни трансформации на просторот што негативно влијаат на можноста за препознавање на вредностите и потенцијалите;
7. Недоволно развиената општа свест за вредностите и потенцијалите на просторот во целина, како и недоволното ниво на свеста за архитектонските и уметничките вредности на градителското и другото културно наследство;
8. Градењето на голем број објекти на крајбрежниот појас на Охридското Езеро што доведува до континуирана промена на постојната структура на населбите, и на самиот пејзаж на крајбрежјето;
9. Неприлагоденоста на концептите за развој на поединечни стопански гранки со просторните потенцијали на Охридскиот регион и со ограничувањата што ги поставуваат критериумите за заштита (сообраќајната и друга инфраструктура, големи туристички комплекси, производствени погони, разни постројки и објекти, станици, магацини, складишта);
10. Неприлагоденоста на стандардните инструменти за планирање на унапредувањето на состојбата на градителското наследство со пропишаните критериуми за заштита; Недоволна обученост и недоволен број на стручни кадри за вршење на работите околу планирањето, проектирањето и изведувањето на градежни и други работи во Охридскиот регион од аспект на познавање и интегрирање на механизми за заштита на наследството, како и недоволен број стручен кадар за изведување на работите во традиционалните, занаетчиски техники

3. ОСНОВНИ ПОДАТОЦИ ЗА РЕГИОНОТ

3.1 Местоположба

Охридскиот регион се наоѓа во Југозападниот дел на Република Северна Македонија, на граница со Република Албанија, опфаќајќи ги општините Охрид, Струга и Дебрца. Предметната локација се наоѓа во опфат на просторот заштитен како светско природно и културно наследство. Подетален приказ на местоположбата е даден во продолжение на слика 17.

Слика 17. Местоположба на Охридскиот Регион

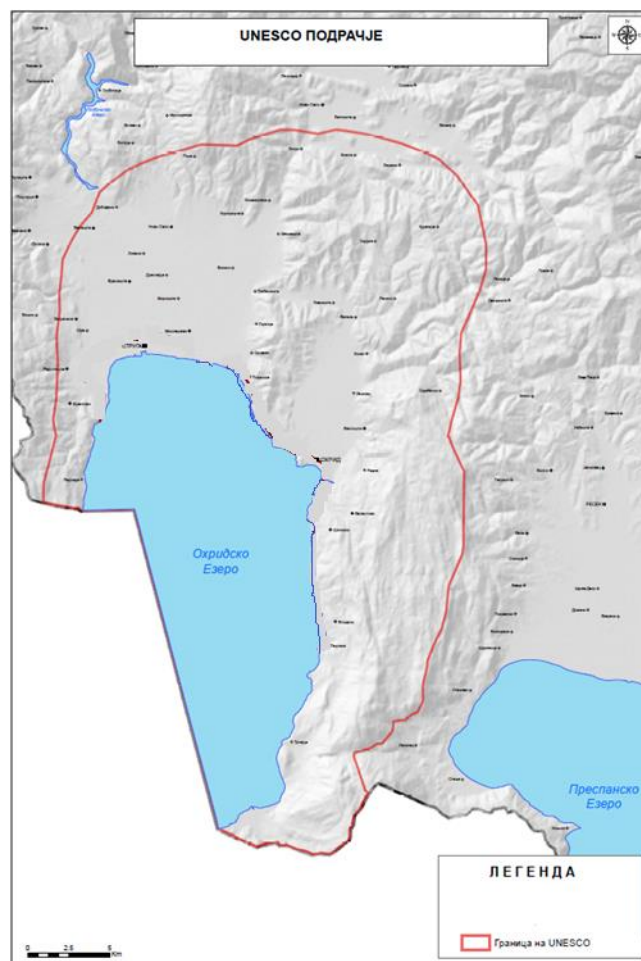
3.2 Граници на подрачјето

Согласно член 7 од Нацрт Законот за управување со природно и културно наследство во Охридскиот регион, опфатен е просторот во следните граници:

“Границите на Охридскиот регион во кој се наоѓа природното и културното наследство се: започнува од граничниот премин кај Свети Наум од каде што се протега на исток и североисток по граничната линија меѓу Република Северна Македонија и Република Албанија се до граничниот столб Ф 11/И. Оттука границата свртува во северен правец, избива на надморска висина од 1.102m на Стара Галичица, од каде што се издига кон поголема надморска висина, а потоа се спушта по суводолицата која завршува кај месноста Липова Ливада на надморска висина од 1.568 m. Одовде границата свртува во источен правец и води по асфалтниот пат до месноста Долна Плес, од каде што го менува правецот кон север искачувајќи се на врвот Томорос - т.т. со кота 1.673 m. Оттука границата го задржува истиот правец и води по возвишенијата Пресека -т.т. со кота 1.633 m, Тумба - т.т. со кота 1.605 m, Шагон - т.т. со кота 1.622 m, Самар - кота 1.657 m, Црвен Камен - т.т. со кота 1.660 m, Гарванов Камен, Самерница - т.т. со кота 1.346 m, Бајчинов Рид - т.т. со кота 1.380 m, го сече патот Охрид - Ресен и избива на возвишението Прчишта - т.т. со кота 1.184m, а потоа на Стогово - т.т. со кота 1.327 m и на Калипадинје - кота 1.372 m. Оттука границата продолжува да се протега во северен правец и се спушта на висинската точка со кота 1.268 m, минува низ ридот Никотинец - кота 1.131 m, од каде што се спушта кај месноста Привја Вода - кота 899 m.

Одовде границата го менува правецот и се протега на северозапад искачувајќи се на ридот Градиште - т.т. со кота 1.086m. Оттука границата се спушта и минува низ јужните делови на Дебарца, потоа низ ридот Горица - т.т. со кота 877 m, ја сече Сатеска Река, минува низ месноста Горна Тумба и котата 1.270 m, потоа низ возвишението Кодра Маре - т.т. со кота 1.436 m и висинската точка со кота од 1.522 m, се спушта кон месноста Гриковец, минува низ селото Тоска и избива на висинската точка 971 m. Одовде границата го менува правецот кон југ, ја сече реката Црни Дрим, минува низ Суво Поле, потоа низ т.т. 754 m и 714 m, го сече брдото Долна Краста, го сече патот с. Враништа - с. Октиси, минува низ висинската точка 752 m и низ источните делови на Синје Брдо, минува низ висинската точка 864 m, го сече патот Струга - с. Вишни, минува низ котата 1.026 m, потоа низ месностите Банго и Цонга, висинската точка 1.165 m, тригонометриските точки 1.144 m (Каралиште), 1.103 m (Красје) и 1.179 m и избива на граничниот премин Кафасан на македонско-албанската граница. Оттука границата го менува правецот кон исток и во должина од 2,2km води до брегот на Охридското Езеро по границата спрема Албанија, а потоа се протега низ Охридското Езеро за да заврши на граничниот премин кај Св. Наум. Површината на природното и културното наследство на Охридскиот регион изнесува 833,5 km² (сл. 18).”

Слика 18. Граници на УНЕСКО заштитено подрачје

3.3 Социјално-економска основа

Просторен опфат на планот се совпаѓа со територијата утврдена со административните граници на 3 општини: Охрид, Струга и Дебарца, согласно актуелната административно-територијална организација на Република Северна Македонија.

3.3.1 Основни карактеристики на населението

Населението спаѓа меѓу основните елементи на кои базира предвидувањето на идната организација. Тоа е најбитен фактор на идниот развој на земјата и општеството. Утврдувањето на концептот на просторната организација, уредувањето и користењето на територијата на Регионот зависи од развојот, структурните промени и просторната дистрибуција на населението.

Вкупно население

Според Пописот на населението, домаќинствата, становите и земјоделски стопанства во Република Македонија во 2002 год. и според административно територијалната поделба од 2004 год., во Охридскиот регион, живеат 124.632 жители.

Табела 4 Вкупно население, природен прираст и миграциони движења по општини според Попис во 2002 год.

Општина	Население	Територијална дистрибуција	Природен прираст (промили)	Отселени	Доселени	Миграционо салдо
Охрид	55.749	38,7	3,0	136	245	109
Струга	63.376	3,8	10,3	293	302	9
Дебрца	5.507	44,9	-15,1	23	24	1

Природен прираст

Динамика на порастот на населението во анализираниот период (2002 година) изнесува, индексно изразена, 113,4 т.е. 0,4% просечно годишно. Природното движење на населението пак, анализирано преку показателите на наталитетот, морталитетот и природниот прираст, покажува тенденција кон постојано намалување на стапките, што резултира во релативно побавен процес на репродукција на населението и во подрачја кои имаат високи стапки на наталитет и природен прираст Стапката на природен прираст е најголема во општината Струга, во однос на останатите општини, како и во однос на Републиката (4,9 промили); стапката во Охрид е помала, додека во Дебрца стапката има негативна вредност.

Миграции

Механичките промени кај населението, изразени преку миграционите движења, особено се одразуваат негативно во случите на мали подрачја. Тие влијаат на вкупниот број жители, како и на структурните карактеристики на населението, а имплицираат краткорочни и долгорочни последици.

Структура на население

Според старосната структура во 2002 год. во општината Струга младото население (0-14 год.) има значителен удел (26,8%) во вкупното население што е резултат на висок наталитет. Во општина Дебрца оваа категорија на население учествува со 16,9% и 13,7%. Исто така, како последица на овие пропорции во старосната структура, категоријата на населението на возраст над 65 год. има најмал удел токму во општината Струга (8,5%), додека во Дебрца има изразено големо учество (28,1%). Работоспособниот контингент (20-64 год.) се движи од 52,3% во Дебрца до 62,3% во Охрид.

Структурата на населението по пол ги дава основните демографски белези на населението од определено подрачје од кои зависат повеќе други карактеристики кои се одразуваат врз репродукционата основа, работоспособниот и активниот контингент, вработеноста итн.

Густина на населеност

Природните и миграциските движења на населението придонеле за негова нерамномерна територијална разместеност и концентрација. Најголемо учество во вкупното население на Регионот има општината Струга (44,0%), потоа следат Охрид (38,7%) и Дебрца (3,8%).

Густината на населеност во 2002 год. е највисока во општината Охрид (144 ж/ km²), потоа во Струга (129 ж/ km²), и Дебарца (13 ж/km²). Просечната густина на ниво на Државата изнесува 78,6 ж/ km². По припадност, во општините Охрид и Дебарца и доминира македонската популација, додека Албанците имаат најголемо учество во Струга⁵.

Работоспособност и писменост

Како најважни категории на демографско-економската структура се сметаат работоспособниот и активниот контингент на населението. Учеството на работоспособно население во вкупното население на определена агломерација е многу важна детерминанта на нејзиниот стопански развој. Работната сила, како непосреден носител на сите активности, се регрутира од контингентот на работоспособното население т.е. од мажите на возраст од 15- 64 години и жените на возраст од 15-59 год. Писменоста има значително влијание врз другите компоненти особено за согледување на културолошките белези на населението.

Табела 5 .Писменост и работоспособност кај населението од општините според попис во 2002 год.

Општина	% на неписмени	% на работоспособно население
Охрид	2,6	59,8
Струга	3,0	53,3
Дебрца	7	48,8

⁵ Податоци од Просторен План на охридско-преспански регион

Економска активност

Економската димензија на просторното планирање се манифестира преку согледување на долгорочните релации во структурата на стопанските области и определување на нивната просторна диспозиција врз основа на интегрирање на просторот и животната средина во синергија со развојните тенденциите на економската политика, со цел сочуввање на еколошкиот квалитет на локалната заедница, регионот и земјата.

Структурата на вработени по дејности покажува дека најголем број вработени се евидентирани во индустријата (9384 лица) што претставува околу 29,9% од вкупниот број вработени во Охридско - Преспанскиот регион, во трговијата на големо и мало и поправка на моторни возила 3964 вработени (12,6%), во здравството и социјалната работа 2606 или 8,3%, во јавна управа и одбрана, задолжителна социјална заштита 2349 лица односно 7,5% од вкупниот број во Регионот, 1964 лица односно 6,2% вршат занимање во образованието, 2039 лица или 6,5% се ангажирани во градежништвото, со земјоделство се занимаваат 1760 лица или 5,6%, во сообраќајот, складирање и врски се ангажирани 1683 лица односно 5,4%, во угостителството и туризмот работаат околу 1550 лица или 4,9% од вкупниот број лица кои вршат занимање во Регионот. Со риболов се занимаваат само 114 лица или 0,4% од вкупниот број вработени во Регионот.

Според просторната дистрибуција на лицата кои вршат занимање во Регионот, најголем број (15761) односно околу 50% евидентирани се во општината Охрид, потоа 29,6% или околу 9270 лица во општина Струга, 15% и останатите се евидентирани во општините Дебарца (1000 вработени) и останатите општини од Охридско-преспанскиот регион. Во однос на занимањето што го вршат, најголем број од ангажираните лица (4905) се работници во услужни дејности, во продавници и на пазарни продажби, потоа 4855 лица вршат занимање за неиндустриски начин на работа во производството, потоа следат во ист број стручњаци и научници и техничари и сродни занимања (по околу 3950 односно 3930 лица), ракувачи и составувачи на машини и постројки има околу 3600, службеници се 2886 и околу 2020 лица се членови на законодавни тела, државни функционери, раководни државни службеници, дипломати и директори.

3.3.2 Урбанистичко и просторно планирање

Планските документи што го насочуваат просторниот развој на подрачјето се: Просторниот план на РМ односно Просторниот план на охридско-преспанскиот регион, Генералните урбанистички планови (ГУП) на градовите Охрид и Струга, деталните урбанистички планови (ДУП), урбанистичките планови за село, урбанистичките планови за вон населено место (УПВНМ), урбанистички планови за подрачја и градби од државно значење, урбанистичко-плански документации за градби од посебен

интерес, државни урбанистички плански документации (ДУПД), локални урбанистички планска документации (ЛУПД), урбанистичко планска документација за туристичко-развојни зони (УПТРЗ), урбанистичко-плански документации за автокампови и за инфраструктурни проекти во Охридскиот регион.

Постојните просторни планови врз основа на кои се управува со намената и користењето на земјиштето во границите на светското природно и културно наследство во Охридскиот регион се:

1. Просторен план на РМ (2004-2020);
2. Просторен План на Охридско-Преспанскиот регион (2005-2020),
3. План за просторно уредување на Националниот Парк Галичица (1988)

Просторниот План на општина Охрид е донесен во 1988 год. но неговата важност е истечена. Нацрт Просторен план за Националниот парк Галичица (2010-2020) се уште не е доработен.

Урбанистички планови

За спроведување на просторните планови се усвоени соодветни генерални, детални урбанистички планови и друг вид на урбанистичко-планска документација.

Генерални урбанистички планови (ГУП)

- Генерален урбанистички план на Охрид (1989 и 2006)
- Генерален урбанистички план на општина Струга (2007)
- Генерален урбанистички план на крајбрежниот простор на општина Охрид (1989);
- Генерален урбанистички план на Крајбрежниот простор на општина Охрид во Зоната Исток 1, потег Лагадин - Пештани, измени и дополнувања (1997);
- План за реализација на туристички комплекс „Св. Стефан - Охрид“ (1983)
- Генерален урбанистички план за дел од крајбрежниот простор, туристички локалитет Горица-Св. Стефан-Метропол (2001)
- Измена на дел од ГУП за Крајбрежниот простор на Општина Охрид (Зона Север - Туристички локалитет „Андон Дуков“ (2001)
- ДУП за крајбрежен простор „Канео - Студенчишта“ (2001)
- ДУП за крајбрежна зона Грашница – во важност дел.

Детални урбанистички планови (ДУП)

- ДУП за вилски комплекс „Лагадин“ (1987)
- ДУП за населба Трпеица (1990)
- Измени и дополнувања на дел од ДУП „Св. Стефан - Охрид“ - Блок1 (1999)
- Измени и дополнувања на туристички комплекс „Св. Стефан - Охрид“ (хотелско угостителски објект) (1999)
- ДУП за потегот Лагадин - Пештани (1999)
- ДУП за крајбрежен простор „Канео - Студенчишта“ (2001)
- ДУП за крајбрежна зона Грашница - Даљан (2001)

Урбанистичка документација за населено место (УДНМ)

- УДНМ за Љубаништа (1999)
- УДНМ за Подмоље (1999)
- УДНМ за Елешани
- УДНМ за Пештани

Урбанистички план вон населено место (УПВНМ)

- УПВНМ за дел од туристички локалитет Горица-Св.Стефан-хотел Метропол, дел од блок 2 (2008)
- УПВНМ за дел од туристичка населба Горица - Исток (2008)
- УПВНМ за Лагадин - Пештани дел од УБ 9 (2008)

Изработени урбанистички Планови за село/Општи Акти за места на територијата на општина Дебрца кои се во границите на заштитеното добро:

- Ботун
- Лешани
- Мешеишта
- Требеништа
- Горенци
- Оровник

Генерални урбанистички планови на градовите Охрид и Струга

Генералниот урбанистички план (ГУП) за градот Охрид бил со важност од 2006 – 2016 година, додека ГУП за градот Струга бил важечки во периодот 2007-2017. Во 2013 година е иницирана изработката на нов ГУП за градот Струга, но овој процес бил стопиран од страна на Националната установа Завод за заштита на спомениците на културата и Музеј-Охрид до изработка на заштитно-конзерваторски основи за планскиот опфат. Во 2015 година повторно е направен обид да се рестартира донесување на нов ГУП за градот Струга, имајќи предвид дека во меѓувреме се изработени неколку заштитно-конзерваторски основи за детални урбанистички планови, односно е извршена комплетна инвентаризација на објектите кои се под заштита. Во 2018 година е започната изработка на нов ГУП за градот Струга. Изработка на нов ГУП за градот Охрид е планирана да отпочне.

Во периодот од 2013/2019 во фаза на изработка се Урбанистички план за селата: Велмеј, Лактиње, Песочан, Злести, Климештани, Издеглавје, Волино, Слатино со Слатинско Езеро, Црвена Вода, Ботун, Г.Средорече, Д.Средорече, Оровник, Горенци, Требеништа и се изработуваат Општи акти за селата Грко Поле, Брежани, Арбиново, Годивје, Мраморец, Турије, Сошани, Оздолени и Слатински Чифлик.

Веќе изработени се Општи Акти за села Оровник, Горенци, Требеништа, Мешеишта, Ботун, Белчишта, Лешани, Сливово, Врбјани, Долно Средорече и Лактиње.

Планирањето и користењето на земјиштето во Охридскиот регион се обезбедува со изработка, донесување и спроведување на просторни и урбанистички планови кои меѓусебно се усогласуваат.

Според ДЗС даден е преглед на бесправно изградените објекти во Регионот и истите се претставени во табела 6.

Табела 6 . Бесправно изградени според видот на објектот, 2017

Општина	ВКУПНО	Помошни објекти	Доградби, надградби и сл. адаптации	Деловни објекти	Гаражи	Огради	Скалила	Тераси	Летни тераси	Стреи	Времени објекти	Помошни објекти
Охрид	68	16	5	4	1	11	/	2	/	6	20	3
Струга	22	2	8	2	6	/	/	/	/	3	/	1
Дебрца	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/

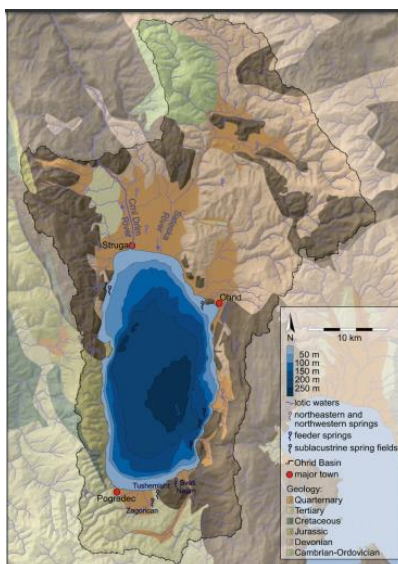
3.2 Состојба со животната средина

3.2.1 Релјеф

Во Охридско-преспанскиот регион преовладува ридско-планинскиот рељеф со површина од 1553km², или 67% од регионот, рамничарскиот терен зафаќа 325km², или 14%, а под езера потпаѓаат 437,28 km², или 19% од регионот. Во дното на двете котлини, охридската и преспанската, лежат тектонски езера чии хоризонтални брегови се слабо разгранети. Бреговата линија на Охридското езеро изнесува 88,2km од кои на наша територија се 56,7km.

3.2.2 Геолошки состав

Охридско- регион од геолошки аспект припаѓа на Западно-Македонската зона која влегува во Динарскиот систем. Во овој регион издвоени се следниве геолошки формации: палеозоик, тријас, креда, неоген, квартал. Од магматските карпи во регионот се застапени: гранити, сијенити, габрови, диорити, дијабази, трахити, серпентинити и дунити (сл.19).

Слика 19. Главни хидролошки и геолошки карактеристики на сливот на Охридско Езеро (Хауф и сор. 2011)

Геолошката градба на подрачје ја чинат доминантно алувијални творби, полувијални седименти, распространети во рамничарскиот дел. Алувијалните наноси по однос на инженерско - геолошките карактеристики, претставуваат претежно лабилни терени со ниски вредности на физичко - механичките својства. Охридско - дебарскиот грабен е најмаркантната морфоструктура на тонење во рамките на Западно - македонската зона. Создавањето на оваа грабенска структура е поврзано со крајот на долен и почетокот на среден плиоцен, односно периодот кога започнува експанзија на орогената фаза со манифестација на интензивни диференцирани вертикални движења. Како резултат на ваквите процеси во почетокот се реактивираат старите раседни структури. Подоцна по нивната должина доаѓа до тонење на просторот, односно до негово претворање во плиоценските езерски басени Охридски и Дебарски. Плиоценските седименти во Охридскиот Басен се утврдени во јужниот дел (Љубаништа), како и во северозападниот дел. Планината Галичица, со нејзиниот највисок врв – Вир (2.288 m н.м.), претставува доминантна релјефна појава (хорст) сместена помеѓу басенот на Охридското Езеро на запад и Преспанското Езеро на исток. Има издолжена форма со меридијански правец во должина од околу 50 km, додека нејзината најмала широчина (с. Трпејца – с. Лескоец) достигнува 10 km.

3.2.3 Сеизмички карактеристики

Современата тектонска активност, како последица на основните фази на алпскиот ороген, претставува продолжение на осцилаторските движења на одделни блокови меѓусебно поврзани со разни дисконтинуитети. Таа и денес се чувствува низ почестата сеизмичка активност на одделни делови од теренот на регионот. Оваа сеизмичка активност врзана со разделните зони се однесува на јужниот дел од регионот што ги опфаќа Охридско-Струшката и Преспанската депресија, како и дел од теренот по текот на Црн Дрим, почнувајќи од Струшкото поле па се до Дебарскиот неоген басен. На овој простор постојано и нерамномерно е присутно издигање на теренот со создавање на

флексури и раседи. Од сеизмички аспект од особено значење се раседите кои се протегаат долж источниот брег на Охридското езеро кон планината Галичица и источниот дел на Струшкото поле. За овие раседи врзани се помал број на хипоцентри со претежно сеизмичен интензитет од 7⁰ МЦС и неколку појаки со интензитет од 8-9⁰ МЦС. Овие потреси, како и оние што се случуваат на соседните терени, условиле целиот терен на Охридското-Струшката потолина и Преспанскиот ободен дел на планината Галичица и Пелистер, да спаѓаат во зоната на 8⁰МЦС по максимален сеизмичен интензитет, самите приобални делови во зона од 9⁰ МЦС, а останатиот дел од регионот во зона од 7⁰ МЦС.

Најголем дел од теренот во регионот се наоѓа во зона на интензивни издигнувања. На потегот Струга, Охрид, Ресен и Битола се забележува интензивно нерамномерно издигнување, што претставува еден од основните фактори за сеизмички потреси. Ова потврдува дека најголемиот дел од регионот е изложен на современите потреси.

3.2.4 Педолошки карактеристики

Особеностите на почвите и нивниот распоред се од големо значење за избор и лоцирање на земјоделските и шумските култури, како и за оценка на нивната валоризација. Во регионот се застапени следниве групи и видови на почви:

1. Почви на речните и најниските езерски тераси;
2. Почви на наносните конуси;
3. Почви на брановидните терциерни и делувијални седиментни терени и езерските тераси и
4. Почви на планинските терени врз компактни стени.

3.2.5 Климатски карактеристики

а) Температура на воздухот

Податоците кои се користени за опишување на карактеристиките на регионот се однесуваат на периодот 1961-1990 година за мерните места Охрид и Струга.

Најголемиот дел од оваа котлина е под водата на Охридското езеро кое е сместено во длабока и затворена котлина, на исток ограничена со планината Галичица (1945m), а на запад со Јабланица (2257m) и се наоѓа на надморска височина од 695 метри. Во сливот на Охридското Езеро припаѓаат 40 реки, од кои 23 на албанска и 17 на македонска територија. Охридската Котлина лежи на надморска височина чија апсолутна вредност се движи од 695 до 760 метри. Таа од Јадранското море е оддалечена околу 110 км и, преку преслапот од запад, постојат услови за продирање на морски воздушни маси, но во оваа котлина во поголема мера е изразено влијанието на езерото што се гледа во повисоките температури на воздухот во зимските и нешто смалени во летните месеци. Просечната годишна температура во Охрид изнесува 11,1°C, а во Струга 10,7°C, просечната јануарска во Охрид има вредност 1,7° во Струга 0,9°C, просечната февруарска во Охрид е 2,7 во Струга 2,2°C, просечната декемвриска температура во Охрид е 3,3°C во Струга е 2,7°C. Меѓутоа, во летните

месеци разликата во температурата на воздухот помеѓу Охрид и Струга е сосема мала. Во јули Охрид е само за 0,1°; а во август 0,3°C потопол од Струга. Влијанието на Охридското езеро во котлината се манифестира со намалувањето на годишните температурни колебања. Охридското Езеро како терморегулатор на околниот воздух покажува влијание и со снижување на температурата на воздухот во топлиот дел од годината, особено во летните месеци.

а) Врнежи во Охридската котлина

Врнежите во Охридската котлина се условени од медитеранскиот плувиметриски режим. Поголемиот дел од годишните врнежи паѓаат во ладниот дел од годината, со максимум во доцна есен, а помал во топлиот дел од годината, со минимум во летните месеци. Значајно е и тоа што врнежите во охридската котлина главно се од дожд, а сосема мала количина од кусотраен снег. Просечно, годишно во охридската котлина има 19 денови со снежен покривач. За развојот на вегетацијата значаен е распоредот на просечните температури и врнежи по годишни времиња, како и во тек на вегетациониот период (01. IV до 30. IX)

Есента е потопла од пролетта, а просечната температура на воздухот за време на вегетациониот период изнесува 16,8°C. Распоредот на врнежите е доста неправилен. Имено, најголеми количини на врнежи има во зимскиот (224mm) и есенскиот (208mm) период, а најмали во летниот период (96mm). За време на вегетациониот период паѓаат 248mm воден талог, што претставува 35% од вкупната сума на врнежи.

б) Сончев сјај, облачност и влажност во охридската котлина

Охридската котлина се одликува со долготрајно сончево зрачење. Просечното годишно сончево зрачење изнесува 2233 часови или во просек 6 часови дневно со максимум во јули и минимум во јануари.

Табела 7 . Траење на сончев сјај во часови во охридската котлина

месеци												годишно
I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	
80	101	160	174	240	279	308	288	217	171	118	99	2233

Просечната годишна облачност изнесува 5,2 десеттини и има правилен годишен тек. Се смалува од јануари до јули, а потоа кон декември правилно се зголемува. Од вкупниот годишен број на денови, 24% се ведри, 27% се мрачни, а 49% се облачни.

Табела 8 Средна месечна и годишна облачност во десеттини во охридската котлина

месеци												годишно
I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	
6,8	6,5	6,2	6,0	5,2	4,3	2,8	3,6	3,6	5,0	6,3	6,6	5,2

Релативната влажност на воздухот има спротивен тек со температурата на воздухот. Од јануари до јули опаѓа, а потоа се зголемува.

Табела 9 Средна месечна и годишна релативна влажност на воздухот во охридската котлина (во %)

месеци												годишно
I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	
79	76	72	69	69	66	60	60	66	72	78	79	71

в) *Ветрови во охридската котлина*

Охридската котлина се одликува со посебен режим на ветрови, условен од езерото. Покрај ветровите што се јавуваат поради општите атмосферски промени, се јавуваат и ветрови со локален карактер условени од нееднаквото загревање на воздухот над копното и над езерската површина. Ветровите во Охридската котлина имаат и свои локални називи, било според правецот на дувањето или називи што им ги дале охридските рибари. Овие локални ветрови имаат влијание на општиот распоред и зачестеноста на правците на ветровите во котлината. Така, според мерењата на мерниот пункт Охрид, во овој дел преовладува северниот, потоа југозападниот и јужниот ветер. Честината на ветровите и мирните периоди, исто така, се менуваат во текот на денот, особено во летниот период. Утрата се карактеризираат со доминација на северните ветрови и тишините. Состојбата целосно се менува попладне, кога ветровите од југ и југоисток ги потиснуваат тишините. Локалните ветрови имаат влијание на општиот распоред и зачестеноста на правците на ветровите. Преовладува северниот ветар, со просечна годишна брзина од 2,4 m/sec. Овој ветар дува преку целата година, најчесто во вечерните часови.

Табела 10 Просечна годишна зачестеност на ветерот од осум правци во охридската котлина (во %)

N	NE	E	SE	S	SW	W	NW
297	43	23	23	176	179	58	73

г) *Испарување, магла и роса во охридската котлина*

Испарувањето од слободната водна површина е поголемо од паднатите врнежи. Просечно годишно испаруваат 836 l/m² додека годишната сума на врнежи е 708,3 l/m². Испарувањето е најголемо во август 137 l/m², а најмало во јануари 27 l/m². Маглата е ретка појава во охридската котлина. Просечно годишно се јавуваат 5 дена со магла, од кои два во јануари и по еден во ноември, декември и февруари. Росата се јавува преку целата година но со најголема зачестеност е од април до јуни и од септември до ноември. Просечно годишно се јавуваат 113 дена со роса. Според методологијата на Ј. Мавродијев за климатските подрачја, климата во охридската котлина припаѓа на топлото континентално климатско подрачје и тоа до надморска височина од околу 800 m.

д) климатски промени

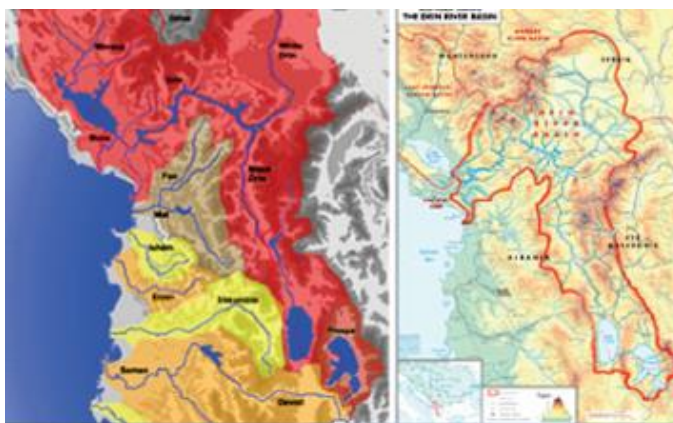
Предвидените промени во климата (изразени како промени во температура на воздухот и врнежите) се развиваат постепено и резултатите се значајни на подолг период. Најголемо влијание имаат поплавите. Поплавите се зачестена појава во Република Македонија претставуваа локална манифестација на последиците од глобалните промени и предизвикаат значителни штети.

Според подготвените регионални сценарија за Македонија оваа зона е под доминантно-континентално климатско влијание. Од анализата на тие климатски сценарија произлегува дека средногодишната температурата во оваа рефугијална зона за 50 години ќе се покачи во просек за $2,0^{\circ}\text{C}$, додека за 100 години $4,0^{\circ}\text{C}$. При тоа зимските температури ќе се зголемат речиси исто како просекот ($2,0$ и $3,9^{\circ}\text{C}$ за 50 и 100 години), што важи и за летните, освен температурата после 100 години ($2,1$ и $4,4^{\circ}\text{C}$ за 50 и 100 години). Годишните суми на врнежи ќе се намалат за 3% (50 години) и 8% (за 100 години). При тоа врнежите ќе се намалат само во тек на летната, пролетната и есенската сезона (-18% за 100 години - лето) додека зимските врнежи ќе се зголемат (+4% за 100 години). Меѓутоа врнежите во југозападниот регион какде и спаѓа Охридскиот регион нема да се намалат значително како во централните и јужните делови на Македонија.

Климатските прилики во овој рефугијален реон поради присуството на Охридското и Преспанското Езеро, како и клисурата на Црн Дрим се прилично константни, бидејќи целиот тој систем делува како еден термостат и овозможува поволни услови за развој на рефугијалната шумска вегетација.

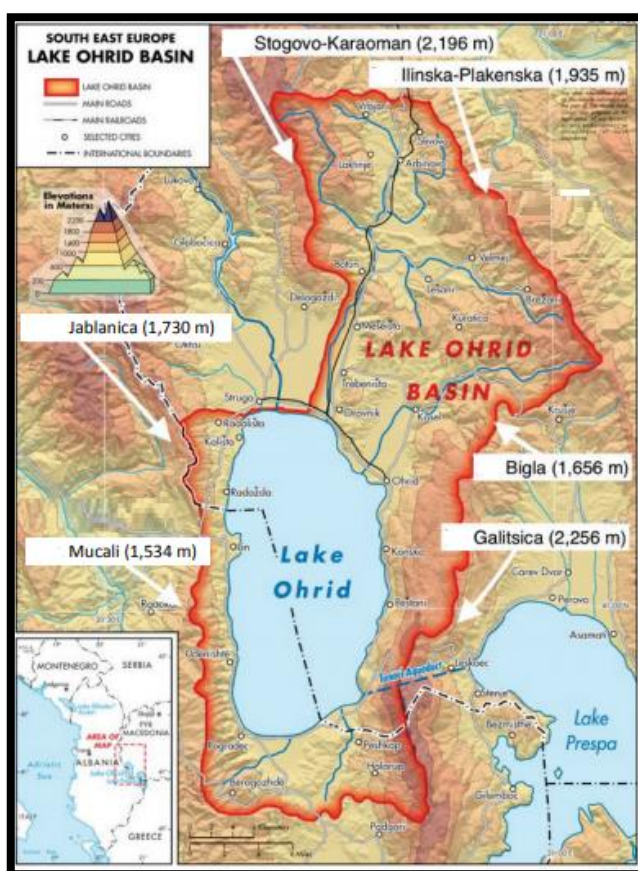
3.2.6 Хидрографски и хидробиолошки карактеристики

Според хидрографската поделба на територијата на Р. С. Македонија, Охридскиот регион припаѓа на Јадранскиот речен слив. Преку него се одводнуваат западните и југозападните делови на Р. С. Македонија односно површина од 3.350 km^2 , а според големината претставува втор слив во нашата држава. На него му припаѓаат сливните површини на Охридското и Преспанското Езеро. Најзначајна река во овој слив е реката Црн Дрим.

Слика 20 Локација на Охридското Езеро во Дримскиот слив

Најважна карактеристика на овој регион е Охридското Езеро (сл.20), кое се наоѓа во Охридско - струшката котлина, поточно на 41 степен северна географска широчина и меѓу 20 и 21 степен источна географска должина. Учеството на езерската површина во вкупниот слив изнесува 7,36 %. Охридското Езеро се наоѓа на надморска височина од 693,17 m и претставува тектонска потонтина. Зафаќа површина од 358 km², од кои 2/3 или 238,79 km² и припаѓаат на Р. Северна Македонија, додека останатата 1/3 или 119,39 km² и припаѓаат на Р. Албанија. Езерото е со должина од 31 km, широчина 15 km, средна длабочина од 151 m и максимална длабочина од 286 m. Се смета за едно од најпровидните езера во Европа (22 m), а според длабочината се наоѓа на седмо место.

Слика 21 Топографија на сливното подрачје на Охридското Езеро и највисоките точки

Сливното подрачје на Охридското Езеро опфаќа 40 притоки, 23 на албанска и 17 на македонска страна, меѓу кои доминираат суводолици кои течат само при обилни врнежи и при топење на снег. Главни површински водотеци во Охридското Езеро се реките Коселска, Велгошка, Черава, а од 1961 година и реката Сатеска.

Природниот слив на Охридското Езеро изнесувал 1.042,25 km², се до внесување на реката Сатеска во сливот на Охридското Езеро кога истиот се зголемува за 398,36 km².

Табела 11 Слив на Охридско езеро

	Површина на слив km ²	Должина слив (km)	Должина на речна мрежа (km)	Притоки
Р. Коселска	193,3	29	73	р. Скребатска р. Вапилска р. Сирулска и р. Ливоишка
Р. Велгошка (Сушица)	33,8	8,5	20	Леви притоки: Летничкиот и Рамненски поток Десни притоки: поток Чардашница и Шопчиница
Р. Червава	68,6			Суводолици
Р. Сатеска	396,3	31,2	117	Десни притоки: Врбјанска, Годивска, Лактинска, Песочанска, Кочунска и Ботунска Река; Леви притоки: Слатинска Река со притоците Мраморечка, Голема, Злестовска со Лешанска Река и суводолиците Мешеишка и Требенишка Река.

Охридското Езеро се полни претежно со изворска вода - површински и сублакустрични извори. Најголем број површински извори се наоѓаат по должината на јужниот брег, околу манастирот Св. Наум, во околината на Тушемиште и Старова и градот Поградец на албанска страна. Доста застапен е карстен тип на издан, во тријаските варовници на Галичица, Јабланица, која се дренира преку бројни извори, од кои најзначајни се изворите кај Св. Наум ($Q = 5 - 10 \text{ m}^3/\text{sec}$), Билјанини извори ($Q = 0,05 - 0,3 \text{ m}^3/\text{sec}$), Беј Бунар ($Q = 40 - 100 \text{ l}/\text{sec}$).

Во приобалниот рамнински дел на Охридското поле, како и меѓу Љубаништа и Св. Наум, се јавуваат високи подземни води сè уште недоволно испитани и утврдени. Во овој простор досега се регистрирани околу 20 извори од кои 5 се со издашност од 1-2 l/sec, 2 со издашност под 1 l/sec. Карстните врела кај Охрид, Свети Наум и Велгошти достигнуваат издашност и до 20 l/sec.

Крајбрежниот езерски појас е изложен на штетното дејствување на поројните води или засипување од поројните наноси кои се јавуваат како последица на ерозијата. Овие појави се манифестираат поради геолошката подлога, топографските услови, изразени преку стрмните наклони на падините како и отсуство на добар вегетациски покрив било тревната или шумска површина. На потегот Охрид - Горица - Пештани под падините на планината Галичица регистрирани се 5 порои со површина од 22,6 km², кои немаат постојни води во коритото и повремено транспортираат наноси од покрупен материјал кој е резултат на дробење на неотпорната подлога.

Две третини од водата која излегува од Охридското Езеро поминува во реката Црн Дрим во градот Струга (Watzin et al. 2002) и потоа на север преку езерото Скадар се влева во Јадранското Море. Од 1962 година, одливот на реката е контролиран, со што се регулира нивото на водата. Според договорот помеѓу Југославија и Албанија во 1962 година, максималното ниво на водата во Охридското Езеро не е дозволено да се надмине вредноста од 693m ндв, а минималното ниво на вода да падне под 691,65m ндв (Watzin et al. 2002). Остатокот (една третина) од водата на езерото се губи преку испарување (Watzin et al. 2002).

Присуството на езерото, условува низа импликации од аспектот на природните особености и стопанско значење. Охридското Езеро долго време е познато како суперлативен природен феномен. Со геолошка и биолошка историја од 2 -5 милион години, се истакнува како најстаро природно езеро во Европа и едно од најстарите езера во светот. Сливот на езерото поддржува подеднакво богата и значајна биолошка разновидност и голем број ендемски видови. Овој воден екосистем од научна гледна точка, е меѓу најзначајните водни екосистеми, како што се Охридското Езеро и Тангањика. Овој суперлативен природен феномен се одликува со следните исклучителни универзални вредности:

- Со најголема просечна длабочина од 155 метри Охридското Езеро е најдлабоко езеро на Балканскиот Полуостров и во Европа; според просечната длабочина е четиринаесето во светот.
- Тоа претставува последен остаток од античкиот воден регион на Евроазискиот континент пред леденото доба и според својата геолошка и биолошка историја се вбројува меѓу најстарите езера во Европа.
- Тоа претставува исклучително жариште на биолошката разновидност од глобално значење. Со 212 ендемични видови на флора и фауна и површина од 358,2 км², најверојатно претставува езеро со најголема разновидност во светот, во смисла на застапени ендемски видови на единица површина. Живите фосили и ендемичните видови се развиле како единствен резултат на географската изолација и непреченото одвивање на биолошката активност. Овој ендемизам на Охридското Езеро опфаќа полжави, трепчести црви, голем број реликти од алги и на дијатомеи, езерски сунѓери, алги, риби, како и 87 видови на птици. Остатоци од вегетацијата исто така се присутни во мочурливата вегетација од глацијално потекло, како единствен пример на Балканскиот Полуостров, како и во водниот растителниот свет (пр. Силикатните алги).
- Во отсуство на главните фази на глацијацијата во Плеистоценот, се создале услови за одредени екосистеми (посебно пештерски и водни екосистеми) и елементите на фауна кои се дел од овие екосистеми, да преживеат во тек на подолги периоди. Прастарите групи (реликтни видови на фауна), се распространиле преку процес на еволуција каде од еден вид настануваат два или повеќе генетски независни видови (специјација) што резултирало во бројни локални ендемични видови.

3.2.7 Состојба со локалитети кои поседуваат исклучителна универзална вредност на природното наследство

Охридското Езеро (сл.22) долго време е познато како суперлативен природен феномен. Со геолошка и биолошка историја од 2 -5 милион години, се истакнува како најстаро природно езеро во Европа и едно од најстарите езера во светот. Сливот на езерото поддржува подеднакво богата и значајна биолошка разновидност и голем

број ендемски видови. Овој воден екосистем од научна гледна точка, е меѓу најзначајните водни екосистеми, како што се Охридското Езеро и Тангањика.

Слика 22. Охридско Езеро

Овој суперлативен природен феномен се одликува со следните исклучителни универзални вредности:

- Со најголема просечна длабочина од 155 метри Охридското Езеро е најдлабоко езеро на Балканскиот Полуостров и во Европа; според просечната длабочина е четиринаесето во светот.

- Тоа претставува последен остаток од древниот воден регион на Евроазискиот континент пред леденото доба и според својата геолошка и биолошка историја се вбројува меѓу најстарите езера во Европа.

- Тоа претставува исклучително жариште на биолошката разновидност од глобално значење. Со 212 ендемични видови на флора и фауна и површина од 358,2 км², најверојатно претставува

езеро со најголема разновидност **Слика 23. Карстен предел на Галичица** во светот, во смисла на застапени ендемски видови на единица површина. Живите фосили и ендемичните видови се развиле како единствен резултат на географската изолација и непреченото одвивање на биолошката активност. Овој ендемизам на Охридското Езеро опфаќа полжави, трепчести црви, голем број реликти од алги и на дијатомеи, езерски сунѓери, алги, риби, како и 87 видови на птици. Остатоци од вегетацијата исто така се присутни во мочурливата вегетација од глацијално потекло, како единствен пример на Балканскиот Полуостров, како и во водниот растителниот свет (пр. Силикатните алги).

- Во отсуство на главните фази на глацијацијата во Плеистоценот, се создале услови за одредени екосистеми (посебно пештерски и водни екосистеми) и елементите на фауна кои се дел од овие екосистеми, да преживеат во тек на подолги периоди. Прастарите групи (реликтни видови на фауна), се распространиле преку процес на еволуција каде од еден вид настануваат два или повеќе генетски независни видови (специјација) што резултирало во бројни локални ендемични видови.

- при вреднувањето на просторот особено значење е дадено на геоморфолошките и топографските специфики, визуриите, атрактивноста на регионот и посебните климатски специфики. Од планините централно место во регионот завзема масивот Галичица со врвот Магаро (2.275 м), додека планината Јабланица претставува западна граница на регионот со неколку врвови над 2000 м. Географскиот диверзитет на планината Галичица е претставен со сите видови релјефни форми, кои се типични за карст (сл.23)
- Охридското Езеро, Националниот Парк Галичица и Преспанското Езеро како комплексна целина, претставуваат област со изразито богата биолошка разновидност, висок степен на хетерогеност и ендемиза, и во таа смисла се смета за навистина импресивна локација во Европа (Gaston & David, 1994)⁶.
- Во Националниот Парк Галичица за прв пат се откриени над 30 растителни таксони и тие претставуваат заштитен знак на планината. На планината Галичица се присутни 19 таксони од светската Црвена листа на засегнати растенија на IUCN кои имаат статус „ретки“ (R – rare). Вкупниот број на таксони од фауната досега забележани на територијата на Паркот изнесува над 3.150, што претставува енормно висока разновидност на подрачје од само 25.000 ha

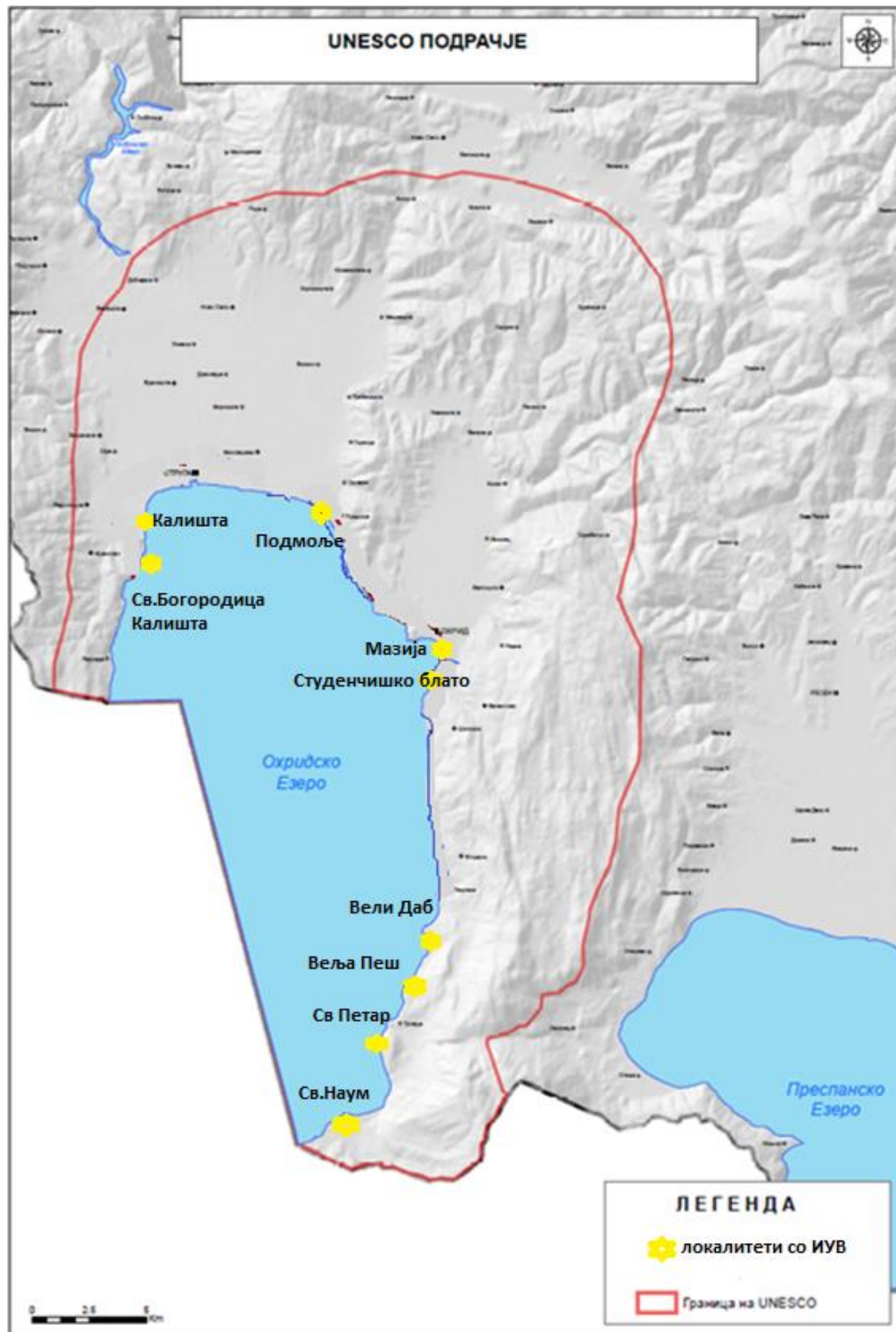
На подрачјето на Охридскиот регион како светско наследство идентификувани се следните локалитети со природни вредности:

1. Света Богородица Калишка - сублакустриски извори;
2. Калишта - единствено природно живеалиште на жолтиот локвањ (*Nuphar lutea*) на Охридско Езеро;
3. Подмоље - најраспространет појас на трска (*Phragmites australis*) на Охридското Езеро, природно живеалиште на загрозени видови птици и мрестилиште на крап;
4. Мазија - ревитализирано природно живеалиште на жолтиот локвањ (*Nuphar lutea*), мрестилиште на крап и живеалиште и гнездилиште на птици;
5. Студенчишко Блато - макрофитска вегетација и плодиште на краповидни риби;
6. Вели-Даб - сублакустриски извори, плодиште на пастрмка и биодиверзитет на бентосна фауна;
7. Веља-Пеш - сублакустриски извори, плодиште на пастрмка и биодиверзитет на бентосна фауна;
8. Свети Петар - крајбрежни и сублакустриски извори, мрестилиште на пастрмка и биодиверзитет на бентосна фауна;
9. Светинаумски Извори - најиздашен извор на Охридско Езеро, мрестилиште на пастрмки и краповидни риби и биодиверзитет на бентосна фауна.

---

⁶ Gaston, K.J. & David, R. (1994). Hotspots across Europe. Biodiversity Letters, 2: 108 - 116.

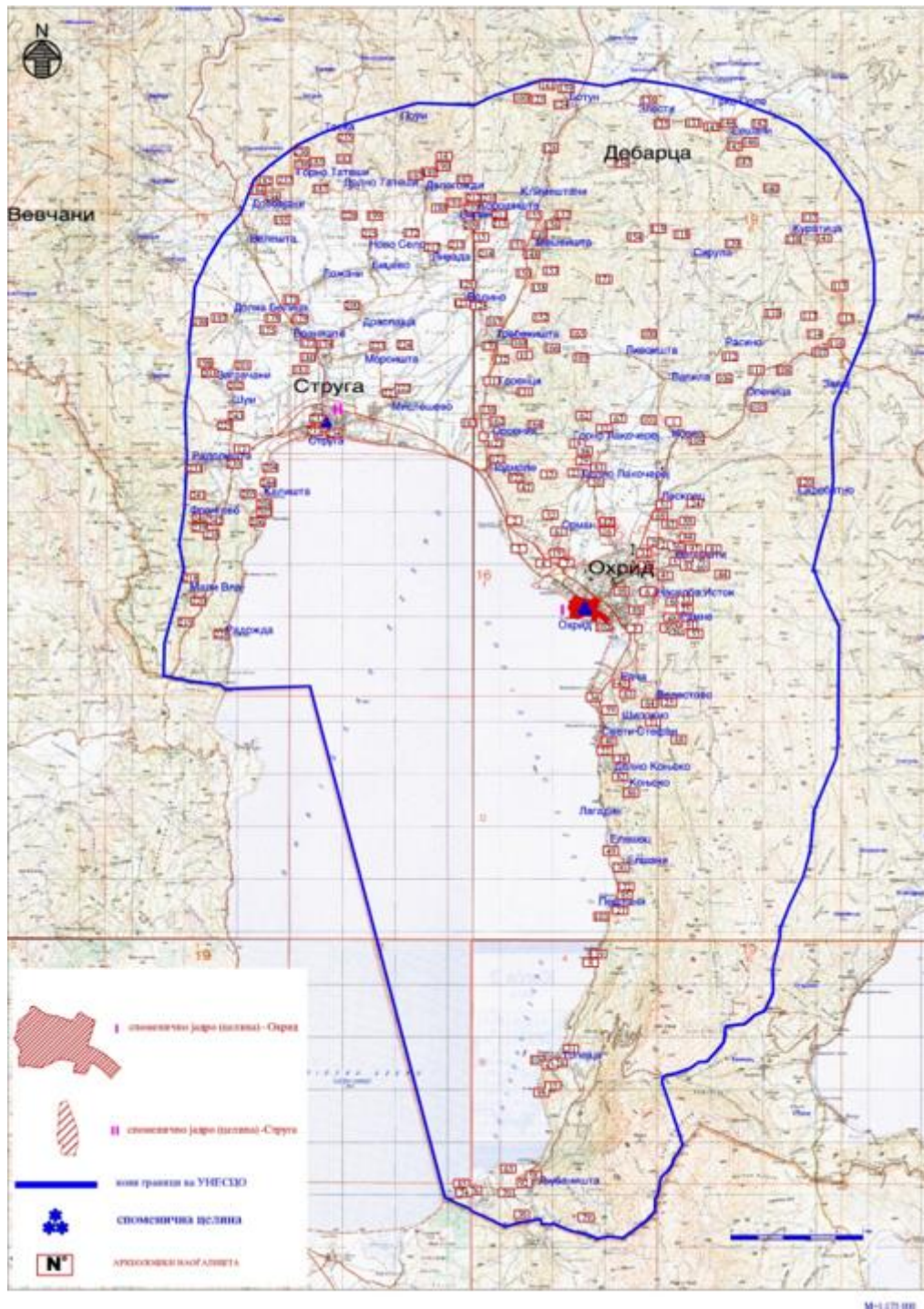
На слика 24 е прикажана просторната распореденост на локалитетите кои според УНЕСКО поседуваат ИУВ.

Слика 24. Локалитети со природни вредности во Охридскиот регион

3.2.8 Состојба со локалитети кои поседуваат исклучителна универзална вредност на културно наследство

Долгиот историски континуитет на овој простор и размената на културите помеѓу истокот и западот формирал посебен идентитет на оваа мала територија каков што не постои надвор од границите на регионот.

Слика 25. Локалитети со културни вредности во Охридскиот регион

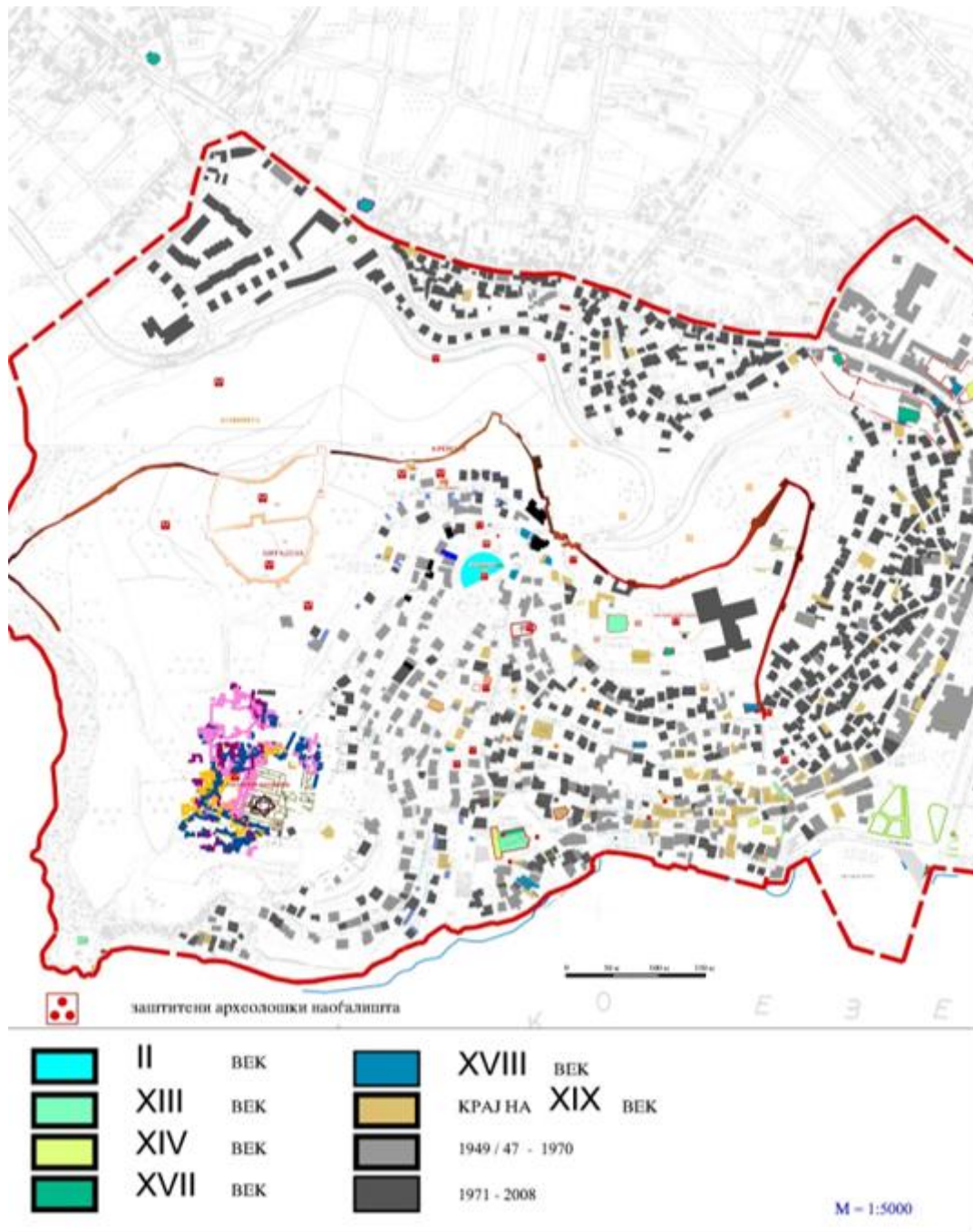
Квалитетот на специфичната архитектура и успешното остварување на единството помеѓу градовите, населбите и природната околина на езерото го прават овој предел автентичен и заради тоа исклучително вреден.

Имајќи ги предвид богатите културно-историски, архитектонски, археолошки и етнолошки вредности кои на регионот му даваат посебност, единственост,

репрезентативност, автентичност, со нивната зачуваност, разновидност и интегралност, создадени се можности регионот да претставува добро од највисоко национално значење со универзални вредности за човештвото и неговата историја, култура, уметност и наука.

Запишаното добро ги вклучува историскиите центри на градовите Охрид и Струга со нивната својата архитектонско-урбанистичка матрица, неколку рибарски населби на брегот на Охридското Езеро, над 250 археолошки локалитети кои опфаќаат период од над 5000 години, ранохристијанските духовни центри и манастири, градби од Византискиот и Османлискиот период и др (сл.26)

- Охрид како споменична целина, има огромно значење поради комплексноста од многубројните археолошки остатоци, како и низата поединечни градби кои ги имаат карактеристиките на културно наследство од исклучително значење. Како една од најстарите човекови населби во Европа тој претставува ретко архитектонско и уметничко достигнување и ризница на архитектонски, археолошки, материјални и нематеријални вредности. Градот, формиран во карактеристични природно-географски, историски, етно-социјални и естетски услови на живеење и опстојувањестопанисување, во изминатиот период, се издигал и развивал во една карактеристична хармонија, без тенденција за узурпација на просторот и визуриите.
- Старото градско јадро на Охрид вклучува градби и други структури кои датираат од предисторијата, антиката и доцната антика, ранохристијанскиот период, раниот и развиениот среден век, османлискиот период, се до денес. Изграден претежно помеѓу VII и XIX век, Охрид е седиште на најстариот словенски манастир (Свети Пантелејмон) и дом на повеќе од 800 икони со светска слава во византиски стил, насликани помеѓу XI и XIV век. Охридската архитектура е најдобро сочуваната и најкомплетната збирка на урбана архитектура од овој дел на Европа. Словенската култура се ширела од Охрид кон другите делови на Европа. Во градот Охрид се наоѓа еден од најстарите словенски манастири, основан од Св. Климент Охридски во IX век (се смета за првиот „Универзитет“ на Балканот), кој ја ширел писменоста, образованието и културата низ целиот древен словенски свет. Со археолошките истражувања откриени се седум базилики во стариот дел на Охрид (ова сигурно не е конечниот број), кои датираат од периодот меѓу IV, V и почетокот на VI век, а содржат такви архитектонски и декоративни својства кои неспорно укажуваат на силниот подем и слава на античкиот Охрид (Лихнидос), во овој поглед. Структурата на градското јадро е збогатена со голем број на археолошки локалитети, со акцент на ранохристијански базилики, кои имаат бројни мозаични подови.

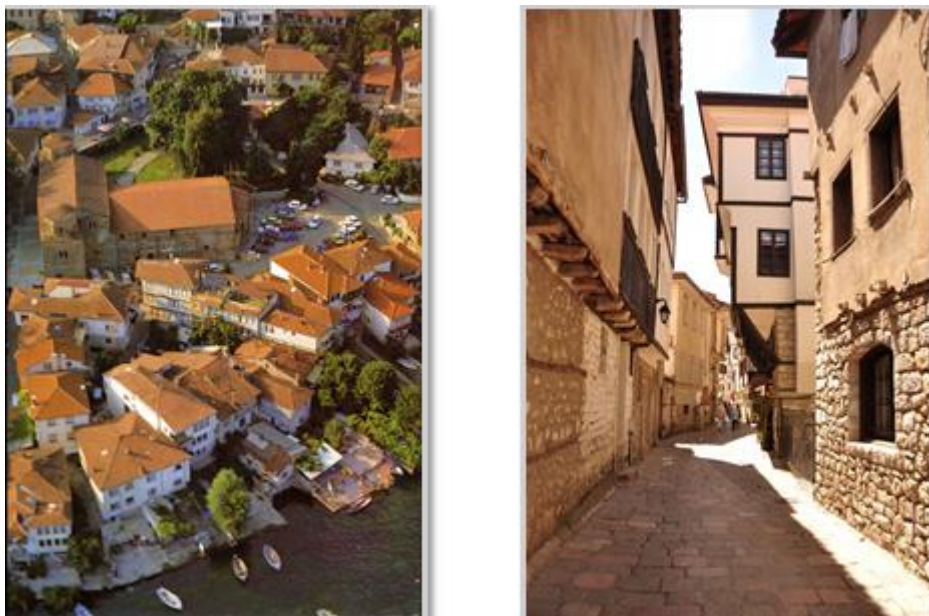

Слика 26. Културно наследство во градот Охрид според периодот на настанување

- Како најистакнати репрезенти со архитектонско-урбанистички вредности и духовни центри се издвојуваат старите урбани јадра на Охрид и Струга, манастирскиот комплекс Св. Архангел Михаил (Св. Наум) на јужниот дел од охридското крајбрежје, манастирскиот комплекс Св. Богородица Захумска-Заум, кај с. Трпејца и манастирскиот комплекс Св. Богородица – Калишта, Св. Архангел Михаил во с. Радожда на западниот брег од Охридското Езеро и Св. Јован Богослов - Канео.

Слика 27. Старото урбано јадро на Охрид

Слика 28. Градот Охрид

- Крајбрежни населби (Трпејца, Пештани, Радожда и Калишта):
- Трпејца: со векови населението се занимавало со риболов како основен извор на приходи. Значајна улога има и сточарството, а земјоделството е ограничено на мала обработлива површина во сувото трпејчко поле. Селото има 370 жители. Во непосредна близина на селото е сместена најстарата сочувана црква Св. Богородица Захумска од XIV век.
- Пештани: со векови жителите се занимавале со рибарство и сточарство, но последните неколку децении се ориентираат кон развој на туризмот со добро развиени услужни дејности трговија и угостителство. Ова наложило старите селски

домаќинства да се преадаптираат во модерни современи објекти за потребите на туризмот и угостителството и претставуваат ревитализирани рурални средини.

- Радожда: претставува типично рибарско село, сместено во рамничарскиот дел крај езерскиот брег кое постепено прераснува во туристичка рурална населба, со идеални можности за развој на селски туризам. Селото постепено се трансформира во современа туристичка населба со развој на услужните дејности: трговија, угостителство и туризам. Над селото се наоѓа пештерната црква Архангел Михаил со сочуван вреден живопис.
- Калишта: претставува типично рибарско село каде во последните години се повеќе се градат мали угостителски објекти и се развива угостителството и туризмот. Во непосредна близина на селото се наоѓа манастирскиот комплекс Св. Богородица со пештерниот храм Рождество на Пресвета Богородица. Манастирската црква и конаците се изградени во поново време и активни се и денес.
- Градот Струга: иако е лоциран долж брегот на Охридското Езеро, неговиот живот сепак е сконцентриран на бреговите на реката Црн Дрим, која како природен феномен истекува од Езерото. Настанувањето на Струга е поврзано со наколните населби покрај Охридското Езеро. Археолошките локалитети сведочат за постоењето на наоди од периодот на неолитот, бронзеното време, македонско-хеленистичкиот период, римскиот и раниот средновековен период (сл.29 и 29-а).

Слика 29. Градот Струга

Слика 29 –а. Културното наследство во градот Струга по видови

- Според релјефните карактеристики општината **Дебрца** се вбројува меѓу ридскопланинските општини и дел од нејзината територија припаѓа во границите за заштитеното природно и културно наследство на Охридскиот регион. Концентрацијата на археолошки локалитети со значајни археолошки наоди го отсликуваат значењето кое оваа територија го имала во минатото но и придонесот во комплетирање на сликата за автентичната универзална вредност на регионот. Констатираните археолошки локалитети на територијата на општината Дебрца припаѓаат на различни временски периоди, од кои би ги издвоиле: Требенишка Некропола, Горенци, 8-4 век п.н.е. (позната по богатиот археолошки материјал - откриени златни посмртни маски), Требенишко Кале, Требеништа (антички период), Зла страна, Горно Средоречје (неолит), Кутлина, Велмеј (неолит до 6-ти век), Сува Чешма, Три Челусти и Вртулка, Горенци (8-4 век.п.н.е.), Черепец, Годивје, пештера Јаорец, Велмеј (констатирани траги од првобитни заедници). Религиското наследство (црквата Си Свети во с.Лешани од 14 век) и некои стопански објекти (воденицата во с.Лешани) се само дел од богатото културното наследство кое го поседува овој регион.

3.3 Управување со животната средина

3.3.1 Водни ресурси и управување со водите

Водоснабдување на населението

Во Охридскиот регион само градовите и селата кои се наоѓаат во нивна близина имаат организирано водоснабдување преку регионални водоснабдителни системи. Водоснабдување на останатите села е претежно локално - секое село има свој водоснабдителен систем и водите се зафаќаат од локални извори или бунари. Често овие системи се со мал капацитет и не ги покриваат потребите, грижата за одржувањето на изворникот и мрежата е недоволна, и често се јавуваат проблеми во редовното водоснабдување.

Во Општината Охрид, од вкупно 29 села, само градот Охрид, селата и локалитетите Пештани, Елешец, Лагадин, Долно Коњско, Исток, Свети Стефан, Рача и Орман се водоснабдуваат од заедничкиот систем – Охридски водоснабдителен систем.

За Охридскиот водоснабдителен систем се зафаќаат води од Охридско Езеро, од извори и бунари. Количината на вода која се зафаќа од Летничките Извори изнесува 30-100 л/сек, од Билјанините извори и Бејбунар се зафаќаат 45 л/сек; потоа од Охридското Езеро се зафаќаат 200 л/сек и од бунарите Студенчишта 2x45 л/сек.

Во Општината Струга градот Струга и уште 21 село (од вкупно 54 села) се снабдуваат преку Струшкиот водоснабдителен систем. За Струшкиот водоснабдителен

систем се зафаќаат вкупно 430 л/сек од изворите: Шум, Горна Белица, Радолишта, Радожда и Таш Морунешта. Села кои се приклучени на Струшкиот водоснабдителен систем се: Бицево, Враниште, Горна и Долна Белица, Дрслајца, Заграчани, Калишта, Ложани, Мали Влај, Мислешево, Мороишта, Радожда, Радолишта, Шум, Велешта, Горно и Долно Татеша, Добовјани, Ташмарунешта, Ливада и Ново Село.

Во општина Дебарца поголем број од селата се водоснабдуваат од локални извори, а во 8 села - Горно Средоречие, Долно Средоречие, Грко Поле, Мраморец, Ново Село, Слатински Чифлик, Сошани и Црвена Вода нема водовод.

За подобрување на водоснабдувањето изграден е регионален водовод "Радомирово" на кој ќе се приклучат селата Горно Средоречие, Долно Средоречие, Грко Поле и Ново Село. За регионалниот водоснабдителен систем се зафаќаат води од извори во близина на ХЕЦ "Песочанка".

Наводнување

Во Охридско Преспанскиот регион се наводнуваат 7.645 ха. Обработлива површина за кои е потребно да се обезбеди 45.589 x 10³m³/год вода. Главни изворници за наводнување се Охридско Езеро, Преспанско Езеро, реките Црн Дрим, Сатеска и Коселска.

Брани и акумулации

За подобрување на режимот на користење на расположивите води по количина, квалитет и време, акумулациите претставуваат важни објекти во водостопанството. Во Р. Македонија изградени се 21 акумулација, од кои во Охридскиот регион се изградени акумулациите Глобочица и Слатино. Охридското Езеро, со тоа што е поставена преграда на р. Црн Дрим кај Струга преку која се контролира истекувањето од Езерото, всушност е претворено во акумулационен базен со корисен волумен од 227,5 x 10⁶ m³.

3.3.2 Управување со квалитет на воздухот

Главни емисиони точки, кои влијаат врз загадување на воздухот во Охридскиот регион се: индустриски и комерцијални објекти, како и домаќинството и греење на хотели (дрво, нафта и сл.) во зимскиот период.

Патниот сообраќај е главен мобилен извор на загадување на воздухот. Дополнително во летниот период сообраќајот на вода е уште еден мобилен извор на загадување на воздухот во Општините на регионот.

Во септември 2019 година во рамките на проектот AIRTHINGS EU INTERREG ПРОЕКТ, БАЛКАН МЕДИТЕРАН ПРОГРАМА. Општина Охрид стана дел од мрежата градови Софија, Солун, Тирана и Никозија. Партнер од Македонија е Државниот Инспекторат за животна средина. Првите сензори од вкупно 11 за индикативно следење на еколошки параметри за квалитет на воздухот инсталирани во пилот општината, Охрид (сл. 30).

Слика 30. Сензор за индикативно следење на еколошки параметри за квалитет на воздухот во Охрид

Аероседиментите се значајни бидејќи истите имаат влијание врз природното и културното наследство. Честичките депонирани на вегетацијата може да го инхибираат нормално дишење и фотосинтеза на листот. Прашината може да предизвика хлороза комбинирано со појава на дебела кора и алкална токсичност произведени во влажни временски услови.

Спомениците со голем културен и уметнички интерес се често лоцирани во области каде што антропогената активност не е занемарлива (во централно градско подрачје на Охрид и Струга). Како последица на загадувањето на воздухот, издувните гасови од индустриските постројки и јавниот транспорт, се придонесува кон оштетување на градбите и екстериерите.⁷

3.3.3 Управување со отпад

Управување со комунален цврст отпад

Во моментот работи комунална депонија лоцирана во месноста Буково (каде депонирање на цврст отпад вршат комуналните претпријатија од Струга, Охрид и повремено Вевчани). На територијата на секоја општина во предметниот регион се забележани неуредени депонии (сметлишта) каде се исфрла домашен отпад, како и градежен шут. Исто така се користи и Струшката депонија, која се наоѓа во близина на градот.

Со комуналниот и другите типови на неопасен отпад во општина Охрид управува Јавното претпријатие — Охридски Комуналец — Охрид, кое е основано од Советот на Општината, со главна одговорност за вршење на комунални дејности на територијата

⁷ Cultural heritage and its environment: an issue of interest for Environmental Science and Pollution Research

на општина Охрид. ЈП —Охридски Комуналец— Охрид собира отпад од урбаниот и од руралниот дел на Општината. Урбаното население е опслужено 100%, односно опфатени се 43.684 жители што претставува 78,34% од вкупното население. Од вкупното рурално население опслужени се 12.002 жители, односно 21,55%. Неопслуженото рурално население изнесува 63 жители, односно 0,11%.

Во 2016 година општина Струга поднесе известување за намера до МЖСПП за изградба на временна депонија за неопасен отпад во општина Струга. Локацијата на Проектот е на КП број 1462/1 и 1462/2 м.в.Глабока пресека, КО Мали Влај во општина Струга. За оваа локација ОпштинаСтруга има добиено Решение за услови за планирање на просторот бр.15-6198/6 од 18.12.2008 година како и мислење за важност бр.15-9220/2 од 30.12.2015 година со кое се потврдува важноста на решението за услови за планирање на просторот од страна на МЖСПП. Локацијата всушност се наоѓа на околу 1500 метри од граничниот премин Кафасан на десната страна од патот Струга граничен премин Кафасан и на околу 300 метри во внатрешноста. На локација, планирано е да складирање на комунален неопасен отпад по начин дефиниран од страна на Европската Унија преточен во нашето законодавство.Проценките се дека на предметната локација може да се складира приближно 20 милионикубни метри од овој тип на отпад. Технологијата на депонирањето ќе биде така што ќе секористат клетки, и ќе биде на каскади. По завршување на секоја клетка, истата ќе сепрепокрие и ќе се ревитализира, се до исполнување на целиот простор. Околу целиот објект ќе бидат направени ободни канали со цел одведување на атмосферските води. Доколку во текот наработата се утврди потреба од изградба на мини пречистителна станица за отпадни води, ќепревземеме обврска за изградба на истата согласно насоките дадени од надлежните институции и стручните лица.

Туристичката сезона претставува голем притисок за регионот поради “пиковите” во создавање на отпад. Во прилог е дадена листа на создаден отпад .

Табела 12 Индекс за создаден отпад во Охридскиот регион (2016 година)

Општина	Создавање на отпад за туристи (kg/ноќ)	Создавање на отпад за постојано население (kg/ca/yr)	Создаден отпад од постојано население (t)	Создаден отпад од туристи, 2016	Вкупно создаден отпад за 2016 (t)	Вкупно собран отпад, 2016 (t)	Покриеност (%)	Пондерирано создавање на отпад, (kg/ca/yr)
Охрид	1,2	361	18886	1161	20047	20047	100%	365
Струга	1,2	174	11352	481	11833	8815	74 %	178
Дебрца	1,2	198	805	-	805	429	53%	198

Управување со отпадни води

Јавните претпријатија во регионот се главно одговорни за управување со отпадните комунални, атмосферски и индустриски води. Покриеноста на населението со канализациона мрежа во урбаните средини варира од 92% во Охрид до 100% во

Струга. Во Охридскиот регион изградена е секундарна канализациона мрежа во должина од 108km, а изградена е и атмосферска канализација во должина од 8.629m. Покриеноста на руралните области со канализациона мрежа е многу мала. Постројка за третман на отпадните води за градовите Охрид и Струга како и останатите населби е лоцирана во близина на Охрид. Постројката овозможува механички и биолошки третман на отпадните води и е со капацитет од 120.000 еквивалент жители. Прочистената вода се слива во Црн Дрим.во точка 2.3.2 подетално е обрзоложен проблемот со управувањето со отпадни води.

3.3.4 Управување со бучава

Идентификуваните извори на бучава во Охридскиот регион (со послебен акцент на градовите Охрид и Струга) главно доаѓаат од: бучава од соседството (ресторани, кафулиња барови со тераси итн), бучава од сообраќај (патен, воздушен и воден), бучава од религиски објекти, бучава од индустриски објекти итн.

Бучавата од угостителските објекти и бучавата од гости и посетители на угостителските објекти имаат најголем интензитет во старото градско јадро, односно Стариот град, Старата Охридска чаршија, Старата Струшка Чаршија, градските плоштади, градското пристаниште, градскиот кеј, кејот на реката Црн Дрим и монтажните платформи на кои има угостителски објекти и ноќни барови долж крајбрежјето во двата града .

Поради зголемена фреквенција на возилата и појава на застојот во сообраќајот, особено во крајбрежните делови (каде е патот до плажите) во пикот на туристичката сезона, се интензивира бучавата во Охридскиот Регион.

Исто така како извори на бучава се јавуваат и авионите кои слетуваат и полетуваат, како и бродовите, чамците, скутери кои ја користат водната површина на Охридското Езеро за транспорт.

Во општините Охрид, Струга и Дебрца не се врши континуирано следење на нивоата на бучава. Зголемените нивоа на бучава се особено изразени во Охрид и Струга за време на туристичката сезона, празниците и викендите.

Затоа, општина Охрид изготви Акционен план и Програма за управување со бучава (2011). Според добиените резултати од нивото на бучава, во градот Охрид беа идентификувани жешките жаришта, прикажани на следната слика 31.

Слика 31. Жешки жаришта на бучава во градот Охрид

Граничните вредности за основните индикатори за бучавата во животната средина се утврдени во Правилникот за гранични вредности на нивото на бучава (“Сл. весник на РМ” бр.147/08). Според степенот за заштита од бучава, граничните вредности за основните индикатори за бучавата во животната средина предизвикана од различни извори не треба да бидат повисоки од вредностите дадени во следнава табела 13:

Табела 13 Нивоа на бучава по подрачја

Подрачје диференцирано според степенот на заштита од бучава	Ниво на бучава изразено во dB (A)		
	Ld	Lv	Ln
Подрачје од прв степен	50	50	40
Подрачје од втор степен	55	55	45
Подрачје од трет степен	60	60	55
Подрачје од четврт степен	70	70	60

*Легенда: -Ld - ден (период од 07:00 до 19:00 часот) -Lv - вечер (период од 19:00 до 23:00 часот) -Ln - ноќ (период од 23:00 до 07:00 часот)

Најголем дел од Охридскиот регион каде се наоѓа заштитеното природно и културно наследство се наоѓа во подрачја со степен I на заштита и како се одалечува така и се намалува степенот за заштита од бучава и тоа:

Подрачје со I степен на заштита од бучава -подрачје наменето за туризам и рекреација, подрачје во непосредна близина на здравствени установи за болничко лекување и подрачје на национални паркови и природни резервати;

Подрачје со II степен на заштита од бучава -подрачје кое е примарно наменето за престој, односно станбен реон, подрачје во околина на објекти наменети за воспитна и

образовна дејност, објекти за социјална заштита наменети за сместување на деца и стари лица и објекти за примарна здравствена заштита, подрачје на игралишта и јавни паркови, површини со јавно зеленило и рекреативски површини и подрачја на локални паркови.

Подрачје со III степен на заштита од бучава е подрачје каде е дозволен зафат во околината, во кое помалку ќе се смета предизвикувањето на бучава, односно трговско-деловно-станбено подрачје, кое истовремено е наменето за престој, односно во кое има објекти во кои има заштитени простории, занаетчиски и слични дејности на производство (мешано подрачје), подрачје наменето за земјоделска дејност и јавни центри каде се вршат управни, трговски, услужни и угостителски дејности.

Подрачје со IV степен на заштита од бучава е подрачје каде се дозволени зафати во околината, кои можат да предизвикаат пречење со бучава, подрачје без станови, наменето за индустриски и занаетчиски или други слични производствени дејности, транспортни дејности, дејности за складирање и сервисни дејности и комунални дејности кои создаваат поголема бучава.

3.3.5 Користење на земјиштето

Користење на земјоделското земјиште

Република Северна Македонија располага со вкупно 1.264.985 ха земјоделски површини, од кои 560.264 ха (44,29%) се обработливи површини. Од овие земјоделски површини на Охридско – преспанскиот регион припаѓаат 5,52%, односно 69.842 ха; од кои пак 30.995 ха (5,53%) се обработливи површини.

Во рамките на регионот (сл.32), најголем дел од земјоделските и обработливите површини отпаѓаат на општина Ресен, односно 39,05%, потоа следуваат општина Дебарца со 29,18%, општина Струга со 16,74%, Охрид со 13,77% и општина Вевчани со само 1,51% од вкупната обработлива површина на регионот.

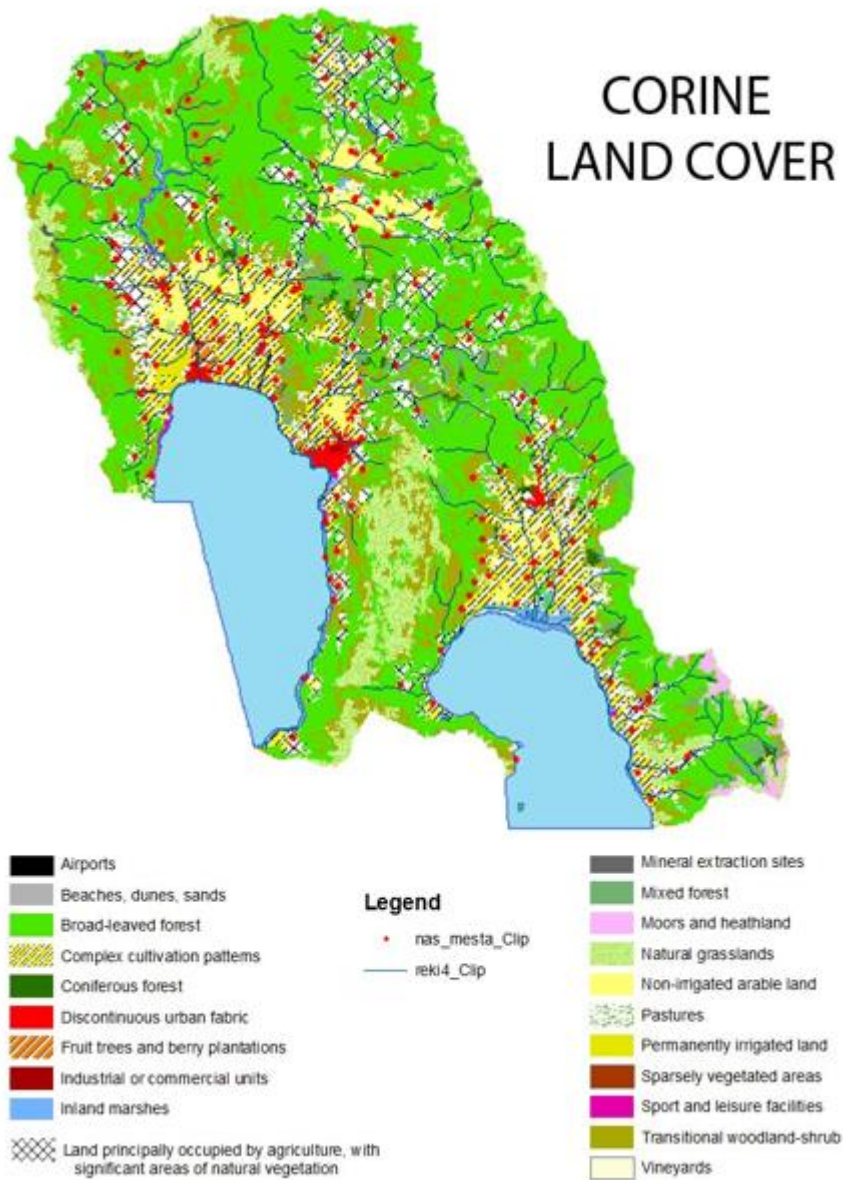
Ораниците и бавчите се најзастапени во општина Ресен и Дебарца, потоа Струга и Охрид. И овоштарниците (првенствено со јаболкови насади) доминираат во општина Охрид со 15,35%, Дебарца со 8,72% и Струга со 6,23% .

Лозјата се најмногу застапени во Охрид со 42,35% .Ливадите, кои се категоризираат во обработливи површини, се најдоминантни во општина Ресен, потоа во Дебарца, Струга и Охрид.

На национално ниво не е направена ниту реонизација за овошните култури, ниту катастар за застапеноста на разни овошни култури, меѓутоа природните (особено климатските) услови сепак влијаеле да по природен пат се оформат микро и макро реони.

Климатските услови кои го карактеризираат овој регион се најповолни за одгледување на јаболкото, крушата, сливата, оревот и ситното (јагодесто) овошје. Јаболкото, како најперспективна култура за овој регион, бара реони со повисока надморска височина и повисока воздушна влага.

Во овој регион доминантна земјоделска гранка е овоштарството, со посебен акцент на јаболко производството. Овоштарството е на високо светско ниво, како по технологијата на одгледување, така и по добиените приноси по единица површина (над 40 т/ха).

Слика 32. Користење на земјиштето во регионот

3.3.6 Туризам

Туристичкиот развој и учеството на содржинските елементи во него претставува забележителен интеракциски однос. Туризмот во Охридскиот регион претставува дејност од посебен интерес. Ваквиот природ подразбира дека општата интегративна заложба во креирањето на туристичкиот развој и организацијата на туристичките простори во рамките на Охридскиот регион ќе се темели и на усвоените просторни решенија на сферите кои се во непосредна врска со туристичкиот развој. Тоа значи дека потенцијалите кои се од карактер на туристичко-географска, функционална и

просторна положба, сообраќајна поврзаност, карактеристиките на природното и културното наследство и неговата заштита и социо-економскиот развој треба да бидат корелативна содржина на просторниот план.

Појдовна основа на концептот за развој на туризмот и организација на туристичките простори претставува значењето на природното и антропогено наследство во афирмацијата не само на овој простор туку и на Р. Македонија како целина. Туризмот се наоѓа во улога на унапредување и витализација на просторните ресурси.

Најголемо учество во застапеноста на сместувачките капацитети бележи охридската општина со 58,2%, струшката учествува со 25,5% , а во Дебрца отсутствуваат. Врз основа на разместеноста, просторно планските предвидувања треба да се насочени кон порамномерна туристичка изграденост, покрај лоцираноста во литоралните зони, неопходно е да се поттикне изградбата на сместувачки капацитети и во другите морфолошки целини, како во општина Дебрца и да се оствари изградба на транзитните правци во регионот.

3.3.7 Управување со природно наследство

Природното наследство во границите на светското наследство во Охридскиот регион е концентрирано во Националниот парк Галичица и Споменикот на природата Охридско Езеро, вклучувајќи го и Суденчишко блато. Јавната установа Национален парк Галичица управува со природното наследство во Националниот парк согласно со Планот за управување.

Со природното наследство на Охридското Езеро управуваат повеќе институции и организации, во смисла на регулирање на котата на езерото преку истекот на реката Црн Дрим, стопанисување со рибниот фонд (вклучувајќи и порибување), мониторинг на квалитетот на водите, регулирање на внатрешната пловидба итн. (Табела 14).

Табела 14 Преглед на системот на управување со природното наследство во Охридскиот регион

Добро	Тело/Институција	Закон	План или програма
Национален парк „Галичица“	- ЈУНП Галичица	- Закон за заштита на природата - Закон за прогласување на дел од планината Галичица за национален парк - Номинации за: „Емералд подрачје“, „Значајно растително подрачје“, „Примарно подрачје за пеперутки“ и потенцијално „НАТУРА 2000 подрачје“	- План за управување со Националниот парк Галичица (2010-2020) ⁸

Шуми надвор од Националниот парк	- ЈУ Македонски шуми	- Закон за шумите	- Шумско-стопански основи
Споменик на природа Охридско езеро ⁹ (вклучувајќи го Студенчишко блато)	- Општина Охрид, Струга и Дебарца	- Закон за заштита на Охридското, Преспанското и Дојранското Езеро	- Не е изработен План за управување со Споменикот на природата Охридско Езеро
	- Хидробиолошки завод – Охрид	- Закон за води - Закон за заштита на Охридското, Преспанското и Дојранското Езеро	- Програма за мониторинг на Охридското и Преспанското Езеро
	- ЕЛЕМ	- Закон за енергетика - Водостопанска дозвола	- Управување со истекот на Црн Дрим и со хидроакумулациите на Црн Дрим
	- Летница-Белвица, Милорад	- Закон за рибарство и аквакултура	- Риболовна основа на Охридско Езеро
	- Центар за јавно здравје Охрид	- Закон за води	- Програма за мониторинг на квалитетот на водата за капење
	- МТВ Капетанија Охрид	- Закон за внатрешната пловидба	- Регистар на пливачките објекти и чамци; - Ограничување или забрана на пловидба - Извештај за загадување од масла и хемикалии на пловниот пат

Сеуште не е изработена Студија за ревалоризација на Споменикот на природата Охридско Езеро и Студенчишко блато, како основа за донесување на Закон за прогласување на овие заштитени подрачја, односно соодветни Планови за управување. Споредрема тоа, не е определена институција што ќе биде одговорна за управување со Охридското Езеро и Студенчишко блато. Во 2018 година до Министерството за животна средина и просторно планирање е доставено предлог-досие за прогласување на Охридското Езеро и Студенчишко блато согласно Рамзарската Конвенција. Прогласувањето на рамзарските места во Охридскиот регион треба да добие повисок приоритет.

Имајќи предвид дека за управување со Спомениците на природата Охридско Езеро и Студенчишко блато не се назначени соодветни управувачки тела, може да дојведе до натамошна неконтролирана експлоатација на природните ресурси и загуба на биолошката и пределската разновидност на подрачјето.

⁹Сеуште не е воспоставено тело за управување

3.3.8 Управување со културно наследство

Културното наследство во границите на заштитеното добро Доброто е концентрирано во градовите Охрид и Струга, крајбрежните населби Трпејца, Пештани, Радожда и Калишта и крајбрежниот појас. Националните установи - Национален конзерваторски центар - Скопје и Заводот за заштита на спомениците на културата и Музеј - Охрид се надлежни за преземање заштитно-конзерваторски мерки на светското културно наследство во Охридскиот регион секој според своите надлежности.

Музејот „Д-р Никола Незлобински“ - Струга е надлежен за преземање мерки за заштита за движното културно и природно наследство кое е составен дел од збирката на овој музеј.

Службите за заштита се вклучени и во урбанизацијата на просторот, на начин што пред отпочнувањето со изготвување на било каков плански документ секоја урбанизација е условена од изработка на заштитно-конзерваторски основи кои се насоки за понатамошната урбанизација на просторот на Охридскиот регион. Тие опфаќаат идентификација, инвентаризација, граници на недвижното наследство и контактната зона, потреба од интервенции, ревитализација и потенцијалот за одржливо користење на дДоброто. Преглед на системот за управување со културното наследство во Охридскиот регион е даден во Табела 15 подолу.

Табела 15 Преглед на системот на управување со културно наследство во Охридскиот регион

Добро	Тело/Институција	Закон	План или програма
Движно културно наследство	- Музеј „д-р Никола Незлобински“ – Струга - НУ Завод за заштита на спомениците на културата и Музеј-Охрид	- Закон за заштита на културното наследство	- Програма за работа
Недвижно културно наследство	- НУ Завод за заштита на спомениците на културата и Музеј-Охрид		- Програма за работа Заштитно-конзерваторски основи за соодветна урбанистичко-планска документација
	- Правни и физички лица – иматели на културно наследство - Македонска православна црква - Исламска верска заедница		- ДУП
Старото градско јадро на Охрид	- НУ Завод за заштита на спомениците на културата и Музеј-Охрид - Општина Охрид	- Закон за прогласување на старото градско јадро на Охрид за културно наследство од особено значење	
Недвижно	- Управа за заштита на културното	- Закон за заштита на	

културно наследство во државна сопственост	наследство	културното наследство	
Старото градско јадро на Охрид	<ul style="list-style-type: none"> - НУ Завод за заштита на спомениците на културата и Музеј-Охрид - Општина Охрид 	<ul style="list-style-type: none"> - Закон за заштита на културното наследство; - Закон за прогласување на старото градско јадро на Охрид за културно наследство од особено значење 	
Старото градско јадро на Струга	<ul style="list-style-type: none"> - НУ Завод за заштита на спомениците на културата и Музеј-Охрид - Општина Струга 	<ul style="list-style-type: none"> - Закон за заштита на културното наследство; 	

3.3.9 Комисија за управување со природното и културното наследство во Охридскиот регион

Управувањето со светското природно и културно наследство во Охридскиот регион е комплексно и вклучува голем број чинители и дисциплини. Истовремено, потребно е координирање на постојните системи за планирање и управување со природното и културното наследство. Во текот на изминатите години беше промовиран дијалогот помеѓу различни чинители, со цел да се изнајдат најсоодветните начини на управување со природното и културното наследство.

Согласно Законот за управување со природното и културното наследство во Охридскиот регион, формирана е Комисија што се грижи за пренесување на исклучителната универзална вредност на идните генерации и има обврска да спречи да се спроведуваат реализираат активности што може да имаат негативно влијание на овие вредности. Комисијата брои 21 член.

Со Предлог - Законот за управување со природното и културното наследство во Охридскиот регион се создаваат формално-правни предуслови да се спречат активности кои негативно влијаат врз исклучителната универзална вредност на природното и културното наследство во Охридскиот регион, како и да се преземат мерки за негово активно вклучување во животот на заедницата, како фактор на одржливиот развој. За таа цел со Предлог законот се предвидува основање на Совет за следење и координација на управувањето со природното и културно наследство во Охридскиот регион (во натамошниот текст "Советот" во натамошниот текст), во кој ќе членуваат вкупно 14 именувани надворешни стручни лица и административни службеници - претставници на Владата на Република Македонија, Министерствата за животна средина и просторно планирање, култура и транспорт и врски, општините

Охрид, Струга и Дебарца, Националната установа Завод за заштита на спомениците на културата и Музеј – Охрид, Јавната научната установа Хидробиолошки завод-Охрид, Јавната установа Национален парк Галичица и граѓанските организации од областа на природното и културното наследство.

Советот треба да се грижи заобезбеди дека ефикасна заштита ќе се заштитат на природните и културните вредности на доброто преку:

- Интегрирање и спроведување на планирањето на сите нивоа;
- Меѓусекторска и меѓуинституционална соработка;
- Вклученост на граѓанските организации во планирањето и следењето на спроведувањето на соодветните стратешки и плански документи;

4. КАРАКТЕРИСТИКИ НА ЖИВОТНАТА СРЕДИНА ВО ПОДРАЧЈАТА КОИ БИ БИЛЕ ЗНАЧАЈНО ЗАСЕГНАТИ И СОСТОЈБА БЕЗ ИМПЛЕМЕНТАЦИЈА НА ПЛАНОТ

Како што е напоменато на подрачјето на Охридскиот регион како светско наследство идентификувани се 9 локалитети со природни вредности.

1. *Света Богородица Калишка - сублакустриски извори (сл.33);*

Општина: Струга

Состојба: потенцијална урбанизација, туризам, потенцијално загадување

Слика 33. Св. Богородица Калишка

2. *Калишта - единствено природно живеалиште на жолтиот локвањ (Nuphar lutea) на Охридско Езеро(сл.34);*

Општина: Струга

Состојба: потенцијална закана од крајбрежна трансформација, фрагментација на живеалиштето, потенцијално загадување од отпадни води од угостителски објекти, спалување на трска, потенцијално испуштање на моторно масло од чамци, потенцијално несоодветно отстранување на цврст отпад од посетители, натрупување на камења итн.

Слика 34. Калишта

Слика 35. Подмоље

3. *Подмоље - најраспространет појас на трска (Phragmites australis) на Охридското Езеро, природно живеалиште на загрозени видови птици и мрестилиште на крап (сл.35);*

Општина: Охрид

Состојба: потенцијална закана од крајбрежна трансформација, несоодветен развој на туризам, фрагментација на живеалиштето, несоодветни антропогени активности (сечење и палење на трската).

4. *Мазија - ревитализирано природно живеалиште на жолтиот локвањ (Nuphar lutea), мрстилиште на крап и живеалиште и гнездилиште на птици (сл.36);*

Општина :Охрид

Состојба: несоодветни антропогени активности (натрпување на трската со земјиште и градежен шут), потенцијално загадување поради големи количини на тиња од разни органски и неоргански материји, распаднати растенија и друг вид на отпад.

Слика 36.Мазија

Слика 37.Студенчишко Блато

5. *Студенчишко Блато - макрофитска вегетација и плодиште на краповидни риби (сл.37);*

Општина :Охрид

Состојба: несоодветна заштита и недоволно познавање на моментална состојба со биодиверзитетот, потенцијална закана од крајбрежна трансформација, несоодветен развој на туризам, фрагментација на живеалиштето.

6. *Вели-Даб - сублакустриски извори, плодиште на пастрмка и биодиверзитет на бентосна фауна (сл.38);*

Општина :Охрид

Состојба: не е регистрирана директна закана, но потенцијално можна е од несоодветен развој на туризам и од загадување на водата во езерото

Слика 38. Вели Даб

7. *Веља-Пеш - сублакустриски извори, плодиште на пастрмка и биодиверзитет на бентосна фауна(сл.39);*

Општина :Охрид

Закана: несоодветна заштита и недозволен развој на туризам (поставување на еко камп) како и индиректно преку загадување на водата во езерото

Слика 39. Веља Пеш

8. Свети Петар - крајбрежни и сублакустриски извори, мрестилиште на пастрмка и биодиверзитет на бентосна фауна (сл.40);

Општина :Охрид

Закана: не е регистрирана закана, но потенцијално можна е од несоодветен туризам и индиректно преку загадување на водата во езерото

Слика 40.Свети Петар извори

9. Светинаумски Извори - најиздашен извор на Охридско Езеро, мрестилиште на пастрмки и краповидни риби и биодиверзитет на бентосна фауна(сл.41).

Општина :Охрид

Закана: несоодветен развој на туризам (узурпирање на просторот со изградба на угостителски објекти) проследено со фрагментација на живеалиштето, потенцијално органско загадување од прихрана на риби во импровизирани рибници и несоодветно одведување на отпадни води и цврст отпад, физичко наштетување на изворите и др.

Слика 41.Светинаумски извори

3.2.7 Состојба со локалитети кои поседуваат исклучителна универзална вредност на културното наследство

На подрачјето на Охридскиот регион како светско наследство идентификувани се следните локалитети со културни вредности.

1. Старо градско јадро во Охрид –споменична целина (поделена на 19 споменични комплекси) со многубројни археолошки остатоци и поединечни објекти со карактеристики на културно наследство од исклучително значење (сл.42);

Општина :Охрид

Закана: несоодветна урбанизација, изградба на објекти со несоодветна архитектура, габарит и висина, кои допринесуваат за намалување на квалитетот на визуелната традиционалната целина; несоодветна санација и грижа на станбените и

сакрални објекти; голем притисок од туризмот за време на летната сезона (вклучувајќи паркирање на несоодветни места, сообраќаен метеж и несоодветно фрлање на отпад); употреба на несоодветен материјал за поплочување; употреба на комерцијални билборди и сончеви колектори кои ја нарушуваат автентичноста на целината.

Слика 42. Старо урбано јадро во Охрид

2. Град Струга – лоциран долж брегот на Охридското Езеро со многубројни археолошки локалитети и поединечни објекти со карактеристики на значајно културно наследство (сл.43);

Општина : Струга

Слика 43. Град Струга со поединечни објекти

Закана: несоодветна урбанизација на градот, изградба на објекти со несоодветна архитектура, габарит и висина, кои допринесуваат до целосно трансформирање, фрагментирање и нарушување на визуелниот интегритет на традиционалната целина; несоодветна санација и грижа на станбените и сакрални објекти; голем притисок од туризмот за време на летната сезона (вклучувајќи паркирање на несоодветни места, сообраќаен метеж и несоодветно фрлање на отпад).

3. Манастирските комплекси Св. Архангел Михаил (Св. Наум) на јужниот дел од охридското крајбрежје, манастирскиот комплекс Св. Богородица Захумска-Заум, кај с. Трпејца, манастирскиот комплекс Св.

Охридското Езеро и Св. Јован Богослов – Канео (сл.44).

Општини : Охрид и Струга

Закана: урбанизација која допринесува до трансформација на крајбрежната визура; можна закана од несоодветен туризам.

Слика 44. Манастирски комплекси

3. Крајбрежни населби (Трпејца, Пештани, Радожда и Калишта): типични рибарски села, чие население се занимавало со риболов и сточарство, но во последните неколку децении се ориентираат кон развој на туризмот со добро развиени услужни дејности трговија и угостителство. Во непосредна близина на селата се наоѓаат цркви и манастирски комплекси (сл.45)

Слика 45. Крајбрежни населби Трејца, Пештани и Радожда

Општина: Охрид и Струга

Закана: урбанизација на крајбрежниот појас која допринесува до трансформација на крајбрежната визура; можна закана однесоодветен туризам.

5. ОБЛАСТИ КОИ СЕ ОД ПОСЕБНО ЗНАЧЕЊЕ ЗА ЖИВОТНАТА СРЕДИНА, ОД АСПЕКТ НА ЗАШТИТА НА ДИВИТЕ ПТИЦИ И ХАБИТАТИТЕ

5.1 Национални заштитени подрачја

Просторниот план на Република Северна Македонија од 2004 година е највисокиот долгорочен и интегрален плански документ за просторот на државата, со кој се даваат насоки за намената, користењето, заштитата, организацијата и уредувањето на просторот на територијата на државата и за уредувањето со тој простор. Просторниот план на РМ не го обработува природното и културното наследство во Охридскиот регион. Биолошката разновидност и нејзината заштита се третира согласно стариот Закон за природни реткости. Во поглавјето што го третира природното наследство, утврдени се заштитените и подрачјата предвидени за заштита, како и поединечните видови во и надвор од заштитените подрачја (Табела 16).

Табела 16 Просторниот план на РМ: преглед на заштитени подрачја и предложени за заштита во Охридскиот регион

Категорија	Име	Општина	Статус на заштита
Национален парк	Галичица	Охрид	Заштитен
Научно-истражувачки резерват	Осој	Охрид	Предлог
Споменик на природа	Македонски даб	Охрид	Заштитен
Споменик на природа	Пештера Самоска дупка	Охрид	Предлог
Споменик на природа	Пештера Јаорец	Охрид	Предлог
Споменик на природа	Платан-чинар	Охрид	Заштитен
Споменик на природа	Чемресови стебла	Охрид	Заштитен
Споменик на природа	Алепски бор	Охрид	Заштитен
Споменик на природа	Дувало – с. Косел	Охрид	Заштитен
Споменик на природа	Платан	Струга	Заштитен
Споменик на природа	Пештера Млечник	Струга	Заштитен
Споменик на природа	Вевчански извори	Вевчани	Заштитен

5.2 Меѓународни заштитени и прогласени подрачја

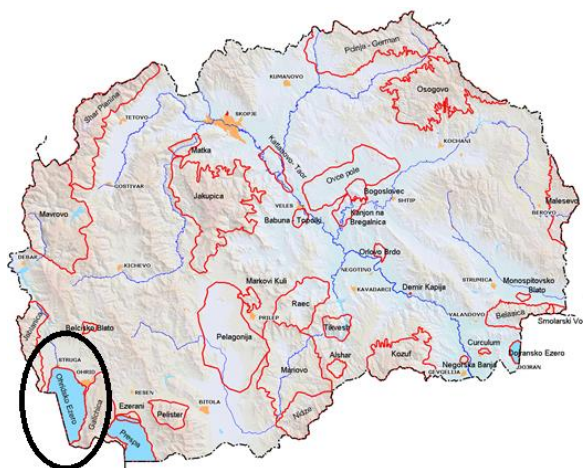
5.2.1 Еколошки мрежи

Еколошка мрежа претставува систем на меѓусебно поврзани или просторно блиски еколошки значајни подрачја, поврзани со природни или вештачки коридори, кои со урамнотежена биогеографска распореденост значително придонесуваат за заштитата на природната рамнотежа и биолошката разновидност. Воспоставување национална еколошка мрежа во чиј состав покрај еколошки значајните подрачја влегуваат и системот на еколошки коридори, заштитените подрачја и подрачјата предложени за заштита, како и еколошки значајните подрачја за Европската Унија – Натура 2000 е пропишано во Законот за заштита на природата (член 53). Креирањето на национална еколошка мрежа е пропишано во неколку национални стратешки документи: Просторниот план на Република Македонија (2004) (основните елементи се дефинирани во Студијата за заштита на природното наследство од 1999 година,

Вториот НЕАП (2006) и Првата НСБРАП (2004). Во таа насока, во изминатиот период во Северна Македонија преземени се активности за идентификација на Емералд мрежата и националната еколошка мрежа (МАК-НЕН), додека активностите за воспоставување на мрежата Натура 2000 се во иницијална фаза. Исто така, Балканскиот зелениот појас претставува еден вид еколошка мрежа во Македонија кој се протега долж трите државни граници кон Бугарија, Грција и Албанија.

5.2.1.1 Емералд мрежа

Емералд мрежата претставува мрежа на подрачја од посебен интерес за зачувување назначени со цел зачувување на мрежата на природни живеалишта и се протега на територијата на земјите членки на Бернска конвенција. Активностите за развој на националната Емералд мрежа во Република Македонија започнаа уште во 2002 година, а целосната идентификација заврши во 2008 година. Вкупно 35 подрачја (20 во алпскиот биогеографски регион западна Македонија, а 15 во континенталниот регион-источна Македонија), се вклучени во националната Емералд мрежата кои зафаќаат вкупна површина од 752,223 ha, што претставува околу 29% од територијата на Република Македонија (МЖСПП 2008). Дванаесет Емералд подрачја се целосно, а две други делумно заштитени на национално ниво со различни категории на заштита односно само 27% од Емералд подрачјата се заштитени на национално ниво, додека останатите се надвор од мрежата на заштитени подрачја. Емералд мрежата претставува значајна подготвителна алатка за земјите кои се во процес на приближување кон ЕУ при спроведувањето на обврските од Директивите за птици и живеалишта и воспоставување на мрежата Натура 2000, но исто така и го помага воспоставувањето на националниот систем на заштитени подрачја. Како што може да се забележи на слика 46, Охридскиот регион опфаќа три Емералд заштитени подрачја (Охридско Езеро, Галичица и Јабланица).

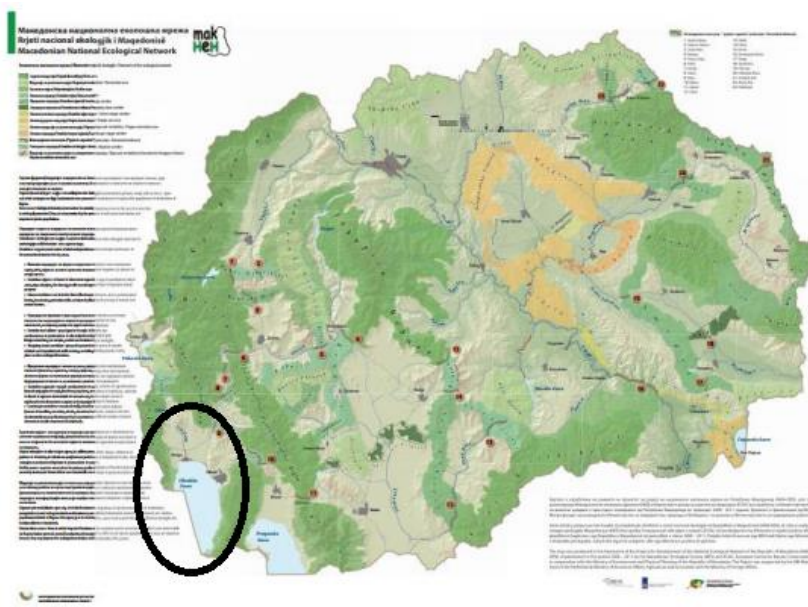

Слика 46. Емералд мрежа

5.2.1.2 Национална еколошка мрежа (МАК-НЕН)

Националната еколошка мрежа (МАК-НЕН) е изработена во периодот 2008-2011 година. Кафеавата мечка (*Ursus arctos*) е земена како закрилен вид за идентификација

на клучните (јадрови) подрачја, еколошките коридори и подрачјата за ревитализација кои ги поврзуваат јадровите подрачја и заштитни појаси. Изработената карта на МАК-НЕН вклучува 13 јадрови подрачја (клучни за одржување стабилна популација на мечката), 26 коридори (12 линиски, 11 пределски и 3 коридори со премини), а определени се и заштитни појаси околу повеќето јадрови подрачја со различна широчина во зависност од природните рељефни карактеристики и влијанието на човекот, како и повеќе подрачја за ревитализација. Беа идентификувани дваесет и три потенцијални „тесни грла“ главно поврзани со развојот на сообраќајната и енергетската инфраструктура, кои во иднина би можеле да прераснат во непремостлива бариера за движење на крупните сверови. Насоки за заштита и управување со идентификуваните коридори се опфатени во Планот за управување со коридорите на кафеавата мечка. Според слика 47 прикажува дека во Охридскиот регион опфатени се јадрови подрачја за кафеавата мечка и тоа Галичица и Јабланица.

Слика 47 МАК-НЕН мрежа

Еколошка мрежа Натура 2000

Еколошката мрежа Натура 2000 е воспоставена на териториите на земјите членки на ЕУ со цел обезбедување на биолошката разновидност преку зачувување на природните живеалишта и на дивата флора и фауна.

Обврската за воспоставување на Натура 2000 произлегува од членот 3 на Директивата за зачувување на природните живеалишта и на дивата фауна и флора (92/43/ЕЕС). Мерките преземени според оваа директива се наменети за одржување на/или за обновување до поволна состојба на зачуваност на природните живеалишта и на дивите растителни и животински видови кои се од интерес на ЕУ. Еколошката мрежа Натура 2000 вклучува “Посебно заштитени области” (ПЗО)-определени во согласност со Директивата за зачувување на дивите птици и “Посебни подрачја на зачувување”

(ППЗ) – определени согласно Директивата за зачувување на природните живеалишта и на дивата фауна и флора (Хабитат Директива).

Во член 52 од Законот за заштита на природата даден е правен основ за воспоставување на Еколошка мрежа Натура 2000.

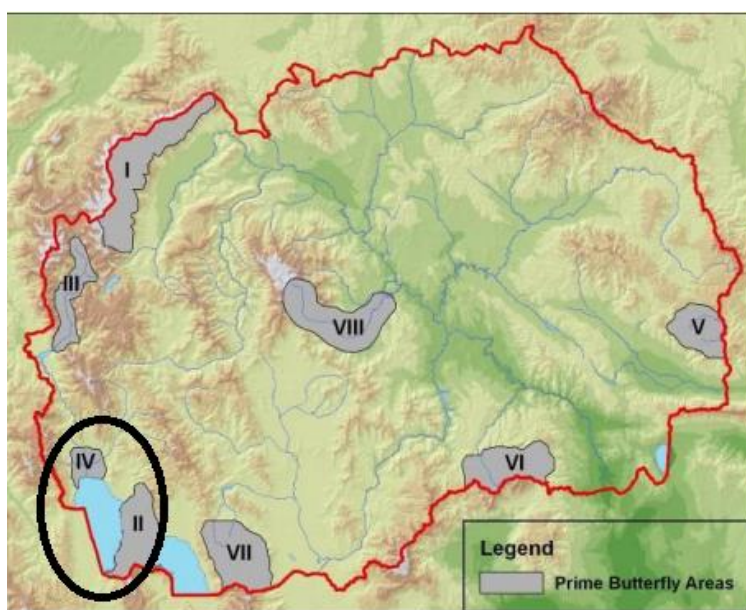
МЖСПП тековно спроведува активности за понатамошна хармонизација и усогласување на националното законодавство за заштита на природата со ЕУ законодавство, односно со директивите за живеалишта и птици. Во таа насока извршена е идентификација на живеалишта и видови од европско значење на национално ниво. и идентификувани се девет (9) подрачја како потенцијални подрачја за Натура 2000 и две (2) подрачја со висок природен потенцијал. Од нив Охридското Езеро е предложено како потенцијално Подрачја со посебна заштита (СПА) според Директивата за птици, а Галичица како подрачја Подрачја од важност за Заедницата (СЦИ), во согласност со Директивата за живеалишта.¹⁰

5.2.1.3 Меѓународни назначени подрачја

Поголем број подрачја значајни за заштита на птиците, растенијата и пеперутките се идентификувани и назначени согласно меѓународните критериуми во Република С. Македонија. Охридскиот регион опфаќа 2 примарни подрачја за пеперутки и 4 Значајни растителни подрачје и едно Значајно орнитолошко подрачје Охридско Езеро.

Примарно подрачје за пеперутки (РВА)

Од вкупно осум подрачја идентификувани како ППП подрачја на ниво на цела држава, во Охридскиот регион се препознаени 2 : Струга и Галичица (сл.48).

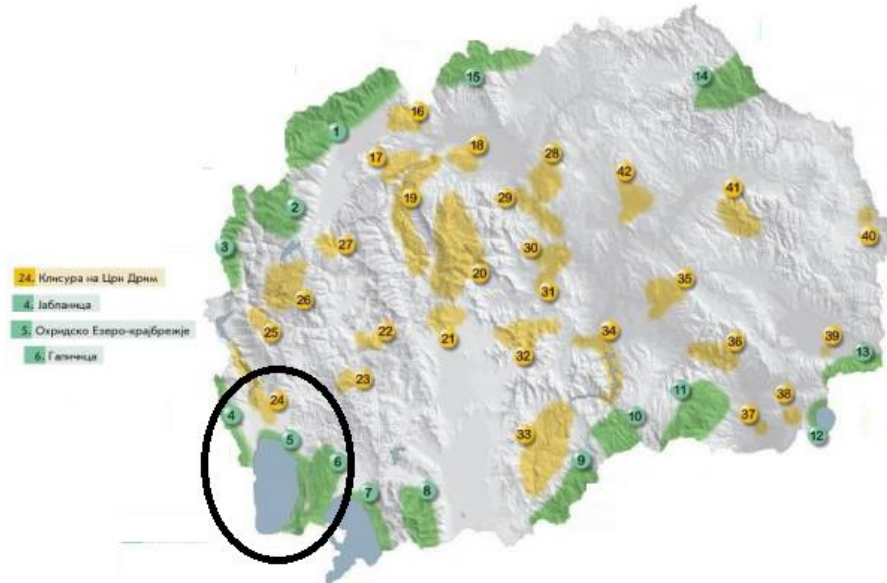

слика 48 Примарно подрачје за пеперутки

¹⁰ http://www.moepp.gov.mk/?page_id=4920

Значајно растително подрачје (ИРА)

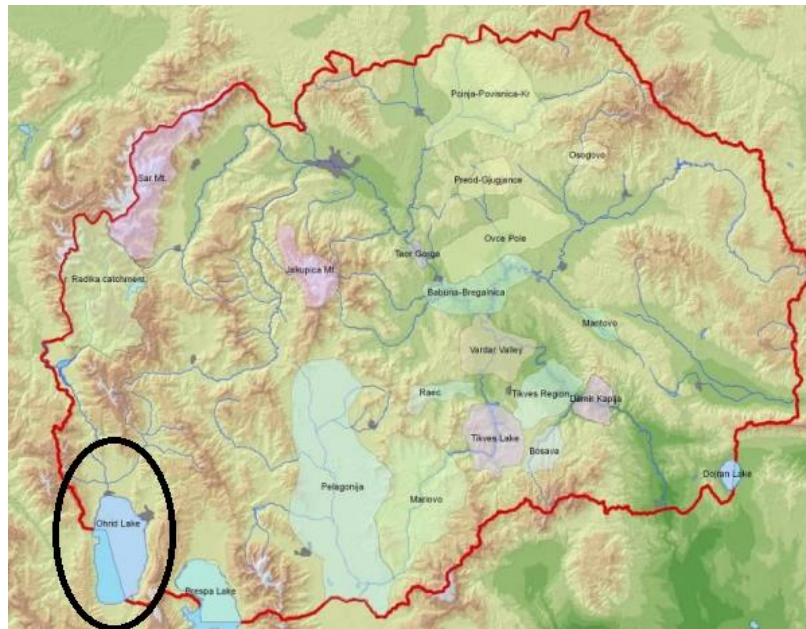
Во однос на значајни подрачја за растенија во Охридскиот Регион идентификувани се 4 подрачја и тоа: Охридско езеро-крајбрежје, Галичица, клисура на Црн Дрим и Јабланица (сл.49).

слика 49 Значајно растително подрачје

Значајно орнитолошко подрачје (ИВА)

Што се однесува до птиците, во Охридскиот регионот е идентификувано едно Значајно орнитолошко подрачје Охридско Езеро.

слика 50 Значајно орнитолошко подрачје

ЗОП Охридското Езеро беше назначено во 2008 година под името ИВА МК005 како резултат на присуство на два тригер видови според Глобалниот ИВА Критериум А4

(Конгрегации) т.е. (подрачјето е познато или се смета дека одржува конгрегации од $\geq 1\%$ од глобалната популација на еден или повеќе видови на редовна или предвидлива основа) и тоа : Лиската (*Fulica atra*) претставена од 32.000 единки и мал корморан (*Phalacrocorax pygmaeus*) претставен со 100 парови.

Глобална популација на лиска (*Fulica atra*) се проценува дека брои 7.950.000-9.750.000 единки (Wetlands International 2016). За време на зимскиот попис на водни птици во Охридското Езеро во средината на јануари (2017 г.) беше застапуван од Лиската (*Fulica atra*) од 19.519 единки, што е 0,2% од светската популација. Како резултат на тоа, моменталната густина на населеност на лиската е пет пати помала од бројот на прагови за селектирање на подрачјето како значајно.

Глобалното популација на вториот тригер вид –малиот корморан (*Phalacrocorax pygmaeus*), се проценува на 48.000-137.000 единки (Wetlands International 2015). Тековната густина на популацијата на малиот корморан исто така е под прагните броеи за селектирање на подрачјето како значајно¹¹.

Клучно подрачје за биодиверзитет (KBAs)

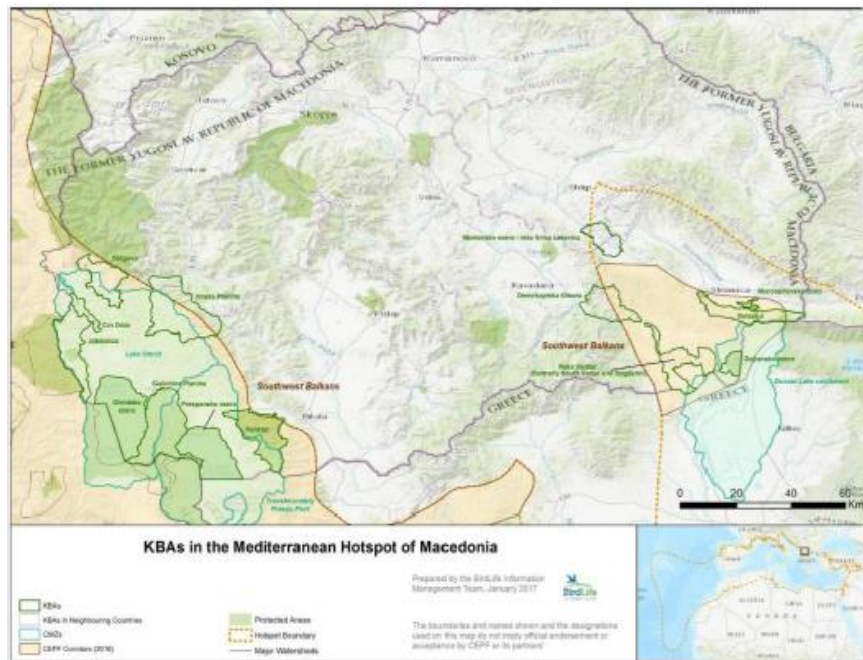
ЗОП мрежата исто така содржи голем и репрезентативен дел и од останатиот биодиверзитет. Значајни подрачјата за птици и за биодиверзитет се клучни подрачја за конзервација на видовите птици кои се идентификувани во рамките на програмата **BirdLife International IBA**. Овие места се доволно мали за да можат да бидат зачувани во целост, најчесто се дел од мрежа на заштитени подрачја и имаат засебни карактеристики, колку што е можно повеќе, или засегна орнитолошка важност во споредба со опкружувањето. ЗОЛ подрачјата се дел од клучните подрачја за биодиверзитет кои претставуваат поширок интегриран пристап за конзервација и одржливо користење на природната средина. Идентификувањето на ЗОЛ подрачјата се прави врз основа на меѓународно прифатени и стандардизирани критериуми и претставува тековен процес. Досега се дефинирани повеќе ЗОЛ подрачја за голем број терестријални слатководни и морски региони во светот. Значајните подрачја за птици беа преименувани во 2013 година во „Подрачја значајни за птици и за биодиверзитетот“, за да се потенцира нивната важност и за другите видови.¹²

Во целиот Медитеранскиот регион, Охридскиот регион односно сливот на Охридското Езеро се смета како приоритетно клучно подрачје за биодиверзитет (KBAs).68 видови активни риби и мекотели го прават Охридското езеро едно од најважните места на биолошка разновидност во слатководни екосистеми во Европа. Од овие видови, 25 се ендемични за езерото и се исто така многу загрозени што го прави Езерото важна подрачје за AZE (Alliance for Zero Extinction). Подрачја вклучени во Алијансата за Нулто Истребување (AZE) се оние за кои се потребни итни активности за

¹¹ Студија за истражувања на ранливи таксономски групи од фауната (птици и лилјаци) долж 400 kv дв тс Битола 2 – граница со Аалбанија и тс Охрид, ГИМ, 2017 година

¹² <http://doma.edu.mk/zaucenje/255-znachajni-podrachja-za-ptici-i-za-biodiverzitet-iba>

зачувување ако видови присутни во нив несмеат да станат глобално исчезнати во блиска иднина.¹³

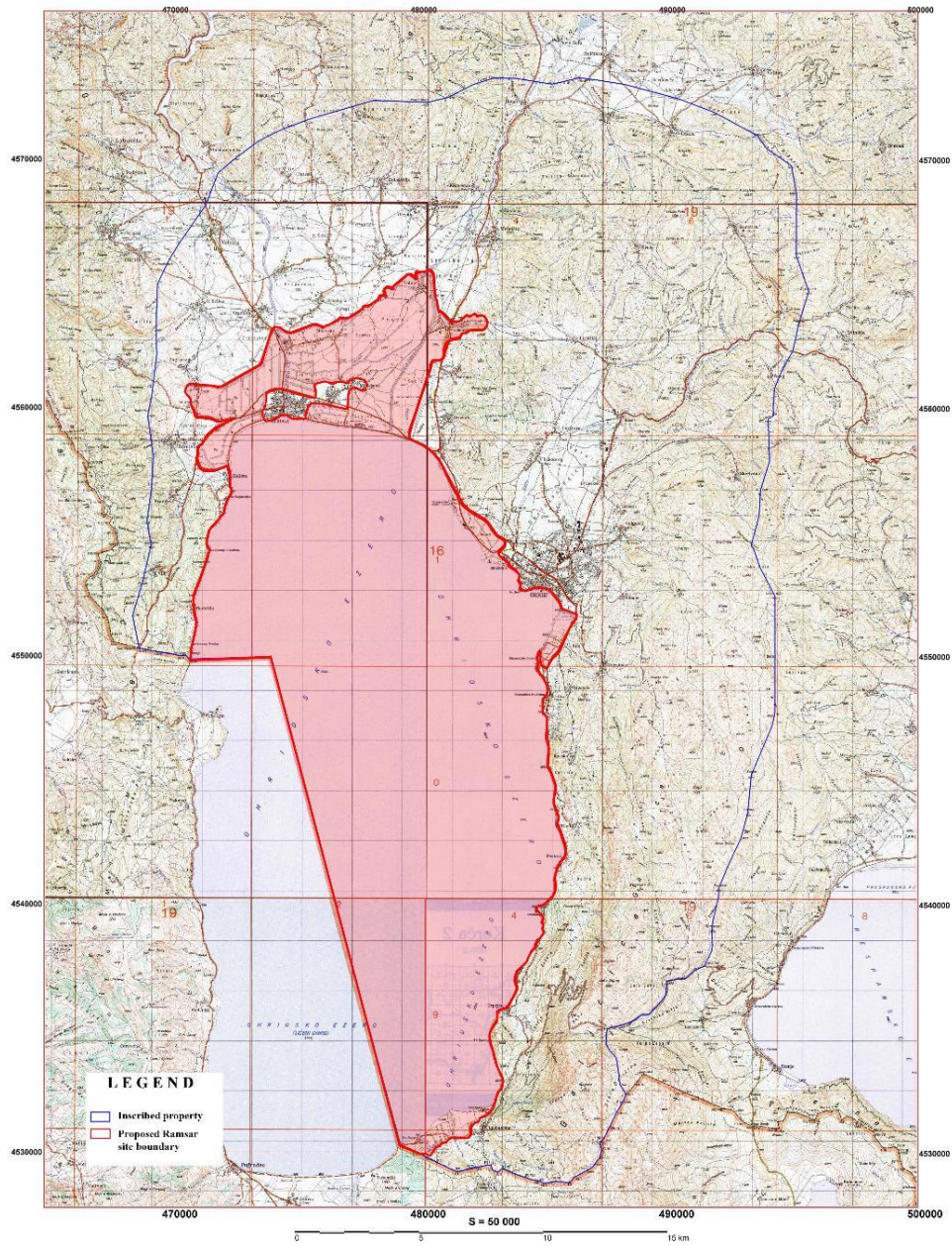
слика 51 Клучно подрачје за биодиверзитет

Рамсар подрачје

Оваа година поднесена е номинација за Охридско езеро и Студенчишко блато за Рамсар подрачја. Како што може да се види на слика 52 опфатен е дел од крајбрежјето од страната на Струга.

¹³ Darwall, W., Carrizo, S., Numa, C., Barrios, V., Freyhof, J. and Smith, K. (2014). *Freshwater Key Biodiversity Areas in the Mediterranean Basin Hotspot: Informing species conservation and development planning in freshwater ecosystems*. Cambridge, UK and Malaga, Spain: IUCN. x + 86pp.

"Natural and Cultural Heritage in Ohrid Region"

слика 52 Рамсар подрачје¹⁴

¹⁴ извор: НВО Охрид СОС

6. ОПРЕДЕЛУВАЊЕ НА ОБЕМ НА СОЖС

6.1 Поставување на целите и предизвиците на Планот

Процесот на утврдување на обемот вклучува:

- анализи на предизвици и цели и задачите на Планот,
- поставување на целите на СОЖС и
- тестирања на компатибилност/усогласеност или дивергентност на целите на Планот и СОЖС

Развојни предизвици на Планот

Зачувувањето на исклучителните универзални вредности на светското природно и културно наследство на Охридски регион, наидува голем број на предизвици. Со анализа на Извештаите од УНЕСКО, мислењата од јавноста и засегнатите страни како експертското мислење, издвоени се главните предизвици (сл.53) кои се провлекуваат во сите горенаведени документи и тоа :

НЕКОНТРОЛИРАНА УРБАНИЗАЦИЈА

НЕДОВОЛНО ФУНКЦИОНАЛЕН СИСТЕМ НА УПРАВУВАЊЕ СО ПРИРОДНО И КУЛТУРНО НАСЛЕДСТВО

НЕИМПЛЕМЕНТАЦИЈА НА ПРАВНА И ИНСТИТУЦИОНАЛНА РАМКА

ЕКСПЛОАТАЦИЈА НА ПРИРОДНИ РЕСУРСИ; КРАЈБРЕЖНА И ПРЕДЕЛСКА УРБАНА ТРАНСФОРМАЦИЈА И КУМУЛАТИВНО ВЛИЈАНИЕ НА ИНФРАСТРУКТУРНИ ОБЈЕКТИ

НЕДОВОЛНО РАЗВИЕНА СВЕСТ КАЈ ЛОКАЛНОТО НАСЕЛЕНИЕ И ИНСТИТУЦИОНАЛНИТЕ КАПАЦИТЕТИ ЗА ИУВ

НАРУШУВАЊЕ НА ИНДЕКС НА ФУНКЦИОНАЛНОСТ НА КРАЈБРЕЖЈЕТО

Слика 53 Развојни предизвици на планот

Одговорот на овие развојни предизвици треба да биде приоритетен како и да се направи план за нивно спроведување.

Токму оттаму се поставија целите на СОЖС- поставени врз основа на релевантните национални и ЕУ закони, стратегии и планови. Тие се дискутираат подоцна во овој извештај.

6.1.1 Анализа на цели на Планот

Во точка 2.2. се анализирани целите на планот.

6.2 Поставување на цели на СОЖС

Целта на оваа СОЖС е да осигури дека заштитата на /ивотната средина особено на ИУВ на Охридскиот регион е во согласност со Планот за управување како и со правната рамка. Тоа ќе се направи преку навремено оценување на влијанијата кои можат да ги имаат детектираните проблеми врз ИУВ и преку разгледување на алтернативите за избегнување или намалување на истите. Навременото вклучување на целите на заштита на ИУВ ќе овозможи одржлив развој на Охридскиот Регион и зачувување на природното и културно богатство за кои истиот е под УНЕСКО заштита.

Целта на стратегиската оцена е пропишана согласно:

- ✓ Закон за животна средина („Сл. Весник на РМ“ бр. 53/05, 81/05, 24/07, 159/08, 83/09, 48/10, 124/10, 51/11, 123/12, 93/13, 187/13, 42/14, 44/15, 129/15, 39/16, 99/ 18).

А истата е поврзана со :

Законот за управување со природното и културното наследство во Охридскиот регион („Сл. Весник на РМ“ бр. 75/2010),

Законот за заштита на културното наследство („Сл. Весник на РМ“ бр. 20/04, 71/04, 115/07, 18/11, 148/11, 23/13, 137/13, 164/13, 44/14, 199/14, 104/15, 154/15, 192/1539/16 и 11/18)

Законот за прогласување на старото градско јадро на охрид за културно наследство од особено значење („Сл. Весник на РМ“ бр.47/11 и 154/15)

Законот за заштита на природата („Сл. Весник на РМ“ бр.67/2004, 14/2006 и 84/2007, 35/10, 47/11, 148/11, 59/12, 13/13, 163/13, 41/14146/15, 39/16 , 63/16 и и 113/18)

Законот за животна средина („Сл. весник на Република Македонија“ бр. 53/05, 81/05, 24/07, 159/08, 83/09, 48/10, 124/10, 51/11, 123/12, 93/13, 187/13, 42/14, 44/15, 129/15, 39/16, 99/ 18)

Законот за водите („Сл. Весник на РМ“ бр. 87/08, 06/09, 161/09, 83/10, 51/11, 44/12, 23/13, 163/13, 180/14, 146/15 и 52/16)

Законот за внатрешна пловидба („Сл. Весник на РМ“ Бр. 55/07, 26/09, 22/10, 23/11, 53/11, 155/12 и 15/13, 137/13, 163/13, 42/14, 166/14, 146/15, 193/15 и 31/16)

Законот за заштита на Охридското, Преспанското и Дојранското Езеро (“Сл. весник на РМ” бр.45/77, 8/80, 51/88, 10/90 и 62/93) Охридското Езеро беше прогласено за заштитено подрачје во категоријата споменик на природата.

Законот за прогласување на шумските предели на планината Галичица за Национален парк (“Сл. Весник на НРМ” бр.31/58 и 16/65) и **Законот за прогласување на дел од планината Галичица за национален парк** (Сл. Весник на РМ бр.171/10)

Законот за шумите (“Сл. весник на РМ” бр. 64/09, 24/11, 53/11, 25/13, 79/13, 147/14, 160/14, 33/15, 44/15, 147/15 и 39/16)

Законот за пасиштата (“Сл. весник на РМ” бр. 3/98, 101/00, 89/08, 105/09, 42/10, 116/10, 164/13, 193/15 и 215/15)

Законот за просторно и урбанистичко планирање (Сл. весник на РМ бр. 199/14, 44/15, 193/15, 31/16, 163/16, 64/18 и 168/18)

Законот за градежно земјиште (Сл. весник на РМ бр. 15/15, 44/15, 98/15, 193/15, 226/15, 30/16 и 31/16)

Законот за градење (Сл. весник на РМ бр. 130/09, 124/10, 18/11, 36/11, 54/11, 59/11, 13/12, 39/12, 144/12, 25/13, 70/13, 79/13, 137/13, 163/13, 27/14, 28/14, 42/14, 115/14, 187/14, 44/15, 129/15, 217/15, 226/15, 30/16 и 31/16, 39/16, 71/16, 132/16, 35/18 64/18 и 168/18)

Закон за ратификација на договорот меѓу Владата на Република Македонија и Советот на министри на Република Албанија за заштита и одржлив развој на Охридското Езеро и неговиот слив (Сл. весник број 46/05 - 99 седница, 10.06.2005 година)

СОЖС се фокусира на влијанијата кои не можат лесно да се решат на ниво на проект (како што е случајот на кумулативните влијанија), односно проблеми коишто треба да се решат на стратегиско ниво. Беа идентификувани клучните прашања што треба да се оценат, составени врз основа на препораките на УНЕСКО , прашањата покренати од засегнатите институции и прашањата што предизвикуваат загриженост кај јавноста и невладиниот сектор, како и експертскиот наод на тимот на студијата за СОЖС.

Со оглед на фактот што станува збор за комплексен систем кој ги опфаќа заштитата на природата и културното наследство, истиот е во интеракција со многу други плански документи, програми и стратегии. Поради тоа потенцијалното постоење на директни и индиректни врски помеѓу предметниот план и други плански документи на локално, регионално, национално и/или меѓународно ниво, потребно е да се анализира нивната компатибилност и усогласеност рамките на постапката за стратегиска оценка на животната средина. Овој тип на анализа треба да утврди дали евентуално постои конфликт во усогласеноста помеѓу целите на различните плански документи, па доколку истата се утврди, тогаш потребно е дефинирање на мерки за

обезбедување на компатибилноста. За потребите на анализата на врските и компатибилноста помеѓу Планот за управување со природно и културно наследство во Охридскиот регион за период 2019-2028 година и другите плански документи, во рамките на постапката за СОЖС на предметниот план анализирани се повеќе плански документи на локално, регионално и национално ниво од следните клучни области: а) Управување со заштитени подрачја; б) Заштита на животната средина; в) Економски развој; г) Одржлив развој, д) Релевантни области – туризам, енергија, транспорт, социјална политика.

Синхронизацијата на разгледуваниот плански документ со останатите постоечки планови, програми и стратегии перспективно ќе ја овозможи неговата реализација, а покрај тоа и постигнувањето на директните цели на планот, помалку или повеќе да придонесе и кон реализација на целите на останатите планови. Со континуираната примена на ваквиот пристап, во рамките на СОЖС, се обезбедува едно системско решение за постигнување на висок степен на комплементарност на целите на одделните плански документи и оптимизирање на ефикасноста во нивното остварување, независно од нивната хиерархиска или друг вид на поврзаност.

Планскиот документ се изготвува во согласност со целокупната донесена домашна законска регулатива, ЕУ законодавство, како и меѓународни документи кои се ратификувани во Република Северна Македонија.

Национални планови, програми и стратегии:

1. Просторен план на Република Северна Македонија (2004-2020)
2. Просторен план за охридско-преспанскиот регион (2005-2021)
3. План за управување со Национален парк Галичица (2011-2010) (нацрт)
4. Национална стратегија за развој на културата (2018-2022);
5. Предлог Национална Стратегија за биолошка разновидност на со Акционен план(2015);
6. Национална стратегија за заштита на природата (2017-2027).
7. Стратегија за регионален развој на Република Северна Македонија (2009-2019);
8. Трет Национален План на Република Македонија кон Рамковната конвенција на ОН за климатски промени(2014)
9. Национална Стратегија за управување со отпад (2008-2020);
10. Национална стратегија за одржлив развој (2009-2030);
11. Национален план за заштита на амбиенталниот воздух (2013-2019)
12. Национална стратегија за земјоделството и рурален развој (2014-2020);
13. Национална Стратегија за Води (2011-2041);
14. Национална транспортна стратегија (2007-2017)
15. Национална Стратегија за развој на туризмот (2009-2013);
16. Стратегија за животна средина и климатски промени (2014-2020)
17. Програма за развој на Југозападен плански регион (2015 – 2019);
18. Просторно уредување на Охридскиот регион на општинско ниво

6.3 Тестирање на ПД во однос на целите на животната средина

Како што е наведено, целите на СОЖС произлегуваат од постојните закони, стратегии и планови и од детектираните проблеми за ИУВ на Охридскиот регион.

Процесот на СОЖС мора да осигура дека целите на СОЖС се земени во предвид на следниот начини:

- споредбата помеѓу целите на Планот и СОЖС е направена со цел да се идентификуваат потенцијалните конфликти
- Целите на Планот може да се ре-дизајнирани за да се избегнат и / или намалат овие конфликти
- За конфликтните области треба да се идентификуваат соодветни мерки за ублажување

6.3.1 Споредба помеѓу целите на Планот и СОЖС

Во табелата подолу прикажани се целите на Планот и нивниот однос кон целите на СОЖС. Бројките покрај целите на СОЖС се всушност Национални планови, програми и стратегии од кои произлегуваат и се дадени на страна 76.

Табела 17 Тестирање на целите на Планот и СОЖС

ЦЕЛИ НА ПЛАНОТ	ЦЕЛИ НА СОЖС	ОДНОС (конфликтен, неутрален, синергетски)
КОНТРОЛИРАНА УРБАНИЗАЦИЈА	Обезбедување на просторни услови за изградба, реконструкција, опремување и заштита на Регионот;(2)	неутрален
	Намалување на директните и индиректните притисоци врз биолошката разновидност (5)	синергетски
	Донесување на просторни планови за национални паркови Пелистер, Галичица и Маврово до крајот на 2020 година (6)	синергетски
	Да се усогласат развојните културни политики во Република Македонија со релевантните развојни културни политики од меѓународен карактер (ОН, УНЕСКО, СЕ, ЕУ). (4)	синергетски
	Подобрување на безбедноста на патувањето со намалување на несреќите и подобрување на личната безбедност на пешаците, велосипедистите, возачите, патниците. (14)	неутрален
	- Зачувување и заштита на сите простори (места) со исклучиви и неповторливи природни вредности од значење за научната, културно образовната, воспитната, рекреативната и други функции (1)	синергетски
	Обезбедување услови за оптимално функционирање на постојните и планираните инфраструктурни системи, населби, производни капацитети и други системи (2)	конфликтен
	Утврдување на оптимална дистрибуција на активностите, физичките	синергетски

	структури и населението во Регионот, со почитување на економските, техничкотехнолошките, еколошките и просторно - функционалните критериуми (3)	
	Организација на инфраструктурата со минимално влијание врз околината и ревитализација на руралниот простор, постојните структури и капацитети, и традиционалните начини на стопанисување. (3)	синергетски
	Дефинирање на потребната просторно-планска документација за уредување и обликување на просторот и утврдување на урбанистичко- технички услови за соодветна изградба, односно реконструкција и уредување на просторот во согласност со намената и зонирањето на просторот. (3)	синергетски
	Координирање на просторниот развој во насока на одржливо управување со природните и културните ресурси (3)	Синергетски
	Дефинирање на рационален и оптимален просторен модел за организација и користење на просторот и зачувување на биолошката разновидност и заштита на природните вредности кои го чинат националниот парк. (3)	Синергетски
	Дефинирање на просторни услови за развој, како дел од интегралното управување во рамките на севкупниот систем за заштита на животната средина. (3)	Синергетски
	Промоција на заштита на животната средина и подобрување на здравството со градење и инвестирање во јавниот транспорт и другите видови ефикасен и постојан транспорт кој ја намалува емисијата и потрошувачката на ресурси и енергија (14)	Синергетски
	Промоција на социјалниот фактор со поврзување на далечните и неразвиени заедници и пристапноста на транспортната мрежа; (14)	Неутрален
	Промоција на економскиот раст со градење, подобрување, управување и одржување на транспортните служби, инфраструктура и мрежи за добивање на максимална ефикасност(14)	КОНФЛИКТЕН
	Промоција на интегрираната и интерконектирана транспортна мрежа која воспоставува ефективни услуги за корисниците (14)	КОНФЛИКТЕН
	Одредување на плански опфат во дефинирана зона на опкружување по приоритет и етапа на истражување и реализација, а по утврдена поделба на	

	урбани блокови	
	Утврдување на параметрите за големината на планираните површини за одредени намени, врз основа на нормите за планирање на објекти (18)	синергетски
	Рационално користење на просторот, максимално вклопување на инфраструктурата и објектите со теренот; оформување на препознатлива амбиентална целина; почитување и заштита на правото на човекот на приватност; почитување и надградување на пејсажните вредности; оформување на културен пејсаж; вградување на пропратни содржини на основната наменска употреба на земјиштето; вградување на заштитни мерки; почитување на законските прописи, стандарди и нормативи во планирањето; предвидување мерки за заштита и спасување. (18)	синергетски
	Пренамена на УЗ17 - УБ 17.1 од (предлог) строго заштитена зона СЗ3-Студенчишко Блато во А0- домување со посебен режим (15)	КОНФЛИКТЕН
	Измени во зонирањето на НП Галичица за да се овозможи реализација на развојните проекти (18)	КОНФЛИКТЕН
	Ревитализација на инфраструктурата (18)	синергетски
	Да се внимава на капацитетот на средината или опкружувањето за користење на просторот во смисол на број на туристи, активности и објекти кои може да бидат истовремено присутни, а просторот да не ја изгуби првобитната атрактивност (18)	синергетски
	Развој на туристичките развојни зони КО Љубаништа, КО Охрид 4, КО Калишта, КО Струга, КО Стење, КО Отешево; - автокамповите: „Љубаништа“, „Градиште“, „Елешец“, „Андон Дуков“, „Ас“, „Ливадиште“ и „Треска“;	КОНФЛИКТЕН
	Да се унапреди законодавната рамка, согласно ЕУ легислативата и релевантните ратификувани меѓународни договори за заштита на природата и да се обезбеди соодветна институционална рамка преку зајакнување на административните капацитети (6)	синергетски
	Зајакнување на базата на информации, аналитичкиот и институционалниот капацитет на клучните национални институции за интегрирање на приоритетите за климатските промени во националните стратегии за развој и	синергетски

ЗАЈАКНУВАЊЕ НА УПРАВУВАЧКИТЕ КАПАЦИТЕТИ НА НАДЛЕЖНИТЕ ИНСТИТУЦИИ	релевантните секторски програми со обезбедување финансиска и техничка поддршка. (8)	
	До 2022 година да се вгради политиката за заштита на природата во стратегиите, плановите и програмите во другите сектори. (6)	синергетски
	Иницирање на соработка на трилатерално ниво во сите сегменти на развојот и поставување на основи на одржлив економски и социјален развој и интегрална заштита на просторот од трите страни (2)	синергетски
	Да се воспостави поволен финансиски и материјален амбиент за долготраен развој на културата со заложба за континуирано зголемување на буџетските средства наменети за финансирање на програмските активности во културата. (4)	синергетски
	Да се стимулира креативниот уметнички потенцијал на сите граѓани на Република Македонија независно од нивната етничка, верска, идеолошка, политичка, социјална, родова и старосна припадност (4)	Неутрален
	Вклучување на Република Македонија во глобалните напори за ублажување на климатските промени и спроведување на обврските преземени од членството во Рамковната конвенција на Обединетите Нации за климатски промени и Кјото Протоколот. (8)	Неутрален
	Воспоставување на национален фонд за тестирање мерки за адаптација и воведување на видови, отпорни на суша (8)	Неутрален
	Формирање на национален центар за суша (8)	Неутрален
	Развивање критериуми и идентификација на начини на употреба на земјиштето и агроеколошки зони и сл. (8)	Неутрален
	Да се обезбеди континуирано и зголемено финансирање на заштитата на природата од буџетски средства на централно и локално ниво, од инвестиции и други извори на финансирање, преку воспоставување на соодветни одржливи и ефикасни модели на финансирање на заштитата и одржливото користење на природата. (6)	Неутрален

	Воведување на стабилни финансиски ресурси и соодветни економски механизми за обезбедување на целосно покривање на трошоците за одржување на интегрираниот систем за управување со отпад; (9)	неутрален
	Воспоставување на систем засобирање податоци/информации за изворите, природата, количествата и судбината на отпадот, како и за капацитетите за обнова на материјали/енергија и за депонирање на отпадот и обезбедување на потребниот пристап на јавноста до истиот; (9)	неутрален
	-Воспоставување на технички современ систем за управување со отпад; (9)	неутрален
	-Примена на ефикасни и исплатливи техники за управување со посебните текови отпад; (9)	неутрален
	Воведување на депонии за опасен и за неопасен отпад и други капацитети за депонирање на отпадот во согласност со современите стандарди; (9)	неутрален
	-Постапно затворање и/или санирање на постојните комунални одлагалишта за отпад и/или индустриски еколошки жаришта. (9)	Синергетски
	Креирање бизнис околина и простор за нови вработувања (18)	Синергетски
ЗАШТИТА НА ПРИРОДНОТО НАСЛЕДСТВО	-Контрола на квалитетот на воздухот и да се намалат законите по човековото здравје и функционирањето на екосистемите (11)	Неутрален
	Зачувување и заштита на сите простори (места) со исклучиви и неповторливи природни вредности од значење за научната, културно образовната, воспитната, рекреативната и други функции (1)	Синергетски
	Да се обезбеди интегрална заштита на природната просторна целина на Националните паркови и Спомениците на природата (Јабланица, Охридско Езеро, Галичица, Преспанско Езеро; Пелистер). (2)	Синергетски
	Обезбедување заштита на природата во Македонија базирана на принципите на „Натура 2000“ мрежата преку засилена имплементација на Стратегијата за биолошка разновидност и Акциониот План (10)	Синергетски
	Промовирање нова мрежа за мониторинг на животната средина (10)	Синергетски
	Зачувување на добра состојба на водата, спречување на загадувањето на водата, спречување на хидро- морфолошките промени и рехабилитација на	Синергетски

	статусот на водата каде што е нарушен. (13)	
	Заштита на луѓето и материјалните добра од штетните ефекти на водата; (13)	Неутрален
	Постигнување на добар статус на водата на површинските и подземните водни тела (13)	Синергетски
	Заштита на водата и екосистемите зависни од вода(13)	Синергетски
	Усогласување на мерките на управување со водите со корисниците на просторот од другите сектори (13)	Синергетски
	-Одржливо управување со водите со рационално и одржливо користење на водните ресурси(13)	Синергетски
	-Подобрување на статусот на биолошката разновидност преку зачувување на екосистемите, видовите и генетската разновидност заради зголемување на придобивките од биолошката разновидност и екосистемските услуги (5)	Синергетски
		Синергетски
		Синергетски
		Синергетски
		неутрален
	Подготовка на листа на споменици од национално значење, евалуација и изработка на посебна листа на најзагрозени добра на недвижното културно наследство (4)	Синергетски
	Донесување стандарди за конзервација на културното наследство и изработка на стручни методолошки прирачници, насоки и норми за конзервација(4)	Синергетски
	Воспоставување стручни методи на идентификација, евиденција и валоризација на културните прдели, иницирање на интегрален пристап во нивната заштита и обука на кадарот надлежен за нивна изработка и имплементација (4)	Синергетски
	Подготовка на стратегија за зачувување, обнова и развој на старите занаети во функција на заштитата и конзервацијата (4)	Синергетски

ЗАШТИТА НА КУЛТУРНОТО НАСЛЕДСТВО	Заштита и зачувување на културното наследство во изворна состојба и создавање на поволни услови за негов опстанок како суштинска цел (2)	Синергетски
	Задолжително утврдување на плански мерки за заштита и насоки на определување на режим на заштита на недвижните културни добра, врз основа на заштитно-конзерваторски основи според видот на планот за кој се наменети, одобрени и заверени од Управата за заштита на културното наследство (2)	Синергетски
	Изработка на нови и ревизија на постојните просторни и урбанистички планови за предметното подрачје, како и изработка на други планови, програми и техничка документација, заради усогласување на аспектот на заштита на недвижното културно наследство (2)	Синергетски
	Усогласување на јавниот интерес за заштита на културното наследство и неговото активно вклучување во современите текови на животот како фактор на одржлив општествен развој (2)	Синергетски
	Да се остварува континуирана заштита на културното наследство независно од неговото историско, цивилизациско и етнокултурно обележје. (4)	Неутрален
	Да се дигитализира современото уметничко творештво како дел од современото културно богатство на Република Македонија. (4)	Неутрален
	Да се создадат услови за зголемување на бројот на културните добра под заштита на УНЕСКО како културни добра со исклучително светско значење. (4)	Синергетски
	Да се унапреди заштитата на интелектуалната сопственост во културата и во културното творештво. (4)	Неутрален
	Воспоставување на Старото градско јадро како туристичка дестинација за Посета	Синергетски

ОДРЖЛИВ ЕКОНОМСКИ РАЗВОЈ ШТО НЕ Е ВО СПРОТИВНОСТ СО ИСКЛУЧИТЕЛНИТ	Да се воспостави и практикува одржливо користење на геодиверзитетот, геонаследството и другите компоненти на природата (биолошката и пределската разновидност) преку употреба на традиционални знаења, иновации, најдобри практики и позитивни стимулации за зачувување и одржливо користење на природата. (6)	синергетски
	Модерна регионална економија базирана врз висока технологија и знаење (17)	Неутрален
	Остварување на рационално користење, организирање и уредување на просторот со рационално разместување на производните сили(1)	синергетски
	-Обезбедување доволно количини квалитетна вода за пиење и ревитализација и модернизација на системите за наводнување и водоснабдување (13)	Неутрален
	-Заштеда на енергија од индустриско производство, аграр, енергетика и комунални дејности (1)	Неутрален
	-Подобрување на енергетската ефикасност-употреба на поквалитетни горива и пречистување на гасовите пред испуштањето во средината (1)	Неутрален
	-Пошумување на терените и порационално користење на дрвната маса преку зголемување на техничкото за сметка на огревното дрво (1)	Неутрален
	Остварување на порамномерен регионален развој, со побрз развој на стопански недоволно развиените краишта;	Неутрален
	-Подобрување на степенот на искористеноста на енергетскиот систем и зголемување на неговата флексибилност и сигурност; (1)	КОНФЛИКЕТЕН
	-Користење на депониски биогаз и рециклажа како заштеда на сировини, природни ресурси и енергија;(1)	неутрален
Конкурентни плански региони што се одликуваат со динамичен и одржлив развој; (7)	Синергетски	

Е УНИВЕРЗАЛНИ ВРЕДНОСТИ НА ДОБРОТО	Зачувување и унапредување на шумскиот фонд, (12)	синергетски
	-Зголемување на аквакултурното производство и одржливо рибарење (12)	неутрален
	-Заштита на животната средина преку спроведување на добри земјоделски практики - вкрстена сообразност(12)	Синергетски
	-Обезбедување на пазарно одржливо органско производство и поширока примена на агроеколошкиот пристап,(12)	Синергетски
	зголемување на конкурентноста на македонското земјоделско производство и прехранбената индустрија, развој на руралните средини и одржливо управување со природните ресурси.(12)	неутрален
	Поголема демографска, економска, социјална и просторна кохезија помеѓу и во рамките на планските региони во Република Македонија (7)	неутрален
	Биодиверзитет - заштита на автохтоните раси и сорти,(12)	Синергетски
	Развој на цвеќарството и производството на зачински и лековити растенија преку што може да се активираат површините кои не се доволно плодни и структурни за одгледување на градинарски растенија, но и развојот на органско производство на градинарски култури. (12)	Неутрален
	Ефикасно справување со отпадот од земјоделството, производство и употреба на обновливи извори на енергија во земјоделството (12)	Синергетски
	-Прилагодување на земјоделскиот сектор кон климатските промени. (12)	Синергетски
	Да се охрабрат структурните промени во индустријата, во полза на оние индустрии кои не користат големи количества на електрична енергија и кои имаат вкупно помало негативно влијание врз животната средина; (10)	Синергетски

	-Да се користи механизмот за чист развој според протоколот од Кјото како дополнителна алатка за спроведување на проекти за намалени (10)	Синергетски
	Утврдување техники и постапки за култивирање, користење вештачки ѓубрива и рекламација на почвата за клучните култури во регионите погодени од кпиматските промени (8)	Неутрален
	Воведување различни практики на орање за промовирање одржливи земјоделски практики (8)	Неутрален
	Развивање техники за наводнување и водоснабдување (8)	Неутрален
	Утврдување техники и постапки за култивирање, користење вештачки ѓубрива и рекламација на почвата за клучните култури во регионите погодени од кпиматските промени (8)	Неутрален
	-Градење на имиџ на препознатлива европска дестинација за туризам, базиран на културното и природното наследство и препознатлива по производите со висок квалитет инкорпорирано во заедничко име - туристички производ на Македонија. (15)	Синергетски
	Развој на производи и услуги (Препознатливи производи, Категоризација на сместувачките капацитети, Вински туризам, Рурален туризам, Култура и занаети, Бањи), Соодветен пристап и инфраструктура (Патна инфраструктура, Воздушен пристап); (15)	Синергетски
	-План за проведување на стратегијата за развој на туризмот (15)	Синергетски
	Промоција на заштита на животната средина и подобрување на здравството со градење и инвестирање во јавниот транспорт и другите видови ефикасен и постојан транспорт кој ја намалува емисијата и потрошувачката на ресурси и енергија;(15)	Синергетски
	Управување и заштита на животната средина и културното наследство и развој на туризмот преку јавно-приватно партнерство , како и подобрување на туристичката инфраструктура и туристичката понуда (15)	Синергетски

ПОДИГАЊЕ СВЕСТА ЕДУКАЦИЈА	НА	Зголемување на вработеноста и постојано подобрување на материјалните, културните, општествените и другите услови за живот и работата на граѓаните; (1)	Неутрален
	И	Да се поддржи издавањето на референтно списание за култура и уметност, како и издавањето на публикации релевантни за одредени дејности од областа на културата (со меѓународен карактер). (4)	Синергетски
		-Да се поддржуваат проекти за промоција и пласман на културата на Република Македонија во меѓународни рамки (4)	Синергетски
		Да се негува комуникацијата на одделните културни идентитети, при што ќе се подига свеста за културата како сфера од посебен општествен и национален интерес. (4)	Синергетски
		Да се создадат услови за соодветно образование на талентирани млади кадри, за едукација на граѓаните во областа на културата и уметноста и за примена на новите методи во културната едукација во образовниот систем во рамките на државните и приватните институции. (4)	Синергетски
		Да се воспостави и да се одржува цврста соработка меѓу секторот култура и секторите образование и наука, меѓународната политика и туризмот и другите сектори кои се имплементираат во културниот сектор како основа за развој на културата и на општеството (4)	Синергетски
		Да се издвои посебен фонд за закуп на интернет-простори кои ќе ја афирмираат културата на Република Македонија во меѓународни рамки и ќе ја подобрат информираноста за културната историја на Република Македонија. (4)	Синергетски
		Да се поттикнува развојот на културата во сета нејзина комплексност на: (а) наследениот традициски и етнокултурен идентитет на македонскиот народ и на другите народи кои живеат во Република Македонија, (б) мултикултуралната реалност на македонското општество, (в) естетскиот плурализам на уметничките вредности и (г) хуманистичката, етичката, едукативната, забавната, економската, производствената, кохезивната и	Синергетски

	другите димензии на културата (4)	
	Образование прилагодено на потребите на економскиот развој, ефикасна социјална и здравствена заштита за населението во Регионот и создавање услови за запирање на миграцијата (17)	неутрален
	Геодиверзитетот и геонаследството и другите компоненти на природата (биолошката и пределската разновидност) соодветно да се идентификуваат, истражуваат, мониторираат и инвентаризираат (6)	Синергетски
	Да се подигне нивото на информираност, едукација и промоција за вредностите и значењето на геодиверзитетот и геонаследството и другите компоненти на природата (биолошката и пределската разновидност); (6)	Синергетски

6.3.2 Акциски План на планскиот документ

За исполнување на целите, Планот предлага акциски план. Планот јасно ги дефинира сите активности, времето потребно за реализација на активностите, одговорната институција за дадена активност како и потребните трошоци за спроведување на активноста. Во Акцискиот план се вклучени јасни и мерливи фази за секоја задача односно сет на мерки. Акцискиот план е прикажан во табелата 18 подолу:

Табела 18 Акциски план

Мерка	Активност	Одговорна институција	Рок	Проценка на финансиски средства (МКД)	Извор на финансирање	Индикатори
Влијание: Неадекватни и фрагментирани урбанистички планови за заштитените подрачја, недоволна координација при планирање и спроведување на инфраструктурни проекти, реализација на градби во заштитени подрачја						
Цел: Контролирана урбанизација						
Примена на специфични стандарди и нормативи за урбанистичко планирање во заштитните зони за културно наследство	Усогласување на Законот за урбанистичко планирање, Законот за градежно земјиште и Законот за градење заради примена на стандардите и нормативите за урбанистичко планирање утврдени со Планот за управување	МТВ	До крајот на 2020 година	500.000	Национален буџет	Законот за урбанистичко планирање, Законот за градежно земјиште и Законот за градење се усогласени со режимите и мерките за заштита утврдени со Планот за управување
Подобување на системот за управување со доброто	Донесување на законот за управување со природното и културното наследство во Охридскиот регион	МК	До крајот на 2020 година	/	/	Усоен Законот за управување
Контролирана урбанизација во заштитните зони за природно и културно наследство	Донесување на Просторен план за природното и културното наследство во Охридскиот регион	МЖСПП	До крајот на 2025 година	10,000,000		Изменет и усвоен Просторен план
	Донесување на интегрален урбанистички план за првата заштитна зона за природното наследство (појас од 50 метри сметано од границата на катастарска парцела 1/1 Охридско Езеро)	МТВ	До крајот на 2020 година			Донесен урбанистички план
	Донесување нови или измена и дополна на постоечки	МТВ Општини Охрид, Струга и	До крајот на 2025 година	20.000.000	Национален буџет / Годишна	Усоени нови или изменети и дополнети

Мерка	Активност	Одговорна институција	Рок	Проценка на финансиски средства (МКД)	Извор на финансирање	Индикатори
	урбанистички планови со цел примена на мерките и режимите во заштитните зони за културното наследство	Дебрца			програма на МТВ	урбанистички планови
Спроведување на мерки и режими на заштита на природното и културното наследство	Нанесување на границите на зоните за заштита на природното и културното наследство на катастарски план	МЖСПП, МК, Агенција за катастар на недвижности, општини Охрид, Струга и Дебрца				
Координирано планирање и спроведување на урбанистички планови и инфраструктурни проекти во границите на доброто	Вклучување на Комисијата за управување со природното и културното наследство на Охридскиот регион, односно Советот за следење и координација на управувањето со природното и културно наследство во Охридскиот регион во сите фази на планирање на урбанистичките планови и реализација на инфраструктурни проекти	Инвеститори на инфраструктурни ¹⁵ објекти (јавни и приватни)	Континуирано	1.000.000 годишно	Национален буџет	Издадено Мислење од страна на Комисијата за управување со природното и културното наследство, односно Советот за Проекти за инфраструктура и други плански документи за развивање на инфраструктурните проекти
Намалување на кумулативните влијанија од инфраструктурните проекти	Анализа на алтернативни траси на железничката пруга	МТВ, Железница, надлежни институции во Албанија	До крајот на 2020	1.000.000	Национален буџет	Усвоена алтернатива со минимални влијанија врз Исклучителните универзални вредности на доброто
	Идентификација на траса на автопатот Струга-Кафасан што	МТВ, ЈПДП, МЖСПП	До крајот на 2022	2.500.000	Национален буџет, други	Усвоена алтернатива со минимални влијанија врз

¹⁵ Под инфраструктурни објекти се подразбираат претежно линиски објекти, како на пример патна инфраструктура, железничка пруга, гасовод, далновод, оптички кабел итн., како и комплекси на градби како на пример туристички зони, скијаќи центри итн.

Мерка	Активност	Одговорна институција	Рок	Проценка на финансиски средства (МКД)	Извор на финансирање	Индикатори
	во содејство со железничката пруга ќе има минимални кумулативни влијанија врз исклучителната универзална вредност на доброто				извори	Исклучителните универзални вредности на доброто
	Идентификација на траса на гасоводот што во содејство со Далноводот кон границата со Албанија ќе има минимални кумулативни влијанија врз Исклучителните универзални вредности на Доброто	МТВ, МЕР, МЖСПП	До крајот на 2025			Усвоена алтернатива со минимални влијанија врз Исклучителните универзални вредности на доброто
Контролирана урбанизација во старото градско јадро во Охрид	Изработка и спроведување на урбанистички планови за 19 комплекси во Старото градско јадро во Охрид	МТВ, Општина Охрид	Најдоцна до 2022 година		Национален буџет	Изработени урбанистички планови
Планирање и спроведување на на отстранување на бесправно изградените објекти во заштитените зони	Постапно отстранување на бесправно изградените објекти во заштитените зони за кои е издадено правосилно Решение за отстранување од страна на надлежен орган	Општини Охрид, Дебрца и Струга, Влада на РСМ	Најдоцна до 2022 година			Број на отстранети објекти наспроти регистарот на бесправно изградени објекти
	Спроведување на оцена на влијанијата врз културното и природното наследство	МТВ	Најдоцна до крајот на 2020 година	2.000.000	Национален буџет	Извештај за оцена на влијанијата врз природното и културното наследство
	Постапна реализација на отстранување на бесправно изградените објекти во заштитените зони во согласност со спроведените оценки на влијание	Општини Охрид, Дебрца и Струга, Влада на РСМ	Најдоцна до 2025 година	30.000.000	Национален буџет	Број на отстранети објекти наспроти регистарот на бесправно изградени објекти

Мерка	Активност	Одговорна институција	Рок	Проценка на финансиски средства (МКД)	Извор на финансирање	Индикатори
Контрола врз непланска / неконтролирана урбанизација	Спроведување на редовни и вонредни контроли од страна на надлежни инспекциски органи со цел спречување на неконтролирана урбанизација и уништување на функционалноста ¹⁶ на крајбрежјето	Инспекциски совет, инспекторати за животна средина на национално и локално ниво, градежништво и земјоделство	Континуирано	5.000.000 годишно	Национален буџет, буџети на општини	Број на инспекциски контроли, број на изречени казни
Изработка на контактна зона на заштитениот регион	Дефинирање на граници на контактна зона на доброто	МЖСПП, МК, Завод и Музеј-Охрид, УЗКН	До крајот на 2020	5.000.000	Донатори	Дефинирана контактна зона на доброто
Влијание: Намалување на биолошката разновидност, уништување на крајбрежни живеалишта и особено на локалитетите утврдени со номинациското досие						
Цел: Заштита на природното наследство						
Воспоставување на зони и мерки за заштита на Охридското Езеро и назначување на тело за управување со заштитеното подрачје	Изработка на Студија за ревалоризација, донесување на Закон за прогласување на Охридско Езеро за заштитено подрачје и изработка на План за управување со заштитено подрачје Охридско Езеро	МЖСПП	До крајот на 2020 година	20.000.000	Национален буџет, донатори	Донесен Закон
Воспоставување на зони и мерки за заштита на Студенчишко Блато и назначување на тело	Изработка на Студија за ревалоризација, донесување на Закон за прогласување на Студенчишко Блато за заштитено подрачје и	МЖСПП	До крајот на 2020 година	15.000.000	Национален буџет, донатори	Изработена студија, закон

¹⁶ Крајбрежјето на езерото, доколку истото е во природна состојба (со висок степен на функционалност), може да ги извршува своите позитивни функции врз биолошката разновидност и квалитетот на водата на езерото и тоа: филтрирање на седиментација и загадување; заштита од ерозија; отстранување на нутриенти; контрола на температурата на водата; формирање и одржување на природни живеалишта; заштита и одржување на висока вредност на пределот, што е формиран од природни и културни атрибути што имаат историска вредност.

Мерка	Активност	Одговорна институција	Рок	Проценка на финансиски средства (МКД)	Извор на финансирање	Индикатори
за управување	изработка на План за управување со заштитено подрачје					
Заштита на птиците во областа на Охридското Езеро и Студенчишко блато	Поднесување на номинациско досие и Прогласување на Охридско Езеро и Студенчишко Блато за Рамзарски места	МЖСПП	До крајот на 2020 година	1.000.000	Национален буџет, донатори	Прогласени Рамзарски места
Влијание: Неконтролирана урбанизација, подобрување на состојбата, валоризација, ревалоризација и презентација на природното и културното наследство Цел: Заштита на културното наследство						
Валоризација и ревалоризација на културното наследство во Охридскиот регион	Изработка на Елаборати за валоризација (за кои се уште нема изработено) и ревалоризација на културни добра, Ревидирање на Закон за заштита на културното наследство, Ревидирање на Закон за прогласување на Старото Градско Јадро на Охрид за културно наследство од особено значење	Завод и Музеј – Охрид, УЗКН, МК	До крајот на 2020	10.000.000	Национален буџет, донатори	Изработени елаборати, ревидирани закони
Мониторинг на влијанието на климатските промени врз природното и културното наследство на Охридскиот регион	Континуирано следење на промени врз природното и културното наследство на Охридскиот регион	МЖСПП, НПГ, ХБЗО, Завод и Музеј-Охрид	континуирано	5.000.000 годишно	Национален буџет, донатори	Изработени извештаи за влијанието од климатските промени
Влијание: Надлежностите на институциите за управување со природното и културното наследство во Охридскиот регион се фрагментирани или не обезбедуваат						

Мерка	Активност	Одговорна институција	Рок	Проценка на финансиски средства (МКД)	Извор на финансирање	Индикатори
соодветна заштита Цел: Зајакнување на управувачките капацитети на надлежните институции						
Основање на Совет за следење и координација на управувањето со природното и културно наследство во Охридскиот регион	Донесување на Закон за управување со природното и културното наследство во Охридскиот Регион	МК; МЖСПП, МТВ	До крајот на 2020 година	2.000.000 годишно	Национален буџет	Донесен е Законот за управување со природното и културното наследство во Охридскиот регион
Пренесување на надлежноста за управување со крајбрежјето од локално на национално ниво	Измена и дополнување на Законот за градење	МТВ	До крајот на 2020 година	1.000.000	Национален буџет	Законот е изменет и дополнет
Управување со заштитените подрачја Охридско Езеро и Студенчишко Блато	Основање на тело за управување со заштитените подрачја Охридско Езеро и Студенчишко Блато	Влада на РСМ, МЖСПП	До крајот на 2020 година	30.000.000 годишно	Национален буџет	Телото за управување е функционално
Зајакнување на капацитетите на институциите / телата што имаат надлежност за управување со доброто	Спроведување на обуки, студиски посети, меѓународна размена со соодветни управувачки тела во светот	МК, МЖСПП	Континуирано	15.000.000 годишно	Национален буџет, буџети на општините, техничка помош и донации	Број на реализирани обуки

Мерка	Активност	Одговорна институција	Рок	Проценка на финансиски средства (МКД)	Извор на финансирање	Индикатори
Подобрување на координацијата и соработката помеѓу централната и локалната власт и останатите засегнати страни	Инволвирање на локалната власт и на локалните заедници во носењето одлуки	Влада, Општини Охрид, Струга и Дебрца, МК, МЖСПП, НП	Континуирано	5.000.000	Национален и локални буџети	Формирани тела за подорена координација
	Формирање на тело (совет) од сите засегнати страни на локално ниво и организирање на јавни дебати и сослушувања	Галичица, Завод и Музеј – Охрид, бизнис сектор итн.				
Прекугранично управување со регионот на Охридското Езеро	Формирање тело за прекугранично управување со Светското наследство со претставници од двете држави	Претставници од засегнати институции и невладини организации	Континуирано	5.000.000 годишно	Национален и локални буџети	Формирано тело за прекугранично управување
<p>Влијание: Масовен туризам, сообраќајни гужви, интензивно земјоделство, неодржливо рибарство, несоодветно управување со отпад, испуштање на непречитени отпадни води, неодржлив воден сообраќај</p> <p>Цел: Одржлив економски развој што не е во спротивност со исклучителната универзална вредност на доброто</p>						
Развивање на одржлив туризам	Изработка и усвојување на Студија за одржлив туризам во Охридскиот регион	Општини Охрид, Струга и Дебрца	До крајот на 2020	3.000.000	Буџети на општините, техничка помош и донации	Усвоена Студија за одрлив туризам
	Означување на природното и културното наследство во Охридскиот регион со национален и меѓународен знак за заштита и други соодветни ознаки	Општини Охрид, Струга и Дебрца, Завод и Музеј – Охрид, НП Галичица, МК, МЖСПП, УЗКН	До крајот на 2020	5.000.000	Национален буџет, буџети на општините, донатори	Добиени соодветни ознаки
Развивање на (одржлив) бизнис сектор	Донесување на акциски план за развој на традиционални занаети и формирање на центар за занаети	МЕ, НВО, Општини Охрид, Струга и Дебрца	До крајот на 2022	3.000.000	Национален буџет, донации	Донесен акциски план

Мерка	Активност	Одговорна институција	Рок	Проценка на финансиски средства (МКД)	Извор на финансирање	Индикатори
	Поддржување и поттикнување на развојот на мали и средни претпријатија како генератори на развој на локалната економија	МЕ, МФ,БС, Општини Охрид, Струга и Дебрца	Континуирано	5.000.000 годишно	Национален буџет, донации	Усоени и спроведени програми за поддршка
Воспоставување на одржлив сообраќај	Изработка и спроведување на сообраќаен план во Охрид и Струга	Општини Охрид, Струга	До крајот на 2020 година	3.000.000	Буџети на општините, техничка помош и донации	Усоен сообраќаен план
Развивање на одржливо земјоделство	Изработка и спроведување на долгорочна Програма за одрливо земјоделство	МЖСВ, МФ	Континуирано	10.000.000	Национален буџет, донации	Програма за одржливо земјоделство, спроведени обуки, реализирани субвенции
Развивање на одржливо рибарство	Ревизија на риболовна основа за Охридското Езеро што вклучува критериуми за заштита на биолошката разновидност во езерото	МЖСВ	Најдоцна до 2022 година	10.000.000	Национален буџет, техничка помош, донации	Ревидирана риболовна основа
Воспоставување на интегриран регионален систем за управување со отпад	Изработка на Студија за опции за финансирање на интегрираниот регионален систем за управување со отпад во 4 плански региони и избор на нова локација за регионална постројка за отстранување на отпадот во Југозападниот плански регион	МЖСПП	Најдоцна до средина на 2020 година	6.000.000	Техничка помош, донација	Изработена студија
	Набавка на опрема за собирање и селектирање на отпад за Југозападниот плански регион	МЖСПП	Најдоцна до крајот на 2020 година	30.000.000	Национален буџет, кредит	Набавена опрема
	Затворање на непрописни	МЖСПП	Најдоцна до	50.000.000	Национален	Затворена непрописна

Мерка	Активност	Одговорна институција	Рок	Проценка на финансиски средства (МКД)	Извор на финансирање	Индикатори
	депони (вклучително и на Буково)		крајот на 2022		буџет, кредит	депонија Буково
	Изградба на постројките за претовар и отстранување на отпад за Југозападниот плански регион	МЖСПП	Најдоцна до средината на 2022 година	100.000.000	Национален буџет, кредит	Изградени постројки за претовар или отстранување
Реконструкција на станицата за пречистување на отпадни води, на колекторот и на канализациските мрежи во населбите долж Охридското Езеро	Спроведување на проектната документација за реконструкција на колекторот, канализациските мрежи и на пречистителната станица	МЖСПП, ЈП Колекторски систем	Најдоцна до крајот на 2030 година	30 милијарди	Национален буџет, кредит	Колекторот и станицата за пречистување на отпадни води се функционални
Одржливо управување со посети	Изработка на План за посетители	МЖСПП, ЈУ НП Галичица, Капетанија на пристаништа-Охрид, Општини Охрид, Дебрца и Струга	Најдоцна до крајот на 2020	5.000.000	Национален буџет, донации	План за посетители
Одржливо земјоделство	Изработка на програма за одржливо земјоделство во доброто	МЗШВ	Најдоцна до крајот на 2022	10.000.000	Национален буџет, донации	Програма за одржливо земјоделство
Управување со масовен туризам и воведување на одржлив туризам	Изработка на Анализа на влијанието и последиците од неконтролиран развој на туризмот и проценка на капацитетот на издржливост (<i>carrying capacits</i>)	МЕСТ, МК, МЖСПП, ЛСО, ЛСС, ЛСД, ЗМО, НВО	2021	5.000.000	Национален буџет, донации	Изработена проценка на капацитетот на издржливост (<i>carrying capacits</i>)
Влијание: Ниска свест за значењето на доброто и екосистемските услуги за одржливиот економски развој на регионот						

Мерка	Активност	Одговорна институција	Рок	Проценка на финансиски средства (МКД)	Извор на финансирање	Индикатори
Цел: Подигање на свеста и едукација						
Континуирана едукација на населението и на надлежните институции	Изработка и спроведување на Програма за едукација	МЕСТ, МК, МЖСПП, ЛСО, ЛСС, ЛСД, ЗМО, НВО	Континуирано	2.000.000 годишно	Национален буџет, донации	Изработена Програма за едукација
	Спроведување на обуки и едукативни активности за различни целни групи	МЕСТ, МК, МЖСПП, ЛСО, ЛСС, ЛСД, ЗМО, НВО	Континуирано	2.000.000 годишно	Национален буџет, донации	Спроведени обуки
Влијание: Хармонизација на законската легислатива која се однесува на Охридскиот регион						
Цел: Воспоставување на ефикасна законска и институционална рамка за заштита на природното и културното наследство						
Изменување на прописите за даноци и царини	Измена на прописите за даноци и царини заради утврдување на постојани извори на финансирање на заштитата на природното и културното наследство и развој на туризмот (воведување на споменичка такса, еколошка такса, комунална такса и други даночни и царински повластици и субвенции)	ЦУ, МФ, МК, МЖСПП, ЛСО, ЛСС, ЛСО	2025	3.000.000	Национален буџет, донации	Обезбедени извори на финансирање
Донесување Национална стратегија за заштита на културното наследство	Изработка на Национална стратегија за заштита на културното наследство	МК, УЗКН, Институции за заштита на културно наследство	2020	5.000.000	Национален буџет, донации	Усвоена Национална стратегија за заштита на културното наследство

7. АНАЛИЗА НА АЛТЕРНАТИВНИТЕ РЕШЕНИЈА

7.1 Вовед

Со правната рамка за СОЖС потребно е да се „наведат причините за избор на алтернативното решение“. Во случајот на оваа СОЖС на Планот за управување со природно и културно наследство беа разгледани следниве алтернативни решенија:

♣ *Сценарио „без промени“*: ова претпоставува планот за управување да не се усвои

♣ *Алтернативни природи за управување*: тука се сумирани алтернативни реакции за управување со цел вклучување на предложените инфраструктурни проекти. Во овој дел е даден преглед на дополнителните алтернативни опции кои биле разгледани од страна на Инвеститорите на планираните развојни проекти кои беа утврдени од страна на СОЖС со цел одредени потенцијални значителни преостанати влијанија да се избегнат и/или да се сведат на минимум

♣ *Алтернативни решенија за Контактна зона*

Иако во СОЖС е даден преглед на алтернативните решенија на инфраструктурните проекти, тоа не претставува детална анализа на алтернативните решенија според повеќе критериуми. Ова треба да е задача на студија за ОВЖС на ниво на секој проект. Клучните прашања на стратешко ниво по коишто се разликуваат алтернативните решенија на ниво на проект се истакнати во рамки на СОЖС.

7.2 Сценарио „без промени“

Сценариото “без промени” се однесува на алтернативното решение - да не се имплементира Планот, односно да не се спроведат предложените акции за зачувување на ИУВ на Охридскиот регион. Се претпоставува дека тековната појдовна состојба во „природните“ подрачја на Регионот ќе продолжи „каква што е“ и дека и понатаму ќе има дополнителен ризик од урбанизација по должината на брегот на езерото. Последиците од сценариото „без промени“ се дадени во продолжение, за што е потребно да биде повлечена:

Доколку не се усвои Планот за управување со природно и културно наследство на Охридски Регион, ќе остане заканата од опасност од оштетување, уништување или посериозно нарушување на неговиот интегритет, поради забрзаното пропаѓање

предизвикано од реализација на обемни проекти, урбан и туристички развој, уништување поради промена во користењето или сопственоста на земјиштето, како и значајни промени настанати од непознати причини, запуштеност, загрозеност поради изведување на дејствија од воен карактер, климатски промени, пожари, промена на нивото на водите, поплави и настанување на природни катастрофи.

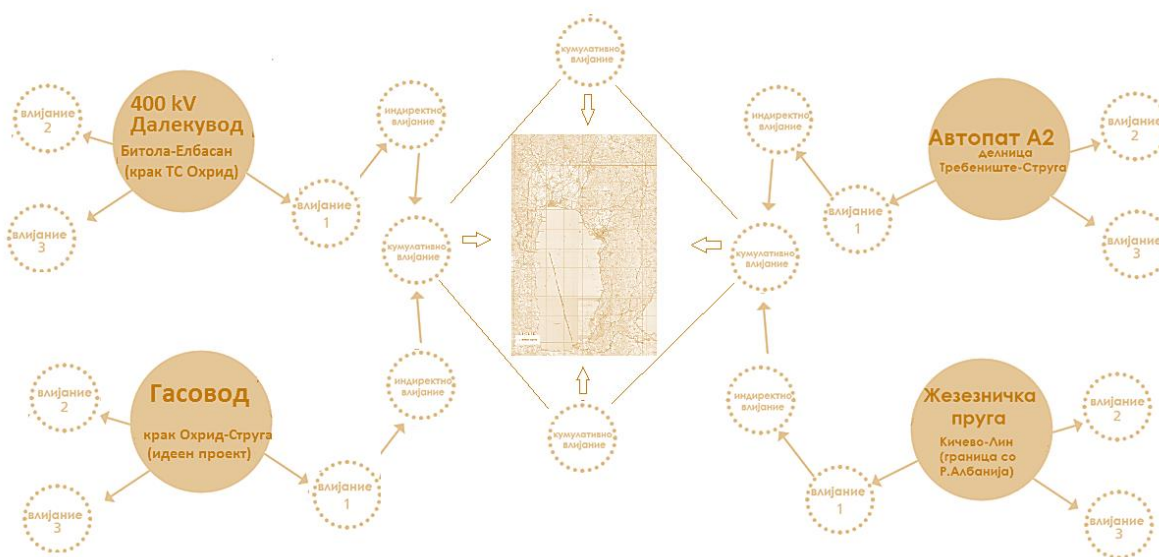
Исто така постои опасност од губење на автентичноста на оригиналните облици (форма, концепција, материјали, компоненти, употреба и функција, традиции и техники, локација и поставеност, како и други внатрешни и надворешни фактори), со кои на веродостоен начин се потврдува исклучителната универзална вредност на природното и културното наследство.

7.3 Алтернативни решенија за инфраструктурни проекти

Сите активности во просторот треба да се усогласат со насоките на Просторниот план на државата, особено значителните и оние кои се однесуваат на планирањето и изградбата на големите државни инфраструктурни системи (патишта, железници, воздушен сообраќај, телекомуникации).

Она што при изработка на овој извештај за СОЖС е утврдено е дека постои можност за кумулативни влијанија на повеќе инфраструктурни проекти (освен на оние за кои УНЕСКО дава препораки да се разгледаат).

Неоспорна е потребата од реализација на ваков вид на инфраструктура, но трасите, применетите технологии на изведба и одржување, може негативно да влијаат на исклучителната универзална вредност на доброто (сл.53).

слика 53. Кумулативни влијанија врз ИУВ

Табела 19.Разгледувани алтернативи при одредување на траси

ПЛАНИРАНА ИНФРАСТРУКТУРА ВО РЕГИОНОТ	ИЗРАБОТЕНА СТУДИЈА ЗА ОВЖС	РАЗЛЕДУВАНИ АЛТЕРНАТИВИ
<p>ЖЕЛЕЗНИЧКА ПРУГА КИЧЕВО- ЛИН (ГРАНИЦА СО Р.АЛБАНИЈА)</p>	<p>Изработена е ОВЖС</p>	<p>Трасата на железничката пруга Кичево-Лин (граница со Р.Албанија) е избрана во фазата на предфизибилити студија врз основа на технички, сообраќајни, експлоатациони и економски критериуми без притоа да бидат анализирани еколошките и социјалните критериуми. Биле разгледувани две алтернативи (слика 27):</p> <ul style="list-style-type: none"> ● 1 SA 1 - со која врската со Р. Албанија се остварува преку подолг тунел (при што влијанијата врз биолошката разновидност и пределот се сведени на минимум) и на поголема оддалеченост од езерскиот брег (такашто влијанијата врз квалитетот на водите на езерото се сведени на минимум) и ● 1 SA 2 - втората, со која трасата на пругата се приближува кон езерскиот брег, истовремено усекувајќи се во падините на подножјето на планината Јабланица (која е потенцијално Натура 2000 подрачје). <p>Во текот на спроведувањето на Оцената на влијанија врз животната средина, трасата што се води во тунел воопшто не е разгледувана; од двете варијантни решенија (нулта алтернатива <u>да не се гради</u> и алтернативна траса 1 SA 2 која <u>се спушта во подножјето на Јабланица и се приближува до езерото</u>) не се дава можност за објективен избор, односно еколошките критериуми не се изедначени по важност со техничките и финансиските. Трасата што е избрана, во содејство со патот Струга-Ќафасан, можат да извршат нарушувања на пределот и трајно да ја нарушат исклучителната универзална вредност на околината. Затоа пред финално да се одлучи за изборот на трасата на пругата што ќе се финансира со средства од европските фондови (ИПА), неопходно е да се земе предвид алтернатива што преку тунел ја преминува границата со Албанија. Разгледувањето на најмалку уште една алтернатива (што ќе го опфати и предлогот на ИКОМОС даден во текот на реактивната мисија во април 2017 година) останува како обврска што треба да се реализира пред доставувањето на извештајот до</p>

		<p>Комитетот за светско наследство во февруари 2020 година.</p> <p>За автопатот А2, делница Требениште-Струга: спроведена е Оцена на влијанијата врз животната средина (ОВЖС), а по барање на Европската банка за обнова и развој (ЕБОР) изработени се и:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● Проценка на биолошката разновидност (Biodiversity Assessment) ● План за процена на влијанието врз културното наследство (Heritage Impact Assessment Report) <p>Во текот на процесот на избор на локација на трасата на Автопат А2, (европски коридор VIII, делница Требениште-Струга), во студијата за ОВЖС разгледани се 3 варијантни решенија (нулта алтернатива - да не се гради, лева и десна алтернативна траса). При избор на финалната траса земени се во предвид техничките, економските и еколошките критериуми. Од аспект на зачувувањето на доброто, финалната (десната) траса претставува поповолна отколку разгледуваната лева варијанта која е неповолна поради непосредната близината на Охридското Езеро и р. Сатеска, што може да влијае на загадување на водите во регионот кои се најчувствителен екосистем. Дополнително, предвидени се доволен број на премини за животни во трупот на патот. На тој начин во целост е применета е репораката на УНЕСКО.</p>
<p>АВТОПАТ А2, ДЕЛНИЦА ТРЕБЕНИШТЕ- СТРУГА</p>	<p>Изработена е ОВЖС, Дополнително по барање на ЕБОР изработени се и :</p> <p>- Biodiversity Assessment (Проценка на биодиверзитет) и Heritage Impact Assessment Report (План за процена на влијание врз културно наследство)</p>	<p>Во текот на процесот на избор на локација на трасата на Автопат А2, европски коридор VIII делница Требениште-Струга , во студијата за ОВЖС разгледани се 3 варијантни решенија (нулта алтернатива -да не се гради, лева и десна алтернативна траса). При избор на финалната траса земени се во обзир техничките, економските и еколошките критериуми. Од аспект на зачувувањето на Доброто , финалната траса претставува по поволна отколку разгледуваната лева варијанта која е неповолна поради непосредната близината на Охридското Езеро. Недостатоци на (Левата варијанта) се што трасата има ориентација односно е поставена во поголема близина на брегот на Охридското езеро и р. Сатеска, и постои поголема можност за загадување на водите во регионот кој се најчувствителен екосистем. Според одредбите на Ковенцијата на УНЕСКО и Законот за заштита на природа и Законот за заштита на природно и културно наследство на Охридскиот регион поповолна е десната траса која е Финално одредена во однос на лева варијанта од наведените</p>

		<p>причини. Исто така трасата не е во целосна согласност и не ги следи факторите на ограничувањето кои го условуваат хоризонталното решение</p>
<p>СТУДИЈА ЗА ОВЖС И СОЦИЈАЛНИТЕ АСПЕКТИ: ИНТЕРКОНЕКТИВЕ Н 400 KV НАДЗЕМЕН ДАЛЕКУВОД ТС БИТОЛА 2 - МАКЕДОНСКО АЛБАНСКА ГРАНИЦА И ТС 400/110 KV ОХРИД</p>	<p>Изработена е ОВЖС</p>	<p>За време на изборот земени се предвид два главни стратешки алтернативни коридори на далекуводот.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Алтернативниот коридор 1 на далекуводот поминува низ секција долга 11 km преку централните области на НП Галичица, исто така, идентификуван како Emerald подрачје (идно НАТУРА 2000). Предложениот проект за далекувод не е во согласност со статусот на заштитениот регион - НП Галичица. • Алтернативниот коридор 2 на далекуводот поминува низ периферниот северен дел на регионот прогласен за светско природно и културно наследство од страна на UNESCO - Охридскиот регион, далеку од областа со главните природни вредности и Охридско Езеро. Засегнатата област главно се состои од обработливо земјиште, пасишта и повремени шуми и приградски населби кои гравитираат кон градовите Охрид и Струга и се избегнува било какво влијание врз природните вредности или нивниот статус на заштита. Алтернативниот коридор 2 на далекуводот ги избегнува сите категории на заштитени подрачја во Охридскиот, вклучувајќи ги и НП Пелистер и НП Галичица. <p>Во областа на поврзување со Албанија, анализирани се две варијанти (под-коридори) на алтернативниот коридор 2 на далекуводот:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Под-коридор 2А: коридор на далекувод со премин кон Албанија на локалитетот Кафасан во близина на постоечкиот граничен премин. Тој поминува низ периферната југо-источна област на предложениот НП Јабланица во приближно 2 километри долга секција. Оваа област е урбанизирана и вклучува бројни човечки предизвикани интервенции: населби, патишта, станбени и комерцијални објекти, итн. Затоа, најверојатно нема да има значителни влијанија врз предложениот НП. • Под-коридор 2Б: коридор на далекувод со премин кон Албанија преку планината Јабланица. Овој под-коридор поминува низ централната област на предложениот НП Јабланица во приближно 5 километри долга секција. Најверојатно ќе има значителни влијанија врз еколошките и пределските вредности на предложениот НП. Оваа опција поминува на надморска височина поголема од 1.500 m н.в. правејќи го пристапот и изградбата, како и оперативната контрола и одржување многу тешки. <p>Варијантата 2Б на коридорот на далекуводот (точка на поврзување со Албанија кај локалитетот Кафасан, што ги избегнува централните области на планината</p>

		<p>Јабланица) се смета за најповолна алтернатива на предложениот далекувод.</p> <p>Трасата на гасоводот Кичево-Струга-Ќафасан и Прилеп-Битола-Охрид сеуште не е одредена. При нејзиното дефинирање ќе треба да се земат предвид кумулативните влијанија со останатата инфраструктура и други антропогени структури.</p>
НАЦИОНАЛЕН ГАСИФИКАЦИОНЕ Н СИСТЕМ ВО Р. МАКЕДОНИЈА ДЕЛНИЦА ОХРИД СТРУГА	Проектот не е до таа фаза	/

Критериуми за компаративна анализа на алтернативните решенија за трасите

Компаративната анализа е спроведена на алтернативните решенија за трасите на проектите. Беа користени четири главни критериуми со под-критериуми (како што се резимирани подолу):

1.ТЕХНИЧКИ

- Должина
- Косина
- Градби, и сл.

2.ЕКОНОМСКИ

- Трошоци за изградба

3.ЕКОЛОШКИ

- Биолошка разновидност (вклучувајќи и фрагментација на живеалишта) и
- Навлегување во заштитено подрачје
- Емисија на гасови, бучава и вибрации
- Почва
- Предел /пејзаж

4.СОЦИЈАЛНИ

- Културно наследство
- Користење на земјиште и зафаќање на земјиште
- Пристап
- Визуелни

Од сите наведени инфраструктурни проекти, проектот за автопат А2 делница Требениште-Струга и проектот за интерконективен 400 KV надземен далекувод ТС Битола 2 - македонско албанска граница И ТС 400/110 KV Охрид ги имаат земено во предвид повеќето горенаведените критериуми и под-критериуми при дефинирање на финалната траса од понудените повеќе варијанти.

7.4 Алтернативни приоди за допрецизирање на границите на таканаречената контактна зона

Важноста и функцијата на зоната и потребните заштитни мерки кои произлегуваат од неа е релативно нов концепт во науката за конзервација и може да се разликуваат во голема мера за секоја локација.

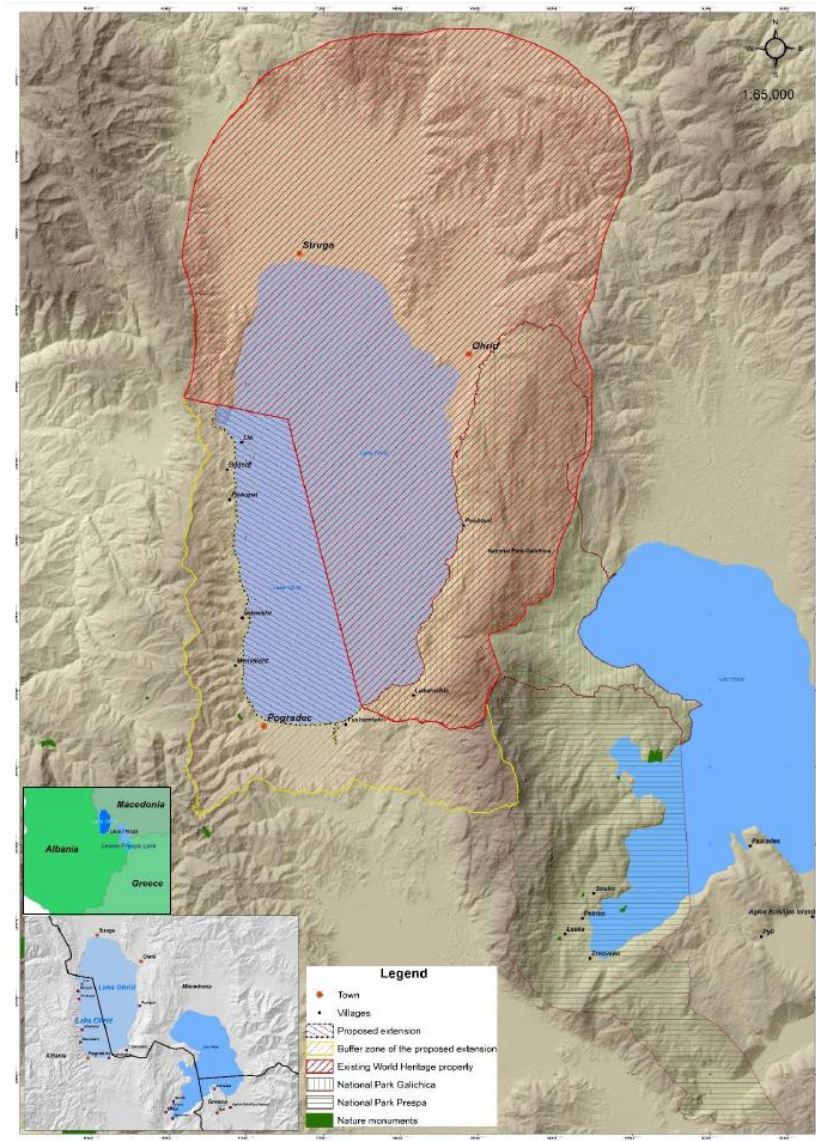
Со овој План за управување со природното и културното наследство се утврдени три алтернативи за определување на границата на контактактната зона и тоа:

1. Границата на контактната зона е идентична со границата на **Прекуграничниот биосферен резерват Охрид-Преспа**
2. Границата на контактната зона е намалена во однос на онаа на **Прекуграничниот биосферен резерват Охрид-Преспа**, но го вклучува Преспанското Езеро
3. Границата на контактната зона е намалена и не го вклучува Преспанското Езеро, но ја вклучува надворешната граница на Националниот Парк Галичица.

Контактната зона ја вклучува непосредната околина на Доброто, за да ги заштити визуриите од и кон локалитетите што поседуваат исклучителни универзални вредности, како и да ги вклучи подрачјата што функционално се поврзани со заштитените области.

Дефинирањето на границите на контактната зона ќе се изврши преку широк консултативен процес што ќе ги земе предвид трите алтернативи утврдени со овој нацрт План и ќе ги утврди површината, карактеристиките и намените на користење на земјиштето; границата на контактната зона ќе се вклучи во номинациското досие и ќе претставува модификација на границата на Доброто. Оваа граница ќе се нанесе на катастарски план и ќе се движи долж постојни катастарски парцели.

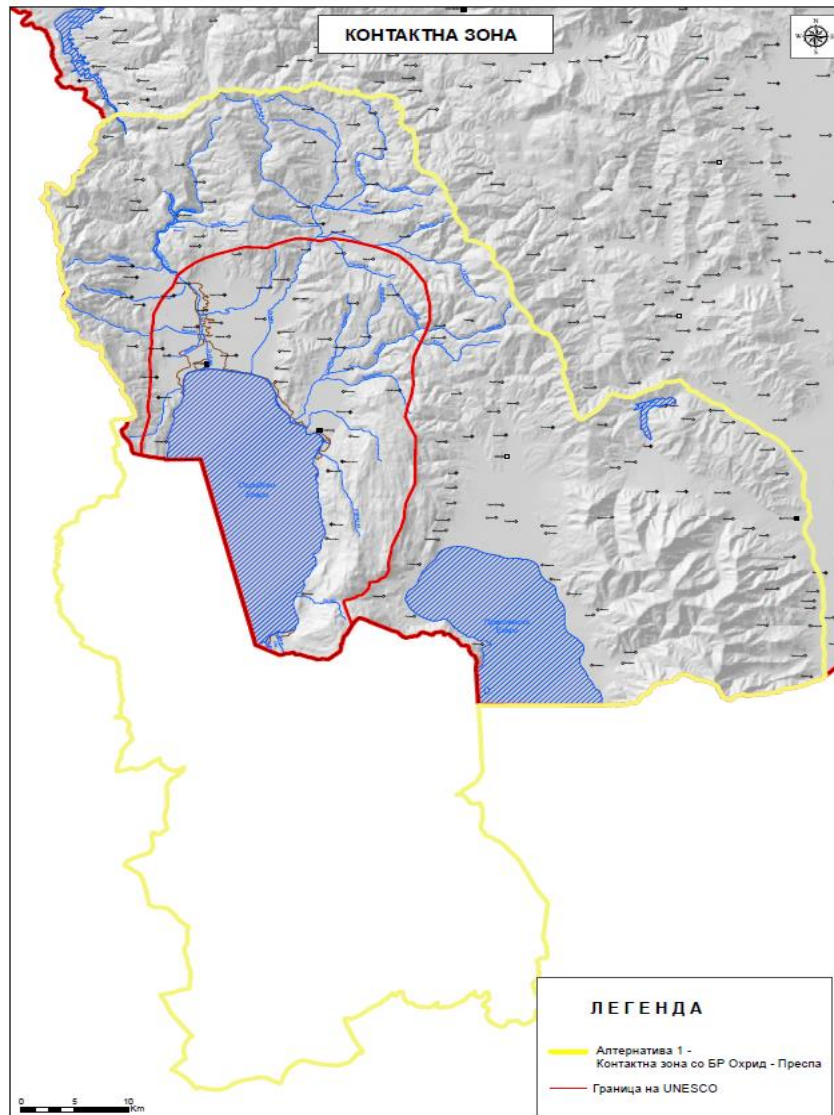
Земајќи го во предвид фактот што во јули 2019 година албанскиот дел од Охридското Езеро е запишано во листата на светското наследство на УНЕСКО, за зачувување на интегритетот на Доброто во сите разгледувани алтернативи е земена границата на контактаната зона на албанската страна .

Слика 54. Контактна зона на албанска страна

7.4.1 Алтернатива 1: граница на контактната зона идентична со границата на преодната зона на биосферниот резерват Охрид-Преспа

Во подрачјето во рамките на потенцијалната граница на контактната зона на природното и културното наследство во Охридскиот регион што би била идентична со границата на преодната зона на биосферниот резерват Охрид-Преспа, ќе се вклучат Општина Ресен и Националната установа Национален парк Пелистер. Ова проширување може да го усложни постојниот комплексен управувачки модел што базира на сложени процеси кои ги спроведуваат голем број на институции. Дополнително, контактната зона што е утврдена со номинацијата на Доброто од страна на Албанија е помала од преодната зона утврдена со границите на биосферниот резерват Охрид-Преспа.

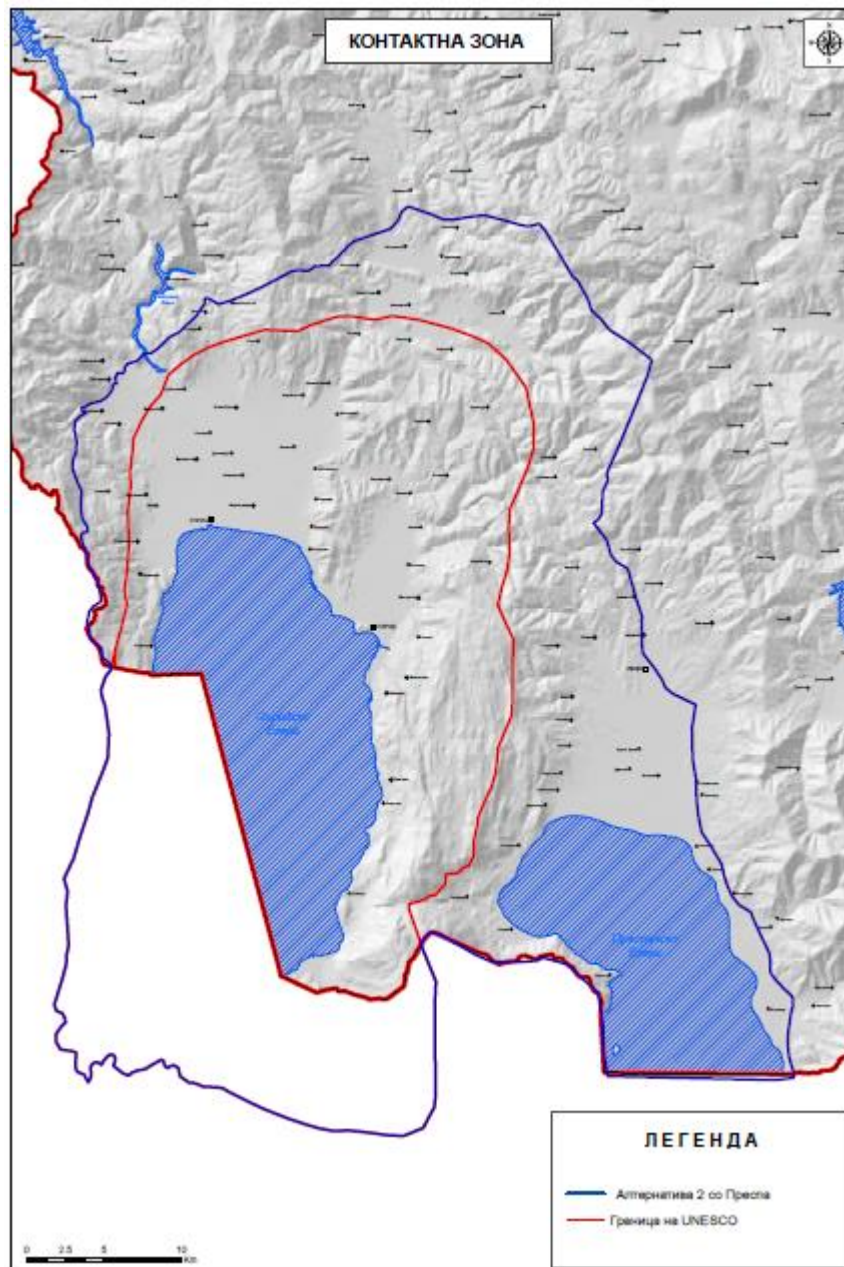
Слика 55 Граница на преодната зона на биосферен резерват Охрид-Струга, граници на заштитениот подрачја и граница на природното и културното наследство во Охридскиот регион

Од овие причини не се препорачува усвојување на граница на контактната зона што е идентична со преодната на биосферниот парк Охрид-Преспа.

7.4.2 Алтернатива 2: Граница на контактната зона помала од контактната зона на биосферниот резерват Охрид-Преспа но со вклучено Преспанско Езеро

Со цел дополнителна заштита на Доброто, а како одговор на предлогот содржан во извештајот на Реактивната мисија на УНЕСКО во 2017 година, предложена е граница на контактна зона што се движи по природни релјефни форми, вклучува подрачја што имаат иста или слична намена на користење за да се подобри функционалноста на подрачјето. Оваа граница се надоврзува на контактната зона на Охридското Езеро од албанска страна.

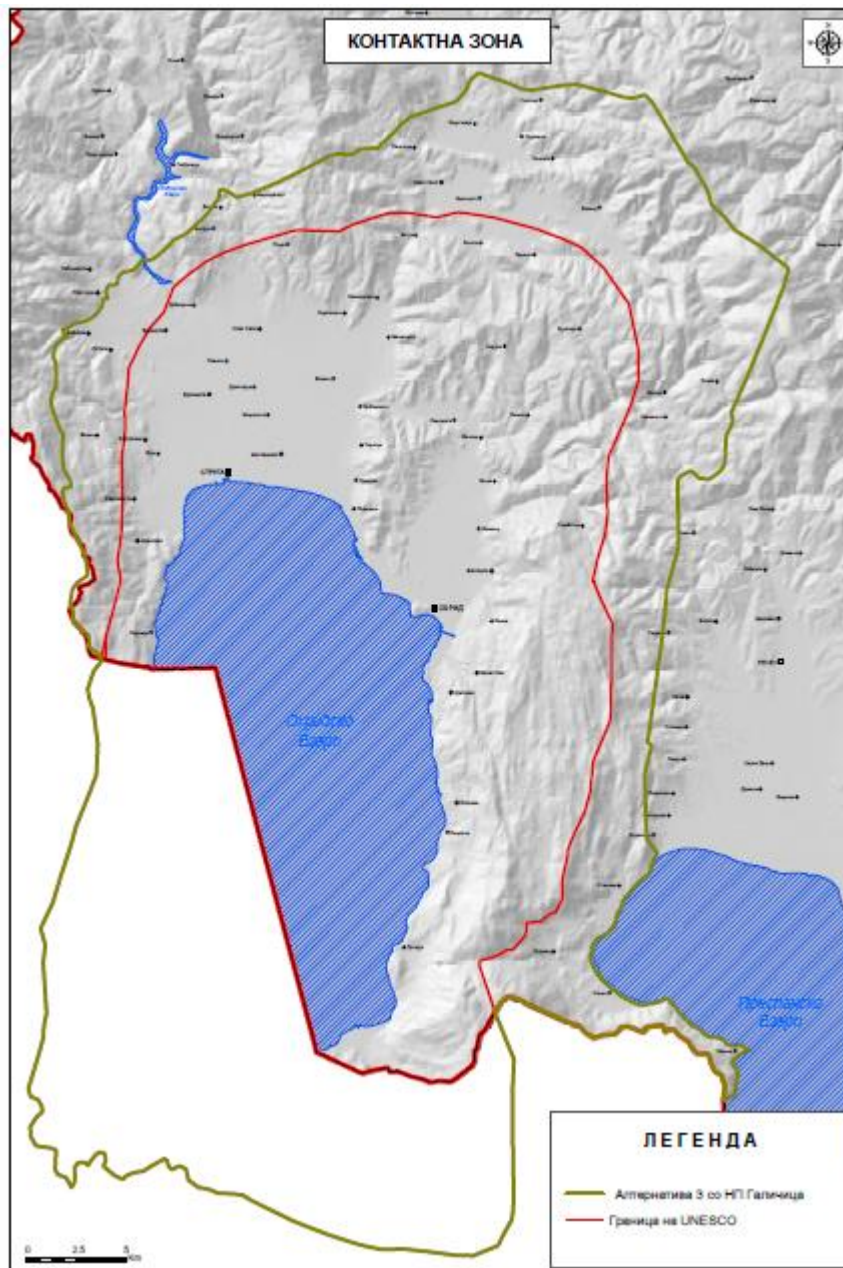
Слика 56 Граница на природното и културното наследство во Охридскиот регион и предлог за контактна зона што е помала од контактната зона на биосферен резерват Охрид-Струга и го вклучува Преспанското Езеро

Со усвојување на оваа алтернативна контактна зона ќе се вклучи Општина Ресен што повторно може да го усложни постојниот комплексен управувачки модел. Од аспект на потребната заштита што треба да ја обезбеди контактната зона, овој предлог има поволности бидејќи со вклучувањето на Преспанското Езеро се препознава поврзаноста на ова водно тело со Охридското Езеро.

7.4.3 Алтернатива 3: Граница на контактната зона помала од контактната зона на биосферниот резерват Охрид-Преспа без да се вклучи Преспанското Езеро

Оваа алтернативна граница на контактната зона во својот почетен дел е речиси идентична со втората алтернатива, но наместо да го вклучи Преспанското Езеро, таа се спушта кон југ и се движи по источната граница на Националниот парк Галичица. Оваа

граница, исто така, се надоврзува на контактната зона на Охридското Езеро од албанска страна.

Слика 57 Граница на на природното и културното наследство во Охридскиот регион и предлог за контактна зона што е помала од контактна зона на биосферен резерват Охрид-Струга но не го вклучува Преспанското Езеро

Со усвојување на оваа алтернативна контактна не се усложнува постојниот комплексен управувачки модел. Од друга страна, се дооформуваат границите на Доброто бидејќи со контактната зона се вклучува целата површина на Националниот парк Галичица, наспроти сегашната граница што се простира по билото на планината.

Од аспект на потребната заштита што треба да ја обезбеди контактната зона, овој предлог има поволности бидејќи со вклучувањето на Преспанското Езеро се препознава поврзаноста на ова водно тело со Охридското Езеро.

8. ВЕРОЈАТНИ ЗНАЧАЈНИ ВЛИЈАНИЈА НА ПЛАНСКИОТ ДОКУМЕНТ ВРЗ ЖИВОТНАТА СРЕДИНА

Планот за управување со природно и културно наследство во Охридскиот регион претставува основа за интегриран систем за управување со природното и културното наследство на начин на кој ќе се врши контрола на различните видови на активности кои ќе придонесат кон:

- Контролирање на урбанизацијата;
- зајакнување на управувачките капацитети на надлежните институции;
- заштита на природното и културно наследство;
- подигање на свеста и едукација;
- зголемување на еколошката функционалност на крајбрежјето .

Во ова поглавје ќе бидат идентификувани потенцијалните позитивни и негативни влијанија од спроведувањето на Акцискиот план. Извештајот за Стратегиска оценка ги зема во предвид влијанијата врз водата, воздухот, почвата, биодиверзитетот, пределите и нивните пејзажни вредности, природното и културното наследство, како и влијанијата врз социо-економската состојба и здравјето на луѓето во Охридскиот Регион (општините Охрид, Струга и Дебрца). Генерално земено имплементацијата на планските решенија е во насока на позитивно влијание врз животната средина и социјалните аспекти.

Мора да се напомене и дека Извештајот за Стратегиска оценка не вклучува детална анализа на поединечните развојни проекти, туку ги анализира влијанијата врз медиумите и областите во животната средина во поширок контекст. Во Извештајот е направена проценка на потенцијалните влијанија врз животната средина и социо-економските аспекти, додека, во подоцнежните фази, преку Студиите за оценка на влијание врз животната средина или Елаборатите за заштита на животната средина, кои произлегуваат како законска обврска на основа на укажаните потенцијални негативни влијанија се прават детални анализи и препораки.

Согласно Законот за животна средина и Уредбата за определување на критериумите врз основа на кои се утврдува потребата за спроведување на постапката за оценка на влијанијата врз животната средина потребно е да се утврди потреба за спроведување на постапка за оценка на влијанието на проектот врз животната средина. Потребата од оценка на влијанијата врз животната средина ја донесува Органот на државната управа надлежен за работите од областа на животната средина. Согласно Законот за животна средина, како и Законот за заштита на природата, правните или физичките лица кои вршат дејности или активности кои не спаѓаат во проектите за кои се спроведува постапка за оценка на влијанието врз животната средина се должни да изготват Елаборат за заштита на животната средина, со цел да се оцени влијанието на дејностите или активностите врз животната средина, пред да

започнат со спроведување на проектот и истиот да го достават до органот надлежен за одобрување на спроведувањето на проектот.

При анализа на влијанијата посебно внимание ќе се посвети на влијанијата врз заштитеното светско наследство, особено на Охридското Езеро. За време на оцената, спроведени се консултации со засегнатите страни во однос на ова заштитено подрачје. Доколку при имплементација на дел од мерките и активностите и кои произлегуваат од Планот, не се постапи соодветно и со однапред зададена динамика, би се очекувало дополнително негативно влијание врз медиумите и областите на животната средина. Дел од Акциите во Планот од кои се очекува влијание врз медиумите на животната средина се:

1. Реконструкција на колекторот и на канализациските мрежи во населбите долж Охридското Езеро како и станицата за пречистување на отпадни води,
2. Изградба на постројките за претовар и отстранување на отпад за Југозападниот плански регион
3. Уривање на бесправни градби во заштитените подрачја за кои е издадено правосилно Решение за уривање од страна на надлежен орган

Клучните влијанија, најверојатно ќе се однесуваат на:

- Ризик од загадување и седиментација на Охридското Езеро, за време на градежните работи (особено уривање во крајбрежје);
- Емисии во воздухот и бучава во текот на градежната фаза кои може да предизвикаат последици за флората и фауната;
- Влијанија врз културното наследство поради градежни зафати особено во старо градско јадро;
- Непријатност од емисиите во воздухот и бучавата во текот на градежна фаза за локалното население.

Планираните зафати како уривање и реконструкција на објекти во крајбрежната зона, може да доведат до влошување на хидрологијата, квалитетот на водата на езерото, биолошката разновидност, пејсажните вредности и да се одрази негативно на зачувувањето на: старата градска архитектура, структурата на населбите од крајбрежјето, структура на старите градски јадра на Охрид и Струга и околните простори во кои се наоѓаат историски споменици.

За поединечните Акции за секој поодделно треба да се пристапи кон детална анализа на типот на влијанијата во сите фази на проектот. Сите фази на проектите како градба на објектите, уривање, оперативна фаза, случај на ненадејна хаварија и во случај по престанок на работа на проектот треба да се анализираат од аспект на влијание на сите проектни активности врз сите елементи на животната средина во студии за ОВЖС или елаборати (како што е претходно наведено).

За две од детектираните влијанија досега направена е одредена оценка на влијанието врз животна средина и тоа :

- Влијанијата кои би произлегле од реконструкцијата на колекторскиот систем се обработени во Студијата за прибирање на податоци за подобрување на животната средина на Охридското Езеро и техники за рехабилитација на колекторскиот систем, ЦАЈКА, 2015 година.
- Анализа на влијанија кои би произлегле од Изградбата на постројките за претовар и отстранување на отпад за Југозападниот плански регион е извршена во рамките на СОЖС и ОВЖС на Регионален план за управување со отпад за Југозападен регион.

За Уривање на бесправни градби во заштитените подрачја за кои е издадено правосилно Решение за уривање од страна на надлежен орган потребно е да се изработи елаборат за уривање на бесправни објекти, согласно Закон за градење и засебна оценка на влијание врз животната средина и оценка на влијание врз наследство. Врз основа на досега познатите информации, еколошките ризици на овие активности најверојатно нема да бидат значителни и долготрајни и ќе може да се ублажат со типични градежни мерки за контрола.

8.1 Влијание врз квалитетот на воздухот

Со имплементација на мерките предвидени во Акциониот План индиректно ќе се подобри квалитетот на воздухот, здравјето на населението и ќе се ублажат климатските промени. Главните влијанија на Акциите врз квалитетот на воздухот во подрачјето се очекуваат за време на реконструкција на станицата за пречистување на отпадни води, на колекторот и на канализациските мрежи, изградба на постројките за претовар и отстранување на отпад за Југозападниот плански регион и уривање на бесправни градби во заштитените подрачја за кои е издадено правосилно Решение за уривање од страна на надлежен орган.

Различните видови на возила, опрема и градежна механизација кои ќе се користат при изградбата, реконструкцијата и при уривање то претставуваат мобилни извори на емисии на загадувачки материи од кои најкарактеристични се NO_x, CO, PM₁₀, несогорени јаглевородороди, сулфур, олово, бензен и други ароматични јаглевородороди кои придонесуваат кон секундарно создавање на озон и сите претставуваат директен и индиректен ризик на човековото здравје и животната средина. Квалитетот на горивата во Северна Македонија е во рамките на европските стандарди и се контролира во акредитирани лаборатории. Појавата на емисиите на согорувачките супстанции и негативното влијание е со краток интензитет, на локално ниво и преку дистрибуција на загадувачките супстанции делува на квалитетот на воздухот во подрачјето. Се очекува зголемена фреквенција на возила за дотур на градежни материјали, стока и транспорт на работна сила во и надвор од предметните опфати како долготраен и кумулативен процес. Потенцијалните влијанија врз квалитетот на воздухот како резултат на уривање вклучуваат емисии на прашина генерирана во текот на градежните работи и работи на расчистување и уништување на земјиштето.

Специфичните значајни влијанија врз квалитетот на воздухот ќе се предвидат за оцената на влијанија врз животната средина од секоја посебна активност/проект, кои ќе се спроведуваат и секако ќе добијат и соодветен третман со мерки за намалување и елиминирање на истите. Треба да се предвидат превентивни мерки за намалување на емисиите, континуиран мониторинг и известување кон надлежните институции. Ефикасното користење на горивата и енергијата како и изнаоѓање можности за користење на обновливите извори на енергија мора да бидат императив во исполнувањето на целите на планот и идните проекти.

За оние проекти за кои веќе се изработени Оцени на влијанија врз животната средина и зададени се мерки за ублажување/намалување, потребно е нивно имплементирање.

8.2 Влијанија врз квалитет и квантитет на водите

Имплементацијата на најголем дел од акциите на планот се во насока на подобрување на квалитетот на водите во сливот на Охридското Езеро. Сепак постојат активности елаборирани во генералните влијанија, за кои се смета дека може да предизвикаат значајни негативни влијанија врз површинските и подземните води. Мора да се напомене дека влијанијата директно ќе се одразат врз квалитетот на водата во Охридското Езеро.

Генерално гледано при градежните активности би се очекувало:

- зголемена заматеност и талог поради случајно ослободување во непосредните водни тела;
- Зголемено оптеретување на седиментот на канализационите води и инфраструктурата;

Било какви влијанија се очекува да бидат привремени и генерално локализирани на подрачјето на придружните активни работи, но може да имаат подолгорочни влијанија врз локалните еколошки заедници.

Во текот на на уривањето може да биде загрозен квалитетот на подземните води, заради манипулацијата со градежните машини и другите градежни активности (земјени работи и слично). Постапувањето со горива, како што е нафтата, масла за подмачкување и бои (за заштита на метални конструкции и слично) како и постапувањето со отпадните материји што настануваат како резултат на одржувањето на механизацијата (делови, отпадни води од перење, искористени масла за подмачкување итн) е уште еден ризик за загадувањето на површинските и подземните води.

Како една од главните негативни појави која резултира од инфилтрација на нафтени деривати во подземните води се процесите на редукција кои го уништуваат кислородот во водите, а истите се предизвикани од декомпозицијата на нафтените деривати. Подземните води може да бидат загрозени од евентуално испуштање на масти и масла од градежните машини во текот на изградбата. Заради фактот што овие влијанија се карактеризирани како краткотрајни, но сепак организацијата на

градилиштетото треба да обезбеди дека овие потенцијални влијанија ќе бидат сведени на минимум.

Особено битно е да се преземат мерки на добра градежна практика кои превентивно ќе влијаат на спречување на негативни влијанија на проектните активности врз водите.

Како што е наведено во Студијата од Џајка при градежна фаза на реконструкција на колекторскиот систем не би се очекувало загадување на водите во езерото. Сепак постои можност од загадување со потекло главно од одложен цврст отпад, кој ќе е од различно потекло (најчесто комунален мешан отпад и инертен градежен шут). Измивањето на овој отпад и неговото распаѓање ќе е извор на загадување на водите во Охридското Езеро.

Анализата на негативните влијанија кои поединечно ќе се очекуваат ќе бидат анализирани во понатамошни оценки на влијанија врз животната средина од секоја посебна активност/проект.

За оние проекти за кои веќе се изработени Оцени на влијанија врз животната средина и зададени се мерки за ублажување/намалување, потребно е нивно имплементирање.

8.3 Влијание врз почвата

Имплементацијата на планираните мерки за постигнување на целите, особено техничките мерки, кои вклучуваат мерки за подобрување на колекторскиот систем и станицата за прочистување на отпадни води, спроведување на добри земјоделски практики во земјоделското производство, примена на добри практики во шумарството и рибарството и слично ќе овозможат одржливо користење и планирање на земјиштето.

Негативно влијание ќе постои и врз почвата во случај при несоодветно управување со отпадните води и генерираниот отпад. При уривање на бесправните градби ќе се нарушат геолошките карактеристики на почвата, како резултат на користење на тешка механизација и возила, транспортот и одлагање вишок на ископан материјал, одложување на градежниот отпад (шут) и др. При реконструкција на колекторскиот систем не се очекуваат влијанија врз почвите.

8.4 Влијание врз пределот

Имплементацијата на планскиот документ е во насока на соодветно просторно организирање и заштита на ИУВ на Доброто.

За време на изградба на колекторот и уривање на објекти, визуелниот лик на пределот ќе се промени краткотрајно како резултат на активностите кои ќе се превземаат на теренот во облик на уривање, копање, доаѓање и присуството на големи транспортни возила, камиони и друга механизација потребна за транспорт на градежниот материјал и конструкциите, електрична енергија, водоснабдување и одведување на отпадни води на предметната локација како и управување со отпад.

Но, не се очекува значајно негативно влијание бидејќи целта на тие активности е токму подобрување на визуелните ефекти, како и фактот што се работи за инфраструктура која во оперативна фаза ќе е подземна.

Поради чувствителната локација во конструктивната фаза се очекуваат ефекти врз пејзажот и визуелните аспекти. Овие влијанија ќе бидат изразени преку присуство на градежни машини, опрема, возила, работници и складирани градежни материјали.

Промените ќе предизвикаат различни чувства кај рецепторите. Сепак, тие ќе бидат краткорочни промени за време на изградбата. Влијанијата ќе бидат локални, со кратко траење, неповратни, голема магнитуда/интензитет и значајност.

За поединечните Акции за секој поодделно треба да се пристапи кон детална анализа на типот на влијанијата во сите фази на проектот. Сите фази на проектот како истражни работи, градба на објектите, оперативна фаза на проектот, случај на ненадејна хаварија и во случај по престанок на работа на проектот треба да се анализираат од аспект на влијание на сите проектни активности врз сите елементи на животната средина во студии за ОВЖС или елаборати. За оние проекти за кои веќе се изработени Оцени на влијанија врз животната средина и зададени се мерки за ублажување/намалување, потребно е нивно имплементирање.

8.5 Влијание врз социо-економската состојба

Со имплементација на Планот, локалното население кое живее и работи во регионот може да биде засегнато. Активностите ќе овозможат развој на одржливиот туризам, а со тоа отварање на нови работни места и зголемено ангажирање на населението (особено на младите), развој на одржливо земјоделско производство и производи усогласени со европските стандарди за квалитет, зголемување на приносите на земјоделските култури и приходите, одржливо користење и планирање на земјиштето што ќе придонесе за социо-економски придобивки на локално и национално ниво. Отворањето можности за вработување ќе придонесе за задржување на младиот едуциран кадар во државата и намалување на трендот на миграција.

Имплементацијата на предвидените мерки за подигнување на јавната свест и едукација, исто така, ќе придонесе за зголемување на едуцираноста и свеста кај населението за значењето на Доброто, активно вклучување на населението во донесувањето одлуки со што директно или индиректно ќе се подобри благосостојбата на населението.

Со воспоставување на ред целото крајбрежје особено Рамсар локалитетите може да се стават во функција и да се користи за едукативна намена, но и селективна туристичка понуда. Оттука, значењето на зачувувањето на блатните екосистеми е од огромно значење за социо-економскиот напредок на населението во регионот.

Сепак, предложените активности може да предизвика и негативни влијанија од економски аспект, изразени преку дополнителни финансиски трошоци кај населението, изразени преку зголемени давачки во вид на такси/надоместоци, или за имателите на куќи кои се прогласени за светско културно наследство би значело трошоци околу одржување и реставрација. Забраната или рестрикциите за вршење

одредени дејности во одредени зони, може предизвикаат негативни влијанија од социо-економски аспект.

Според студијата Џајка-површина од 500m² ќе биде опфатена со реконструкција и нема да се загрози човечки населби на колекторскиот систем не се очекуваат влијанија врз почвите.

Воведувањето на режими на заштита во крајбрежјето каде се и рекреативните зони, како и режими на заштита во старо градско јадро, би значеле новонастаната ситуација за која мора да е подготвено локалното население. Исто така, реализацијата на овие мерки може да го засегне и локалното население, заради можно зафаќање на приватен имот, промена на тековните животни навики, економски губитоци за заедницата предизвикани од имплементација на активностите и сл.

Уривањето на бесправните градби ќе го наруши комодитетот на жителите во непосредна близина поради присуството на работници, градежна механизација, бучава, вибрации и прашина. Промените можат да влијаат врз локалните жители, сопствениците на комерцијалните објекти во близина на градилиштето, домашните и странските посетители на градот Охрид и сл.

8.6 Влијание врз населението и човековото здравје

Примената на мерките од Планот ќе придонесе за заштита на медиумите и областите од животната средина, особено на површинските и подземните води, биолошката разновидност, материјалните добра, како и здравјето на населението. Регулацијата на нивото на Езерото ќе го реши долгогодишниот проблем кој е детектиран во општина Струга.

Голем дел од мерките водат кон подобрување на состојбата на населението. Со изработка и спроведување на сообраќаен план во Охрид и Струга ќе се реши проблемот кој овие општини го имаат особено за време на туристичката сезони и предизвикува непријатности за локалното население.

При имплементацијата Планот, можно е да се појават значителни влијанија кои би го нарушиле човековото здравје доколку не се предвидат мерки на заштита. Доколку се врши непланско уривање на објектите се очекуваат незначителни директни влијанија врз здравјето на луѓето (бучава, вибрации, емисии во воздухот од возилата, прашина итн.). Имајќи предвид дека оваа Стратешка оценка на влијанијата се превзема во раната фаза на планскиот процес, со примена на соодветни мерки и препораки може да се влијае да се спречат загадувањата и да се заштити здравјето на луѓето. Детална анализа на влијанијата врз човековото здравје од поединечните проекти неопходно е да биде дел од соодветната документација за оценка на влијанието врз животната средина.

8.7 Влијание врз културното наследство

Евидентно е дека имплементацијата на активностите ќе допринесе за намалување на заканите и подобрување на состојбата со културното наследство. Но, исто така

активностите кои опфаќаат градежни активности може да придонесат за појава на нови состојби, можни извори на емисии и закани за културното наследство. При утврдување на можните влијанија од градежните активности врз културното наследство особено битен факт е локацијата, земајќи го во предвид фактот што дел од дивоградбите се наоѓаат во старите градски јадра и крајбрежјето на Охридското Езеро.

Рушење на објектите во старите градски јадра во Охрид и Струга би можело да има негативен ефект врз поединечните заштитени добра во рамки на целината.

Рушење на објектите во крајбрежниот појас на Охридското Езеро би можело да има негативен ефект особено ако се работи за места кадешто е регистрирано заштитено културно наследство како:

1. манастирскиот комплекс Св. Архангел Михаил (Св. Наум);
2. манастирскиот комплекс Св. Богородица Захумска-Заум, кај с. Трпејца;
3. манастирскиот комплекс Св. Богородица – Калишта;
4. Св. Архангел Михаил во с. Радожда;
5. Св. Јован Богослов – Канео.

Изведбата на градежните работи, во проектната област, може да предизвика исто така негативни влијанија врз културното наследство, при што очекуваните влијанија ќе се манифестираат преку неколку активности:

- Влијанија од употреба на градежни машини и присуство на вибрации
- Влијанија од градежен отпад и градежни материјали
- Влијанија со попречување на нормално функционирање на околното добро во текот на градежните работи.

Специфичните значајни влијанија врз културното наследство ќе се предвидат за секоја посебна активност/проект, кои ќе се спроведуваат во рамките на планските опфати и секако ќе добијат и соодветен третман со мерки за намалување и елиминирање на истите. Овие задачи се за во подоцнежните фази, преку изработка на Студиите за оцена на влијание врз животната средина, Студии за оцена на влијание врз културното наследство или Елаборатите за заштита на животната средина, кои произлегуваат како законска обврска на основа на укажаните потенцијални негативни влијанија се прават детални анализи и препораки

8.8 Влијание врз биодиверзитетот (флора и фауна)

Имплементацијата на Планот ќе има позитивни влијанија врз биодиверзитетот преку: хармонизација на законодавството согласно барањата на Конвенцијата за природно и културно наследство и други релевантни меѓународни документи, за измена и донесување на подзаконски акти поврзани со прашањата на урбанистичкото планирање во Охридскиот Регион, кои произлегуваат од основните закони, ажурирање на постојни релевантни стратегии и акциски планови кои ги третираат прашањата на Доброто, контролирана урбанизација во согласност со заштитните зони и режими на територијата на Доброто, вклучување на прашања поврзани со Доброто во секторските стратешки документи во областите земјоделство, шумарство, водостопанство и просторно планирање, (Пример Ревизија на риболовна основа за Охридското Езеро што вклучува критериуми за заштита на биолошката разновидност во езерото) допрецизирање на надлежностите помеѓу институциите на централно и на локално ниво, како и други заинтересирани страни за решавање на проблемите, создавање на

механизам за ефикасна вертикална и хоризонтална координација на институциите во планирањето и спроведувањето на активности.

Имплементацијата на активностите ќе резултира со промени во идното урбанистично планирање и дефинирање на намената на земјиштето, подобрување на состојбите во користење на земјиштето, зачувување на биолошката разновидност, начинот на користење и управување со водите што ќе предизвика директни позитивни влијанија врз сите медиуми и области од животната средина, особено биодиверзитетот.

Уривање на објектите во крајбрежниот појас на Охридското Езеро би можело да има негативен ефект особено ако се работи за места кадешто е регистрирано природно наследство кое поседува Исклучителни Универзални Вредности како:

1. Калишта - единствено природно живеалиште на жолтиот локвањ (*Nuphar lutea*) на Охридско Езеро;

3. Подмоље - најраспространет појас на трска (*Phragmites australis*) на Охридското Езеро, природно живеалиште на загрозени видови птици и мрестилиште на крап;

4. Мазија - ревитализирано природно живеалиште на жолтиот локвањ (*Nuphar lutea*), мрестилиште на крап и живеалиште и гнездилиште на птици;

5. Студенчишко Блато - макрофитска вегетација и плодиште на краповидни риби;

6. Вели-Даб - сублакустриски извори, плодиште на пастрмка и биодиверзитет на бентосна фауна;

7. Веља-Пеш - сублакустриски извори, плодиште на пастрмка и биодиверзитет на бентосна фауна;

8. Свети Петар - крајбрежни и сублакустриски извори, мрестилиште на пастрмка и биодиверзитет на бентосна фауна;

9. Светинаумски Извори - најиздашен извор на Охридско Езеро, мрестилиште на пастрмки и краповидни риби.

Изведбата на градежните работи, во проектната област, може да предизвика негативни влијанија врз живеалиштето (литорална зона со макрофитска вегетација) и дивиот свет што живее во тоа живеалиште. Очекуваните влијанија ќе се манифестираат преку неколку активности:

- Влијанија од истекување на горива, масти и масла
- Влијанија од градежен отпад и градежни материјали

Несоодветна градежна пракса би резултирала со негативни влијанија врз растителните заедници кои се со многу ограничена распространетост, како и врз видовите на макроинвертебрати и алги кои се среќаваат само на тие локалитети и нигде на друго место на светот. Градежните зафати ќе имаат влијание врз водните

птици бидејќи појасот на трска е значајно прибежиште и гнездилишта долж брегот на Охридското Езеро.

Техничката имплементација на инфраструктурните проекти и активностите за реконструкција/изградба/уривање на системите, може да предизвикаат негативни влијанија врз локалитетите каде истите ќе се имплементираат и интензитетот на влијанијата ќе зависи од изборот на локацијата, чувствителните рецептори, како и од развојните активности во областите каде истите ќе се градат. Овие влијанија подетално ќе се разгледуваат на ниво ОВЖС./елаборат.

Подетално разгледување на влијанијата врз биодиверзитетот и планирање на соодветни мерки за спречување и контрола на загадувањето неопходно е да се направи на ниво на техничка и проектна документација при познати технички детали. Со оглед на очекуваните влијанија неопходно е да се спроведе оценка на влијание на проектот врз животната средина. Во услови на повеќе познати детали, а во зависност од обемот и потребите, за други помали поврзани проекти можеби би било неопходно да се спроведе оценка на влијанието на ниво на елаборат за заштита на животна средина.

8.9 Влијанија поврзани со управување со отпад

Управувањето со отпадот генерално претставува проблем за целиот регион поради несоодветното собирање на комуналниот отпад, достапноста за собирање и транспорт на комуналниот отпад на одредени места и постоењето на сметлишта. Дел од мерките во Планот се насочени токму кон решавање на регионалниот проблем со управување со отпадот.

Од поединечните активности наведени во генералните влијанија, може да се очекуваат одредени фракции на инертен и неопасен отпад. Влијанието во оваа фаза се очекува да биде локално и без значителни карактеристики. Во фазата на градба, најголем дел од отпадот би потекнал од активностите за расчистување на теренот со цел отпочнување на експлоатација, расчистување на теренот и поставување на потребната инфраструктура.

Во стратешката оценка на влијанието од Регионалниот План за управување со отпад интегрално се земени во предвид и депонијата и останатата инфраструктура за постапување со отпад со цел оценка вкупните можни односно кумулативни влијанија. Ремедијацијата на нерегуларните депонии и ѓубриштата исто така треба да следи по претходно извршена оценка на влијанието врз животната средина, каде соодветни мерки за спречување и намалување на влијанијата од изведувањето на активностите за затворање и ремедијација треба да бидат идентификувани специфични за самите локации.

Изградбата на колекторот и уривањето на објекти сами по себе ќе генерираат значителни количина отпад особено на градежна фаза.

Техничката имплементација на инфраструктурните проекти и активностите може да предизвикаат негативни влијанија врз медиумите и областите од животната

средина во подрачјата каде истите ќе се имплементираат и интензитетот на влијанијата ќе зависи од изборот на локацијата, чувствителните рецептори, оперирањето и одржувањето на капацитетите, како и од развојните активности во областите каде истите ќе се одвиваат. Овие влијанија подетално ќе се разгледуваат на ниво на конкретна планска/проектна документација во извештаите за СОЖС и во документите за ОВЖС, студии/елаборат.

8.10 Влијание од бучава

Имплементацијата на Планот може да има влијание врз животната средина од емисии од бучава. Во фазата на изградба/реконструкција и уривање појавата на бучава е поврзана со работата на гредежна механизација и транспортни возила и истата во голем дел не може да се избегне. Влијанието се очекува да биде неконтинуирано, локално и временски ограничено на фазата на изградба.

Во текот на оперативна фаза, од особен интерес се очекува да бидат активностите на уривање од работа на механизација, машини и слично. Во зависност од плановите за уривање, уривањето би можело да биде од еднаш, неколку пати дневно до неколку пати неделно.

Неопходни се детални оценки на можните влијанија кои би ги зеле предвид сите активности во оваа фаза и околностите на опкружувањето. Врз основа на тоа, неопходно е да се идентификуваат обемот и интензитетот на влијанијата од бучавата како во фазата на изградба, а особено во оперативната фаза детално и соодветно треба да бидат определени и оценети во рамки на студијата, односно елаборатите за заштита на животната средина.

8.11 Кумулативни влијанија

Земајќи ги во предвид сите активности кои се во Акцискиот план, се очекуваат позитивни и негативни кумулативни влијанија. Позитивни би биле поради синергистичката природа на мерките за подобрување со состојбата на природното и културното наследство. Негативни кумулативни и синергистички влијанија се идентификуваат и преку емисијата на штетни загадувачки материји во воздухот од ангажираната механизација односно зголемениот сообраќај и појава на прашина, мирис и бучава при градежните зафати кои би можеле да настанат при истовремено уривање на бесправни градби.

Негативни кумулативни и синергистички влијанија можат да се јават врз површинските и подземните води, почвата, биодиверзитетот доколку локацијата на депониите и местата за третирање на отпадот не се избрани преку постапка за оценка на влијанијата врз животната средина и доколку со нив не се постапува на начин како што е пропишан во домашното законодавство. Сепак, спроведувањето на планот во голема мера ќе го намали сегашното негативно влијание врз површинските и подземните води што е резултат на сегашното постапување со отпадот.

8.12 Влијанија од несреќи и хаварии

Имплементацијата на планскиот документ може да има влијание од несреќи и хаварии кои може да бидат изразени преку:

- Ризик од електрична опасност
  - Ризик од експлозија
  - Ризик од пожар
  - Ризик од земјотрес
  - Метеоролошки појави со карактеристики на елементарни непогоди, поплави,
  - Инциденти и хаварии предизвикани од најразлични дефекти и технолошки непогоди
- можност за поголеми загадувања на површинските и подземните води поради хаварии при транспорт на штетни материи, но исто така и за перманентни микро загадувања;

Опасностите при користење на електрична енергија треба да бидат опфатени при проектирање и изведба на објектите во состав на урбаните опфати. Ризикот од експлозија и пожар е присутен како во фазата на изградба така и во функционалната фаза.

Природни катастрофи можат да бидат земјотресите, кои може да имаат катастрофални последици врз човекот и природата. Охридскиот регион е сеизмички активно подрачје, што значи дека областа се наоѓа во зона на очекувани земјотереси. Како природна непогода или катастрофа претставуваат и поплавите и надоаѓањето на големи води, бранови од езерото а од останатите метеоролошки појави кои може да имаат карактер на природни непогоди и катастрофи се: појава на град, силни ветрови и магли.

Заради конфигурацијата на теренот истиот е под ризок од два вида на опасности од поплави и тоа поплави од појава на подземни води и поплави при пројни дождовни води. Исто така ризик претставува и непосредната близина на Охридското Езеро . Техничко-технолошки катастрофи, односно хаварии и несреќи може да се јават за време на функционирање на објектите. Поради тоа е потребно да биде изготвен план за управување со хаварии и несреќи кој ќе биде составен дел во елаборатот, односно студијата за влијание на проектот врз животната средина и здравјето на човекот.

8.13 Прекугранични влијанија

Признавањето на прекуграничната природа на природните и културните ресурси се гледа во голем број на прекугранични планови, договори, ознаки, и тоа:

- Договорот меѓу Советот на министри на Република Албанија и на Владата на Република Македонија за заштита и одржлив развој на Охридското Езеро и неговиот слив (Скопје, 2004 година);
- Галичица е вклучена во прекуграничниот Парк Преспа во 2000 и 2010 година;
- прекуграничниот биосферен резерват охрид-преспа, 2014 година.

Сите влијанијата врз прекуграничните ресурси или влијанијата од планот коишто ги преминуваат надлежностите стануваат прекугранични влијанија. Разгледувајќи ја дискусијата за оцена на влијанијата дадена погоре, како резултат на усвојувањето на планот за управување, вклучувајќи го и спроведувањето на проектите, може да дојде

до појава на следниве прекугранични влијанија:Ефектите од влијанијата / ризиците врз Езерото може да опфатат нарушување на квалитетот, промени во хидрологијата, загуба на живеалишта и биолошка разновидност итн. Овие ефекти може да се одразат и на економските и социјалните аспекти. Особено е важно да се напомене дека овие ризици и ефекти се присутни на двете страни на езерото (Албанија и Северна Македонија).

Накратко, влијанија (позитивни и негативни) од донесувањето на предложениот План за управување не е веројатно дека ќе имаат некои значајни прекугранични влијанија. Сепак, кумулативниот ризик за културното и природното наследство во подрачјето, може да предизвика загриженост кај разни меѓународни партнери, како кај соседните земји и така и кај меѓународните агенции. Со оглед на прекуграничните договори, заинтересираните прекугранични страни треба да бидат консултирани во однос на Носење на планот за управување, како и за сите импликации врз различните прекугранични договори. За таа цел потребни се јавни консултации во однос на нацрт Планот и нацрт СОЖС.

9. МЕРКИ И ПРЕПОРАКИ ЗА ЗАШТИТА, НАМАЛУВАЊЕ И НЕУТРАЛИЗИРАЊЕ НА НЕГАТИВНИТЕ ВЛИЈАНИЈА

Анализата на Влијанија утврди дека имплементацијата на мерките и активностите содржани во Акцискиот План ќе даде придонес кон одржливо управувањето со доброто во Охридскиот Регион. Секоја од активностите е со цел да се намалат веќепостоечките проблеми кои ги опфаќаат медиумите и областите на животната средина, па токму затоа се смета дека влијанијата од Планот се позитивни и со нивна имплементација ќе се постигне заштита на природното наследство и одржлив развој на подрачјето, како и исполнување на целите за заштита на животната средина. Треба да се истакне дека голем број од мерките даваат насоки за подготовка и /или измена на законска рамка, стратегии, планови, програми и проекти. Дел од нив имаат регулаторен карактер, а дел претставуваат реализација на конкретни проекти, за кои дополнително ќе се води постапка за подетална оцена на влијанијата врз животната средина.

Од напоменатите влијанија кои опфаќаат градежни активности генерално, со добра проектантска пракса и организирање на градилиштата може да се минимизираат голем дел од влијанијата што се идентификувани за фазата на градбата. Исто така, преку методи на управување со животната средина во голема мерка ќе бидат ублажени влијанијата што се идентификувани за оперативната фаза.

Мерките препорачани со овој Извештај ќе треба да се разгледаат во наредните фази на планирањето. Конечните мерки, утврдени со точна локација, вид и обем на активности, ќе бидат дефинирани низ постапки за конкретна планска документација или на ниво на проект низ студиите за оцена на влијанијата врз животната средина или елаборатите за заштита на животната средина (за секој проект/објект поединечно). На тој начин мерките за заштита на животната средина ќе се вградат во проектот и ќе бидат земени предвид при изведбата.

Она што е особено битно и е цел на стратешкото планирање е да се обезбеди контрола над спроведување на мерките и активностите од Планот во ресорните институции, локални самоуправи, јавни претпријатија и приватниот сектор. За таа цел потребно е :

- Подготовка на Информација до Владата на РСМ со детална анализа на законските обврски, кои потекнуваат од потпишаните национални и меѓународни договори во сите секторски политики и нивно усогласување, со финансиски импликации, за да се избегнат колизии/спротивставености,
- Обезбедување соработка и координација со ресорните министерства и институции, со цел постигнување усогласеност на мерките кои произлегуваат од Планот со секторските стратешки и плански документи и активности кои ја опфаќаат истата временска рамка, а уште повеќе и со идните секторски стратегии и планови,
- Широка меѓусекторска соработка, дискусија и усогласување

9.1 Мерки за заштита, намалување и ублажување на негативното влијание врз квалитетот на воздухот

Влијанија врз амбиенталниот воздух би се очекувале при градежни зафати (реконструкција на колектор) или при уривање на бесправни градби во заштитените подрачја. Како мерка се предлага уривањето да се одвива по однапред подготвен План за постапно уривање. Неколку мерки се предлагаат :

- Уривањето да се изврши на таков начин што ќе предизвика минимално нарушување на непосредната околина.
- Процесот на уривање треба да биде во согласност со барањата на сите релевантни органи (локални власти, министерства одговорни за јавна инфраструктура) и согласно Закон за постапување со бесправно изградени објекти
- да се изработи План за управување со прашината

Износот на создадена прашина ќе зависи од големината на зградата / објектот што се урива, како и методот и опремата што се користи за време на процесот на уривање .

Мерките за ублажување вклучуваат:

- Употреба на најдобра достапна технологија во процес на уривање,
- Соодветни безбедносни мерки, како што се информативни табли,
- Уривањето да се одвива во периоди на слаб ветер за да се намалат емисиите на прашина,
- При уривање да се попрскува земјиштето со вода, да не би дошло до намалување на квалитетот на воздухот од создадената прашина и цврсти честички.

Треба да се нагласи и дека конкретните мерки за ублажување на влијанијата врз воздухот, ќе се (или веќе се во студии за оцена на влијанија врз животна средина , само треба да се почитуваат) дефинираат во студиите/елаборатите за влијанијата врз животната средина за секој објект поединечно.

9.2 Мерки за заштита, намалување и ублажување на негативното влијание врз квалитетот на водите

При имплементацијата на акциите од Планот, во градежна фаза може да биде загрозен квалитетот на подземните води, заради манипулацијата со градежните машини и другите градежни активности (земјени работи и слично). Овие влијанија беа карактеризирани како краткотрајни, сепак организацијата на градилиштетото треба да обезбеди дека овие потенцијални влијанија ќе бидат сведени на минимум.

При спроведување на било која од активностите од Планот ,постоечките природни канализации и водотеците на водата или во близина на локацијата не треба да бидат ограничени. Оваа препорака особено се однесува за Охридското Езеро.

Конкретните мерки за ублажување на влијанијата врз водите, ќе се дефинираат во студиите/елаборатите за влијанијата врз животната средина за секој објект поединечно.

9.3 Мерки за заштита, намалување и ублажување на негативното влијание врз почвата

Квалитетот на почвата индиректно влијае на квалитетот на водата и подземните води, затоа е потребно да се предвидат соодветни мерки за спречување и намалување на влијанијата врз почвата.

Во време на градежните активности потребно е контролирано и внимателно отстранување на површинскиот слој од почвата, да не се вршат поголеми ископи од планираните, како и вишокот на земја да се искористи или да се врати и натапка. Градежниот шут треба да се одлага на привремени депонии предвидени за таа намена кои после треба да се дислоцираат

Пред да се започне со акцијата предвидена во Планот, потребно е да се изработи посебен елаборат за начинот на отстранување на постојната градба, во кој ќе бидат дадени решенија за третманот на градежниот шут создаден од отстранувањето на порано изградената градба.

Особено битно е да се наведе однапред начинот на снабдувањето на градилиштето со електрична енергија и вода, начинот на приклучувањето на градилиштето на постојните сообраќајници и начинот на третман на градежниот отпад (градежен шут) произведен на самото градилиште и - графички прилог кој содржи шема на организација на градилиштето и начин на приклучување на градилиштето на постојните сообраќајници.

Особено битно е градежните работници кои ќе работат на уривање на бесправни градби во заштитани подрачја, да бидат едуцирани за значењето на подрачјето и можните несакани влијанија, уште пред да започнат со активности.

Конкретните мерки за ублажување на влијанијата врз почвата, ќе се дефинираат во студиите/елаборатите за влијанијата врз животната средина за секој објект поединечно.

9.4 Мерки за заштита, намалување и ублажување на негативното влијание врз пределот

Предвиденото уривање на бесправни градби би претставувало сериозно влијание врз пределот и бара внимателно пристапување со цел зачувување на наследството и другите јавни интереси.

Со цел да се ублажат влијанијата при градежна фаза, се препорачуваат следниве општи мерки:

- Примена на добра градежна пракса на градилиштето
- Напредно планирање и организација на градежните активности за соодветна градежна динамика
- За време на изградбата, мерките за намалување на прашината треба да се применат темелно, како што е препорачано
- Одложување на градежен отпад на градилиштето не е дозволено.
- Ограничување на градилиштето на што помала површина

Конкретните мерки за ублажување на влијанијата врз пределот, ќе се дефинираат во оцените на влијанијата врз животната средина за секој објект поединечно.

9.5 Мерки за заштита, намалување и ублажување на негативното влијание врз социо-економските карактеристики

Со цел ублажување на влијанијата врз социо-економските аспекти се предлага:

- Субвенционирање на алтернативните форми туризам;
- Обезбедување поддршка (просторна, техничка, финансиска и др.) на локалното население за отпочнување нови бизниси или примена на агроеколошки мерки во земјоделието;
- Обезбедување на финансиска поддршка, изразени преку поволни субвенции и кредити за земјоделците, во согласност со земјоделската политика на Владата, со цел да ги имплементираат предвидените акции;
- Едукација на различните групи корисници за значењето на УНЕСКО статусот на регионот,
- Подготовка на информативен материјал и организирање информативни средби со различни групи корисници за примена на мерките за заштита на природното и културното наследство, со што ќе се постигне нивна заштита, а истовремено ќе се постигнат социо-економски придобивки;
- Воспоставување на финансиска рамка за исполнување на целите и мерките со одредени бенефиции за ранливите категории

Конкретните мерки за ублажување на влијанијата врз социјани аспекти, ќе се дефинираат во студиите/елаборатите за влијанијата врз животната средина за секој објект поединечно.

9.6 Мерки за заштита, намалување и ублажување на негативното влијание врз населението и човековото здравје

За намалување на влијанијата врз населението и човековото здравје потребно е да се предвидат и имплементираат мерки за заштита на сите медиуми и области на животната средина, како и на работната средина, во градежната фаза. На тој начин директно и индиректно се заштитува здравјето и благосостојбата на населението и работниците. Имплементацијата на планскиот документ се очекува генерално да има позитивно долгорочно влијание врз населението.

Примената на сите предложени мерки одделно по различни влијанија, почнувајќи од фазата на планирање, преку гадежна фаза ќе овозможи спречување и контрола на идентификуваните влијанија, кои пак може на директен или индиректен начин да се рефлектираат врз населението и човековото здравје.

Се цел следење на ефективноста на имплементираниите мерки за спречување и контрола, неопходно е воспоставување на добар јасен мониторинг план кој ќе ја следи работата на активноста и сите нејзините процеси, и соодветно ќе информира до надлежните органи.

9.7 Мерки за заштита, намалување и ублажување на негативното влијание врз културното наследство

Генералните мерки кои можат да се предвидат со цел заштита на културното наследство се:

-Почитување на мерки зададени во ОВЖС, елаборати, како и студии за стратешка оцена за заштита на културното наследство.

Примената на предвидените мерки за правилно управување со просторот и отпадот, индиректно ќе се ублажат негативни влијанија врз културното наследство.

При воспоставувањето на мерките за намалување на влијанијата, неопходно е да се следат насоките за дозволени/недозволени активности за зоната на режим на заштита, наведени во Планот за управување. Истите треба да бидат содржани во основните проекти согласно направената оценка на влијанието врз културното наследство во рамките на студиите, односно елаборатите за заштита животна средина.

Заради обезбедување на културното наследство за време на активностите за рушење неопходно е спроведување на следните мерки:

- Одобрен проект за отстранување на објект или негов дел според Законот за Градење (член 99 и член 99-а);
- Сите законски процедури и мерки кои се предвидени според Закон за Градење, дел Отстранување на објект (од член 99 до член 106);
- Елаборат за влијанието на отстранувањето на градбата кон блиското културно наследство (Heritage Impact Assessment HIA);
- Изготвување на заштитно конзерваторски услови и добивање на Заштитно- конзерваторска согласност;
- Во текот на целиот период на градежните активности, пет дена неделно, назначено стручно лице од институцијата Н.У. Завод за заштита на спомениците и на културата и Музеј- Охрид и назначен градежен инженер треба да го мониторира местото и состојбата на културното наследство во областа на проектот;
- Работниците, кои ќе работат на овој проект, треба да бидат информирани и едуцирани за важноста на Охрид и културното наследство во него.

9.8 Мерки за заштита, намалување и ублажување на негативното влијание врз биодиверзитетот (флора и фауна)

Заради обезбедување на живеалишта и заштита на живиот свет за време на активностите за уривање неопходно е спроведување на следните мерки:

- Изведувачот треба да подготви План за управување со биолошката разновидност при активностите на проектот кои би се одвивале во крајбрежјето каде се и локалитетите ИУВ

- По завршување на градежните активности да се изврши реставрирање на живеалиштата;
- Градежните активности треба да се вршат во периоди на ниско ниво на водата;
- Во текот на целиот период на градежните активности за реконструкција/градба/уривање најмалку еднаш неделно, назначен независен експерт (биолог/еколог) треба да го мониторира местото и состојбата на живеалиштето и дивниот свет во областа на проектот;
- Работниците, кои ќе работат на овој проект, треба да бидат информирани и едуцирани за важноста на Охридското Езеро и неговиот жив свет.

Пред почетокот на работите, треба да се направи заштитно оградување околу дрвја во согласност со План за управување со биодиверзитет. Одржување и привремено оградување околу дрвја и следење на состојбата во текот на целиот процес на уривање.

- Примената на предвидените мерки за правилно управување со просторот, отпадните води и отпадот, индиректно ќе се ублажат негативни влијанија врз флората и фауната;
- Примена на административни компензациони мерки, компензација на загубените хабитати и забрана за градење.

При воспоставувањето на мерките за намалување на влијанијата, неопходно е да се следат насоките за дозволени/недозволени активности за зоната на одржливо користење на НП Галичица, наведени во Планот за управување со животната средина. Истите треба да бидат содржани во изведбените проекти согласно направената оценка на влијанието врз животната средина во рамките на студии, односно елаборатите за заштита животна средина.

- Сите активности кои што се планираат да бидат усогласени со позитивното законодавство на Република Северна Македонија кое ја регулира заштитата на животната средина, природата, како и управувањето со заштитените подрачја, како и со повисоките плански документи. Дополнително, планираните активности да се усогласат со меѓународните договори и конвенции кои Р. Македонија ги има потпишано, а се однесуваат на Охридскиот регион
- Заради заштита и зачувување на Доброто, сите активности кои се предвидуваат треба да бидат подредени на принципите на заштита на природното и културното богатство.

Поради фактот што би се очекувало интервенции во крајбрежјето каде има бесправни објекти, а истовремено се работи за локалитети каде има ендемични растителни и животински видови и се плодиште на многу видови на ципиридни риби, Јавната Научна Установа Хидробиолошки Завод-Охрид, да биде запознаена со активностите и директно вклучена.

Конкретните мерки за ублажување на влијанијата врз биодиверзитетот, ќе се дефинираат во студиите/елаборатите за влијанијата врз животната средина за секој објект поединечно.

9.9 Мерки за заштита, намалување и ублажување на негативното влијание на планскиот документ од управувањето со отпадот

Изведувачот на градежните работи е потребно да подготви Програма за управување со отпад за градежната фаза. Програмата е потребно да содржи:

- Идентификување на различни видови на отпад и количини кои ќе се создадат за време на градежната фаза во согласност со Листата на видови на отпад (Сл. весник на РМ бр. 100/05)

- Селекција и класификација на различните видови отпад, во согласност со Листата на видови на отпад и негово предавање на овластени компании

- Одредување на начинот на третман на различни видови на отпад

- Воспоставување на процедура за управување со отпад

- Обезбедување контејнери и локации за складирање на отпадот

- Дефинирање на времето за собирање на отпадот и негов транспорт од градилиштето

- Повторна реупотреба на ископаната земја колку што е можно повеќе

- Повторна употреба на други видови на отпад

- Одредување на проценетата вредност за повторно користење на рециклабилниот отпад

- Воспоставување на мониторинг за мерките дадени за управување со отпадот

- Обука на вработените за соодветен третман на отпадот

Исто така се препорачува:

- Целосна имплементација на мерките и препораките од Програмата за управување со отпад: договор со Студија за оценка на влијанието врз животната средина и социјалните аспекти од овластена компанија за собирање, транспорт и третман на отпадот како и негово прифаќање

- Ангажирање на овластен управител со отпад за обезбедување на целосна имплементација на Програмата во согласност со законските препораки

- Инертен отпад/градежен шут да се депонира на депонијата Мауцкер, или друга локација за одлагање на градежен шут предложена од општината.

Отпадот што ќе се генерира во текот на изградбата на планираните објекти ќе се депонира на локација за градежен шут што ќе биде посочена од страна на општинските служби. За избегнување на влијанијата врз животната средина, предизвикани од несоодветното управување со отпадот во оперативната фаза, ќе се применува принципот на хиерархија на отпадот, односно превенцијата, повторното користење, рециклажата, преработката, третманот и депонирањето на преостанатите количества на отпад што не може да се реупотреби.

Во елаборатите за заштита на животната средина за одделните објекти, ќе бидат утврдени видовите и количествата на отпад што ќе се генерираат на локациите и

можностите за негово намалување и рециклажа.

9.10 Мерки за заштита, намалување и ублажување на негативното влијание на планскиот документ од бучава

Мерки кои се предвидуваат за спречување и намалување на бучавата се:

- Подготовка и објавување на план на отпочнување и завршување на работите;
- Да се внимава на работните дневни часови поради можноста за вознемиреност од бучава (од 07.00-17.00);
- Да се користат нови машини технички исправни и помалку бучни;
- Постоечката и предвидената површина со заштитно зеленило во значителна мера може да придонесе за заштита и намалување на влијанијата од бучавата;

Конкретните мерки за ублажување на влијанијата врз животната средина, ќе се дефинираат во студиите/елаборатите за влијанијата врз животната средина за секој проект.

9.11 Мерки за заштита, намалување и ублажување на кумулативни и прекугранични влијанија

Ризиците од кумулативните влијанија беа дискутирани во Поглавје 8. Овие влијанија најдобро се решаваат со намалување на вкупното влијание од секоја активност, како што е препорачано во деловите наведени погоре.

Влијанието од Проектите, вклучувајќи го и нивното кумулативно влијание, треба повремено да се следи со цел да се идентификува дали се потребни некои измени или ревизии на оперативните параметри на Проектите за да се контролираат негативните влијанија. Се препорачува режим на конинуиран мониторинг со доволно ресурси за Хидробиолошки Завод .

За решавање на прекуграничните влијанија, треба да се почитуваат мерките на ниво на Проект за кои се дискутираше погоре, и различните мерки кои ќе бидат идентификувани во фазата на ОВЖС на Проектот. Но, тековниот План за мониторинг ќе идентификува дали постојат тековни прашања кои предизвикуваат загриженост во однос на влијанијата и треба да избере кое било прашање кое би можело да добие прекуграничен карактер. Препораките за прекугранични консултации и комуникација се задолжителни како што и самата ЕСПО конвенција напоменува.

9.12 Мерки за заштита, намалување и ублажување на влијание од од несреќи и хаварији

Заради организирано спроведување на заштита и спасувањето, учесниците во системот за заштита и спасување, треба да донесат План за заштита и спасување од природни непогоди, епидемии, епизоотии, епифитотии и други несреќи. Планот за

заштита и спасување содржи превентивни и оперативни мерки, активности и постапки за заштита и спасување. Планот го донесува Советот на Општината. Мерки за заштита и спасување задолжително се применуваат:

-при планирање и уредување на просторот и населбите;

-во проектите за градби и технолошки процеси наменети за складирање, производство и употреба на опасни материи, нафта и нејзини деривати, енергетски гасови, јавниот сообраќај, црна и обоена металургија, како и за јавна, административна, културна и туристичко-угостителска дејност;

-при изградба на објекти и објекти од инфраструктура.

Во функција на уредувањето на просторот, задолжително треба да се обезбеди:

- Изградба на градби отпорни на сеизмички дејства;
- Регулација на водотоците и изградба на систем на одбранбени насипи;
- Изградба на снеготаштитни појаси и пошумување на голините;
- Обезбедување на противпожарни пречки;
- Изградба на градби за заштита;
- Изградба на потребна инфраструктура

Мерки за заштита и спасување се:

-урбанистичко-технички, хуманитарни и други мерки за заштита и спасување кои би се појавиле при и по природните непогоди и др. несреќи, а не се предвидени со овој закон.

Урбанистичко-технички мерки се:

- засолнување;
- заштита и спасување од поплави;
- заштита и спасување од пожари, експлозии и опасни материи;
- заштита од неексплодирани убојни и други експлозивни средства;
- заштита и спасување од урнатини;
- заштита и спасување од техничко-технолошки несреќи и
- спасување од сообраќајни несреќи.

Заштитата и спасувањето од поплави опфаќа регулирање на водотоците, изградба на заштитни градби, набљудување и санирање на оштетени делови на заштитните градби, набљудување и звидување на состојбите на водотоците и високите бранови, заштитните градби и околината, обележување на висинските коти на плавниот бран, навремено известување и тревожење на населението во загрозеното подрачје и негова евакуација и спасување, како и учество на санирање на последиците предизвикани од поплавата.

10. ПЛАН ЗА МОНИТОРИНГ ВРЗ ЖИВОТНАТА СРЕДИНА

Целта на Планот за мониторинг на животната средина е следење на ефектите од спроведувањето на планскиот документ врз медиумите на животната средина.

Планот треба да овозможи согледување на ново предвидените ефекти и превземање на соодветни дејствија за подобрување на состојбата. Во случај на согледани негативни ефекти од спроведувањето на планскиот документ, органот кој го подготвува планскиот документ како и друго правно или физичко лице и здруженија на граѓани од областа на животната средина се должни за тоа да го известат органот на државна управа надлежен за работите од областа на животната средина.

Основните цели и бенефитот од мониторингот на ефектите врз животната средина се:

- следење на имплементацијата на активностите во предвидени со планскиот документ;
- следење на имплементацијата на мерките за контрола на влијанијата;
- да се обезбедат податоци за понатамошно следење на состојбите во животната средина;
- следење на состојбата во животната средина со цел навремено согледување на нево предвидените влијанија од имплементацијата на Планот и управување со истите;
- да се потврди дека со примена на мерките за ублажување се зголемуваат придобивките во однос на заштитата на животната средина;
- утврдување кои активности треба да бидат превземени за редуцирање на влијанијата врз животната средина.

Со цел да се изврши мониторинг на ефективноста на планскиот документ потребно е следење на поставените индикатори и нивниот развој со што ќе се потврдат целите на Проектот. За следење на индикаторите потребно е да се земат во предвид и податоците за тековната состојба на животната средина.

Следењето на состојбата на животната средина ја потврдува оправданоста и примената на предложените мерки за ублажување и нивната функционалност, што претставува голема придобивка во однос на заштитата на животната средина.

ПРЕД МЕТ	ЦЕЛИ	МОНИТОРИНГ	ИНДИКАТОРИ	ИЗВОРИ НА ВЕРИФИКАЦИЈА / НАДЛЕЖЕН ОРГАН
	<p>Подобрување на квалитетот на живеењето и зголемување на животниот стандард</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Следење на демографската состојба, - Следење на степен вработеноста, -Следење на спроведувањето на активностите за подигнување на јавната свест на населението за ИУВ на природно и културно наследство на Охридскиот Регион и за чекорите што треба да се преземат за заштита и одржливо користење природните ресурси - Следење на вградувањето на ИУВ на природно и културно наследство на Охридскиот Регион во политиките за економски развој на национално и локално ниво, Следење на развој на одржлив туризам - Изработка и спроведување на Сообраќајни планови за општините Охрид и Струга -Следење на уривање на бесправно изградени објекти во заштитените подрачја за кои е издадено правосилно Решение за рушење од страна на надлежен орган Зајакнување на капацитетите на институциите / телата што имаат надлежност за управување со 	<ul style="list-style-type: none"> -Трендови на миграција, -Стапка на вработеност, - Број на: реализирани обуки, едукации, тренинзи, работилници, медиумски кампањи, печатени материјали - Ниво на јавна свест и ставови на населението во врска со УНЕСКО статусот на подрачјето -Тренд на одржливо управување со земјиштето (на пр. воспоставени добри земјоделски практики) и практики за заштита на земјиштето, - Број на изработени плански документи за одржливо користење на природните ресурси, одржлив туризам итн - Изработени Сообраќајни планови за општините Охрид и Струга -Изработена Стратегија за одржлив туризам -Изработени сообраќајни планови во Охрид и Струга и негово спроведување - Број на поднесени жалби од страна на населението како резултат од нарушена здравствена состојба и нарушен квалитет на животната средина 	<ul style="list-style-type: none"> Министерство за транспорт и врски - Министерството за животна средина и просторно планирање (МЖСПП) - Министерство за економија - Министерство за финансии Министерство за образование и наука; - Влада на Република Северна Македонија; - Национален совет за одржлив развој во Република Северна Македонија, - Министерство за

		<p>Доброто</p> <p>Следење на процесот за избор на локација за објектите и инсталациите за управување со отпад</p> <p>-Следење на обезбедената финансиска поддршка за имплементација на мерките,</p> <p>- Следење на процесот на затварање и санација на непрописните депонии и ѓубришта</p> <p>- Следење на здравствената состојба на локалното население</p>	<p>-Спроведување на обуки, студиски посети, размена со соодветни управувачки тела за УНЕСКО подрачја</p> <p>-Резултати од хидрогеолошки истражувања за соодветна локација за регионална депонија</p> <p>-Имплементирана финансиска поддршка, број на субвенционирани граѓани/бизниси</p> <p>-Резултати од хидрогеолошки истражувања за соодветна локација</p> <p>-Здравствениот статус на населението споредено со периодот пред спроведување на активностите</p>	<p>земјодлство, шумарство и водостопанство</p> <p>- Министерство за труд и социјална политика</p> <p>- Министерство за здравство</p> <p>- Центар за развој на ЈЗР</p> <p>- Институт за јавно здравје</p> <p>- Агенција за вработување на РМ</p> <p>- Државен завод за статистика</p> <p>- Општините во регионот</p> <p>- Центри за социјална работа</p> <p>- Центар за управување со кризи - Здруженија на граѓани, организации,</p>
--	--	---	---	--

				научни институции
	-Заштита на биолошка и пределска разновидност	<p>Следење на процесот на усогласување на законската регулатива за справување со ефектите од Планот во согласност со оперативниот водич на УНЕСКО</p> <p>-Следење на стратешкото планирање на централно и локално ниво и усогласеноста на целите за справување со ефектите од Планот со другите секторски стратегии и планови,</p> <p>-Следење на зајакнувањето на институционалните капацитети за имплементација на мерките кои произлегуваат од Планот,</p> <p>Следење на заштитените подрачја Охридско Езеро и Студенчишко Блато</p> <p>-Мониторинг на биолошката разновидност во Охридското Езеро</p> <p>-Мониторинг врз намалување / зголемување на површините обраснати со вегетација</p> <p>-Мониторинг на брегот и појасот на трската покрај Охридското Езеро</p>	<p>-Број на донесени/изменети закони и подзаконски акти кои ја третираат проблематиката со управувањето на природното и културното наследство на Охридскиот Регион</p> <p>-Тренд на вклучување на заштитата на природното и културното наследство на Охридскиот Регион во различни стратегии и планови,</p> <p>-Број на изработени плански и стратешки документи</p> <p>- Основање на тело за управување со Охридско Езеро и Студенчишко Блато</p> <p>-Квантитативни и квалитативни анализи на групи на организми кои се користат за утврдување на еколошкиот статус на водното тело согласно Рамковна директива за Води</p> <p>-Евидентирана бројност и взаемни врски помеѓу флората и фауната и нивните живеалишта;</p> <p>-Површини обрасната со вегетација .</p> <p>-ревитализација на рипариски живеалишта;</p> <p>Реставрација на крајбрежје,</p>	<p>- Министерство за животна средина и просторно планирање;</p> <p>- Министерство за економија;</p> <p>- Министерство за финансии,</p> <p>- Министерство за земјоделство, шумарство и водостопанство;</p> <p>- Министерство за транспорт и врски;</p> <p>- Министерство за култура;</p> <p>- Министерство за образование и наука;</p> <p>- Влада на Република Северна Македонија;</p> <p>- Државен инспектор за животна средина;</p> <p>- ЈУ Национален парк Галичица;</p> <p>Хидробиолошки завод</p> <p>-Општина Охрид</p>

		<p>-Мониторинг на изработка на Студија за ревалоризација на Студенчишко Блато</p> <p>Мониторинг на донесување на Закон за прогласување на Студенчишко Блато за заштитетно подрачје</p> <p>Мониторинг на изработка на План за управување со заштитено подрачје Студенчишко Блато</p> <p>Мониторинг на поднесувањето на номинациско досие и Прогласување на Охридско Езеро , Студенчишко Блато за Рамсарски места</p> <p>Мониторинг на основањето на тело за управување со заштитените подрачја Охридско Езеро и Студенчишко Блато</p> <p>-Следење на институционалната соработка во однос на проблемите од аспект на урбанизам и заштита на биолошката разновидност,</p> <p>-Следење на воведувањето нови техники и технологии во одржливо земјоделство</p> <p>-Следење на воведувањето нови техники и технологии во одржливо рибарство</p> <p>-Ревизија на риболовна основа за Охридското Езеро што вклучува критериуми за заштита на биолошката разновидност во езерото</p>	<p>-Изработена Студија за ревалоризација на Студенчишко Блато</p> <p>-Донесен Закон за прогласување на Студенчишко Блато за заштитетно подрачје</p> <p>-Изработен План за управување со заштитено подрачје Студенчишко Блато</p> <p>-Прогласени Рамсарски места во Охридскиот Регион</p> <p>-Основано тело за управување со заштитените подрачја Охридско Езеро и Студенчишко Блато</p> <p>-Тренд на зајакнати институционални и технички капацитети на државно и локално ниво за работа од областа</p> <p>-Воспоставено одржливо земјоделство</p> <p>-Воспоставено одржливо рибарство</p> <p>-Изработена нова риболовна основа за Охридското Езеро</p> <p>-Вклученост на Советот за следење и координација на управувањето со природното и културно наследство во Охридскиот регион во постапка за одобрение за градење на инфраструктурни проекти</p> <p>-Број на утврдени казни за непочитување на пловни патишта и места за паркирање на пловни објекти во заштитни зони на извори</p> <p>- Изработена Студија за ревалоризација на Охридско Езеро ,</p>	<p>-Општина Струга</p> <p>-Општина Дебрца,</p> <p>-Капетанија Охрид</p> <p>- Здруженија на граѓани, организации, научни институции;</p>
--	--	--	--	---

	<p>- Следење на координирањата и планирањето и спроведувањето на инфраструктурни проекти во границите на Доброто</p> <p>-Рестрикции на пловидбата со пловни објекти и инсталации кои се придвижуваат со мотори со внатрешно согорување како и нивно паркирање во заштитните зони на сублакустричните извори Вели Даб, Веља Пеш, Свети Петар, Свети Наум</p> <p>Мониторинг на изработена Студија за ревалоризација на Охридско Езеро ,</p> <p>Мониторинг на изработката на План за управување со заштитено подрачје Охридско Езеро</p> <p>Мониторинг на донесувањето на Закон за прогласување на Охридско Езеро за заштитено подрачје</p> <p>-Мониторинг на зајакнување на капацитетите на институциите / телата што имаат надлежност за управување со Доброто</p> <p>-Мониторинг на изработка и усвојување на Студија за одржлив туризам во Охридскиот регион</p> <p>-Изменувањето и дополнување на Просторниот план за Охридско-Преспанскиот регион</p>	<p>- Донесен Закон за прогласување на Охридско Езеро за заштитено подрачје</p> <p>-Изработен План за управување со заштитено подрачје Охридско Езеро</p> <p>-број на спроведување на обуки, студиски посети, размена со соодветни управувачки тела во ЕУ и во светот</p> <p>-Изработена Студија за одржлив туризам во Охридскиот регион</p> <p>-Ревидиран Просторниот план за Охридско-Преспанскиот регион</p> <p>-Усогласеност на критериумите за планирање, проектирање и градба на објекти во првата заштитна зона на Охридското Езеро и нејзината контактна зона</p> <p>-Број на изработени оценки на влијание врз животната средина од бесправно изградени објекти</p> <p>-Број на срушени бесправни и/или несоодветни градби во крајбрежјето и заштитени зони на НП Галичица</p> <p>-мониторинг на параметри согласно Плановите.</p>	
--	--	--	--

		<p>-Следење на измена на одделни стандарди и нормативи за урбанистичко планирање во првата заштитна зона на Охридското Езеро и нејзината контактна зона</p> <p>Следење на контролата на урбанизација на крајбрежјето и заштитени зони на НП Галичица</p> <p>Мониторинг во заштитените подрачја согласно програмите за мониторинг и Плановите за управување со овие заштитени подрачја со кои се утврдени параметрите и честотата на мерење;</p>		
	<p>Заштита на квалитетот на воздухот</p>	<p>-Мониторинг на стакленички гасови;</p> <p>-Мониторинг над спроведување на мерките дефинирани во студии за ОВЖС/ елаборатите за заштита на животната средина.</p> <p>Следење на исполнувањето на целите на националното и меѓународното законодавство</p> <p>- Следење на процесот за избор на локација за објектите и инсталациите за управување со отпад</p> <p>- Следење на изградбата на објектите и инсталациите за управување со отпад</p> <p>-Следење на уривање на бесправно изградени објекти во заштитените подрачја за кои е издадено правосилно Решение за рушење од страна на надлежен орган</p>	<p>-Тренд на намалување на емисиите на загадувачки материи SO₂, CO,CO₂,NO, NO_x,VOC, суспендираи честички</p> <p>-Имплементација на мерки за заштита од студии за ОВЖС / елаборатите за заштита на ж.с.</p> <p>Тренд на исполнување на целите дадени во националното и меѓународното законодавство</p> <p>- Резултати од метеоролошки мерења и набљудувања</p> <p>- Број на издадени лиценци и дозволи за интегрирано спречување и контрола на загадувањето</p> <p>-Резултати од извршено мерење на емисија на суспендирани честички настанати при уривање од бесправните/несоодветни објекти</p>	<p>Министерство за животна средина и просторно планирање</p> <p>- Министерство за транспорт и врски</p> <p>- Министерство за здравство</p>

		-Следење на емсијата на суспендирани честици настанати при уривање		- Институт за јавно здравје -Општина Охрид -Општина Струга -Општина Дебрца
	Заштита на квалитетот на површинските и подземните води	<p>-Мониторинг во заштитените подрачја согласно програмите за мониторинг и Плановите за управување со овие заштитени подрачја со кои се утврдени параметрите и честотата на мерење;</p> <p>-Мониторинг на санирање на постојната инсталација на пречистителната станица-Враништа и системот на препумпни станици во колекторскиот систем</p> <p>-Мониторинг на ревидирањето на урбанистички планови што навлегуваат во првата (а) I (b) заштитна зона (крајбрежјето на Охридското Езеро).</p> <p>-Мониторинг на нивото на езерото,</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Резултати од извршен мониторинг на водата од Езерото и притоците согласно програматан а ХБЗ - Реставриран колекторски ситем - Проширување и подобрување на биолошката фаза на прочистување на пречистителната станица Враништа и санирање на другите составни делови на пречистителната станица - Заменети постоечки, поставување на нови пумпни станици според потребите, како и замена на дотраената инсталација - Изградени на мали пречистителни станици, за потребите на селата и населбите, кои не се вклучени во колекторскиот систем - Забранети/изменети /дополнети урбанистички планови што навлегуваат во првата (а) I (b) заштитна зона (крајбрежјето на Охридското Езеро). - Регулиран испуст на вода од Охридско Езеро - Стабилизиран водостој на Охридско Езеро - Имплементација на мерки за заштита од студии за ОВЖС/ елаборатите за заштита на ж.с.; 	<p>Министерство за животна средина и просторно планирање</p> <p>- Министерство за транспорт и врски</p> <p>-ХБЗ</p> <p>-Општина Охрид</p> <p>-Општина Струга</p> <p>-Општина Дебрца</p>

	<p>Зачувување на педолошките карактеристики и</p>	<p>-Мониторинг на спроведување на План за управување со отпадот</p> <p>-Следење на процесот за избор на локација за објектите и инсталациите за управување со отпад</p> <p>- Следење на активностите за утврдување и заштита на локалитетите кои поседуваат ИУВ на културно и природно наследство</p> <p>Следење на квалитетот на почвата</p> <p>Следење на инспекциски надзори на непланска / неконтролирана урбанизација</p> <p>Следење на испуштање на непречистени отпадни води (со честота на мерење што ќе се усогласи со Хидробиолошкиот завод);</p> <p>Следење на реконструиран колекторски систем (км.), (со честота на следење еднаш годишно);</p> <p>Количества на непрописно отстранет отпад (честота на мерење еднаш месечно);</p> <p>Број на срушени бесправно изградни објекти во заштитените подрачја (честота на следење еднаш месечно);</p> <p>Следење на ерозивен депозит и полутанти (во вода и нанос) од реката Сатеска</p>	<p>-Соодветност на квалитетот на почвата спрема намената(физичко – хемиска анализа)</p> <p>-соодветно управување со отпадот</p> <p>-Трендови во заштитата на локалитетите со ИУВ</p> <p>Резултати од хидрогеолошки и сеизмолошки испитувања на локацијата</p> <p>- Евиденција на извештаи од спроведен надзор на процесот на уривање на бесправни градби</p> <p>- Број на редовни и вонредни контроли од страна на надлежни инспекциски органи со цел спречување на неконтролирана урбанизација и уништување на функционалноста на крајбрежјето</p> <p>Следење на БПК5 на пречистени отпадни води на испуст во Црн Дрим</p> <p>Количество на нанос водата на Охридско езеро по влив на Сатеска</p> <p>Хемиски состав на полутанти во вода и во нанос по влив на Сатеска</p>	<p>-Министерство за животна средина и просторно планирање</p> <p>- Министерство за транспорт и врски</p> <p>- Министерство за земјоделство, шумарство и водостопанство</p> <p>- Министерство за здравство</p> <p>- Центар за развој на ЈЗР</p> <p>УХМР</p> <p>- Општина Охрид</p> <p>-Општина Струга</p> <p>-Општина Дебрца</p> <p>- Центар за управување со кризи</p>
	<p>Минимизирање на отпадот,</p>	<p>-Степен на имплементација на Програмата за управување со отпад;</p>	<p>-Изработка и имплементација на Програма за управување со отпад</p>	

	<p>третман и соодветно депонирање</p>	<p>-Доставување на извештаи за управување со отпад.</p> <p>Следење на избор на нова локација за регионална постројка за отстранување на отпадот во Југозападниот плански регион</p> <p>Следење на воспоставување на интегриран регионален систем за управување со отпад</p>	<p>-Количества на собран и транспортиран градежен шут напредвидените локации</p> <p>-Воспоставен на интегриран регионален систем за управување со отпад</p> <ul style="list-style-type: none"> - Избрана нова локација за регионална постројка за отстранување на отпадот во Југозападниот плански регион - Набавена опрема за собирање и селектирање на отпад за Југозападниот плански регион <ul style="list-style-type: none"> - Затворени непрописни депонии (вклучително и на Буково) - Изградени постројките за претовар и отстранување на отпад за Југозападниот плански регион 	<p>Министерство за животна средина и просторно планирање</p> <ul style="list-style-type: none"> - Министерство за транспорт и врски - Министерство за земјоделство, шумарство и водостопанство - Министерство за здравство - Центар за развој на ЈЗР - Институт за јавно здравје - Општините во регионот - Центар за управување со кризи - Општина Охрид - Општина Струга - Општина Дебрца
<p>Заштита на</p>				<p>Министерство за</p>

	<p>културно наследство</p>	<p>Мониторинг на заштитата на културното наследство</p> <p>Следење на изработка на елаборати за ревалоризација на културни добра во Старо Градско јадро во Охрид и Струга, како и на целото заштитени подрачје од Унеско</p> <p>Мониторинг на ревидирани закон за старо градско јадро, закон за заштита на културно наследство</p> <p>Следење на урбанизацијата во заштитеното подрачје</p> <p>Мониторинг на изработка на ХИА за сите нелегално изградени објекти</p> <p>Следење на усогласувањето на националната легислатива за градба со легислативата за заштита на културно наследство</p> <p>Следење на институционалната соработка во однос на проблемите од аспект на урбанизам и</p>	<p>Број на изработени Елаборати за ревалоризација на културни добра (за кои се уште нема изработено)</p> <p>Ревидирање на Закон за заштита на културното наследство, Закон за прогласување на Старото Градско Јадро на Охрид за културно наследство од особено значење</p> <p>Број на издадени дозволи за градба</p> <p>Број на изработени Студии за влијание врз културното наследство (ХИА)</p> <p>Тренд на зајакнати институционални и технички капацитети на државно и локално ниво за работа од областа</p> <p>Забранети/изменети /дополнети урбанистички планови и ревидирани закони</p>	<p>култура</p> <p>Управа за заштита на културното наследство</p> <p>НУ Завод за заштита на споменици на културата -Музеј Охрид</p> <p>НУ Музеј Д-р. Никола Незлобински</p> <p>Комисија УНЕСКО</p> <p>Музеи и институции за заштита на културно наследство</p> <p>Општини Охрид, Струга и Дебарца</p>
--	-----------------------------------	---	--	--

		<p>заштита на културното наследство,</p> <p>Мониторинг на изработка и ревидирањето на урбанистички планови што навлегуваат во прва, втора и трета заштитна зона на културно наследство</p> <p>Следење на координирањата и планирањето и спроведувањето на инфраструктурни проекти во границите на Доброто</p> <p>Мониторинг на зајакнување на капацитетите на институциите / телата што имаат надлежност за управување со Доброто</p> <p>Следење на јавната свест кај населението за културните добра</p> <p>Мониторинг на изработка и усвојување на Студија за одржлив туризам во Охридскиот регион</p> <p>Изменувањето и дополнување на Просторниот план за Охридско-Преспанскиот регион</p>	<p>Забранети/изменети /дополнети урбанистички планови што навлегуваат во прва, втора и трета зона</p> <p>Тренд на издадени Мислење од страна на Советот за Проекти за инфраструктура и други плански документи за развивање на инфраструктурните проекти</p> <p>Број на спроведување на обуки, студиски посети, размена со соодветни управувачки тела во светот</p> <p>Број на спроведување на обуки, настани и работилници за подигнување на јавната свест кај населението</p> <p>Изработена Студија за одржлив туризам во Охридскиот регион</p> <p>Ревидиран Просторниот план за Охридско-Преспанскиот регион</p>	<p>Министерство за животна средина и просторно планирање</p> <p>Министерство за транспорт и врски</p> <p>Влада на Република Северна Македонија;</p> <p>Здруженија на граѓани и организации</p> <p>Единици на локална самоуправа</p>
--	--	--	---	---

11. НЕТЕХНИЧКО РЕЗИМЕ

Стратегиска оцена на животната средина (СОЖС) е систематски и партиципативен процес што се спроведува за да се анализираат влијанијата врз животната средина, животот и здравјето на луѓето, како и социјалните и економските аспекти поврзани со спроведувањето на одреден плански документ во овој случај “Планот за управување со природното и културното наследство Охридски регион” (во понатамошен текст **Планот**). Со постапката за СОЖС се интегрираат прашањата од областа на животната средина при носењето на одлуки за обемот и начинот на спроведување на Планот. Притоа органите (Министерство за култура и Министерство за животна средина и просторно планирање) надлежни за спроведување на Планот, при неговото ревидирање и финализирање, ќе го земаат предвид следното:

- *Состојбите и трендовите на областите и активностите во животната средина, што може да имаат влијание или да бидат засегнати од спроведувањето на Планот ;*
- *Целите на животната средина и индикаторите за нивно постигнување при спроведувањето на Планот ;*
- *Веројатните значајни ефекти врз животната средина што може да настанат како резултат од спроведувањето на Планот;*
- *Мерките за избегнување, намалување или ублажување на негативните влијанија;*
- *Ставовите, потребите и информациите обезбедени од засегнати страни (вклучително и од надлежни органи), во државата и во прекуграничен контекст.*

Стратегиска оцена на животната средина во согласност со Законот за животната средина („Сл. весник на Република Македонија“ бр. 53/05, 81/05, 24/07, 159/08, 83/09, 48/10, 124/10, 51/11, 123/12, 93/13, 187/13, 42/14, 44/15, 129/15, 192/15, 39/16 и 99/18) се изработува напоредно со ревидирањето на Планот. Овие два процеси, ќе овозможат соодветно вградување на целите за заштита на животната средина и мерките за намалување на влијанијата врз Исклучителната Универзална Вредност (**ИУВ**) на Охридскиот Регион во рамките на Планот.

Целиот процес на СОЖС воден преку директна соработка со Носителите на Планот, води кон подобра заштита и управување со животната средина (со посебен акцент на природното и културно наследство) и промовира одржлив развој во Охридскиот Регион, како и стимулирање на процесот на консултација со јавноста и засегнатите страни. Исто така, го зајакнува процесот на креирање политики, планирање и донесување на Планот, а со тоа обезбедува голем број на моментални и долгорочни придобивки за носителите на одлуките како локална самоуправа, надлежните органи, јавни институции итн. Процедуралните придобивки од СОЖС вклучуваат ефикасност на процесите на планирање и подобро управување во Охридскиот Регион.

Процесот на изработка на Планот е темелен на концептот на тимска работа и интердисциплинарниот пристап, што подразбира синхронизирано водење на повеќе истражувачки постапки од страна на работниот тим составен од експерти од различни специјалности, врз база на заедничка методолошка платформа, целите кои треба да се остварат и единствената координација. Во текот на изработката на Планот, спроведена е широка консултација со засегнатите страни. Во процесот вклучени се и надлежни институции и организации од Албанија за да се обезбеди синергија помеѓу националните Планови за управување со природното и културното наследство во Охридскиот регион .

При изработката на Планот за управување користени се компаративни анализи и искуства од други држави кои веќе имаат изработено Планови за управување за Светско наследство, како и препораките на експертите на УНЕСКО и неговите советодавни тела.

Теми кои што се обработени во Планот се :

13. Воведен дел: историјат на Охридскиот Регион, исклучителна универзална вредност, Критериуми за впишување на Охридскиот Регион во листата на светско наследство
14. Вредности на регионот (природни, културни, општествени ,научно-образовни), интегритет и автентичност и граници на светското наследство во Охридскиот регион
15. Методологија и процес на изработка на Планот за управување со природно и културно наследство во Охридскиот регион
16. Управување со светското наследство во Охридскиот регион
17. Ризици и оценка на загрозеноста на исклучителните универзални вредности
18. Визија и цели на заштитата
19. Зонирање и заштита во границите на природното и културното наследство во Охридскиот регион
20. Акциски план
21. План за мониторинг
22. План за управување со посети
23. Програма за едукација
24. Прилози

Планот предвидува насочување на идниот просторен развој на Охридскиот Регион заради заштита на ИУВ. Притоа, се врши зонирање со дефинирани мерки на заштита на природното и културното наследство. Со примена на системот на вредности и воспоставување на релациите помеѓу еколошката, социјалната и економската рамнотежа, дефинирани се критериуми за зонирање како за природното така и за културното наследство.

Анализа на морфолошко-топографските карактеристики на теренот, висинската разгранетост, користењето на земјиштето согласно Corine Land Cover, заштитените

подрачја и просторната застапеност на истите, како и индексот на функционалност на крајбрежјето (shorezone functionality index -SFI), во Охридскиот Регион го дава зонирање на природното наследство за кое воспоставени се мерки на заштита. Мерки за прва заштитна зона, втора заштитна зона и трета заштитна зона .

За секоја од предвидените зони за заштита на природното наследство, во Планот се дадени соодветни режими за заштита, со детално опишани забранетите активности коишто треба да бидат регулирани со соодветен правен акт.

Имајќи ги предвид комплексноста и разновидноста на културното наследство, а со цел соодветна заштита на културното наследство, одржливиот развој и контролираната урбанизација, во Охридскиот регион се дефинираат неколку зони на заштита со свои специфични услови и мерки за зачувување на наведените својства: Градски урбани центри, Религиско наследство, Крајбрежни и рурални населби и Археолошки локалитети.

Во Планот е даден Извештајот на реактивната мониторинг мисија каде се нотирани **ризиците и заканите врз исклучителната универзална вредност** на светското природно и културно наследство Охридски регион. Дополнително во СОЖС направена е проценката на ризици во согласност со упатствата публикувани од страна на IUCN и GIWA. Класификацијата препорачана од IUCN се однесува на ризици врз загрозените видови на флора и фауна, додека ризиците идентификувани од страна на GIWA применуваат екосистемски пристап. Ефектите од влијанијата / ризиците врз Езерото може да опфатат нарушување на квалитетот, промени во хидрологијата, загуба на живеалишта и биолошка разновидност итн. Овие ефекти може да се одразат и на економските и социјалните аспекти. Особено е важно да се напомене дека овие ризици и ефекти се присутни на двете страни на езерото (Албанија и Северна Македонија).

Урбанизацијата на Охридскиот регион е започната во средината на XX век, а особено е интензивна е урбанизацијата на новите делови од градовите и туристичките комплекси во крајбрежниот дел на езерото; историските јадра со поголеми или помали измени се останати во своите историски рамки и постојниот културен пејзаж.

Прекумерната и неконтролирана урбанизација негативно влијае на зачувувањето на: структурата на старите градски јадра на Охрид и Струга со старата градска архитектура, структурата на населбите од крајбрежјето, и останатите простори каде се наоѓаат културни добра.

Анализа на кумулативни влијанија од железничката пруга и автопатот, преставува и една од препораките на УНЕСКО. Дополнително во овој извештај за СОЖС се анализирани и кумулативните влијанија на гасоводот и далекуводот кои се планирани во границите на УНЕСКО подрачјето . За разлика од студиите за ОВЖС (какви што се изработени за секој проект одделно, освен за гасоводот) каде се очекуваат влијанијата од одделни проекти, СОЖС се фокусира на она што се очекува како влијание на ниво на пејсаж или регионално ниво, односно како би се вклопиле сите линеарни инфраструктурни проекти во регион. Токму затоа кумулативните влијанија во оваа

СОЖС се разгледувани на регионално ниво и тоа како влијанието на пејсажните вредности.

Во поглавје 3 се дадени **основните податоци за Регионот како и состојбата со животна средина**. Посебен акцент е даден на **карактеристики на животната средина во подрачјата кои би биле значајно засегнати и состојба без имплементација на планот како локалитетите со ИУВ на природното и културното наследство**. Исто така анализирани се **области кои се од посебно значење за животната средина, од аспект на заштита на дивите птици и хабитатите**.

Определен е и обемот на СОЖС, преку поставување на целите и предизвиците на Планот и на СОЖС, како и **тестирање на нивната корелација**. Зачувувањето на исклучителните универзални вредности на светското природно и културно наследство на Охридски регион, наидува голем број на предизвици. Со анализа на Извештаите од УНЕСКО, мислењата од јавноста и засегнатите страни како експертското мислење, издвоени се главните предизвици кои се провлекуваат во сите горенаведени документи и тоа неконтролирана урбанизација,недоволно функционален систем на управување со природно и културно наследство,неимплементација на правна и институционална рамка,експлоатација на природни ресурси; крајбрежна и пределска урбана трансформација и кумулативно влијание на инфраструктурни објекти, недоволно развиена свест кај локалното население и институционалните капацитети за иув,нарушување на индекс на функционалност на крајбрежјето. Одговорот на овие развојни предизвици треба да биде приоритетен како и да се направи план за нивно спроведување.

Токму оттаму се поставија целите на СОЖС- поставени врз основа на релевантните национални и ЕУ закони, стратегии и планови. Целта на оваа СОЖС е да осигури дека заштитата на животната средина особено на ИУВ на Охридскиот регион е во согласност со Планот за управување како и со правната рамка. Тоа ќе се направи преку навремено оценување на влијанијата кои можат да ги имаат детектираните проблеми врз ИУВ и преку разгледување на алтернативите за избегнување или намалување на истите. Навременото вклучување на целите на заштита на ИУВ ќе овозможи одржлив развој на Охридскиот Регион и зачувување на природното и културно богатство за кои истиот е под УНЕСКО заштита.

СОЖС се фокусира на влијанијата кои не можат лесно да се решат на ниво на проект (како што е случајот на кумулативните влијанија), односно проблеми коишто треба да се решат на стратегиско ниво. За таа цел беа идентификувани клучните прашања што треба да се оценат, составени врз основа на препораките на УНЕСКО, прашањата покренати од засегнатите институции и прашањата што предизвикуваат загриженост кај јавноста и невладиниот сектор, како и експертскиот наод на тимот на студијата за СОЖС.

Со оглед на фактот што станува збор за комплексен систем кој ги опфаќа заштитата на природата и културното наследство, истиот е во интеракција со многу други плански документи, програми и стратегии. Поради тоа потенцијалното постоење

на директни и индиректни врски помеѓу предметниот план и други плански документи на локално, регионално, национално и/или меѓународно ниво, потребно е да се анализира нивната компатибилност и усогласеност рамките на постапката за стратегиска оцена на животната средина. Овој тип на анализа треба да утврди дали евентуално постои конфликт во усогласеноста помеѓу целите на различните плански документи, па доколку истата се утврди, тогаш потребно е дефинирање на мерки за обезбедување на компатибилноста. За потребите на анализата на врските и компатибилноста помеѓу Планот за управување со природно и културно наследство во Охридскиот регион за период 2019-2028 година и другите плански документи, во рамките на постапката за СОЖС на предметниот план анализирани се повеќе плански документи на локално, регионално и национално ниво од следните клучни области: а) Управување со заштитени подрачја; б) Заштита на животната средина; в) Економски развој; г) Одржлив развој, д) Релевантни области – туризам, енергија, транспорт, социјална политика.

Синхронизацијата на разгледуваниот плански документ со останатите постоечки планови, програми и стратегии перспективно ќе ја овозможи неговата реализација, а покрај тоа и постигнувањето на директните цели на планот, помалку или повеќе да придонесе и кон реализација на целите на останатите планови. Со континуираната примена на ваквиот пристап, во рамките на СОЖС, се обезбедува едно системско решение за постигнување на висок степен на комплементарност на целите на одделните плански документи и оптимизирање на ефикасноста во нивното остварување, независно од нивната хиерархиска или друг вид на поврзаност.

Планскиот документ се изготвува во согласност со целокупната донесена домашна законска регулатива, ЕУ законодавство, како и меѓународни документи кои се ратификувани во Република Северна Македонија.

Со правната рамка за СОЖС потребно е да се „наведат причините за избор на алтернативното решение“. Во случајот на оваа СОЖС на Планот за управување со природно и културно наследство беа **разгледани следниве алтернативни решенија**:

Сценарио „без промени“: ова претпоставува планот за управување да не се усвои
Алтернативни приоди за управување: тука се сумирани алтернативни реакции за управување со цел вклучување на предложените инфраструктурни проекти. Во овој дел е даден преглед на дополнителните алтернативни опции кои биле разгледани од страна на Инвеститорите на планираните развојни проекти кои беа утврдени од страна на СОЖС со цел одредени потенцијални значителни преостанати влијанија да се избегнат и/или да се сведат на минимум

Алтернативни решенија за Контактна зона.

Иако во СОЖС е даден преглед на алтернативните решенија на инфраструктурните проекти, тоа не претставува детална анализа на алтернативните решенија според повеќе критериуми. Ова треба да е задача на студија за ОВЖС на

ниво на секој проект. Клучните прашања на стратешко ниво по коишто се разликуваат алтернативните решенија на ниво на проект се истакнати во рамки на СОЖС.

Во наредното поглавје идентификувани се потенцијалните позитивни и негативни **влијанија од спроведувањето на Акцискиот план**. Извештајот за Стратегиска оцена ги зема во предвид влијанијата врз водата, воздухот, почвата, биодиверзитетот, пределите и нивните пејзажни вредности, природното и културното наследство, како и влијанијата врз социо-економската состојба и здравјето на луѓето во Охридскиот Регион (општините Охрид, Струга и Дебрца). Генерално земено имплементацијата на планските решенија е во насока на позитивно влијание врз животната средина и социјалните аспекти.

Мора да се напомене и дека Извештајот за Стратегиска оцена не вклучува детална анализа на поединечните развојни проекти, туку ги анализира влијанијата врз медиумите и областите во животната средина во поширок контекст. Во Извештајот е направена проценка на потенцијалните влијанија врз животната средина и социо-економските аспекти, додека, во подоцнежните фази, преку Студиите за оцена на влијание врз животната средина или Елаборатите за заштита на животната средина, кои произлегуваат како законска обврска на основа на укажаните потенцијални негативни влијанија се прават детални анализи и препораки.

Согласно Законот за животна средина и Уредбата за определување на критериумите врз основа на кои се утврдува потребата за спроведување на постапката за оцена на влијанијата врз животната средина потребно е да се утврди потреба за спроведување на постапка за оцена на влијанието на проектот врз животната средина. Потребата од оцена на влијанијата врз животната средина ја донесува Органот на државната управа надлежен за работите од областа на животната средина. Согласно Законот за животна средина, како и Законот за заштита на природата, правните или физичките лица кои вршат дејности или активности кои не спаѓаат во проектите за кои се спроведува постапка за оцена на влијанието врз животната средина се должни да изготват Елаборат за заштита на животната средина, со цел да се оцени влијанието на дејностите или активностите врз животната средина, пред да започнат со спроведување на проектот и истиот да го достават до органот надлежен за одобрување на спроведувањето на проектот.

При анализа на влијанијата посебно внимание ќе се посвети на влијанијата врз заштитеното светско наследство, особено на Охридското Езеро. За време на оцената, спроведени се консултации со засегнатите страни во однос на ова заштитено подрачје. Доколку при имплементација на дел од мерките и активностите и кои произлегуваат од Планот, не се постапи соодветно и со однапред зададена динамика, би се очекувало дополнително негативно влијание врз медиумите и областите на животната средина. Дел од Акциите во Планот од кои се очекува влијание врз медиумите на животната средина се:

4. Реконструкција на колекторот и на канализациските мрежи во населбите долж Охридското Езеро како и станицата за пречистување на отпадни води,

5. Изградба на постројките за претовар и отстранување на отпад за Југозападниот плански регион
6. Уривање на бесправни градби во заштитените подрачја за кои е издадено правосилно Решение за уривање од страна на надлежен орган

Клучните влијанија, најверојатно ќе се однесуваат на:

- Ризик од загадување и седиментација на Охридското Езеро, за време на градежните работи (особено уривање во крајбрежје);
- Емисии во воздухот и бучава во текот на градежната фаза кои може да предизвикаат последици за флората и фауната;
- Влијанија врз културното наследство поради градежни зафати особено во старо градско јадро;
- Непријатност од емисиите во воздухот и бучавата во текот на градежна фаза за локалното население.

Планираните зафати како уривање и реконструкција на објекти во крајбрежната зона, може да доведат до влошување на хидрологијата, квалитетот на водата на езерото, биолошката разновидност, пејсажните вредности и да се одрази негативно на зачувувањето на: старата градска архитектура, структурата на населбите од крајбрежјето, структура на старите градски јадра на Охрид и Струга и околните простори во кои се наоѓаат историски споменици.

За поединечните Акции за секој поодделно треба да се пристапи кон детална анализа на типот на влијанијата во сите фази на проектот. Сите фази на проектите како градба на објектите, уривање, оперативна фаза, случај на ненадејна хаварија и во случај по престанок на работа на проектот треба да се анализираат од аспект на влијание на сите проектни активности врз сите елементи на животната средина во студии за ОВЖС или елаборати (како што е претходно наведено).

За две од детектираните влијанија досега направена е одредена оценка на влијанието врз животна средина и тоа :

- Влијанијата кои би произлегле од реконструкцијата на колекторскиот систем се обработени во Студијата за прибирање на податоци за подобрување на животната средина на Охридското Езеро и техники за рехабилитација на колекторскиот систем, ЦАЈКА, 2015 година.
- Анализа на влијанија кои би произлегле од Изградбата на постројките за претовар и отстранување на отпад за Југозападниот плански регион е извршена во рамките на СОЖС и ОВЖС на Регионален план за управување со отпад за Југозападен регион.

За Уривање на бесправни градби во заштитените подрачја за кои е издадено правосилно Решение за уривање од страна на надлежен орган потребно е да се изработи елаборат за уривање на бесправни објекти, согласно Закон за градење и засебна оценка на влијание врз животната средина и оценка на влијание врз наследство. Врз основа на досега познатите информации, еколошките ризици на овие активности

најверојатно нема да бидат значителни и долготрајни и ќе може да се ублажат со типични градежни мерки за контрола.

Анализата на Влијанија утврди дека имплементацијата на **мерките** и активностите содржани во Акцискиот План ќе даде придонес кон одржливо управувањето со доброто во Охридскиот Регион. Секоја од активностите е со цел да се намалат веќепостојечките проблеми кои ги опфаќаат медиумите и областите на животната средина, па токму затоа се смета дека влијанијата од Планот се позитивни и со нивна имплементација ќе се постигне заштита на природното наследство и одржлив развој на подрачјето, како и исполнување на целите за заштита на животната средина. Треба да се истакне дека голем број од мерките даваат насоки за подготовка и /или измена на законска рамка, стратегии, планови, програми и проекти. Дел од нив имаат регулаторен карактер, а дел претставуваат реализација на конкретни проекти, за кои дополнително ќе се води постапка за подетална оцена на влијанијата врз животната средина.

Од напоменатите влијанија кои опфаќаат градежни активности генерално, со добра проектантска пракса и организирање на градилиштата може да се минимизираат голем дел од влијанијата што се идентификувани за фазата на градбата. Исто така, преку методи на управување со животната средина во голема мерка ќе бидат ублажени влијанијата што се идентификувани за оперативната фаза.

Мерките препорачани со овој Извештај ќе треба да се разгледаат во наредните фази на планирањето. Конечните мерки, утврдени со точна локација, вид и обем на активности, ќе бидат дефинирани низ постапки за конкретна планска документација или на ниво на проект низ студиите за оцена на влијанијата врз животната средина или елаборатите за заштита на животната средина (за секој проект/објект поединечно). На тој начин мерките за заштита на животната средина ќе се вградат во проектот и ќе бидат земени предвид при изведбата.

Она што е особено битно и е цел на стратешкото планирање е да се обезбеди контрола над спроведување на мерките и активностите од Планот во ресорните институции, локални самоуправи, јавни претпријатија и приватниот сектор. За таа цел потребно е :

- Подготовка на Информација до Владата на РСМ со детална анализа на законските обврски, кои потекнуваат од потпишаните национални и меѓународни договори во сите секторски политики и нивно усогласување, со финансиски импликации, за да се избегнат колизии/спротивставености,
- Обезбедување соработка и координација со ресорните министерства и институции, со цел постигнување усогласеност на мерките кои произлегуваат од Планот со секторските стратешки и плански документи и активности кои ја опфаќаат истата временска рамка, а уште повеќе и со идните секторски стратегии и планови,
- Широка меѓусекторска соработка, дискусија и усогласување .

Целта на **Планот за мониторинг на животната средина** е следење на ефектите од спроведувањето на планскиот документ врз медиумите на животната средина.

Планот треба да овозможи согледување на ново предвидените ефекти и превземање на соодветни дејствија за подобрување на состојбата. Во случај на согледани негативни ефекти од спроведувањето на планскиот документ, органот кој го подготвува планскиот документ како и друго правно или физичко лице и здруженија на граѓани од областа на животната средина се должни за тоа да го известат органот на државна управа надлежен за работите од областа на животната средина.

Основните цели и бенефитот од мониторингот на ефектите врз животната средина се:

- следење на имплементацијата на активностите во предвидени со планскиот документ;

- следење на имплементацијата на мерките за контрола на влијанијата;

- да се обезбедат податоци за понатамошно следење на состојбите во животната средина;

- следење на состојбата во животната средина со цел навремено согледување на нево предвидените влијанија од имплементацијата на Планот и управување со истите;

- да се потврди дека со примена на мерките за ублажување се зголемуваат придобивките во однос на заштитата на животната средина;

- утврдување кои активности треба да бидат превземени за редуцирање на влијанијата врз животната средина.

Со цел да се изврши мониторинг на ефективноста на планскиот документ потребно е следење на поставените индикатори и нивниот развој со што ќе се потврдат целите на Проектот. За следење на индикаторите потребно е да се земат во предвид и податоците за тековната состојба на животната средина.

Следењето на состојбата на животната средина ја потврдува оправданоста и примената на предложените мерки за ублажување и нивната функционалност, што претставува голема придобивка во однос на заштитата на животната средина.

12. ИЗВЕШТАЈ ОД ЈАВНИ КОНСУЛТАЦИИ
